

W. à WINSCHOOTENS
S E E M A N :

Behelfende

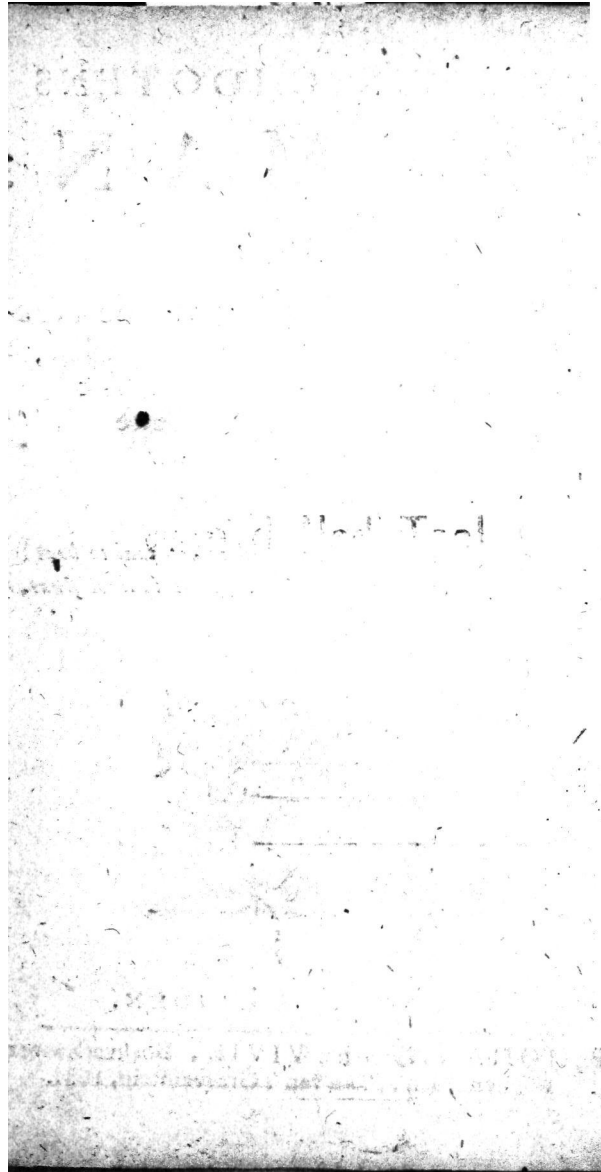
Een grondige uitlegging van de Nee-
derlandse Konst, en Spreekwoorden,
voor soo veel die uit de Seevaart
sijn ontleend, en bij de beste
Schrijvers deeser eeuw
gevonden werden.

*Hij die op Neêrlands vlamd, neem Seemans taal te baat!
Hij kan goed Neêrlands, die goe' Seemans taal verstaat.*

GEDRUKT TE LEIDEN,

Bij JOHANNES DE VIVIE, Boekverkooper,
woonende aan't Plein van 's Graavenstein, 1681.

O P D R A G T

Aan den Heer

MR. JOHAN GOES
VAN ABSMAADE,

*Vroedschap, en Weesmeester der
stad Leiden.*

De waare vrindschap, gelijk sij be-
staat in een ongeveinsde oover-
eenstemming van wil en gedag-
ten: alsoo werd de selve door de
tijd versterkt, en bekragtigd: dit
seg ik, niet als een leerstuk der Oude: maar
wel voornaamendlijk als een geheugelijke
ondervinding van ver het grootste gedeelte
van mijn leeven: het is mij in mijn kindse
jaaren gelukt (hoe wel andersins genoeg ver-
schuldigd aan de Uuwe) de eer genooten te
hebben van U Ed. gants gemeensaamen om-
meegang: en hoe wel wij daar naa door ver-
scheide voorvallen meer dan eenmaal van
den andere wierden afgescheurd: het is mij
* 3 telkens

OPDRAGT.

telkens nogtans gelukt onse gemeenszaamheid volgens ouder gewoonte te hervatten, en met den aanwas der jaaren sterker te bekragtigen : dit geluk geniet ik als nog, en God geef, dat ik het selve nog lang genieten mag! want'er voor mij in de gantse weerd niet aangenaamer, niet wenselijker, sijn kan. als waare vrindschap: onderenruffen heeft het mij goed gedagt, dat dit gering gedeelte van mijn leedige uren Uw naam draagen soude in sijn voorhoofd, tot een erkentenis van genootene weldaaden, en een opregte geneegendheid t'uuwaarts: vastelijk vertrouwend, dat het selve met geen minder hartelijkheid van U Ed. sal ontfangen werden, als het van mij aan U Ed. opgedraagen werd: blijvende verders

Mijn Heer

*U Ed. gants werpligten Dienaar,
en getrouwen Vrind*

W. A. WINSCHOOTEN.

Aan

Aan den taalkundigen Leefer.

Hier komt te voorschijn een Papiere
SEEMAN, die, gelijk bij veel van
oude en ervaare Seeluiden bekend ge-
leerd te hebben, alsoo ook bereid is het selve
met woeker aan uuw meede te deelen: het ver-
scheeld veel wie een taal spreekt, en of de selve
eigendlijk, of oneigendlijk gebruikt werd: ruuw
sijn SEEMANS werken, en seeden, en
dienvolgens ruuw haare woorden: maar hoe
ruuw, en onbeschaafd de selve in haaren grond
moogen sijn: sij konnen egter tot sieraad van
de onse gebruikt werden: dat dit mijn seggen
waar is, blijkt ten oovervloed uit onse beste
Schrijvers deeser eeuw, en om nu van geen an-
dere te spreken: wat is 'er geestrijker in onse
moedertaal beschreeven (ik spreek naa den
letter) als Comœdia Vetus? en wat is 'er
sui verder, en doorprogter werk, als dat van
den Drost van Muiden? maar waar van
daan anders haare geestigheid? waar van
daan anders haare sui verheid? als dat sij bei-

de ſoo ſeer ſijn opgepropt, en opgepronkt met Seemans woorden? Dit vaarwaater ſtaat voorieder oopen, en daar en kan geen regtſchaapen Neêrlands borſt ſijn, die niet door liefde behoord te branden, om deefen handel naa ſijn uitterſte vermoogen voort te ſetten, en ſijn Vaaderland een heerlijken dienſt te doen! voorwaar hoe ik mij dieper, en dieper heb ingewikkeld in het naafpooren van onſe taal, hoe ik mijn geluk te hooger agten moet, dat ik in mijn jonge jaaren gevallen ben in handen van ſoo een Leermeeſter, die, behalven dat hij ongemeen ervaaren was in de geleerden taalen, als Latijnſe, Griekſe, Arabieſe, en andere, een uitſteekend liefhebber was van de onſe: * deefſe man gaande gemaakt zijnde door de gemeenſaame kennis, die hij met den welgemeden Droſt onderhield, en door het geduurig leeſen, en herleeſen ſijner ſchriften, meer en meer aangeſet zijnde, blaakte door een ſonderlingen iever tot de ſelve: dog de wyl hij alreede

* Ik meen Adrianus Junius vermaard Reſtor wvel eer in een der Latijnſe Schoolen te Amſterdam.

het grootste gedeelte van zijne jaaren in uit-
heemse verfleeten had, en hem de geleegend-
heid niet gegund wierd, om alles naauwkeu-
rig naa te vorssen: soo heeft hij nogtans dat
gedaan, dat hij doen kon, te wecten, de Nee-
derlandse taal bij monde voort te setten, en
in de harten sijner leerlingen soo een lust, en lief-
de tot de selve in te boessenen, dat'er meer lief-
hebbers uit sijn school, als uit alle de scholen,
niet van Holland alleen: maar van gants
Neederland, voort gekoomen sijn: en daar-
om ben ik wel eer ten hoogsten verwonderd
gewees, dat'er tot die tijd toe (mijns
weetens) niet een liefhebber uit soo groot
een meenigte was te voorschijn gekoomen,
die een werk soo heilsaam voor onse taal, met
ernst had durven onderneemen: maar naa
dat ik iets diergelijks selfs heb beginnen aan
te vangen, en vernoomen heb, wat onuitspre-
kelijk een arbeid daar aan vast is: nu kan ik
ligtelijk beseffen, wat haar van haaren goeden
iever wederhouden heeft: en voor mij ik wil
dat ook wel rond uit bekennen, dat indien ik

niet al te vert' see waar geweest, ik sou' meede gedooken hebben: dog nu moest het doorstaan, schoonder een vreesfelijk onweer, en een holle see op handen was: dit sal sonder twijfel van soo een, voor een stoute daad erkend werden, die nooit see gesien heeft, nog voor bevaaren man was sloop gekoomen: dog daar sou' ik mij soo seer niet aan kreunen: indien maar met regt niet en konde geseid werden, dat ik iets gedaan had, dat met mijn ampt, en pligt niet oovereen en quam: soo sullen sonder twijfel sommige menssen spreken, en wel voornaamendlijk soodaanige, die de minste kennis deeser saaken hebben: en daarom sal het niet ondienstig sijn, dat ik haar, en alle ware liefhebbers der taalen in het gemeen, aanwijs: hoe noodsaakelijk het onderzoek der konstwoorden, en spreekwijzen in alle taalen sijn, en dat sijn voor al uit de saaken zelfs, en uit die geen, die daar daagelijks meede beeft sijn, moeten, en behooren naa gevorst te werden: en daar in agt ik de Latijnse, Griekse, en andere taalen ongelukkig,

gelukkig , dat het niemand ooit heeft ge-
lust , of in den sin gekoomen is , om op dee-
se wijs de haare voort te setten : en see-
ker het is den geleerde ten oovervloed be-
kend , wat verschillen , en oneenigheeden tus-
sen haar ontstaan sijn , en nog daagelijks ont-
staan , om dat de beteekenis en der woorden , en
der spreekwijzen , met de saaken zelfs verloren
sijn. Dit ongeval soek ik in de onse (voor soo
veel in mij is) te verhoeden : dewijl sulks in de
taalen mij aanbevoelen , niet doendelijk is :
eevenwel op dat deese mijne geringe arbeid
daar in buiten opspraak blijven mogt : soo
heb ik , neevens den opbouw der Needer-
landse Taal , meede ernstig beefig geveest in
het naa vorssen van haaren oorspronk , en af-
komst : en ik meen , dat ik al veele vwoorden
onder de onse aangeveesen heb , die uitspruit-
fels van de Griekse , en Latijnse sijn : en nog-
tans voor goed Neêrduits door gaan : vvaar
door ik alle liefhebbers vvil gebeden , en ver-
maand hebben , dat sij haar voor al gelieven
te bevlijtigen in het onderzoeken der taalen ,

die men de geleerde noemd ; op dat soo doende
haar oogen meer en meer mogten geopend wer-
den in de onse : want wie soude durven ontken-
nen , dat deese soo niet de moeders , immers de
soogvrouwen van alle heedendaagse taalen , en
dien volgens ook van de onse sijn ? Voor het laat-
ste , deese Seeman kan uuw dienen voor Stuur-
man , om op see een goede streek te houden , en
Kaart , en Graadboog , en Kompas wel te gebrui-
ken , en soo gij eenige haaven in moet , voor een
Loods verstrekken : aangesien hem de dieptens ,
en droogrens van deese kust wel bekend sijn : ge-
bruik hem tot uuw voordeel : en soo de tijd , en de
geleegendheid het lijden kon , ik sou' uuw ook in
het korte leveren , een Land , en Steeman , om
onder de naam van deese drie , uuw te geeven
een ruuwe schers van onse geheele Neederlandse
taal , en tot een toe gijse van dit alles , een vol-
slaagen Letterkonst : dog ik beloof niet , want
beloften maaken schuld : maar soo sij koomen , ont-
fang haar beleefdelijk , en het sal mij verpligten
tot meerder. Vaar wel.

Op

Op den
S E E M A N
Van den H E E R
W I G A R D U S
à
W I N S C H O O T E N :

Groot voortfetter van de Neederlandse Taalkunst.

Behaald een Seeman, die door 't schuimend peekelspoed
Met koop're steevens naa de Goudmijn ooit een stoet
Van eer? of een die schuim van arge roofgedroeten
De plas, waar op sijn moed heeft seegenen bevogten?
Wat rist, en oovermaat van Laauw're groenten is
Dees een verpligt aan sulc een SEEMAAN, die seer wis
' Ontdecken weet een lengt van uitgepikte schatten,
En't onrein, dat ons spraak oneindig quam bespatten,
Met schrandereid weegd weg. Een ander seil om taal
Naa't vaak eng Engeland; of naa de ligte saal
Van't onvranc Vrankrijk; of naa misgelijker paalen,
Om't onrooms Rooms; meer roem treft aan die harssenschaalen,
Die soeken 't Binnelands, om uit en t' huis van land
Te wesen nooit. Die borst het nutst en veiligst strand:
Want doen sij wel, die d'eer van't buitenstreeks opdelven,
's Is dubbeld wel gedaan, wen men verbest sig selven.

JACOBUS vander BRUGGE.

HOLLANDS SCHEEPSKROON,
Haar eerbiedig opgedraagen in haar
WELBEVAARENSEEMAN,
Door den Hooggeleerden Heer
WIGARDUS à WINSCHOOTEN.

Mediis tranquillis in undis.

T *zij naabuur, oude vrind, of bondgenoot geheeten,
Die met een scheef gezicht, en trotse grootsheid roemd.
Sij meester van de See met fiere monden noemd,
Is ijdel in zijn roem, te dwaas'lijk uitgemeeten.
Was iemand Heer van See, die niemand als alleens
De Schepper van 't heel Al met regt genaamt kan sijn:
Soo was Sees erfgenaam, naar allen oogenschijn,
Den Batavier, die eerst ter Golven is verscheene.
Wie past de Scheepskroon, als die alle Seen bevaaren,
En alle Reen besogt, en alle Stroom befeild,
Die tot de Noördas toe, haar gronden heeft gepeild.
Verwinnend te gelyk haar vijand in de baaren.
Getuige sij het silt, dat kust, en streeld ons stranden:
Oost See, Toscaanse Ree, en Persiaanse Golf,
Of dorre Steenklip van den Spaanssen Avondwulf;
Daar 's vijands vlooten sijn vernield door Hollands handen.
Maar, braave Reetor, gy versierd met nieuwen luister
Ous Scheepskroon: en beweerd ons oovervondt regt,
Wen gy ons Moedertaal door Seelui opperegt,
Herfeld, vernieuwd, verligt, en voerd haar uit het duister.
Ous tong, ons taak, is meest als in de See gebooren;
En al wat Holland noemd, dat sweemd naa matt, en kiel.
Soo is 't een vaste grond, en geen los wankel wiel,
Dat haar met regt de roem der Seevaart moet behooren.
Wij houden ons voldaan met blijdschap, en verbonden
Aan uwe naarstigheid, en wenssen dat gy 't oog
Op Weid, en Akker slaat, want ook aldaar de boog*

*Sal spannen onse taal, in swiv're lettergronden. (den,
Ons Holland leefd van See ('t is waar!) maar ook van Wei-
Haar vrugten sijn haar schutt'; men twijffeld dan met regt.
Wie is hier in voldaan? wie sag't pleidooi beslegt?
Of See, of Veld metr geeft, waar uit wij spijts bereiden.*

--- His juventus ortâ parentibus
Infecit æquor sanguine Bœtico.

Præceptorî olim suo meritissimo

L. M. Q. Accinuit.

JOHANNES à STAVREN.

P. & L. S.

Op den

SEEMAN,

Door den HEER

W. à WINSCHOOTEN.

Leer Leefter uit dit Boek, de Duitse taal wel spreek;
*De Seeman heeft voor uww, uit 't diep die opgehaald:
Soo dat de grond daar van, hem op doet, tot een teeken.
Waar aan te sien is, dat veel menssen sijn verdwaald;
Om dat haar monden laten glippen, soo veel woorden;
Die de gebeugenis niet kend, ook niet regt weet
Van waar haar grondwoord komt; soo is het dat sij moorden
Haar moeder taal, dat van ons werd geboord met leet.
Door lees met oordeel, en toets dan aan uwe reeden,
Of hier de waarheid is; soo jaa, soo volg die naa,
En prijs dien ijveraar, die dit met volle leden
Uww voorsteld tot uww nut, bevrijding van uww schaa'.*

JOHANNES DE VIVIE.

Op den zelfden.

Veel meenen, dat sij haare Moedertaal
Opregt, volmaakt, en naa de gronden ſpreeken,
Maar, toetſt men haer, ſoo vind mer vol gebreken;
Dees ſchijnt een Boer, de ander wel een Waal.

De Swaarvelpoel, daar deeſe ſtink uit ſpruit
Werd hier in 't klein vertoond, tot ſeer groot voordeel,
Voor die ſijn Duits, met kennis, en met oordeel,
Wil ſpreeken, en het quaad daar laaten uit.

Dankt deeſen Heer, die uww dit werk vertoond:
Liefhebbers, die het Duits, van 't onduits ſchiften,
Hij, leerd uww regt, het Kaf van 't Kooren ſiften.
Sijn arbeid diend op 't minſt met dank geloond.

Is 't Boekje klein, de ſtof vergroot ſijn Naam.
Een Cicero, is als op nieuw herbooren
Vol ſuiv're taal; leen oordeel, oog, en ooren
Aan Hem: ſijn lof, ſal met de ſnelle faam

Voor eeuwig door de weereld vliegen heen.
Een dapper held paſt het ten troon te riſen.
En wiſſe moet men lof, en eer bewiſſen,
Want wijsheid is een Borſtweer aller Steên.

* Dit verklaarde Demosthenes eens door een faabel aan die van Atheenen, als dat een Stad ſonder wiſſe mannen niet kon ſtaande blijven, maar dat ſij in tegendeel de ſterkke wallen waaten, &c.

M. HEUGELBURG.

Vreede beſt.

W. A. WIN.

W. A. W I N S C H O O T E N S

S E E M A N.

AK, een foort van Laftscheepen, die met Wijnen van Keulen koomen afdrifven, en daarom *Keulfeaken*, ook van sommige *Haaken*, werden genaamd: dit zijn Platboomdefcheepen, onder breed uirgefet, hoog opgeboeid, en booven smal toelooopende, voor en agter met een breede fteeven, als een Beitel, waarom ook *Beitelaaken*, werden genaamd: de felve naam voeren ook de Vaartuigen, die agter aan drijven, om daar meede met een breeder Riem, of Schepper, van en aan Boord te roejen, de felve zijn langwerpig; en feer laag bij het Waater.

AL, bij de Latijniften *Anguilla* genaamd, verfcheeld foo in aard, als fmaak, van Paaling: waarom men feid: *Aal en is geen Paaling: hij vringt hem als een Aal*: te weeten, door pijn: dewijl dit Dier het vringen eigen is. *Hij heeft een gladdc Aal bij de ftaart*, dat is oneigenlijk genoomen: hij heeft daar geen vat aan: de foorten zijn *Nebaal*, om dat fe spits van *Neb*, dat is, *Bek* zijn: *Grofaal* om dat hij grof van *Vis*: *Fijnaal* of zijn van *Vis*: *Puitaal*, *Boereaal*: waarom de Boeren in de Veenen *Veenpuiten* genaamd werden: *Lebaal* of *Aal* met lange mooten, dewelke opgefoden, en alleen met een weinig je Afijn gegeeten werden: *Panaal*, die in de *Pan* gefet, en alfoo gefruit werden: *Speetjesaal*, dat is, die aan *Speetjes* gercegen teegen het *Vuur* op een roofter gebraden werden: *Bondaal* die in een gerold, en gebonden, met Groenwarmoes gekookt werden: *Kataal* kleine *Aaltjes*; die nergens veel toe en deugen; als om van jonge *Katten* gegeeten te werden: fie *Breederoo* in zijn *Eunuchus*, tweede deel, tweede uitkomst. *Aalsbuid*, de Huid van een *Aal*

en om dat, die geen, of weinig geld waard is, foo seid men van iemand, die een slegt Kraamer is, *bij is een Koopman van Aalskuiden, of Aalsvellen.*

Aalschaar, de Schaar daar men de Aal, die in de grond sit, meede steekt, en vangt.

AANBEEREN, alle Seilen bijsetten, om te spoediger voort te geraaken.

AANBOORDEN, de boovenste deelen van een Schip, het Boord genaamd, aansetten, *sie, Boord.*

AANBRASSEN, de *Bras* aanhaalen, *sie, Bras.*

AANDIEPEN, al peilende naa Land vaaren, *sie, diep.*

AANGAAN, *sie, gaan.*

AANGANG, *sie, gang. Aangang hebben, sie, gang. Aangang maaken, voort Seilen, gang of vaart maaken, sie, gang.*

AANHAAKEN, met een Haak ergens aan vast houden, of gehouden werden, *sie, Haak.*

AANHAALLEN, naa sig toetrekken de meerder beteekenissen, foo eigendlijk, als oneigendlijk, sult gij vinden in het woord *haalen.*

AANHOUDEN, ergens naa toe vaaren, *sie, houden.*

AANKOOMEN, uit See aan de Wal, of in de haaven, koomen, *sie, koomen.*

AANLEGGEN TEEGEN IEMAND, de Boeg teegen iemand wenden, en alsoo hem op de huid koomen, *sie, leggen.*

Aanleggen, beteekend ook een Schip aan de Wal of Kaai aan leggen, en vastmaaken: oneigendlijk beteekend *aanleggen* besteeden: *sijn geld aanleggen, sie, leggen.*

AANNEEMEN, wakkeren, *sie, neemen.*

AANRIJGEN, *sie, rijden, de Bonnetten aanrijgen.*

AANSETTEN, *sie, setten.*

Aansetter,

AANSTROOMEN, aanvlieten, met de *stroom* ergens aangedreeven werden, *sie, stroom.*

AANSLAAN, *sie, slaan*: of ook het woord *Seil.*

AAN

A A N S W E M M E N , ergens naa toe *fwemmen* , sic , *fwemmen*.

A A N V A A R E N , ergens naa toe vaaren : *hij quam daar aan gevaaren* , sic , *vaaren*.

A A N V A L L E N , sic , *vallen*.

A A N V A N G E N , aan het *vangen* tijen , en met *vangen* voort vaaren : oneigendlijk beteekend het beginnen , een *aanvang* maaken : *wie heeft dat werk aangevangen ?* sic , *vangen*.

A A N V L I E T E N , aan stroomen , sic , *vliet*.

A A N W A A J E N , met de Wind daar teegen aangedreeven werden : hier van die spreuk: dog oneigendlijk genomen : *dat sal uuw soo niet aanwaajen* : dat is , dat sal uuw soo sonder uuw toedoen niet overkoomen : *de siekte sal uuw soo niet aanwaajen: de geleerdheid waaid niemand soo niet aan* , sic , *waajen*.

A A N W E N D E N , naa toe *wenden* , oneigendlijk be-
steeden , gebruiken : gelijkmen seid , *vlijt aanwenden* , sic .
wenden.

A A P , bij de Latijnisten *Simia* , dit dier is genoeg bekend aan ieder : en soo sijn ook sommige spreekwoorden , als , *hij houd de Aap in de mouw* , dat is , hij verbergd sijn boosheid soo lang , als hij kan , en daar en teegen *hij laat de Aap uit de mouw springen* , beteekend sijn aard laten blijen : het woordje *Aap* beteekend ook oneigendlijk een schat : waar van daan komt het seggen , *hij heeft de Aap al weg* : dat is , hij heeft de bogt al onder den arm.. *Aap wat hebt gij schoonder Jongen* , dit is een soort van spotternij : als of men iemand de leelijke Jongen , of Kinderen hadde prees , van weegen haar schoonheid , eeven gelijk men seid *Schipper wat een mooy Wijf hebtje* . Want het is bekend , dat de *Aapen* leelijke Jongen hebben , en eevenwel sijn sijn met haar Jongen soo in haar schik , dat sijn die somtijds uit al te liefde dood drukken , sic , *Cats* . in *Emblematibus*.

Aapestaarten , de *staarten* van een *Aap* dit werd gebruikt als men seggen wil , daar sal niet van vallen : *naa aapen* , iets naa doen : gelijk de gewoonte van de *Aapen* is : *hij aapt hem naa* : hij is sijn aap.

AAS, beteekend voedsel, waar van daan het komt, dat men, met veragting van iemand spreekende, seid: *Aas*, *Galgenaas*, *Raavenaas*: als waardig voor die Dieren tot *Aas* te verfstrekken, en aan een Galg gehangen te werden.

AAVEGAAR, een foort van een Boor, daar groote gaaten meede geboord, en die met twee handen omgedraaid werd: *iemand met een Aavegaar door de neus booren*: iemand groovelijk bedriegen. zie, *W. N. z.* 185

AAVOND, *aavondstond*, hier van, *de aavond is op banden*, aanstaande: den *aavond valt*: in den *aavondstond*.

Des, aavonds rood, des morgens goed weer aan boord: dat is, wanneer de Son des *aavonds* rood, ende helder onder gaat, dan is het een teeken, dat het die volgende dag goed, dat is, droog en helder weêr sal sijn: *scheemer aavond* bij de Latijnisten *crepusculum*, genaamd *vesper-tinum*. Ovid. lib. 2. *Metamorph. Traberent. cum sera crepuscula noctem*.

ADMIRAAL, het Opperhoofd van de Vloot, en wien het opperste gelag in Seesaaken toekomt: deese naam werd bij ons met eenige bijgevoegde woorden, in verscheide foorten onderscheiden: de opperste is, *Admiraal Generaal*: en die is de Stadhouder van Holland, dan heeft men de *Luitenant Admiraal Generaal*, als bij gelijkenis, de See Helden *Marten Harperz. Tromp*: en *Michiel de Ruiter* geweest sijn: en dan weederom die van de *Maas*, van *Tessell*, *Seeland*: *Vriesland*, en het *Noorder Quartier*, die *Admiraalen* en *vice Admiraalen* werden genaamd.

Admiraliteit, de vergaadering van die Heeren, die het opper bewind hebben oover Seesaaken.

Admiraliteitsheer, opper Bewindhebber oover 's Lands Seesaaken.

Admiraalschap, dat verdrag, dat'er gemaakt werd onder een Vloot Scheepen, wie de Opperhoofden van deselve sullen sijn, en waar naa sig, in tijd van nood, ieder weet te gedraagen,

Admiraalschip, het Schip daar den *Admiraal* op vaart.

Admiraals Vlag, de Vlag, die den *Admiraal* laat waajen, waar

waar aan men weeten kan , dat den *Admiraal* daar op zijn verblijf heeft.

Afen aan , beteekend dan ergens van daan , dan ergens naa roe vaaren : gelijk, *Afen aan houden*, *afen aan Seilen*. *Afen aan leggen*.

AFDWEILEN , met een *Dweil* afwiffen , zie , *Dweil*.

AFGIEREN , schielijk en snellijk afzeilen , zie , *gieren*.

AFHOUDEN , afweeren , beletten , dat het een het ander niet en beschaadigd , zie *kouden*.

AFKAPPEN , af hakken , zie , *kappen*.

AFLEGGEN , afwenden , oneigendlijk beteekend het kijken , bairen en tieren enf. : gelijk men ook seid afleesen. *Hij lent geweldig af* , zie , *leggen*.

AFLOOPEN , van de Werf in het Waater glijden , *het Schip sal afloopen* , en oneigendlijk , *hoe sal dat afloopen?* dat is , hoe sal dat uitvallen ? want het niet selden gebeurd , dat de Scheepen door het *afloopen* beschaadigd werden : *een Schip afloopen* , is met behendigheid sig van het Schip en Scheepsvolk meester maaaken , zie , *loopen*.

AFLOSSEN , iemand *verlossen* : het Quartiervolks *aflossen* : dat is , haar van haar wagt , en waaken , en arbeid , *verlossen*. *Geld aflossen* : dat is , Geld afleggen , zie , *lossen*.

AFSCHAAKEN , botgeeven , vieren.

AFSCHAMPEN , zie , *schampen*. *De Bijl schampt af*.

AFSCHEEPEN , met een *Schip* af senden : *ik heb die Waaren, die Vrienden afgescheept* , zie , *scheepen*.

AFSLAAN , heeft verscheide beteekenissen , dewelke naa haar omstandigheeden moeten onderscheiden werden : op zijn scheeps genoomen , soo seggen sij *den Vijand afslaan* , dat is , soo teegenstand bieden , dat de Vijand genoodsaakt is af te wijken : soo seiden men ook , *afgeslaagen werden* : *wij sloegen den Vijand rustig af* : *wij wierden rustig afgeslaagen* : soo dat dit *afslaan* met *afweeren* , en *afwiffen* van een beteekenis gehouden werd : dit woord werd ook door gelijkenis in ruimer sin genoomen , als men seid , *ie-*

mands verzoek afslaan, dat is, weigeren. *de Vrijster sloeg de Vrijer af*: voorts (het geen ons hier alleenlijk diend) beteekend *afslaan* bij den *afslag*, verkoopen: soo seiden *Vis afslaan*: *de Vis werd afgeslaagen*, en die geen, die het doet, een *afslaager*: de plaats daar het geschied, *afslag*: *de Vis sal koomen op den afslag* ens. die meer van dit woord be-geerd, gelijk iemand *de Kop afslaan*: *de waaren slaan hand oover hand af* ens. die weet, dat wij dat spaaren voor ons groot werk, het welk met regt de naam van een *Tbesaurus Belgicae Linguae* sal moogen draagen: en nergens anders, als naa een Drukker, wagt. Om het aan de Weereld gemeen te maaken.

AFSTEEKEN, afvaaren: soo als ik aan quam, soo *stak* het Schip af, *het Varken de keel afsteeken*, en dan *laaten leggen*: beteekend even soo veel, als, een Breemer fijn, en Munniken werk doen, sie, *steeken*.

AFVAAAREN, af seilen. *Het Schip vaart af*, de Schipper *vaart af*, sie, *vaaren*.

AFVALLEN, afwenden, *dat valt mij af*, dat is, *dat gaat mij teegen*, dat is mij schaadelijk, sie, *vallen*.

AFWENDEN, afkeeren, sie, *wenden*.

AFWERPEN, schielijk weg seilen, afgieren, oneigendlijk werd het genoomen in het volgende, *het kan soo veel niet af werpen*: want dat beteekend, daar mag soo veel niet optaan, ten kan soo veel niet opbrengen, sie, *werpen*.

AGTER, beteekend *agterwaarts*, *agter de rug*: waar van een *agterdeur*: *hij woond agter*: waar van veele spreekwoorden te lang om hier te verhaalen.

Agter afwoonen, beteekend in het agterste gedeelte woonen van een Stad. *Hij woond agter af*: *agter af leiden*, beteekend eigendlijk door de *agter deur* uitleiden: maar in een oneigendlijke sin werd het genoomen, als men seid, *een misdaadiger agter afleiden*: dat is, in de gevankenis.

Agterdwerstouw, een Touw waar door een Schip *agter* door de poorten kan vast gemaakt werden, sie, *dwerstouw*.

Agtereb, het laaste van de *Eb*, dat is, van het vallend Waater, sie, *Eb*.

Agter

Agterkasteel, of *Schans*, het werd ook genoomen voor de Billen enf., zie, *Kasteel*.

Agterkiel, het *agterste* gedeelte van de *Kiel*, zijnde die balk, daar het Roer aanghangen werd, zie, *Kiel*.

Agterschip, dat deel van een *Schip*, dat van de Befaansmast af, tot het end toe, naa *agteren staat*, zie, *Schip*, of *agterkasteel*.

AGTERSEILEN, die *Seilen*, die tot de groote en Befaansmast behooren, zie, *Seilen*.

AGTERSTEEVEN, gelijk ook *Voorsteeven*, is een te saamen gevoegd woord, van *agter* en *Steeven*: wat nu *Steeven* is, dat kunt gij sien, daar van het woord *Steeven* gehandeld werd: van een *loose Agtersteeven*, en haargebruik, zie, het woord *Steeven*.

AGTERUIT, *agterwaarts*: *agter uit seilen*, *agter uit vaaren* sijn van de selve beteekenis: dog oneigendlijk genoomen, soo beteekenen sij, *agter uit teeren*, dat is, verarmen, *die luiden seilen agter uit*.

AGTERVLOED, het laatste van de *Vloed*, of van het wassend Waater, zie, *Vloed*.

ADVJSJAGT, een half Frans en half Duits woord, en beteekend, een, *Jagt* dat uitgesonden werd, om kennis te geeven van het geen hem op See ontmoet, of waarom het van de Opperhoofden uitgesonden is, zie, *Jagt*.

ANKER, een gebrooke Grieks en Latijns woord, want die seggen *Anchora*. Dit Werktuig is ieder een genoeg bekend: maar niet soo wel de deelen, waar uit het bestaat, te weeten, *ankerhanden*, *ankerarmen*, *ankerschagt*, of *steel*, *ankeroog*, *ankerring*, *ankerstok*, van welke deelen alle hier naa breeder beschrijving sal gedaan werden, *ankerschoen*, de bus of het hout, dat als een schoen aan de *ankerhanden* gedaan werd, om den boeg niet te beschaadigen. Dit woord *anker* werd ook gebruikt voor die ijsers, die tot vastigheid van een gebouw, door de muuren aan balken werden vastigheid: en soo seiden, *dat Huis is wel geankerd*. *Ten anker koomen*, *leggen voor anker*, *rijen op sijn anker*. Gelijk *ankeren* te sloop beteekend *ten anker koomen*.

W. A. WINSCHOOTENS

Koomen, *het anker werpen*, en het Schip op *anker* vast leggen. *Ankertje*, een klein *anker*: een *anker*: een *ankertje Wijn*, is een Wijnvaatje van 64. stoop: oneigendlijk werd het woord *Anker* genoomen voor hulp en toeverlaat: *bij is het anker van mijn hoop: van zijn neus een anker maaken*, beteekend niet verder willen sien, als onse neus lang is. *Comedia vetus: bij is soo vet, als een Spaans anker*, dat is, hij is soo maager, als een hout: de oorsprong van dit spreek woord is feer duister, en eevenwel sou ik oordeelen, dat het spotsgewijs geleid werd: want het heugd mij, bij H. van Linschooten geleesen te hebben, dat de Portegeefen op Sandagtige plaatfen gewoon waaren haar *ankertanden* en armen vet te smeeren, om dat sij oordeelden, dat sij dan in het Sand te beeter hielden: *mijn anker is blind*, dat is, het touw is van het *anker* geraakt, het Kaabel is aanstikken.

Op een anker te land koomen, 't is een oovertollige manier van spreken: want een *anker* door sijn swaarte niet drijft, maar sinkt: weshalven het alleen oneigendlijk genoomen moet werden, voor iets, dat teegen alle hoop, en gedagten, komt te gelukken.

Het anker agter de kat setten, om dit spreekwoord, soo eigendlijk, als oneigendlijk wel te verstaan: soo sie mij eens, wat door het woord *kat* hier moet verstaan werden, te weeten, een Paal, die op de Kaaien geslaagen werd, om de Touwen van de Scheepen aan de Kaai leggende, daar aan te beleggen. Gelijk breeder te sien is in het woord *kat*, *katteblok*: weshalven *Roemer Visser* dwaald, en doet dwaalen, als hij in sijn tweede schok, uitbeeld een *anker*, dat in het hoekje van den haard bij de *kat* geplaatst is. Dog beide koomen deese spreuken daar op uit, dat het gefegt werd, voor *sijn Schaapjes op droog hebben*, en daarom niet meer behoeven te vaaren, of een *anker* te gebruiken, sie, *Kat*.

Ankeraagje beteekend het Geld, dat men schuldig is aan de Haavenmeesters, voor het werpen van de *ankers*.

Ankerarmen die gedeeltens van een *anker*, dewelke als

armen aan weeder zijden van de *ankerscbagt* onder uit steeken : *Antergrond* de grond, die bequaam is om te *ankeren*, of de plaats, daar het *anker* geleegeen heeft : wanneer iemand in een *Seekaart* uitgedrukt liet een *leggend anker*, dat beteekend, dat aldaar goede anker grond is, *Ankerbanden* of *ankertanden*, de uiterste punten en blaaden, daar meede een *anker* in de grond, als sijn handen slaat : *ankeroog*, het gat in de *ankerscbagt*, daarde *ankering* doorgaat : dit is de Ring daar het Kaabel of Kaabeltrouw werd aan vastgemaakt. *Ankerschoen*, sie, *anker*. *Ankerscbagt*, *Ankersteel*, het lange ijzer daar de andere deelen van het *anker* aan vastgehegt sijn. *Ankersmid*, een Smid die *Ankerssmeed*. *Ankerstok*, de Stok die agter bij de Neut van het *anker* gevoegd werd, om de *ankerarmen* en tanden te beeter in de grond te doen vatten. Waar van : *sij is soo vet als een ankerstok* : dat is, soo maager als een hout : *ankertaalie* een *Taalie* daar men het *anker* meede ophijft. *Ankertouw*, sie, *Kaabel* of *Kaabeltrouw*.

A P O I N C T È, een Frans woord, beteekend soo veel, als een, die te sloop niet te doen heeft, als eeten en drinken : dog verscheeld van een *voluntair*, of *vrijwillige*, daar in, dat (schoon sij geen togt nog wagt doen) den Staat eeven wel voor hem het maand, en *Kostgeld*, betaald. Waar van daan : *hij vaart voor Apoinctè*, dat is, voor dood eeter.

A R B E I D E N, is met groote moeite iets verrigten. Dit werd gepast op de Scheepen, als sij, of op See, of op sware Stroomen seer geslingerd werden, en wat wonder dan dat het op de *Vrouwtjes* werd toegepast, als sij in baarens nood sijnde gesegt werden, *den arbeid op den hals te hebben*, of *in arbeid te gaan*, dewijl soo een togje bij een *Ooftindise reis* vergeleeken werd. *De Wijn arbeid*, *de Wijn werkt*, dat is, de wijn is aan het ruien, en schiften. Een *arbeider* beteekend iemand, die swaar heffen, en tillen moet, gelijk *Waagdraagers Kraankinderen* (op sin Leids henaamd) en *Kruiers*, in het Latijn *Bajulus*.

A R M E N, met hun *Elleboogen*, sie, daar van *W.*

A s, of *assen* van de rampaarden : dit woord is afkomstig van

van het Latijns woord *Axis*. En werd zelfs op alderhande *assen*, zelfs van waagens, toegepast: *Assenbouts*, de Bouts, die in de *as* van de rampaarden gesteecken werden, op dat de rollen niet en souden uitschieten, zie, *bouts*.

ASSISTENT, een gebrooken Latijns woord koomende van *adisteeren*, of *asisteeren*, bijstaan, dat is, die geen, die de plaats van onder Koopman in sijn afweesen waar neemt, gelijk de Oostindische maatschappij de *Assistenten* meenige tijd herwaarts gebruikt hebben, (om de suinigheid, in de plaats sijn in het begin gewoon waaren te senden, eerst opper, en daar naa onder Koopluiden: wat haar Ampt is, kan blijken uit de soo gemaande ordinantien en instructien voor de Officieren, en alle anderen, die in dienst sijn van de Neederlandse Oostindische Compagnie: uitgegeeven en gedrukt Anno 1650. bij Joan Blaauw, in Folio.

ASSUREEREN, meede een bedorven Latijns woord, en komt van *Asseverare*, dat is, verseecken, en naa deefe sijn verseeckerd men, op hoop van winst die men *Assureerd*, dat de Scheepen, waaren, Persoonen behouden sullen ooverkoomen: waarom het ook *asscurare* genaamd werd: hier van daan werd de verseeckering, die men in soo een geval doet, *assurantie*, en die geen, die sijn handel daar meede doet *Assurateur*: en de kaamer, of plaats daar de verschillen, die daar oover rijzen, beslegt werden: *de assurantie kaamer* genaamd: voorts *het is een assurant Man*, hij spreekt met groote *assurantie*: beteekend op goed Hollands hij is stout in de bek, hij spreekt met groote onbeschaamdheid.

ASTROLABIUM, dit is een wiskonstig werktuig, en is dienstig om de hoogte der Sterren te kunnen weeten: en daarom in de seevaart feer dienstig: dit woord is een Grieks woord, en is of komstig van $\text{A}^{\sigma}\tau\rho\lambda\alpha\beta\iota\omega$ en $\lambda\alpha\mu\beta\acute{\alpha}\tau\omega$ weshalven, die verder deefe woorden ondersoeken, wil, die wijzen wij tot die Boeken, die daar toe van andere sijn naagelaaten, zie, *Roemer Visser in sijn 4. Schok. Sinnepop.* 20.

BAADEN, Swemmen: waar vaneen *Bad*, en een *Badstooft*: dit Baaden werd ook oncigendlijk gebruikt in het volgende,

volgende, *fig in weelde baaden*: dat is, *fig geheel en al aan de weelde oovergeeven*.

B A A I, haaven, waar van veel te faamen gestelde woorden in de reifen te waater, naa Oosten, en naa Westen, en in de Seekaarten, te vinden sijn.

B A A K, of *baaken* (want beide is in gebruik) is een teeken, dat de droogrens, en plaaten, de Schippers aanwijst: hierom is het seggen der Seeluiden, *een wrak is een baak in See*, dat is, een Schip, dat vergaan is, vermaand de Schippers, dat sij haar naarstelijk moeten wagten voor diergelijks ongeval, *sie, wrak: de baakens verfesten*, en verplaatfen: de Kaart verfteeken.

Baakenen, of feinen, met *baakens*, en andere teekens, de ondieptens te kennen geeven: als'er nu gesproken werd van de ondieptens op de Stroomen, soo sal een goed Seeman (om te toonen, dat hij op de Stroomen bedreeven is) seggen: *ik weet wel hoe het daar gebaakend is*, dat is, *ik weet wel waar de baakens staan*, en waar de dieptens en droogtens sijn, oneigendlijk, ik weet wel hoe het daar geschaapen staat.

Baal, wat dit woord te sloop beteekend, dat kan klaarder blijken, als men daar cenige woorden bij doet, of daar meede te faamen steld: een *baal Turksgaaren*, een *Wolbaal*, beteekenende soo veel als een sak, of pak, daar iets in geworpen, en gepakt werd.

B A A L I E, een sloop robben, of bak, daar men, of de spijs in vervarft, *sie, Verschaalie*: of het waater meede uit het ruim sloop: in ruimer sijn werd het genoomen voor alderhande groote robbens, gelijk men seid, *al had hij een baalie vol: een baaliemand*, dat is een mand, die de gelijkenis heeft van een *baalie*, te weeten, wijd, en plat, en langwerpig. Een *baalie* werd hier te Leiden ook genoomen voor een leening: hij leende, of leunde (op sijn Amsterdams) op de *baalie* van de stoep.

Baalien, het waater, dat al te oovervloedig in het ruim is, met een *baalie* uit sloop, en gelijk men te sloop segt, *uitbaalien*.

B A A N, beteekend eigendlijk een perk, of plein, dat om te gaan, en iets te verrigten, bequaam gemaakt is: hier van daan een *Heirbaan*, de weg, waar langs een Heir, of Leegeer gaat, een *tsullebaan*, of *glijbaan*, daar men des Winters opglijd: *de baan warm houden*, dat is, sonder ophouden, en met iever, den een voor den ander naa langs de *baan* glijden: het welk ook tot andere saaken door gelijkenis overgebragt werd. Een *Klosbaan* een *Kaatsbaan* enz. maar in naauwer beteekenis werd het genoomen, als men een *baan* steld voor een *Lijnbaan*: waar van komt een *baanboef*, een, die in een *Lijnbaan* werkt. Van *baan* komt *baanen* soo veel beteekende als op ruimen. Een *wegbaanen*: gelijk bij *Hoofd* in *Granida*, dog oneigenlijk, *sal baanen mij de weg*: *naar hoogheids top*: een *gebaande weg* een vlakke en opgeruimde weg: een *ongebaande weg*, een *ongebaand pad* dat nog onbetreden, en niet opgeruimd is.

B A A R, *Seebaar*, een Golf, een holgaande waatervloed: oneigenlijk werd dit woord ook gebruikt (om de gelijkenis) van andere dingen, gelijk een *Doodbaar*, een *baar* silver, een *baar* in de wapens en soo voorts: van *baar* komt het spreekwoord *bij meend dat hem geen baaren kunnen te hoog gaan*, dat is, dat hij voor niemand behoefde te wijken, of te swigten. *Baaren*, geraas maaken, dit schijnt eigendlijk van de See gefegt te moeten werden: oneigenlijk, roepen, tieren, raafen: en soo werd het ook de Vrouwen niet quaalijk toegepast, als sij in *baarensnood* sijn, om dat haar dan het *baaren*, en tieren eigen is: *baaren* beteekend ook veroorsaaken, *den Oorlog baard groot ongemak*. Van *baar* komt het woord *voorbaarig*, *voorbaarig sijn*: *bij is al te voorbaarig*, al te voortvaarend, al te ieverig.

B A A R S, een soort van Rieviervis bij de Latijnisten *Perca* genaamd: en om dat dit Dier met sijn Vinnen steekt, soo komt daar van de gelijkenis, *ik ben soo quaad als een Baars*: *de Baars vergallen*. Beteekend naa de Letter, de Gal in het schoonmaaken breeken, gelijk men ook van de Bot seid, *de Bot vergallen*, sie, Bot. Oneigenlijk en spots-

spotsgewijs. hij wil zijn kunft toonen : dog hij fal het werk gants verbrodden.

Baars, een breede Kuipers Bijl, of Houw, of Kapmes.

BAARTSE, een foort van Oorlogfcheepen, bij de tijden van onse Voorouderen gebruikelijk, zie, *W*.

BAGGER, daarie, aarde die onder waater met een *Baggernet* werd getrokken.

Baggeren, Modderen, want het woord *Bagger* betekend Modder: die geen nu, die *Baggerd* werd genaamd *Baggerman* gelijk van Modder komt Modderman: dog in de Veenen werd *baggeren* veeltijds genoomen voor *Bagger trekken*, of het geen van de *Bagger* gemaakt werd *Turftrekken*. *Baggernet*, het Net daar men de *Bagger*, of Modder, meede uit de Slooten, en Veenen trekt, zie, hier van de 51. Sinnepop van het eerste Schok van Roemer Viffer, daar haar maakfel uitgebeeld werd.

BAK, het voorkasteel van een Schip. *had bij het agter baks*: dat is, had hij het agter een Hooiberg, heimelijk: dit woord kan ook gepast werden op de *Bak* daar de Boots gefellen uit eeten: *de Bak is leeg*: waar van daan komt, *aan den Bak koomen*: *feeven en seewen aan een Bak*, een houtte *Bak*, *de Bak van een Waagen*, *Reegenbak*, *Baktanden*: = anders genaamd *Kiefen*: *Bakhuis*, de mond, *houd uuw Bakhuis*, waar voor de gemeene man seid, *houd uuw Bakkes*: dog die spreken een ongeschaafde taal, gelijk sij zelfs ruuw en ongeschaafd sijn: een *Reegenbak*, een *Bak* daar *Reegenwaater* in vergaaderd werd.

Bakboord, de linkerzijde van het Schip, misschien daar om aldus genaamd, om dat de *Bak*, of *Baalie*, aan die zijde op de Scheepen plag gefet te werden, als men *Vis* of *Vlees* weekte, of ververfte: of liever om dat een Schipper, of Stuurman, op kleine Scheepen, aan het Roer staande, sijn *Bak* met eeten gewoon sijn te setten aan de linker zijde, dewijl de rechterhand bequaamer is, om het Roer te regeeren: beeter uitlegging heb ik niet kunnen versinnen, en het vaarend Volk (als haar daar naa gevraagd werd) die geeven anders geen bescheid, als dat sij haar met het uitleggen de

woor-

den niet en bemoejen. *Nescio est brevis lectio, & asinorua responsio.* Is't niet wel getroefd Leefer?

Bakstag, het Touw, dat onder de Mars van de groote Mast vast gemaakt sijnde, op de *Bak* ontrent de Fok gespannen werd: of onder de Fokkemast tot op halver Boegspriet: en die onder de Mars van de Befaansmast, ontrent de groote Mast, sie, *Stag*.

Bakstagswind, is een stijve koelte, soo dat door het draagen van de Seilen, de *Bakstag* gespannen staat, waar van: *vaaren met een Bakstags Wind*, of *Koelte*.

BALK, een afgekapte Boom, daar de Takken, en Wortels, afgelaagd sijn, en voorts vierkant gemaakt is: te scheep sijnder verscheide naamen van Balken, als *Beetingbalk*, *Kraanbalk*, en andere, waar van op sijn plaats sal gesproken werden. *Balkdeelen*, deelen, die van Balken, en seer dik, gesaagd werden, sie, *Deel*. *Balkwaagers*, sijn Planken, daar de Balken in leggen, en als op ruffen, sie, het woord *Waageren*.

BALLAST, werd genaamd, dat Sand, of die Steenen, en andere ruuwe waaren, die onder in het ruim gesmeeten werden, om het Schip wat dieper in het Waater te doen sakken; op dat het niet al te rank soude sijn, en nood soude hebben van om te slaan: hier om werden leedige Scheepen gesegt *Ballastfcheeps te vaaren*, als sij geen andere Waaren, als *Ballast*, in hebben: *bij is een onnutte Ballast*, dat is, een *last*, en verdriet, voor de Weereld: *dat is een Ballast uit de weeg*, dat is, swaarigheid of verdriet, gelijk leeggangers of doodeeters sijn. De oorspronk van dit woord schijnt te sijn, dat het komt van de *Bal* van de hand, alseen *last*, die met de hand geworpen werd, of van *bal*, dat is, quaad, om dat het een quaade, dat is, geen voordeel *aanbrengende last is*, sie, *last*: waar van *belasten* enf.

Ballasten, met *ballast* bewaaren.

Ballast schieten, *ballast* in, of uit, werpen, *de ballast schiet*, dat is, de *ballast* rold van sijn plaats, sie, *verschieten*.

BAND, is, ruim genoomen, al het geen, daar iets mee gebonden, en in toom gehouden werd, soo werd een

Breuk.

Brekband ook bij uitneemendheid een *band* genaamd: om dat sij de breuk of *hernia* bedwingd, en inhoud. Maar eigendlijker werd een kip een *band* genaamd, om dat daar door veel Stokvissen in een hoep, of *band* te saamen gebonden werden: *het was kip ik hebje*. Hier van daan (let wel!) door den *band*, niet *bank*, als men seid, *sij sijn door den band so*, dat is, de een is so goed, als den andere. Oneigendlijk werd het woord gebruikt, als men seid, *uit den band springen*, dat is, verwilderen, agteruitflaan, in teegendeel, *iemand in den band houden*, bedwingen, gelijk *het seil in den band gehouden werd*, *iemand aan een band leggen*: iemand aan een touw of keeten vast binden: gelijk daarom sommige Honden *Bandreekels* genaamd werden: gelijk ook Slaaven, en andere Menssen, die van weegen haar beroep altijd moeten t'huis blijven, en geen uitspanning moogen genieten, met de selve naam moogen genoemd werden.

Bandelier, die reep Leer, die een Muskettier om sijn hals draagt, daar de Kruidmaaten met bandjes aangereegen sijn, van welke bandjes de *Bandelier* sijn naam gekreegen heeft: en de maaker daar van werd een *Bandeliermaaker* genaamd.

BANK, *banje*, is beeter bekend uit de saamen gesteldewoorden, als *Sitbank*, *Voetbank* en s. het eene, daar men op sit, en het ander daar men sijn voeten op set: *ik steek het onder stoelen of banken*, dat is, ik hang het aan de Klokreep, ik maak het rugbaar, ik swijg dat niet.

BANK, de ondieptens die gemeenelijk voor het Strand leggen: so seid men, *tussen de banken* gaan seilen, aan de *eerste*, *tweede*, *derde bank*, het Schip stiet sig aan stukken *op de banken*: door gelijkenis werd dit tot de Wolken gebracht, als sij haar als de Banken aan het Strand vertoonen.

BARBIER, die geen, die te Scheep de Maats potst, of schrapt, en scheerd, en als sij eenig ongemak aan het lijf hebben, of beschaadigd werden, geneefd, waarom sij gaarn de naam hebben van Geneesmeesters, Heelmeesters. Want *Barbier* betekend eigendlijk een Baardscheerder, of komstig

fig van het Latijnse woord *Barba*: weshalven in Engeland de *Barbiers* en *Chirurgijns*, of Heelmeefters, verscheide Gildens uitmaaken. Daar werd te Scheep ook onderscheid gemaakt tuffen den *opper Barbier*, en *onder Barbier*, den eerste als Meester, of Baes, de ander als de Knecht. De Kist daar den Scheeps *Barbier* zijn Salven, en Dranken, en verder Gereedschap in op sluit: werd genaamd de *Barbiers Kist*, zie, *Kist*.

BARK, of *bargje*, Vaartuigen in Spangien, en de Straat, seer gebruikelijk, zie, *W. Pag. 216*.

BARGHOUTEN.

BARRIGHOUTEN. } zie, *Berghouten*.

BARRIKHOUTEN.

BARNING, dit werd gesegt van de Golven, en Baaren, die teegen het Strand, of Klippen, aanslaan, en geweldig door malkanderen spartelen: Jaa als een vlam opvliegen, en als barnen, dat is, branden: waar van dit woord zijn oorspronk heeft: zie, de *Voojaagies*, welke ons leeren hoe gevaarlijk het voor Vaartuigen, en Menssen is, in de *barningen* te vervallen; en meenigmaal naa swaare sukkelingen, daar door om hals te geraaken; en aan Spaanderen gestooten te werden. *met een barning in den Ooven*, dat is, *het sal met een stooken doorgaan*.

BAS, is een soort van kleine Stukjes Geschut, en schijnt zijn naam te hebben van het *bassen* of *bassen* der Honden, zie, *Stuk*.

BASSARDEN, of voorstaarribben, zie, *W.N. in 47*. alwaar haar gedaante vertoonnd werd.

BEDAAREN, sagter, handfaamer werden, gelijk men seid, *het weer bedaard*. Dat is de bui gaat oover, *hij begint te bedaaren*, zijn toorn gaat oover, *het is een bedaard Jongman*, dat is, sagtsinnig, *hij seid dat met een bedaard gemoed*, *met bedaarde sinnen*, dat is, hij seid dat sonder heevigheid.

BEDDINGEN, zijn houten, die onder de rampaarden geset werden, als deselve niet wel in de poorten staan in de land Oorloogen noemd men dat *beddingen*, te weeten, de folderingen daar de Affuiten op de Batterijen of

Beu.

Beukerijen geplaatst werden. De oorspronk van dit woord is kennelijk, om dat deese *beddingen*, of *folderingen*, onder de rampaarden, en affuiten, als *bedden* gespreid werden: het komt dan van het woord, *Bed*, waar van *Bedstee*, *Bedplank*, enz.

BEDIJKEN, zie, *dijken*.

BEETING, een dikke, en sware dwarsbalk, daar men de Kaabels aan belegt: anders genaamd *Beetingbalk*; welkers afbeeldsel te sien is bij W. N. 7. 55. en N. 17.

Beetingsbouts, de ijsere *bouten*, die in de *beeting* geslaagen werden, om het Touw, dat om de *beeting* beleit is, voor het af slippen te verfeekeren.

Beetingbalk, zie, *beeting*.

Beeting knie, de *knie* daar de *Beetingbalk* op rust.

Beetingstut, de *stut* onder de *beetingbalk*, die regt op staat: anders genaamd *Speen*, of *Mönnik*, zie de af beedfels W. N. 17.

BEGIJN, of *Begijnree*, dit is een *loose Ree* sonder Seil aan de *Belaansmast*, aan welkers nokken het *Kruiseil* werd uitgespannen: deese naam van *Begijn*, of *Bagijn*, of liever *Beguin*. *Begijntje* is eige aan sommige Geestelijke Dogters (gelijk bekend is) en waar van de plaats, daar sij woonen; een *Begijnhof* genaamd werd: nu is het meede bekend, dat deese *Begijnen*, of *Begijntjes*, niet gehouden sijn, als de *Nonnetjes*, haar leeven in *eensaamheid*, en buiten den *Egtenstaat* door te brengen: maar haar werd toegestaan te moogen trouwen: wanneer sij nu deese gelegenheid koomen te versmaaden: en haar bij haar reinigheit koomen te bewaaren, wat is dat anders, als dat een *Ree*, die eigendlijk tot gebruik van een Seil is, alleen tot pronk, en niet tot noodsaakelijkheid gebruikt werd? met regt dan werd deese *Ree* de naam gegeven van een *Begijn*: jaa de *Offen*, en *Koejen* die hoorenloos sijn, werden meede met deese naam gedoopt.

BEHANDIGEN; met de *hand* aan iemand ooverreiken, gelijk ook op sijn *Seemans handen* genaamd werd: *ik heb hem dat boek behandigd*, dat is, gegeven, of gemaakt; dat het in sijn *handen* geraakt is. B B E

BEJAAGEN, agterhaalen, sie, *jaagen*.

BEITEL, of *Bijtel* Timmermans Gereedschap; onder breed, en scherp, en booven bequaam, om daar op te kloppen: daar sijn verscheide soorten, als *Breekbeitel*, *Koubijtel* enf. *kom voor den Beitel*, dat is, kom voor den dag, sooje een regtschaapen Kaarel sijt: het *Vaatje op den Bijtelsetten*: is soo veel te seggen, als een Vaatje ten besten geeven, sie, W. N. I. 185.

Beitelaak, een *Aak*, welkers Voorsteeven, soo plat *Beitelschip*. is, als een *Beitel*, sie, *Aak*.

BEKAAJEN, komt van het woord *Kaai*, waar van hier naa op sijn plaats sal gesproken werden, werd eigendlijk gesegt van *Vis*, die soo lang op de *Kaai*, of *Wal*, gestaan heeft, dat sij begint te sterven, soo seiden de *Brum* 142. *de Vis is bekaaid*: maar in de volgende spreekwoorden *bij kom'er bekaaid af*: *bij stond bekaaid*: beteekend *bekajen*: schande behaalen: dewijl *bekaaide Vis* voor een slegt onthaal bij ons gehouden werd, en den Huiswaard gants geen eer daar meede komt in te leggen, of te behaalen.

Bekajer, W. Pag. 61.

BEK, beteekend eigendlijk de *Bek* van een Voogel, bij de Latijnisten *Rostrum* genaamd, maar ruimer werd het genoomen bij het ruuwe Volk, voor de mond: als blijkt *houd uww bek*: *houd uww bek toe*: *ik sal uww voor uww bek bruien*, enf. *bekken* noemen de Seelui, voor een Schip met sijn Voorsteeven wenden teegen de Baaren: de Steeven als genoomen voor de *bek* van het Schip: en soo kau een *bekken*, bij de Latijnisten *Pelvis* genaamd, sijn naam hebben van het woord *bek*, om dat men het selve gebruikt, en kan gebruiken, om de mond, dat is, de *bek*, als ook meede het gantsse hoofd, dat Seemans gebruik is, daar in te steeken, en af te wassen, waar toe bij gebrek van beeter de Puts haar *bekken* is.

BEKLEEDEN, heeft sijn oorspronk van het woord *Kleed*, dit geschied op verscheide wijzen: eerst wanneer men het buiten werk van een onvolmaakt Schip met dunne Planken bedekt, dat noemd men een *Schip bekleeden*:
infg-

ingelijks wanneer men dik Touw met dun Touw bewoeld of Touwwerk met leer benaaid, teegen het schuuren, dat werd meede *bekleeden* genaamd: soo ook, als men de Masten, en Raas, wel met Touw bewoeld: dit werd overgebragt in een Huisgefin: al waar men spreekt van *Stoelen, Lessenaaren, enf. te bekleeden*. En soo tot algemeene spreekwoorden, als *een Ampt bekleeden*, dat is, bedienen: *hij weet de saak soo te bekleeden*, dat is, met woorden soo op te pronken, enf.

BELEGGEN, een Touw aan een Paal, of iets anders vastmaaken: hier van daan komt het spreekwoord, *het was hou, en beleg*, dat is, het was houd het Touw, en maak het ter teegen vast, oneigendlijk werd dit gefegt, goed raad was daar duur, men had daar de handen vol werk. *Daar is geen Touw aan te beleggen*, dat is, het is niet bequaam, om daar een Touw aan te binden: oneigendlijk; die quant en stuit niet. Hier van daan komt ook die manier van spreken, te weeten, *Geld beleggen*, Geld op renten doen: *een saak wel beleggen*, dat is, een saak wel vast maaken en bestieren, soo ook *goed beleid*, dat is, bequaamheid om een saak wel uit te voeren, *sie, leggen*.

BEL O O P, het fatsoen van een Schip: hier van daan; *iets op sijn beloop laten*, soo laten als het is, niet soekeri te veranderen, of te verhinderen.

Beloopen, befeilen, *beloopen werden*, oovervallen werden: soo seid men, *van een storm beloopen werden*, als de storm feer schielijk en onverwagt iemand oovervalt: *beloopen* betekend ook bedraagen, hoe veel beloopt de Renten?

BENAREN, omsingelen, rond om besetten, benaauwen: *hij was benard*, hij stond bekaaid, hij stond als een nar, als een die gek is.

BENEOPEN, sijn, niet kunnen vlooten, of vlot raaken: dit woord komt van *nijpen*: waar van hier naa: oneigendlijk werd *beneepen*, *beneepen sijn* voor beklemd, benaauwd sijn, genoomen: *sie hier van Hoofd in Velsen: 't besturven Gibraltar van vrees om 't hart beneepen*.

BERUIFELEN, beslommeren; misschien sou men
B z kunnen

kunnen seggen *beroffelen* en dan sou het koomen van een Schaaf, diemen een *roffel* noemd: waar door een Timmerman veel Krullen om zijn ooren krijgt, en sig beflomerd, en daar in verward vind.

BESAAN, het onderste Seil aan de *Besaansmast*, te weeten, de agterste op Scheepen met drie Masten, sie, *Mast*.

BESCHIETEN, heeft veel beteekenissen, en dat na de woorden, daar het werd bij gevoegd: soo is het wat anders iemand *met Geschut beschieten*, dat is, *met het Geschut bevegten*: anders *iets met Planken beschieten*, dat is, met Planken bekleeden: anders is het ook gefeid *dat mag niet beschieten*: dat is, dat kan weinig voordeel aanbrengen, als ook meede: *mijn oogen beschieten*, of, *mijn oogen sijn beschooten*, dat is, ik ben slaaperig, en ben in slaap gevallen: want de oogen werden gefegt dan te *beschieten*, als de oogleden sig oover de oogen uitspreiden.

BESEILEN, bevaaren, sie, *Seil*.

BESEILD, sijn, *snelseilen*: *het is een wel beseild Schip*, het is een Schip dat snel *seilen* kan, sie, *Seil*.

BESETTEN, omsingelen, *de Vijand besetten*.

Beset sijn, benard sijn, aan laager wal sijn: *de Vijand is beset*: oneigendlijk werd het genoomen in de volgende spreuken, *ik ben daar aan beset*, dat is, bekogt, gefnoeten, *de Maagd is beset*: dat is, sijn is fwanger, sie, *setten*.

BESLAAN, kan in veelderhande sijn genoomen werden: als het gefegt werd van een Bootsgefel omtrent de Seilen, soo werd daar door verstaan, de ingehaalde Seilen met de Reebanden vast in een binden, sie, *Seil*. *Beslaan* werd ook van Winkeliers gefegt, als sijn de koop toeslaan, *ik bestaa uww*, *ik ben beslaagen*.

Beslaan, beteekend ook, *in beslag neemen*, dat is, de Schippers dwingen, dat sijn met haar Scheepen niet moogen vertrekken: maar daar en teegen den Staat alleen ten dienst te sijn: hier van daan komt, dat men segt, *iemand in de boeten beslaan*, iemand eenige boeten op leggen, die hij volgens de Wet, die hij oovertreden heeft, schuldig is: een

Paard beslaan, een Paard de Hoefijfers *aanslaan*, waar van daan komt het spreekwoord, *men kan geen loopende Paarden beslaan*: dat is, men kan met niemand spreken, of handelen, die het op een loopen set. *Beslaan* beteekend ook bewaafemen, *de glaafen beslaan door de rook*, *de glaafen zijn beslaagen* enz. endelijk seid men ook, *Meel beslaan*, daar van *beslag*.

Beslag komt van *beslaan*, en heeft meede veelderhande beteekenissen: want, voor eerst kan men het neemen voor al het geen bequaam is, om iets te binden, en vast te hegten, gelijk het blijkt uit het volgende woord.

Beslaglijn, bindfel, of bensef, of bindfel, dat is, dat Touw, of die *Lijn*, daar men iets meede bewoeld, of *beslaat*: daar en booven, *beslag* beteekend het Franse woord Arrest: *in beslag neemen*, arresteeren: *beslag* beteekend ook die Gespen en Haaken, daar meede de Draagbanden *beslaagen* werden: en ten laatsten, Meel dat gemengd en *beslaagen* is. Dat is goed *beslag* van *Meel*.

BESTEEVENEN, komt van het woord *Steeven*, en soo beteekend het, de *Steeven* ergens naa toe wenden, om daar naa toe te vaaren: oneigendlijk werd het genoomen in het volgende: naamendlijk, *bij heeft niet gekreegen, dat hij had besteevend*: dat is, hij is tot sijn oogmerk niet geraakt, hij heeft niet gekreegen, dat hij had beoogd, sie, *Steeven*.

BESTILLEN, *stil* werden, bedaaren, sie, *stil*.

BEVRAGTEN, huuren en doen laaden: *Wie heeft dat Schip bevragt?* sie, *vragt*.

BEVRIJDEN, vrijmaaken, verlossen, kosteloos en schadeloos iemand houden, *ik sal uww daar van bevrijden: een Schip bevrijden*, beteekend ook, een Schip met pompen droog houden, dat is, verlossen van het Waater, dat daar van buiten in sijt.

BEWEEREN, door het quaad weeder verhinderd werden, om te kunnen vertrekken: *wij waaren daar beweerd*: het beteekend ook *verweeren*, staande houden: *voorspreken: hij wou die saak beweerem!* dog het een kome

Van het *Weer*, of *Weeder*, en het ander van *weeren*: *defenders*.

BEWOELLEN, beteekend, bewinden, sie, *woelen*, *woeling*, enl.

BENGEL, het Klokje op het Schip: hier van daan *bengelen*, het Klokje luiden; soo seggen de Amsterdammers, de *bengel die luid*, dat is, het teeken werd met de *bengel* gegeven, dat de Poort haast sal toegeslooten werden. Het woord *bengel* werd ook gepast op een Jonge, als men seide: *jouw bengel!* dat is, *jouw lekker!* noornaamendlijk, als de Jongens ons aan de ooren leggen te *bengelen*, dat is, te lullen, en te raafen.

BENSELS, of liever *Bindfels*, want het sijn niet anders als Touwetjes, daar men iets meede *bind*, soo werd ook *benden* gebruikt voor *binden*.

BERGHOUTEN, die gemeenelijk quaalijk (naa mijn oordeel) *Barghouten*, of, nog slimmer *Barrighouten* of *Barrikhouten* genaamd werden, andere meenen dat sij *Berkhouten* behoorden genaamd te werden, om dat gelijk de *Berk*, of *Schors*, een Boom bewaard, en in het leeven behoud: dat ook alsoo deese *Berkhouten* een Schip behouden, maar het woord schijnt t'saamen geseid te moeten werden, van *Beregen*, dat is, behouden, bewaaren, en *Hout*, want dit sijn de grootste *Houten*, die tot vastigheid, en steevigheid, weersijds langs het Schip, van vooren tot agteren, gevoegd werden, sie, *Beregen*.

BERGERVAARDER, dat is, een Schip, of, Schippen, die op *Beregen in Noorweegen* vaart, om stokvis, enl. *de Bergervaders Kaamer*, een Kaamer daar de *Berge Handelaars vergaaderen*.

BERGEN, beteekend in het gemeen bewaaren voor ongeval, soo is het een gemeen seggen *bergje Plunje!* *bergje Lijf!*

Bergloon, dat is, het geen men tot een loon geeft voor hem, die iets *gebergd* heeft.

BERKOENEN, een soort van staaken, die men gewoon is teegen een houten Schutting op te regten, dog werden

worden gebruikt op verscheide andere wijzen. Gelijk de Seevaarende Lieden bekend is: misschien om dat sij van *Berkeboomen* gekapt, en gemaakt werden.

BEUGEL, is een Ring, of rond ijser, daar door men in een Klosbaan de Klos, of Kloot, doorjaagd, waar van daan *iemand door den beugel jaagen*, dat is, iemand (gelijk men seid) door de mosterd sleepen: *dat wil niet wel door de beugel*, dat is, wij kunnen het niet krijgen naa onse sin: dit werd ook genoomen voor een rond ijser, daar de misdaadige aan de Geefelpaal werden ingeslooten: daar en booven het rond ijser van een Baggernet; en selfs het silver aan de Taffen der Vrouwluiden: en voorts al wat de gedaante van een *Beugel* heeft, sie, *buigen*.

BEUKEN, beteekend klappen: hier van daan, *beuk'er op!* *gebeukte* Stokvis, dat is, geklopte Stokvis.

Beukhaamer, een Haamer, daar men meede gewend is te *beuken*.

BEUN, die plaats in het Schip, daar de Vis leevendig ingehouden werd: daar van daan seid men *Beunvis*, te weeten, foodanige Vis, die in de *beunen* leevendig gehouden sijn: *Beun* beteekend ook een Solder bij de Westpheelingers, waar van *Beunbaas*: van dit woord breeder op een andere plaats.

BEURD, bij de Latijnisten *Vices*, komt van *beuren*, krijgen: *Erf beuren*: hier van daan: *smakken om de beurd*, *werpen om de beurd*, *de beurd winnen*, *de beurd verliezen*: daar en booven beteekend *beuren*, *gebeuren*: *dat beurd selden*: als ook meede, heffen, tillen: *beur op uww hoofd*, enf.

Beurdman, die Schipper, die in de *beurd* vaaren moet, en daarom ook te regt de *Beurdschipper* genaamd werd; hoewel het kennelijk is, dat het Schip selver voor de Schipper genoomen werd: gelijk als, *daar leit de Beurdman*.

BEURS, een Tas, daar men Geld, dat men *gebeurd* heeft, in bewaard: soo seid men, *een berooide beurs maakt een berooid hoofd*: *oover honderd Jaar sal men soo veel om de Beurs koopen, als nu om het Geld*. Wat voorts *beurs* beteekend in *Priapeus*, als men segt, dat iemand *met een*

wolle beurs t'huis komt, dat laat ik aan het oordeel van de verstandige. *Beurfig*: *beursfieke Peeren* enf. daar van op een andere plaats. En hier van een *Stokbeurs*, dat is, een stok daar veel beurfen aangehegt sijn; in oude tijden feer gebruikelijk.

De Beurs, de vergaader plaats der Koopluiden: oneigendlijk werd het gebruikt, in de volgende reeden: *hij mag daar meede wel op de Beurs koomen*: dat is, hij mag daar meede wel koomen in het gefelschap der Mensfen.

Beursvaatje, het Kruidtonnetje, dat booven met een *Leere beurs*, of sak, werd toegebonden, op dat'er geen vonken in souden koomen te vallen.

BIJHAALEN, *fie*, *seilen bijhaalen*, en besonder werd dit van de Besaan gefegt, als hij ter windvank gesteld werd, *ik sou'er een Doctor bij haalen*, ontbieden, laten koomen, te weeten, om door sijn raad geholpen te werden.

BIJLAATEN KOOMEN, teegen de Wind inkrimpen.

BIJLEGGEN, komt van *bij en leggen* werd gefegt eigenlijk op sijn scheeps, als de Wind feer hard waaid, en teegen is, soo dat men niets en kan vorderen: oneigendlijk is *bijleggen* minder te eeten krijgen, als naa gewoonte, *wij sullen nu moeten bij leggen*. Voorts heeft het meede sijn eige beteekenis in het volgende *Geld bij leggen*, dat is, Geld toeleggen: maar *Geld heb ik'er moeten bij leggen*, betekend, ik heb'er Geld aan verlooren.

BIJLEGGER, een Wind, die belet, dat de Scheepen haar Seilen niet en kunnen voeren, en dat de selven in de Wind hebbende niet en kunnen voortraaken, waar van daan wij hadden een *Bijlegger*: een *bijlegger met een Schooverseil*, waar van hier naa is het woord, *Seil*.

BIJSTAAN, bijgeset sijn, bijsetten, *laat bijstaan*, swigt niet. *Bijstaan* beteekend ook, *naa bijstaan*, dat kreeg bij van *bijstaan*: of ook wel helpen: staa bij! staa bij!

BIJSETTEN, *fie*, *Seilen bijsetten*.

BIJSTEKEN, *bij de Wind steeken*, *fie*, *Wind steek*

Beek dat bij uuw, beteekend, eigendlijk: *seek* dat in uuw tak: en oneigendlijk, drink, of eet dat op.

B I J V O E T, een Touw, daar men de rakken meede toeford, tot arbeid, toetrekt.

B I J L, een bekend Timmermans Gereedschap, daar men meede hakt: dog daar sijn verscheide *Bijlen*, en onder die, *Kerfbijlen*, *Bredebijlen*, *Snikken*, *Baarsen*: van de *breede bijlen*, werd ontleend het spreekwoord, *bij hakker met een breede Bijl in*: dat is, oneigendlijk hij gaat ruim te werk, hij snijdt geweldig op. Van de andere *Bijlen* sal gesproken werden op haar plaats, *het Bijltje zoeken*, dat is, het Futselboek zoeken.

B I J L, of *Bijltje* werd genaamd, binnen Scheepshoofd, de Scheepstimmerman, om dat hij met de *Bijl* arbeid: weshalven, als de Seclui de Timmerman van nooden hebben, soo roepen sij, *Bijl! Bijl!*

B I J L B R I E F, het is de gewoonte bij de Scheepstimmerluiden, als sij eenig Schip verkogt hebben aan Schipper, of Schuitevoerder, soo de Kooppenningen niet geheel te berde werden gebragt, dat'er dan tuffen haar een Acte werd gepasseerd, waar bij de Kooper bekend soo veel aan den Verkooper schuldig te sijn: en heeft de kragt van een Hypotheek.

Bijtel, anders gefegt *beitel*, het welk op sijn plaats te sien is.

B I J T E N, is eigendlijk iets met de tanden beschaadigen: oneigendlijk, het is met een Bijl van een hakken: hier van daan, *een Schip in bijten*; en *Schip uit bijten*, dat is, een Schip, dat buiten of binnen de Haaven in het Ijs bevrooren, sit door het *op bijten*, en op hakken van het Ijs, brengen daar het weesen moet: het gat nu, dat in het Ijs gemaakt is, werd daarom een *Bijt*, of wak, genaamd, om dat het met een Bijl als oopen gebeiten is. *Hij viel daar in als een Eend in een Bijt*: dat is oneigendlijk, hij dee dat sonder schroom, of agterdogt.

B I N D E N, vastmaaken: en daarom oneigendlijk verpligten en *gebonden sijn*, verpligt sijn: ik ben seer *gebonden*

den aan mijn winkel, dat is, ik mag schier nooit zijn uit mijn winkel: de saamen gestelde woorden hier naar.

BINDGAAREN, *Gaaren*, daar men meede iets *bind*, of vast maakt, zie, *gaaren*.

BINDELS, *bindgaaren*, beslaglijn.

BINNENKIEL, zie, *Kolsen*, of *Kiel*.

BINNEN, beteekend somtijds dat binnen in een plaats is, of, dat binnen gehaald, of gelaaten, werd: in de eerste beteekenis werd het genoomen, als men seid, *het Schip is binnen*, dat is, *binnen* de Haaven: soo ook, *de Scheepen loopen binnen*, te weeten, *binnen* de Haaven: *dat mag binnen loopen*, dat mag op de koop toegegeeven werden: *haal de Loods binnen*, dat is, haal de Loodsman *binnen* Scheepsboord. En daar van omeigendlijk *binnen* zijn, beteekend soo veel geboden te hebben, dat de verkooper, de koop sal toeflaan.

BINNENLANDSVAARDER, een Schip, of Schipper, die niet en vaart naa andere Gewesten: maar altijd blijft binnen het gebied, en het Land van den Staat.

BINNENLANDSVAARDERS GILD, het *Gild der Binnenlandsvaarders*.

BINNENSTEEVEN, zie, of *Slaaperd*, of *Steeven*.

BIT, of *Gebit*, komt van *bijten*, en werd eigendlijk gesegt van de tanden, waar van het spreekwoord, *ik heb een goed gebit in de mond*: dat is, ik heb goede tanden om daar meede wel te kunnen eeten en schaffen, of iets aan stukken te *bijten*: eeven als of het met een mes afgesneeden most werden: anders beteekend een *Gebit* een Toom, *iemand een Gebit in de mond leggen*, iemand doen swijgen. *Bit* beteekend ook te Schiep, de scherpte voor aan het Schip, anders gesegt het *snee*, waarom men ook seid, *sneedig seilen*, *dat Schip seild sneedig*, dat is, *snel*.

BIT, of *Loefbouw* woord buitenwaarts onder aan teegen de Voorsteeven geset, ten dien einde, op dat het Schip te loefgieriger soude werden.

BITTERENDEN, of *bomdenanden*, zie, *end*.

B L A A-

BLAAKEN, een Schip met brandend Riet buiten om te lingen, om het hout voor de wurm te bevrijden. Hij doet niet als branden en *blaaken*: Waar van een *Blaaker*.

BLAASBALK, een vulling van Hout voor teegen de Steeven, om de slag van het Waater te kunnen wederstaan.

BLAASBALK, of, *blaasbalg*, het bekende werktuig, daar men het Vuur meede *opblaasd*: de oorsprong van het eerste is *balk*, daar door men het Vuur kan op *blaasen*: de oorsprong van het tweede is een *balg*, of mond, waar meede men *blaasen* kan, soo dat aan het onderscheid van deese woorden weinig bescheid gevonden kan werden.

BLAD, is eigendlijk een *blad* van een Boom, *bij lilde als een blad*: oneigendlijk, een stuk dunne planks, en dan het plat van een Riem, daar meede het Waater in het roejen gescheept werd: *een blad Papiers*: of een vel Papier.

BLIKKEN, *blikvuuren*, met het ophaalen en nederhaalen van het Vuur, een teeken geeven, dat men in nood is: eigendlijk beteekend *blikken*, *micare* dan sig vertoonen, dan weeder verdwijnen van daar, *Bliksem*.

De blikken, de oogleeden, of wel bij de Digtters zelfs de oogen: *dus stoeg hij sijn blikken*: soo ook *blik*, waar van *Bliklaager*: IJser dat geboogen en verboogen kan werden.

BLIND, het Seil dat, of onder, of booven aan de Boegspriet, en sijn Steng vast is: het eerste, of onderste, werd genaamd *het groote blind*, het tweede, of het boovenste, *het kleine blind*: beide werden sijn *blinden* genaamd, om dat door haar de uitkijk aan de Maats seer veel benoemen werd: gelijk *een blinde Muur* genaamd werd, daar geen gat, of glas, in en is, om door te kijken: *paries caecus* van de de Latijnisten gesegt.

BLINDE RAA, de *raa* van het een, of het ander, *blind*, sie, *raa*.

BLINDE STENG, de *steng* van het boove *blind*: want het onderste *blind* aan de Boegspriet, en dienvolgens *aan geen Steng*, vast is.

Blij-

BLIJVEN, beteekend van geen plaats veranderen, *blijven leggen*; waar van daan, de Wijfeman leerde *zijn* Kinderen, dat, daar *zij* wel waaren, dat *zij* daar behoorden te *blijven*: *te gaste blijven*: oneigendlijk beteekend *blijven*, vergaan, verongelukken, waar van het seggen, *de Schipper is gebleeven. De Scheepen zijn gebleeven*, enf.

BLOED, *sanguis*, oneigendlijk Sul, *het is een bloed. een dronken bloed*.

BLOEDVLAG, *de Bloedvlag laten waajen*, uitsteecken, tot een teeken van Vijandschap, *zie, Vlag*.

BLOK, een stuk Houts, soo seid men oneigendlijk, *hij is een stok, een blok*, dat is, een stijve Piet: voorts, dewijl alle Taakels van *Blokken* gehouwen, en gemaakt, werden, soo beteekend het woord *blok* al het geen, dat tot Taakels, en andere diergelijke dingen, bequaam gemaakt is. W. N. 7. 55. N. 148. Waar van de Meeſter, die de *Blokken* maakt, een *Bloekmaaker*, en de Winkel, een *Bloekmakers winkel* genaamd werd: *blokjes*, kleine *blokjes*, enf.

BOELIJN, dit woord werd te saamen gesteld van *boe*, koomende van *boei*, of *boeien*, beteekenende dwingen, in dwang houden: en *Lijn*, Touw, want dit is een Touw, dat de Marsseils Vallē, en groote Kardeelen klaarhoud.

Boelijnblok, het *blok*, daar de *boelijn* door gaat.

BOEFLIJN, of *boeflijn*, genaamd verklikker, waar van hier naa breeder.

BOEG, (komt oorspronkelijk van *buigen*) en beteekend de borst van het Schip: hier van daan koomen verscheide spreekwoorden, dewelke eigendlijk, en oneigendlijk, gebruikt werden: soo seid men, *hij quam ons voor de boeg*, *hij quam ons dwers voor de boeg*: eigendlijk beteekend dat, hij quam vaaren voor ons Schip oover: dog oneigendlijk, hij ontmoete ons: soo ook, *op een boeg seilen*, dat is, wij hielden een streek, en oneigendlijk genoomen, wij doeden gelijk wij gewend waaren, en daar teegen, *op een anderen boeg wenden*, dat is, *zijn streek veranderen*, *op alle boegen wenden*: oneigendlijk, op een gants andere wijze, iets doen als voor heen: *Hoofd Hist. 231. het moet oover*

voër die boeg gaan, of, *gewend werden*: dat is, die streek moeten wij houden: oneigendlijk, op dien voet, of wijze, moet het gaan: *met een boeg slag*, dat is, met het wenden van het Schip: oneigendlijk, met een slinger slag, of gelukje. *Boegen*, vaaren, seilen. *Boegkruisen*, het Waater met de *boeg kruisen*, dat is, laveeren: *wij kreegen al dat Geld op een boeg*, op een bordje te gelijk, niet bij stukken en brokken.

Boegje, een kleine *boeg*: de *boeg* van een klein Vaartuig.

Boeglegger, de Schipper, of het Schip, dat op een geset Veer vaaren moet, naa den regten Beurzman.

Boegtouw, is een partuurlijn, daar men het Anker mee- de regeerd, als het voor de *boeg* hangt.

B O G T, *Touwbogt*, een geheel Touw, dat opgeschooten, of, in een gerold is: *hij heeft de bogt onder den arm*: dat is, hij heeft het hage weg: en bij gelijkenis werd het gefegt van een Ree, die innewaarts geboogen leit. Anders genaamd Inham, bij de Latinisten *Sinus*, de *bogt van Guince*: de *bogt van Vrankrijk*: hier van daan *bogten*, *raavotten*, dan hier, dan daar loopen.

Boejens, de Keetens, daar men de handen, en voeten, der misdaadigen meede vast *boeid*: en de plaats daar de selve sitten, werd daarom de *boejen* genaamd: gelijk de Amsterdammers seggen, *hij sit in die boejen*: *iemand in de boejen laten setten*, dat is, in de gevankenis. Want *boejen* beteekend vast binden, waar van daan *in de boejen sitten*, *in de boejen brengen*, sie, *boejens*.

B O E I, een blok, dat aan het Anker geboeid, of vast gemaakt sijnde, aanwijft de plaats, waar het Anker in de grond geleegeen is: hier van daan komt het seggen, *hij heeft een kop, als een boei*, dat is, hij heeft een steeg groot hoofd: *een boei* werd ook genoemd de loos, of spijker, of schuur, daar de Scheepstimmerlui op haar Werven, haar Hout koomen te leggen, en te bergen: een *tonneboei*, een *ton*, die voor een *boei* verstrekt.

Boeiplank, een sluitplank, waar van, W. N. 9. 55.

Boeisel,

Boeifel, de Planken, daar een Schip meede *opgeboeid* werd.

Boeireep, het Touw, dataan de *boei*, en aan het anker vast is, *sie*, *Reep*.

Boeisang, een *Tang*, waar meede Planken als aan malkanderen vast *geboeid* werden.

Boejen, *opboejen*, de Scheepen met Planken langs Scheepsboord hooger maaken, het *boeifel* werd genaamd, de hooge Planken, die ter zijden *opgeboeid* sijn.

Boejer, een kleine Lastdraager, die met een boegspriet, voor en agter hoog *opgeboeid* is, daar het sijn naam van heeft: het komt in veele deelen met een Smak oover een: die geen nu, die op een *Boejer* Schipper is, werd een *Boejer* *schipper* genaamd: een *Boejer* is een *See knoef*: dat is, niet bequaam om op See te gebruiken: maar seer goed op de Rievieren, van weegen haar platte kiel, of boodem, en seer hooge mast met sijn Topseil.

BOET, *sie*, *Vuurboet*.

BOETEN, Vuur aan leggen, *sie*, *Vuurboet*.

BOETEN, de gescheurde Netten digt maaken: on-eigendlijk, het geen men misdään heeft, vergoeden, *hij moet het met den hals boeten: geld boeten*, en soo voort. **Keetelboeter**, een *Keetelapper*, een die de Keetels, als sijn lek sijn, digt maakt, *sie*, *Keetel*.

БОК, een Vaartuig, daar men Schuiten, en Praamen, die in de Grond leggen, meede booven Waater haald, het welk niet en kan geschieden, sonder dat het voorste end meer en meer naa het Waater sakt, *sie*, *Bokken*.

Bok, twee stutten, die aan de booven enden werden vastgemaakt om groote swaarte in te hysen: degelijkenis schijnt genoomen van twee *Bokken*, die op haar agterste pooten staande, met de hoofden teegen malkander stooten.

Bokken, werdende Scheepen gefegt, als sijn niet willen rysen, om dat sijn schijnen, de Boeg in het Waater te dui-
wen, gelijk de *Bokken* gewoon sijn haar hoofd naa de aarde te stooten.

BOKSHOORN, of, *Boksoor* is een ijsere haak, die
ter

er weder zijden van de Rampaarden vast gehegt werd, om de Touwen daar aan te beleggen, hebbende haar naam van de *Hoorens der Bokken*: want gelijk die agter over leggen, soo leit ook de Pen van dit ijfer werktuig agterpoover

Boksoor, sic, *Boksboorn*.

B O L, iets dat rond, en breed, ingeset is. Hier van dan bij de Bakkers ronde weggen *Bollen*. *Wittebroods Bollen*.

B O L L E N, beteekend korten, soo seid men: *de Besaan Bollen*, dat is, het Seil van de besaan minderen. *Een Os bollen*, den Os voor den *bol* slaan, dat hij onder de voet valt. *Dat bold mij*. Dat is mij aangenaam.

B O L K, Wijting, sic, *Vis*.

Bolkvanger, sic, *Wolkvanger*.

B O L S T E R, dat is, de Klos, daar de Boegspriet op rust: gelijk op een *Bolster*, of *Bultsak*, met *Bolster* gevuld, Janhaagel slaapen gaat.

B O L W E R K E N, sic, W. Pag. 485.

B O E V E N E T, werd gemaakt van Traaliewerk oover de oopening van het Schip, het geen die geene afweerd, die koomen om te enteren, en derhalven schijnt het te saamen geset van *boeven en Net*. als sijnde een *Net*, dat voor de *boeven* gespannen werd.

B O N N E T, een strook Seils, dat onder aan de Seilen kan gereegen werden.

B O O G, of *speel*, het Hout daar men de Spil meeme gewend is om te draajen.

B O O G E N, ronde Houtjes, daar gaaten in sijn, waar door men het Touwwerk door kan laten gaan.

B O O M, een lange Kloet, die op de Binnenlandsvaarders gebruikt werd, om de Vaartuigen voort te duuwen, een *Boom* genaamd, om dat sij van een geheele *Sparreboom* gemaakt werd: soo werd ook dat geen genaamd een *Draaiboom*, een *Slagboom*, daar door men de weegen en passen affluit, *de weegen Slagboomen*, oneigendlijk werd het gesegt *iemand sijn geluk Slagboomen*, dat is, iemand de voer dwers setten.

B O O M,

BOOM, of *sluitboom*, daar de Haavens meede gestooten werden: soo roept men met het fluiten van de *boom boom op hoow*, en soo seid men *de boom is toe*, of *gestooten de boom is oopen*: gelijkmer van de Poorten van een Stad spreekt de Poort is toe, de Poort is oopen, en werd daarom een *boom* genaamd om dat sij van een *boom* gemaakt is: daaren booven werd de *boom* somtijds wel genoomen voor die plaats, of dat huisje, daar die geene Sitten, die op het oopenen en fluiten van de *boom*, of op uitgaande en inkomende Goederen toefigt hebben: en soo werden de eerste *Boomsluiters*: de laatste bij de Admiraliteit gesteld *Commissie ter Recherche*: of met een gebrooken woord *Saffers*: genaamd.

Boom, of *bodem*: dit woord beteekend gemeenelijk het onderste van eenig ding, gelijk men van een Vat seid, *de Ton op den bodem setten*, *het Vaatje is op den bodem*: oneigendlijk, *het Vaatje is uit*: van Scheepen werd het verstaan van het onderste van een Schip, soo maakt men onderscheid van *Platboomde Scheepen*, en andere die met een kiel scharp toelopen: *bodem* beteekend ook het vaste Land; de Vijand was op onsen bodem: *op een effen bodem sijn*. Beteekend oneigendlijk geen schulden meer ten agteren sijn.

Boomen, met een *boom* voortduwen: *soo de Wind gaat leggen*, *soo sult gij van de nagt nog moeten boomen*: en oneigendlijk (*in re venera*) op sitten.

BOOR, dit werktuig werd van de Latijnisten *Terebra* genoemd; en is al te bekend om breeder uitlegging te geven: hier van het tijd woord. *Booren*, een gat maaken, *een Schip in de grond booren*, dat is, een Schip door *in geboorde gaaten* doen sinken, *iemand iets door de neus booren*: iemand iets ontfutselen: soo ook *sij sogten hem te booren*: sij sogten hem te bedriegen: en in een quaaden sin, soo beteekend *booren Subagitare*: van *booren* komt *doorbooren*, de Koegels *doorboorden* ons gantse Schip: als ook door den Vijand heen dringen.

Boo-

BOODEMERIJ, zie de Wisbuiſe Regten §. 50. iemand enig goed op *Boodemerij* meede geeven.

BOOT, een ſteevig Vaartuig, dat bij de groote Scheepen gevoegd werd, om bij gelegendheid te dienen om Ankers op te winden, en uit te brengen: Waatervāaten te neemen, enſ., zie, *Roemer Viſſer 1. Schok 14. Embl. erſt in de Boot. keur van Riemen*, beteekend het ſelfde als, die eerſt komt, die eerſt maald, de voortogt hebben, *val in de Boot.*

Bootje, een kleine *Boot*.

Bootsgeſel, de gemeene man; vān die geene, die Scheepswerk moeten waarneemen, anders bekend met een aangenaamer naam voor haar: *Alatroos*.

Bootsſpaak, de Haak die in de *Boot* gebruikt werd, hebbende een iſer met een ſcherpen punt voor uit, om te duuwen, en een ſcherpen Haak, om iets te vatten; en daar door naa ſig te haalen.

Bootsman, zie, *Hoogbootsman*.

Bootsſpaak, of, *Handſpaak*.

Bootsſtow, het *Touw* van de *Boot*.

Bootsvolk, zie, *Bootsgeſel*.

BOOVENBLIND, het Seil, dat *booven* de Mars van de Boegſpriet, aan de Boegſteng vaſt gemaakt werd, en aldus genaamd tot onderſcheid van het onderſte *Blind*, dat om, en aan de Boegſpriet vaſt is, zie; *Blind*.

BOOVENHAALEN, te *booven* koomen, te *booven* ſellen: *wij ſullen het wel te booven haalen*: oneigendlijk, wij ſullen die ſwaarigheid wel te *booven* koomen.

Booven Seilen, de boovenſte *Seilen*, zie, *Seil*.

BOORD, de rand en kant van alle ding, en in het beſonder van een Schip, oneigendlijk werd het genoomen voor het geheele Schip, gelijk het hier naa in de volgende ſpreekwoorden blijkt; *aan hooger boord ſijn*, dat is, ſitten aan die ſij, die het hoogſt booven waater uitſteekt, en daar men de minſte nood heeft om nat te werden: oneigendlijk, *aan hooger wal ſijn*, *gelukkig ſijn*: *ſig aan hooger boord houden*, is oneigendlijk, het houden met die geen, daar

men het meeste voordeel, eer, en aanzien, van te verwagten heeft.

Boorden, aan boord leggen.

Aan boord klampen, een Schip met een klamp aan het anderen vast spijkeren: *hij klampte mij aan boord*, welken uitlegging is in het woord *klamp*.

Aan boord kóómen, Scheep kóómen, oneigendlijk, iemand aan pakken.

Aan boord leggen, aan het Schip gaan *leggen*, en vervolgens aan tasten, soeken te enteren.

Aan boord vaaren, naa het Schip toe *vaaren*.

Aanboorden, de bovenste deelen van een Schip aan setten.

Buiten boord, *oover boord*, *buiten boord springen*, *zie*, *oover boord springen*, die Man moet *buiten boord*, eiegendlijk, die Man moet men de Voeten spoelen: oneigendlijk, iemand van sijn Ampt af setten: soo ook, *ie mand buiten boord smijten*, *buiten boord raaken*, enf.

Oover boord sijn, *daar is veel oover boord*, dat is, verlooren: sijnde het selfde, met het geen men seid: *daar is veel oover stuur*.

Oover boord setten, met gemak in See laten fakkén.

Oover boord raaken, *oover boord vallen*, of geslingerd werden: *die Luiden raakten oover boord*, te weeten, van het Schip in het Waater.

Oover boord springen, uit het Schip in See springen.

Oover boord vallen, uit het Schip in het Waater vallen.

Oover boord werpen, *buiten boord werpen*.

BOOVENET, het hoogste Verdek in het agter Schip: soo dat dit woord komt van een *Net*, en *booven*, het *boovenste Net*.

BORD, Plank, ook een *Schoolbord*, *Visbord*, *Hakbord*, hier van daan die ruuwe spreekwoorden: *hij moet woort*, *al had hij een bord voor sijn gat*: dat is, hij moet seckerlijk sterven: *hij heeft een bord voor sijn kop*, hij is seer onbeschaamd, en stout om iets te verlocken.

Bordig, stijfen vlak, gelijk een *Bord*, of *Plank*, hier van

van, daan komt, dat men van sommige Seilen zegt, dat *zij bordig zijn*: dat is, al te stijf om te handelen.

BORREL, een Belletje, dat schielijk uit de grond opweld, waar van *borrelen*, *opborrelen*: *het quam uit de grond opborrelen*: *borreling*, het geruis, van dat komt *opborrelen*: voorts hebben de Bootsgezellen een woord, het welk ik niet en weet uit te brengen, te *weeten*, een *Borrele fouche*: waar door zij verstaan een klein Flesje, met een naauwe hals, daar zij al klokkende Brandewijn uit drinken: anders genaamd, van de groote, een halfje.

BORST, de Boeg van een Schip, beteekend eigendlijk het voorste gedeelte van ons Lighaam: *zet borstaan*, doe uuw beft: *breed voor de Borst*, groots in zijn waapen zijn.

BOS, of *Bus*, daar men iets in steekt, om niet beschadigd te kunnen werden, *het sluit als een bos*, zie, *Bus*. Sie de Afbeelding W. N. 14. Pag. 56.

BOSBANK, zie Dolbord, W. N. 15. op Pag. 56. deefe *Bank* komt op de stutten teegen de Reegelingen.

BOSSEN, dit zijn de gaatjens in de Schijven, daar de Spilletjens door steeken: het zijn ook Buisjes, of houten Pijpjes, daar het Waater door in See loopt: anders genaamd, de *Spijgaaten*.

BOT, een soort van Platvis, bijnaa als Schol: seer vermaard in deefe Landen: dog om dat, de eene soort beeter valt als den anderen, soo heeft ook verscheide naamen: de beste sij *Hoekbot*, *Hambot*, *ijbot*, *binne Bot*, *Hoekbot is*, enf.

De Bot vergallen, het werk verbrodden.

Bot vangen, slip krijgen, misdobbelen: want *Bot* beteekend hier *bôimis*, gants en gaar niet.

BÓT, scheut; *bot geeven*, scheut geeven, vieren, on-eigendlijk, eimand iets inwilligen: *het Touw en heeft geen bot*: *het Touw heeft niet bots genoeg*, het Touw is al te strak.

BOT LOEF, de Stok daar de Fok hals, en Smijt, door komt, of gesteeken werd, zie, *Loef*.

Bots Touw, een Touw om iets meede te vieren: en in het besonder kan dit op de *Kaabelaaring* gepast werden: waar door het *Kaabeltouw* gevierd werd.

Bots Touwgat, eigendlijk het gat, daar het Ankertouw door gaat, anders genaamd de *Kluis*.

BOTTELAARIJ, de plaats, of het vertrek, daar de *Bottelier* zijn Spijs bewaard, en uitdeeld: want de *Bottelier* is die geen, die te Scheep gesteld is, om de Eetwaaren te bewaaren, en aan de Kok oover te leveren: en die ook het Brood, Booter, Kaas, enf.: ook alderhande Drank aan de Maats uitdeeld.

Botteliers Maat, of, onder *Bottelier*.

BOUT, of, ijfere *bout*: gelijk *Ringbouts*, *Haakbouts*: *bij heeft de bott al in't gat*, hij heeft het lood in de billen: *de bout op het hoofd krijgen*, dat is, de klopgrijgen. En, bij gelijkenis werden Armen en Beenen, *bouten* genaamd, *dat zijn bouten*! *bout*, een Schaapenschouder, en bij de Dordenaars, een Endvoogel: *Boutje* beteekend ook een Man of Vrouw uit vriendelijkheid, als ook de Slagpennen der Voogelen, daar men meede schrijft.

Boutjens, lapjens feildoek, zie de Hr. Witsen.

BOUTS, Touwen om het verbrooken Wand te versorgen.

BRAADSPIT, een werktuig voor op Boeijers, en ander Vaartuig om iets meede in te palmen, hebbende sijn naam bij gelijkenis van een *Spit*, daar men iets teegen het Vuur *aan braad*, om dat sij beide omgedraaid werden: het moet dan niemand verwonderen, dat een Schipper een *Braadspit* van nooden heeft, schoon'er nooit eenig Vlees, of Vis, op sijn Schip gebraden werd.

BRAM, of *Bramseil*, *bij voerd bram booven bram*, dat is, oneigendlijk: hij is groots in sijn waapen, want *brambooven bram te voeren*, niet seer gebruikelijk is, als bij Spanjaarden, *op swaare Karaaken*.

BRAMSEIL, het hoogste *Seil* op de Fokkemaft: *Bramseils koelte*, dat is, als het soo maatig waaid, dat de Scheepen de *Bramseilen* kunnen voeren.

Bramseils bloks, dat sijn *bloks*, die tot de *Bramseilen* behooren.

Bramsteng, de hoogste *Steng*, op de groote, en Fokkemaft.

Bram

Brandaaris, een Vuurbaak, komt van *branden*.

BRANDEN, blaaken, *verbranden*, *verbrand* werden.

Branden, barnen, blaaken, met Riet sengen. *Men brand daar hoorns*, dat is, het spel deugd daar niet.

Brander, *navis incendiaria*, bij de Latijnisten genaamd: een Schip foodaanig met Kruid, Teer, enz. toegerust; dat het seer ligt de *brand* kan vatten: om daar meede andere Scheepen in de *brand* te kunnen steeken: wij kreegen een *Brander aan boord*.

Brandijser, W. N. I. 185.

BRAS, dat is het Touw, daar men de Raas en Seilen meede omhaald; en naademaal men daar door de Seilen bedwingen kan, als men wil: soo is hier van daan gekoomen het spreekwoord, *ik heb'er den bras van*, dat is, het gaa, hoe het gaa, ik vraag daar niet naa: anders beteekend een *bras*, een slempe: *brassen*, slempen: misschien om dat, gelijk die geen, die de *bras* heeft, soo veel winds kan vangen als hij wil; alsoo ook die geen, die op een slempe is, soo veel eten, en drinken kan, als hem lust: immers, als men de *bras* gebruikt, heeft men een goede voortgank: *aan brassen*, beteekend de *brassen* aan haalen.

BREED ROEG, een Schip met een *breeden boeg*: on-eigendlijk, een groots Mens, een groot Vorst.

Breed leggen, in de *breedte* teegen een ander Schip aanleggen, sij aan sij leggen.

Breegang, het Hout, dat opwaarts te reekenen booven de Berghouten komt.

BREUWEN, de reeten en spleeten, en voegen, met het inslaan van werk, toefloppen.

Breewer, een Arbeidsman, die gewoon is te *breeuwen*.

BRIDSEN, op het Nattégat voor de Mast iemand met een Endje Dags kalfijden, dat anders *Laarsen* genaamd werd.

BRIGANTJENS, Italiaanse Roofscheepen.

BRIL, of klos, hoe wel *Bril* bij gelijkenis somtijds het uitgehold Hout beteekend, dat op den ooverloop bij de Kolderstok staat: door gelijkenis werd een *Bril* genoomen voor het Latijase woord *Perispicilla*, dat sijn die Glaafen

daar men door fiet : waar van *Brilleman* , die geen die *Byl-
len* maakt of verkoopt : *iemand een Brill op zijn neus setten* ,
beteekend iemand de knip op de staart setten , iemand
plaagen, quellen : *ik ben daar mee gebrild* : *Bril sien* , op zijn
neus sien : voorts beteekend een *Bril* , het gat , van een
Kakhuis , enf.

BROEK , } een Touw, dat door de sijplanken
BROEKINGS , } van de Rampaarden gaat.

BROEKSTUK , sie , Geschut. N. 8. 55.

BROOD , dat geen, dat van Koorn gebakken werd, hier
van Roggenbrood. enf.

BROODKAAMER , de Kaamer, daar het Brood be-
waard werd.

BRUG , werd gebruikt van de Amsterdammers voor
een houte oovergang, of *brug* , andere Hollanders gebruiken
dit woord in ruimer sin , seggende sonder onderscheid een
steene en een houte *brug* .

BRUINEEREN , schoon en glad maaken.

BRUINEERSTAALEN , de gladde Vijlen , waar
meede het ijser, of Staal gebruieneerd , of schoon gemaakt
werd.

BRUISSEN , soo sterk beweegd werden, dat het ruist,
en schuimd.

BUDDINGEN , de foldering , die oover de Kiel , en
het Kolsenhout , geslaagen werd.

BUI , vlaag een haastig en schielijk onweeder : het sijn
noordse buien : *den eenen bui jaagt den ander* : oneigendlijk
werd het genoomen , *die bui sal wel oovergaan* : voor, sijn
mifnocgen en toornigheid sal wel bedaaren : van *bui* komt
buien , *stormen* , *buiig* : onstuimig : *het is buig weêr* .

BUIK werd (gelijk wij weeten) geseid van het bekende
gedeelte des Lighaams , als , *ik heb pijn in mijn buik* , het
welk op de Vrouwtjes , bij uitneemendheid , gepast sijnde,
beteekend *swanger sijn* , *de buik voor uitsteeken* , het selfde,
als het van de Vrouwtjes geschied , maar van de Mans be-
teekend *hot moedig sijn* : *de buik van de Kerk* , Schip,
Seil , *op sijn buik seilen* , op sij seilen : van *bui* komt

Buik-

Buikgordingen, dat *fijn gordingen*, die de *buik van het Seil gorden*: *buikdenningen*, *fié*, *gorden*:

BUIKSTUK, een lang en smal stukhouts met een handvarfel aan ieder end, de welke gelegd werden dwars oover de boodem van het Schip, *fié* de af beelding bij W. N. 8. Pag. 55.

BUIS, bereekend een Goot: foo feid men een *loode Buis*, een loode Goot.

BUIS, een vaartuig, dat uitgefonden werd, om Haaring om de Noord te vangen, en daarom geseid een *Haaringbuis*: *Buishaaring*, *Haaring*, die met *Buisen* gevangen werd.

Buisman, een Bootsgefel, of liever een Seeman, die ten Haaring vaart op een *Buis*.

BUIT, roof; *of buit of slaagen*: *buitgeld*, geld dat van den verkogten *buit* gemaakt is: en aan het Bootsvolk uitgedeeld werd.

Buiten, kaapen, rooven. Een *Vrijbuit*, een Seeroover, *fié* hier van op *fijn plaats*.

BUITENSTEEVEN, *fié*, *Steeven*.

BULKHOOFDEN, affchutfels, waar door de waaren, onbeweegelijk blijven leggen, en niet ondermal-kanderen koomen te fchieten.

BULTSAK, een Scheeps beddetje met froog gevuld; afkomstig van het woord *Sak en Bult*, dat is, de *Sak*, daar men met onse *Bult*, of rug, op legt, het werd oneigendlijk gepaft op het Vrouwvolk, gelijk ook het woord *onderlaag*.

BUS, of Doos, *fié* *Bos*, *het fluit als een Bus*: dat is, het fluit foo digt, als een Pot: van *Bus* komt een *Armbus*, de *Bus* daar het geld voor den Armen in vergaaderd, en bewaard werd.

BUS, van ouds een Loop of Gefchut, en in het gemeen alderhande Oorloghtuig: weshalven de Magafijnen wel eer *Busbusen* genaamd wierden: gelijk als nog tot Amsterdam het Ooftindieshuis, het *Busbuis* of Boshuls genaamd werd: een *Busfchiet*, een Konstaapels Maat, *Busfchietcrif*, de kennis om met Gefchut om te gaan.

BUSKRUID, Kruid, dat in een *Bus*, of *Doos*, opgesloten werd, of, dat wel het sekerste is, dat Kruid, daar een *Bus*, dat is, een Loop meede gelaaden werd.

CARRELDOEK, een soort van *Seildoek*, zijnde het stijfste, zie, *Doek*, of *Seildoek*.

CARAAK, zie, *Kraak*.

CHALOEP, zie, *Sloep*.

CHIOUW, zie, *Sjouw*. &c.

CENT, zie, *kent*, of *sent*.

CIMATIUM, W. N. II. 55.

COMBAARS, zie, *Kambaars*.

COMPANJE, zie, *Kompanje*. enf.

CONVOOI, zie, *Konvooi*. enf.

CORPORAAL, welkers dienst is, de Waapenen schoon te houden, *Maître des Armes*, zijn naam komt van het Latijns woord *Corpus*, om dat hij oover een *Corpus*, of een gedeelte van de Soldaaten, dat van ouds een *Rot* genaamd was, gesteld werd, van dat woord *Rot* komt *Rottgesel*, een *Soldaat*, of *Burger*, die in een en het selve *Rot* verdeeld is: hier van daan *Rotten* bij een schoolen, te *saamen Rotten*.

DAAGEN, beteekend, *dag* werden, *bij daag*, als het *dag* is, soo, *het begint te daagen*, waar van *op daagen*, opbeideren: *verdaagen*, vervroolijkt werden, *lig verheugen*, *ik at, dat mijn hert verdaagde*.

Daageraad, anders de *Morgenstond Aurora*: iemand *een daageraad hclooven*, dat is, iemand iets quaads drijven.

DAALEN, komt van *dal*, *vallis*, en daarom is *daalen* gesegt *neederfakken*, en soo werden de buisen *daalen* genaamd, om dat door haar het Waater uit de *Pomp* in *See* loopt, en alsoo *neederdaald*: oneigendlijk beteekend *daalen*, *verneederd* werden, *hooge Bergen kunnen daalen*: dat is, de grootste luiden kunnen klein en gering werden.

Dag, en in het getal van veele *daagen*, werd gesteld teegen de *nagt*: somtijds ruimer voor de tijd van 24 uren: in de eerste beteekenis seid men op een *Soomers en dag*, dat is, als het lang *dag* is: in de tweede *elk een dag is'er een*: het *geschied*

gefchied *dag op dag*, dat is, alle *daagen* weeder: dit woord beteekend ook het leeven: *ik heb dat van al mijn daagen*, dat is, *leefdaagen*, de *daagen die ik leef*, niet *gezien*: dat is, nooit, soo lang ik geleefd heb niet: *goededaagen*, *quaade daagen hebben*, *beleeven*: in voorfpoed of in teegenfpoed leeven: *bij heeft goede daagen bij hem*: *vroolijke daagen*, *daagen van geneugte en vroolijheid* enf.

Dag, of *dagge*, het endje Touw, daar den Provoost de misdaadigers te Scheep meede kalfijd: anders beteekend ook het woord *dag* een Ponjaard: gelijk bij *Hoofd in Velsen* Actus 2. Scena 3.

En 't vrank Hollandse Volk fijn dag eens foud' ontblooten,

Om door fijn eige borst ook uuw in 't hart te ftooten.

DAM, een stukje Lands, dat den eenen Sloot van den anderen fcheid, *dammen*, en *dam leggen*: oneigendlijk het Spel *dammen*: het Waater loopt oover *Dammen en Dijken*, hier van daan heeft den *Amsterdamfen Dam*, of het Plein, voor het Stadhuis, fijn naam, om dat het fcheid het y, en den Amstel: *af dammen*: *bedammen*, *toe dammen*, met een *Dam* toe ftoppen. *Een Dammetje leggen*: oneigendlijk wat ontbijten, en het hert fterken.

Dam, een Hout, dat men gebruik om iets te ftoffen.

Damlooper, een klein binnelands, of nog eigendlijker Noordhollands Vaartuig, dat bequaam is om oover *Dijken* en *Dammen*, en oovertoomen oovergehaald te werden.

DAMP, Waafem: en op fijn Seemans Rook door het Schieten veroorzaakt: en soo bij gelijkenis, de Rook van Toebak: *geef Damp*, *Dampen*, *Rooken*, *Smooken*: *Dampig* weer, *Rookerig*, *Smookerig* weer.

DEEL, een gefaagde Plank: *Deelen*, beteekend afscheiden: soo is dan een *Deel*, een *gedeelte* van een Balk.

DEININGEN, of, *Dijnigen*, het op en needer gaan der See Golven, gelijk bij *Hoofd in Velsen* Actus 5. Scena 5. *dein* (te weten de Spaanfe Scheepen) *baat het niet te fijn als ftooten op gebouwd: nog dat. fij fpieg'len doen de deiningen van Goud*, enf.

DEINSEN, het ftoeten der Golven ontrent de Banken.

DEISEN,

DEISEN, foetjes en sagjes te rugge drijven : waar van *afdeisen*, afwijken.

DEISIG, dik, sie, weêr. *Het is deisig weêr.*

DEK, of anders het *verdek*, het verwulffel, daar men oovér loopt, agter de groote Mast.

DEKKEN, *toedekken*, bekleeden, oneigendlijk, iemand wat af roffen : *sij dekten hem heerlijk.*

Dekkleed, een geteerd *kleed*, daar men iets meede *bekleed*, om niet beschaadigd te werden, door Waater, of andersins.

Deklood, is dun en plat *Lood*, daar men iets meede *verforgd*, om niet in te waateren, sie, *Lood*.

DEMPEN, vernietigen, slissen, *de brand is gedempt*: *de beroerte is gedempt*, enf.

Dempgordings, Touwen, die de Seilen *gorden*, op dat men die te gemakkelijker soude kunnen beslaan : dit woord is te saamen gesteld van *dempen*, en *gorden*: en beteekend soo veel als *gorden*, dat toe haalen beteekend, van waar *gordel*, den buik der Seilen, *dempen*, dat is, in de band houden, sie, *gorden*.

DENNEN, het Verdek op klein vaartuig, gelijk als sijn de Binnenlands Vaarders: misschien alsoo genaamd van het Hout, daar sijn van gemaakt werden, te weeten, *Dennembout*, een *Dennenboom*, enf.

Denningen, sie, *buikdenningen* op het woord *buik*.

DERDEWAAK, is, om soo te spreken, de derden Stuurman: want men teld, den opper Stuurman, onder Stuurman, en *derdewaak*: dat is, die de derde is, om te waaken, of te passen, op het Roer.

DEURSTAAN LAATEN, dat is, niet swigten, maar met volle Seilen voortvaaren: Hoofd Hist. pag. 53 gebruikt dit oneigendlijk, voor niet kreuken, maar, soo begonnen, soo volend.

DEURSLAAGEN, een vierkant ijser, met een groot gat in het midden, en aan ider kant een kleinder, het welk den Corporaal diend, om gaaten in een ander stuk ijser te slaan, soo dat het sijn naam heeft van *deur slaan*.

DEU-

DREUTELN, en misschien *dreutelen*, waar van *dreutelaar*, *dreutel*: dit sijn kleine Pennerjens, die in de enden van de houte naagels, die doorgeslaagen sijn, gevoegd werden, en met haar puntjes blijven uitsteeken.

DIEP, of *diepte*, daar het Waater op sijn *diepste is, stille Waaters hebben diepe gronden*: oneigendlijk, die veel swijgen, die denken daarom niet te min.

Diep gaan, dat is, swaar gelaaden sijn: hier van daan seggen de Seeluiden, *een diep gaand Schip*: oneigendlijk werd het anders genoomen, *sie, Schip*.

Diepen, dieper maaken, aan diepen: al peilende naa Land vaaren: *het kan daar diepen, nog aan droogen*: dat is, oneigendlijk, het geeft nog het neemt niet: *opdiepen*, waar van hier naa.

Diep Lood, het *Lood*, dat de *Loodsliiden* gebruiken, om de *diepte* te peilen, *sie Roemer Visser 3. Schok 45. Sinnepop.*

DIJK, een hoogen Dam, en die bij uitneetmendheid gelegd werd teegen het Seewaater, en daarom ook een *Seedijk* genaamd werd: soo seid men tot Amsterdams, de *Seedijk*, om dat sijn wel eer teegen de Suidersee aangeleegen heeft: van *Dijk* koomen te saamen gestelde woorden, als een *binnen Dijk*, een *buiten Dijk*, de *binnen Dijk* werd genaamd bij gelijkenis, een slaaper, gelijk op sijn plaats sal gefegt werden: een *buiten Dijk*, die al het geweld van de buiten Waateren moet wederstaan: *sij wonen binnendijks, sij wonen buitendijks*, beteekend anders niet, als dat sijn, of door den *Dijk* werden beschermd, of niet: van *Dijk* komt ook *Dijken*, dat is, een *Dijk* leggen, een *Dijk* opwerpen, waar van *bedijken*: een *Meer bedijken*, dat is, een *Dijk* leggen rondom een Meer, of Moeras: waar van daan men seid, *bedijkte Landen*, die door behulp van *Dijken* droog gemaalen sijn: een *Dijker*, een Boer, of Delfver, die aan de *Dijken* arbeid swaar van daan het spreekwoord, *bij eet als een Dijker*, om dat die I. uiden swaaren arbeid doende, seer hartig in het eeten sijn: *Dijkaagie*, aarde en paalwerk, enf., dat tot het leggen van een *Dijk* behoort: *Dijkgraaf*, die geen, die het opperste bewind van

van een *Dijk*, en de *bedykte Landen* heeft; *Dijkgraafschap*. Het Ampt van een *Dijkgraaf*, dewelke ten oud daagen bekleed het Ampt van Baljuuw, gelijk de *Dijkgraaf* van Rhijnland, Delfland, Schieland, enf.

DISSEL, een Timmermans gereedschap, bequaam om daar meede te kloppen, en iets, plat naa sig toe leggende, te effenen of scherp te maaken, *bedisselen*, bekniwbelen: *bij wil die saak al te veel bedisselen: bedisselen*, be-duimelen. Het woord *Dissel* beteekend ook een *Disselboom*, te weeten, dat gedeelte van een Waagen, dat bij de Latijnisten *Tema* genaamd werd, waar van, *rijen met een korte, rijen met een lange Disselboom*: welk eerste ook on-eigendlijk, door gelijkenis in *re venerea*, gebruikelijk is.

DOBBELEN, beteekend in het gemeen tuiffen: hij houd veel van den *dobbel*, dat is, van tuiffen: waar van een *Dobbelaar*: maar bij de Seelui beteekend het met *Dobbelsteenen* werpen: en soosleggen sij, wij sullen *dobbelen*, dat is, smakken *om de beurd*.

DOBBEREN, in het Waater op en neer springen, gelijk den *Dobber* daar van sijn naam heeft, te weeten, van het geluid, dat men in het *dobberen* hoord, als of het was, *dob, dob*, dat ook een Trommel toegeschreeven werd, *dobbe dobbe dob*, enf.

DOEK, zie, *Seildoek*.

Doeken, werd op kleine Scheepen gebruikt, als op de groote Scheepen het woord aanslaan, waar van oneigendlijk, *iemand doeken*, iemand bedriegen, *ik laat mij niet doeken*, ik laat mij niet bedriegen.

DOFT, Roeibank, hier van daan schijnt te koomen het woord *doffen*, iemand soo slaan, dat het een *dof*, of slag, geeft: gelijk men hoord, *als de Riemen teegen de doft*, en dolboord aan stuiten.

DOGGER, een soort van Visscheepen, die naa het *Doggersand* vaaren, om Kabbeljauw te vangen: dit *Doggersand* leit ontrent de kust van Schotland, zie, de See-kaarten.

Dogschuit, de *Schuit*, die tot een *Dogboot* behoord.

D O K,

DOК, een befloote plaats, daar Scheepen gemaakt werden: en werd, gelijkenis halven, een *Kom* genaamd: hier van *Dokken*, de Scheepen in een *Kom* op droog setten; hier van daan koomen de woorden, *opdokken*, *uitdokken*, gelijk als men seid, *sij sullen dat Geld moeten opdokken*, dat is, voor den dag brengen, *sij sullen dat Geld uitdokken*, weederom geeven: niet anders gelijk een Schip weeder uit het *Dok* uitgehaald, en aan de See weeder oovergeleeverd werd.

DOL, is een houte Pen, of Naagel, die in het *dolboord* van boots, of andere vaartuigen geslaagen werden, om de Riemen daar teegen aan te bedwingen in het roejen: oneigendlijk werd het genoomen, als men segt, *het sijn maar oude dollen*, dat is, het sijn maar lompen en leuren: niet meer waard, als die oude versleete *Dolpennen* gemeenelijk sijn: van *dol* komt *dalboord*.

Dolboord, het boord daar de *dollen* kunnen ingeslaagen werden.

Dolbord, of bosbank.

Dolgat, het gat, daar de *Dol* ingesteeken, of geslaagen, werd: waar van, *had ik uuw vinger in het Dolgat!* dat is, kon ik uuw sooklemmen, als een *Dol*, of *Dolpen* doet, gij soud wel beeter klappen!

DOMINE, of Predikant, Siekentrooster, of Voorleeser.

DOMMEKRAGT, een werktuig, daar groote kragt meede kan gedaan werden, gelijk bekend is: en daarom werd dit oneigendlijk gepast op een Man, die met geweld, sonder aansien, of verschooning, van iemand, sijn hoofd volgd: seggende *hij is een dommekragt*.

DOMPEN, het Geschut met de tromp, of het voor end, doen sakken, en agter op ligten, om laager te kunnen schieten, sonder het Geschut te doen sinken: van *dampen* komt het woord, beteekenende *dikwils dampen*, dat is, *dompelen*, in het Waater dikwils insmijten, en onder douwen: dat ook *onder dampelen* genaamd werd: gelijk het ook voor begraaven werd gebruikt: als, *sij hebben bem*

al onder gedompeld: hij leit'er al onder gedompeld: de oorspronk van dit woord is sonder twijfel *domp*. soo veel geleg als *damp*: waar van *dompig*: *dampig*: oneigendlijk werd het genoomen voor de Neus, *hij heeft een goede damp*: een *domper* een Blik of Kooper werktuig, daar men de Kaarsten ineede *uitdompt*: een *Roerdomp*, een naam van een Voogel.

D O N D E R, bij de Latijnisten *Tonutru*: waar van daan de spreuk, *de Donder moet binnen drie daagen opwaaien*, dat is, na den Donder volgt gemeenlijk, den eersten, tweeden of derden dag groote en harde Wind: *donderen*, *tonnere*, *het quam mij soo vreemd voor*, of *ik het te Keulen had hoorden donderen*, dat is, die saak quam mij soo vreemd voor, dat ik voor mijn kop geslaagen stond: oneigendlijk werd dit woord gebruikt voor hard spreken: baaren, tierren, raafen: *Donderflag*, het geluid dat gehoord werd, als het *donderd*; *het was een donderflag in mijn ooren*: dat is, het was een vreemd geluid, en een tijding die mij verbaasde: *opdonderen*, door den *Donder* te voorschijn koomen, oneigendlijk werd het gesegt van eits, of van iemand, die t'zoek was, weeder verschijnen: Hoofd in Velsen: *bier opgedonderd*, enf. *hij is nog niet opgedonderd*: hij heeft sig nog niet laten sien.

D O O D, beteekend eerst en voor al, de *Dood* selfs, *Mors*: ten tweeden een, die gestorven is: maar ten derden werd het genoomen voor teenemaal: gelijk ook het woord *Mors*, *hij is mors dood*: dat is, hij is teenemaal *dood*: *het is dood stil*: daar waaid niet het minste windetje: *een Seil dood aanslaan*, is digt aanslaan, soo dat'er geen plaats tusfen het Seil, en de Ree oopen gelaaten werd: *dood loopen*, harder seilen, als een ander: *ik wil hem dood loopen*: *ik wil hem dood rijden*, dat is, ik wil soo rijden, dat, soo hij mij volgen wil, de *dood* daar door op sijn hals sal haalen: *sijn selven dood loopen*, beteekend oneigendlijk, sijn selven bederven: *sij sullen haar selven dood loopen*.

Doodmans Oog, sie, *Haancpoot*.

Doodwaater, sie, het *Sog*.

Dood-

Doode Stroom, zie, *Stoom*.

DOOI, werd gesteld teegen de Vorst: gelijk *doojen* teegen vriesen: want *doorweer* is, als de lugt juuw werd; *het begint te doojen*: het Ijs begint te smelten, soo dat *doojen* eigendlijk nog meer is als *ontlaaten*: het welk is, als het beginsel, of een minder *dooi*: *het weer ontlaat*: dat is, het is juuwer als voorheen.

DOOKIG, *dompig*; *dampig*, zie, *duiken*, of, *weer*.

DOOPEN, dit woord sullen wij hier alleen neemen op sijn Scheeps, en vervat dan in sig een oude gewoonte, op de Scheepen gebruikelijk: te weeten: onbevaare maats, en al die geen, die haar eerste togt doen, moeten *gedoopt werden*: dat is, op seekere plaatsen, soo om de Noord, als om de West, van de nok van de Ree, in See loopen: zie van dit spreekwoord, in het woord *Ree*: dog dit ongemak is met'er tijd verlagt: soo dat nu iemand daar van, door middel van een Drinkpenning, vrij gaat, en kan afgekogt werden, zie, W. P. 488 in het woord *doopen*.

DOP, beteekend eigendlijk een Nootelchel: *keeft kij Neutjes, hij sal wel doppen maaken*: beteekenende, dat hij geen Struif sal bederven om een Ei: soo ook een *Neutedop*: maar te Scheep werd het genoomen voor een ronde houtte kring om de gaaten gespijkerd, daar door de Touwen gevierd werden.

Doppen, werd gesegt, als iemand de Scheepen, als met een dop of teeken merkt: om te kunnen weeten, *hoe veel last een Schip soude kunnen voeren*: of *van hoe veel last een Schip is*: of *hoe veel last een Schip groot is*.

DOORGAANDE, komt van *door, en gaan*: en derhalven beteekend dit woord iets, dat niet ligtelijk op en houdt: zie, *doorgaande koelte*.

DOORLAATEN STAAN, beteekend soo veel, als dat men de Seilen, enf. laat staan den geheelen storm door, sonder te swigten: soo seid een Schipper, *laat doorstaan*, swigt niet: oneigendlijk werd het gebruikt in het volgende, *ik kan die pijn niet doorstaan*, ik kan die pijn niet uitstaan.

DRAADKOGEL, dit woord werd te saamen gesteld van

van draad, dat is, *Kooperdraad*, en *Koogel*; soo dat een *Draadkoogel* niet anders is, als een *Koogel* die met een *Kooperdraad* aan een andere *Koogel* vast is.

DRAAGEN, werd alhier de *Seilen* toegeschreeven, die de wind als *draagen*: soo seid een *Seeman alle de Seilen draagen*, dat is, alle de *Seilen* hebben de wind gevat, alle de *Seilen* staan geswollen, of gespannen van de wind: gelijk dit woord ook de *Vrouwtjes* toegeschreeven werd, als zij swanger sijn, en haar *Marsje* voor *draagen: de Seilen aan ter dragt*: dat is, zij sijn soo gesteld, dat zij de wind kunnen vatten: *dragt* werd ook gezegt van het *Pakje* dat een swangere *Vrouw* draagt: als ook *Etter*, de welke door de *Wond* werd voortgebracht: gelijk daarom ook een *Wond* werd gezegt te draagen; te weeten; den *Etter*.

DRAAGBAND, een *band*, die men draagt: of liever naa sijn beteekenis een *band* daar aan men iets draagt: gelijk aan een *Draagband* den *Deegen* gedraagen werd: dog verschild van het Franse woord *Portepee*, daar in, dat een *Draagband* oover de regter schouder naa de linker sijde gehangen werd: daar een *Portepee* om hem het lijf booven de heupen vast gegord werd.

DRAAGENDE HOUDEN, werd van de *Schippers* gezegt, als zij willen, dat een *Schip* die selve *streek* sal houden, die hij heeft: het welk geschied als de *Seilen* eevenveel winds blijven *draagen*: soo dat om de gelijkenis dit woord oneigendlijk werd genoomen voor *blijven* in de selve stand, daar in men te vooren was: *sij moogen het soo nog wat draagende houden*, te weeten, sonder te moeten opbreken: sonder haar soobere geleegendheid te moeten oopenbaaren.

DRAAIKUIL, een *Kuil* daar in het *Waater* draaid: anders genaamd een *Wiel*, een *Kolk*.

DRAAIREEP, een *Reep* of *Touw* daar aan de *Rees* gehangen werden, om bequaamelijk te kunnen draajen.

DREG, een *Ankertje* met drie en vier tanden, sie, *Anker*:

DREG-

DREGTOUW, het *Touw* dat aan de *Dreg* vast gemaakt werd.

DREGEN, met een *Dreg* vast maaken: een *Enterreg*, zie, *Enteren*.

DRENKELING, komt van *drenken*, dat is, in het Waater, of het Wed brengen, *de Paarden drenken*: en sod beteekend dit woord een Mens, of Vis, of Beest, dat in het Waater *verdronken* of versmoord is: dog bij gelijkenis werd het gebruikt van een, die soo verfoopen te scheep komt, dat men niet en geloofd, dat hij de reis sal voltreken: maar onderweegen stervende ooverboord sal geset, dat is, in See begraaven sal werden.

DRENTELEN, sagjes heen en weer kuieren: af kornstig is dit woord van *Drent*, of een die uit dat Landschap afkomstig is: want de Amsterdammers hebben een spreekwoord, *hij is een Drent*, dat is, het is geen Man, die voortvarende is: maar langzaam, gelijk in het een, alsoo ook in het ander.

DREUM, *Dreumel*, of ook wel *Drom*, eigendlijk beteekend het; die Draaden; die van het Laaken als het vol weeven is, werden algefneeden: het welk bij *Hoofst* in *Velfen* oneigendlijk: een *Drom van ijfere lien*: en naademaal hier van de Bootsgefels *Mutsen* meede beset werden die; *Gedreumelde Mutsen* genaamd: *hij is een stillen Dreumel*.

DRIFT, beteekend de voortgang van een Schip, door de wind of stroom veroorzaakt: oneigendlijk werd het op de hertstogten der Mensen toegepast: gelijk men seid hi die dat met een sonderlinge *drift*, of ijver, geneegendheid: *driftig*, dat is, bequaam om te drijven: *driftig sijn*, vlot sijn: oneigendlijk haastig sijn, gelijk, het is een *driftig Man*, dat is, een Man, die sijn hertstogten niet kan bedwingen, *driftigheid*, zie, *drijven*.

DRIJFSEIL, hier door werd beteekend, een *Seil* dat onder Waater gebruikt werd, om de Scheepen door de Stroom te sterker te doen voortdrijven, of in storm de Scheepen voor het slijngen te bevrijden, zie, *Seil*.

DRIJVEN, door de Stroom, gelijk de Schaapen door

een Herder, voort gedreeven werden, dog in naauwer fin werden de Waaterfcheepen gefegt te *drijven*, als *zij drijven* om te viffen: *het Schip kan feilen nog drijven*: dat is, het Schip is nergens toe bequaam: *drijven* werd ook op verfcheide wijfen oneigendlijk genoomen, en voor eerft al men feid, *dat zij drijven dat drijven zij*: het welk beteekend dat *zij feer op haar ftuk ftaan*, en het gaarn naa haar fin hebben: voorts *eens faak laten drijven*, dat is, naa een faak niet omfien: *violen laten forgen*: daar en booven beteekend *drijven* bij de Breeuwers dicht kloppen, en met Werk of Mos itoppen, de *Kuipers* noemen *drijven*, de Hoepel om een Vat kuipen: en het Hout daar *zij meede drijven* werd een *Drijfbout* genaamd: maar bij de *Silverfmids* werd dit woord oneigendlijk gebruikt, als *zij seggen*, *het gedreeven werk*, waar door *zij te kennen geeven*, dat het met den *Haamer* geflaagen, dat is, *gedreeven* is: in teegendeel werd het ander werk *gegooten* genaamd, om dat het gefmolten *Silver* in de *Formen* alleen gegooten werd.

DRIL, een bekend werktuig, waar meede gaaten in ijfer en andere ftoffen kunnen *gedrild*, of gedraaid, of geboord werden.

Drillen. door een *Touw*, dat ergens aan vaftgemaakt is, een vaartuig voortwinden: dit werd daarom *drillen* genaamd, om dat het *Touw*, door het sterk aanhaalen, geduurig ftaat en *drild*: dat is, op en neerbewoogen werd: gelijkmen meede fiet in de *Pieken*, als *zij van de Soldaaten* onder het *drillen* bewoogen werden: waar van daan ook, die deefe konft iemand leerd, een *Drilmeeftter* genaamd werd: en foo men op de faak fiet, foo is *drillen* bij naa het zelfde, dat men anders *irillen* noemd, waar van het een Letter alleen verfchild.

DROOG: werd gefelt teegen nat: *doe drooge plunje aan!* maar in het befonder werd het gefelt voor *Land*, dat *droog* is: waar van daan het fpreekwoord, *bij heeft zijn Schaapjens op het drooge*, dat is, *hij is een welgefelt Man*: voorts beteekend.

DROOGEN, *droog werden*, en ook meede *droog maaken*:

S E E M A N 51

ken : droog de *plunje* ! de *plunje* begint te droogen : maar voor
 diend gelet op het volgende : *het kan daar aan diepen nog*
droogen : het welk eigendlijk beteekend of er soo veel meer,
 of minder Modder, of Sand leit, daar is weinig aangelee-
 gen, oneigendlijk, die saak is van weinig belang : voorts
 ontmoet ons ook het woord *droogen* : als men iemand alle
 quaad toe wenst : *dat je hangen en droogen* moet ! te weeten
 aan een dieffe galg : *droogte* werd bij het vaarend volk ge-
 noomen voor Platen, Banken, en in het gemeen voor
 alle ondieptens, daar een Schip niet vlooten kan : *het Schip*
raakte op een droogte : dog in een haar eige beteekenis be-
 duid *droogte* droog weer, *wij hebben deese Soomer een lang-*
durige droogte gehad : *de droogte kan niet schaade* enf.

D R O P, beteekend in het gemeen alle vogtigheid, die al
 druipendelkomt af sakken : hier van, *gij staat wel uit den*
reegen maar niet uit den drop : de likkebroers neemen het
 voor alderhande drank, als sij seggen, *hij houd veel van den*
drop, hij houd veel van de vogt : daar en booven werd *drop*
 oook genoomen voor *drop* van *Soetbout* : en eindelijk meede
 voor een quaal van foogende Vrouwen : als, *sij heeft de drop*
in de Borst, om dat dit ongemak met een kou' als komt in
 de Borst needer sakken : *druppel* of *druppel*, *Gutta* een en-
 keld gedeelte van den *drop*.

D R U I F, is een vrugt des Wijnstoks, gelijk bekend is :
 maar het Seevolk hebben dit woord gepast op de knop, die
 aan het end van Boomen, Kloeten, en Bootshaaken is :
 om te beeter teegen de borst te kunnen gebruikt werden :
 alsoo ook om dat sij soo ligt door de hand niet en souden
 glippen : somtijds onder aan een Pols, sic, *Hoofd* hist. pag. 304.

D R U I P E N, *druppen* en *druppen* is van een beteekenis,
 waar van heeder in het *drop* : maar te Scheep werd *druipen*
 gesegt als men het Anker soetjes laat afsakken tot op den
 boeg : waar van bij gelijkenis, iemand gesegt werd, *van*
de galg te druipen, die soo lang gehangen heeft, dat si daar
 affakt, soo seid men *hij sieter uit*, of *hij van de galg gedroopen*
was : en meede werd het gepast op iemand, die stilletjes
 vertrekt, en deur sluipt : *hij ging heen druipen* : hij ging
 heen

heen *druifstarten*, dat is, met de staart tuffen de beenen hangende, dat de Honden, en andere Dieren eigen is, wegfluipen.

DRUÏL, is een seer klein Seiltje, dat agter aan het Stuur, als men een Schip ten Anker gelegd heeft, uitsetten einde het Schip met de Stroom niet teegen wil, en dank van den Schipper anders soude gaan leggen, als het dienstig is: men gebruikt ook wel een *druil*, voornaamendlijk op Jagjes, om bit silte te beeter te kunnen voortraaken: en daar beneevens om te beeter teegen de wind in te kunnen krimpen: *met een druil iets doen*, beteekend iets langzaam doen: het welk ook met een woord *druilen* genaamd werd: en daar om als iemands iets met weinig lust doet, soo seiden men hij *druild*: *hij is een druil*, een *druiloor*: waar van *druillooren*, *druiloorig sijn*, onlustig sijn: enf. van *druil* komt *Druilfraa*, dat is, de *Raa* of *Roe*, daar de *druil* aan beslaagen, of vastgemaakt is.

DRUKKER, komt van *drukken*, beteekend eigendlijk prangen, *premere* bij de Latijnisten: en oneigendlijk benaauwen, gelijk *iemand drukken*, *gedrukt werden*, *in den druk sitten*: als ook meede quetsen, *een Paard drukken met de Saadel*, een *gedrukt Paard*: maar bij uitnemendheid werd een Boekdrukker, een Drukker: een Boekdrukkerij, een Drukkerij genaamd: *gedrukte Boeken*, *den Druk is nitverkogt* *het is een goede Druk*: maar hier werd het genoomen voor een stut, daar door de Kraanbalk ondersteut werd, en die alsoo den Kraanbalk van onderen *drukt*, zie, **W. N. 7. 55.**

DUIG, een stuk Houts daar het Vaatwerk van werd te saamen gesteld, sij werd ook wel een *Pijpduig* genaamd: om dat daar van de Pijpen, dat lange Tonnen sijn, als Pijpen of Fluiten, gemaakt werd, zie *Pijp*. Als nu een vat gemaakt is, en weeder gebrooken werd: soo seiden men een *Vat in duigen slaan*: *in duigen wallen* werd gesegt van een Vat dat verstaafd is: oneigendlijk werd het laatste gebruikt van *D. Heinsius in Emblematis Amatoris*: de Weereld viel in duigen, dat is, die sou' vergaan: *die aanslag*, *die kuisperij*

perij is in duigen . die iſte niet : die is de boom ingeflaagen.

DUIKEN, voor oover bukken : *hoe gaat die Man ſoo duiken* , *naa de grond duiken* , waar van de Paarelviſſers , en andere *Duikers* werden genaamd : gelijk ook de *Mergi* een ſlag van een Endvoogels *duikers* , en kleine Sluisjes onder de Aarde , en de verlaatjes in de ſchordeuren de ſelve naam geſieten : *duiken* beteekend ook te ſcheep huiken , dat is , loopen met een geſtreeken Seil : oneigendlijk dikwils bij *Hoofd* voor ſwigten , toegeeven enſ . en bij gelijkenis werd bij *Hoofd in Velfen* : voor vallen , verdwijnen gebruikt : gelijk bij *Virgilius lib. 2. Aeneid. verſu 9* , het woord *præcipitare* : *de nagt begint te duiken* : *wie dat op ſchildwagt ſtaat* , *laat nu geen oogen luiken* : anders ſpreekt men van den aavond , de welke geſegt werd te vallen : hoewel de ſelve *Virg. eodem libro* van gevoelen is , dat de nagt uit de See opkomt , gelijk hij voorheen geſegt heeft , dat de nagt verdwijnende , in de See neederdaald.

DUIM , beteekend eigendlijk de ſterkſte en magtigſte van onſe vijf vingeren : en daarom van de Latijniſten *Pollex* genaamd : waarom wij ook ſeggen , *iemand bij den duim houden* , als wij willen te kennen geeven , dat wij hem kort houden , en naa onſe pijpen doen danſen : maar te ſcheep werd een *duim* genaamd bij gelijkenis , een iſer daar een *duimeling* ingehangen werd , gelijk de *duimen van de roerbaaken* : de *duimen* van deuren , en van venſters enſ.

DUIMSTOKJE , een Maatſtokje der Timmerluiden , daar meede men bij *duimen meet* : en heeft gemeenelijk de lengte van een voet : *het ſcheeld een duimbreed* , dat is , de breedte van een *duim* .

DUIN , of blink van weegen haar wittigheid , een heuvel van Sand , die gelijk de hoogſte *Duinen* meeft blinkers genaamd werden : de *duinkant* , een landſtreek die ontrent *Duin* geleegen is : en ſelfs de Stad *Duinkerken* ſchijnt daar van ſijn naam te hebben : om dat de ſelve rondom , als in *Duinen* beſlooten leit : *duinhelm* , de *helm* , *Carica* bij de Latijniſten genaamd , die op de *Duinen* groeid : een *Duinmeior* , of naa het gemeene ſeggen een *Duinmaajer* : een *Oplien-*

der, en als een Schout van de *Duinen*: anders genaamd een *Koddebeier*; dat is, een die met een *Kodde*, of *Knods*, *ben* of geweld gebruikt: want *Meier* of *Major*, een Schout beteekend: en soo de *Meierij* van den Bos, ent.

DUIVELJAAGEN, is een woord, dat men in het gemeen toeschrijft Toovenaars en Tooveressen: waarom die ook de naam daar van krijgen, dat zij *duiverjaagers*, *duiveljaagsters*: sijn niet dat zij de *duivel* soeken te verjaagen, en sijn geweld te vernietigen: maar om dat zij met den *duivel* aan spannen, en sijn dienaars sijn: gelijk men soo ook noemd de *hoerejaagers*, en al die op de *jaag* gaan, om iets te vangen: anders werd dit woord *duiveljaagen* bij de *Matroosen* genoomen, als zij daar door willen beteekenen een voort van stuuwen, de welke geschied door behulp van swaare steenen, de welke oover de ingescheepte Goederen werden gerold, om de selve te doen pakken, en is meede bekend onder het woord *Traven*.

DUKDALF, een gebrooken woord, dog seer bekend in deese Neederlanden, als hebbende de naam van dien wreeden Bloedhond *Duc de Alba*, Gouverneur van deese Landen, gesonden van den Konink van Spanjen Philips den tweeden, sie *Hoofds Hist. pag. 333*: of de Amsterdamsche *dukdalven*, dat Paalwerk is, daar de Touwen van de Scheepen bij gelegendheid aanvast gemaakt en beleid werden, haar naam daar van hebben, dat en soude ik niet derven voor vast iemand toefeggen: immers dat is seker, dat deese Paalen soo hegt en vast in een geklonken sijn, dat de Scheepen die sig daar aan koomen te stooten, groot ongemak koomen te lijden, en meenigmaal in de grond geboord sijn; niet anders als die Luiden, die sig teegen den *Duc de Alba* eertijds gekant hebben.

DURK, of van andere *den Urk*, van het eerste komt *Durkerdam*, een Dorp in Waaterland aan Pampus gelegen: *Urk* werd genaamd een Eilandje in het midden van de suider See, teegen oover Enkhuisen, en de stroom die daar sterk voor bij schiet, werd genaamd *het val van Urk*: nu *Durk*, of *den Urk* is de plaats, daar het vuilwaater onder

er in het Schip vergaaderd, of wel het vuilewaater zelfs, dit woord is te vinden bij de *Bruin in Embl. pag. 149. zie, de Soe.*

DWARLWIND, *dwarlen* beteekend draajen, en soe een *dwarlwind* niet anders als een draaiwind, zie, *Wind.*

DWARS, beteekend schuin, scheef, en daarom beteekend dwarsdrijven met een Schip, *dwars* in het Waater zeggen: het welk indien het met voordagt geschied om een ander te quellen: wat wonder dat *dwarsdrijven* genoomen werd voor *barrewarren*; kraakeelsoeken: en een Vent of Schipper, die dat doet, een *dwarsdrijver* genaamd werd: *dwarssees leggen* beteekend tuffen de baaren inleggen: een *dwarsstroom*, een stroom die van terzijden komt, of wel die geen regten streek en hout, gelijk alle stroomen, die langs de kusten heenen loopen: een *dwarssee* is een sloop der Scheepstimmerluiden: waar meede een Schip of Vaartuig op het Land werd gehaald, zie het afbeeldsel, W.N. 4. pag. 185. een *dwarsstouw* is een touw, dat oover dwars en niet langs Scheeps uitgeviert werd.

DWEIL heeft in sommige Hollandse Steeden de naam van een Feil, waar van op Amsterdams, de vloer feilen: maar te scheep werd het genoomen voor een hoop lappen aan een geregen, en aan een langen stok vast gespijkerd: waar meede de Scheepen werden afgedweild, dat is, schoon gemaakt en opgedroogd, als sij met Waater eerst afgespoeld zijn: hier van daan *dweilen*, *afdweilen*, *opdweilen*, *uitdweilen*: alle van die beteekenis, als de afkomstige woorden van feilen: de *dweilstok*, dat is, de stok daar de *dweil* aan gehegt is.

EB, of *Ebbe*, het afloopen, of het vallen van het Waater, het teegendeel is, *Vloed*, als het Waater begint te wassen, of op te loopen: oneigendlijk beteekend het eerste verlies en het laatste winst, als, *des weerd's goed is Eb en Vloed*: dat is, het Rijk gaat op en neer: want *naa hooge Vloeden koomen laage Ebben*: dat is, naa groote voorspoed komt groote teegenspoed: hoogmoed komt voordien val: van *Eb* komt *Ebben* gelijk van *Vloed*, *Vloeden*: waar voorgemeenlijk geseld werd *Vloegen* gelijk in het woord zelfs

te sien is: de *voor Eb* het begin van de *Eb*, de *agter Eb* het laatste van de *Eb*. enf.

E E S E L S H O O F D, werd sonder twijfel te saamen gesteld van *Eeselen Hoofd*: soo dat het soo veel beteekend, als een *Hoofd* van een *Eesel*: dog dit kan niet als by gelijkenn van dit *Werktuig* gelegd werden: want het is een half rond Blok met een inkeep booven op de *Mast*, daar de *Steng* ingeset werd: en van weinig sierlijkheid, gelijk ook het *Hoofd* van een *Eesel*: of wel werd het misschien een *Eeselschoofd* genaamd, genoomen het gedeelte voor het geheel, om dat het de *Steng* van *Topseilen*, *Vlaggestokken*, als een *Eesel* den lastdraagen, haar steevigheid geeven moet: soo werd ook bij de *Schilders* een *Eesel* genaamd, dat *Werktuig*, daar si in het *schilderen* haar *Pinneelen* op koomen te leggen.

E E T E R, in het gemeen een die *Eet*: alsoo werd het te *Scheep* genoomen voor iemand, die in *Scheeps* dienst is, en derhalven de kost op helpt, gelijk men seid, een *Man buiten boord een Eeter te min*: want een van het *Scheeps* volk buiten boord vallende, en bij gevolg verdrinkende, maakt dat de kost te ruimer omkomt: oneigendlijk beteekend het, dat men in eenig verlies weinig twaarigheid steld: gelijk *Kapiteins* ontrent *janbaagel*: want si werden sonder liefde aangenoomen, en si scheiden sonder hartseer.

E E Y E R D D O E K, een soort van *Smaldoek* daar *Seilen* af gemaakt werden, sie, *Seildoek*,

E L G E R, een seker soort van een *ijfere Kam*, waar aan een *stok* aan gehegt werd, om de *Aal* al slaande of steekende uit de grond te haalen: waar van *slagelger*, *steekelger*.

E M M E R, is een bekend woord: maar is veelderlei: een *Waateremmer*, daar men waater meede schept: een *Vis* of *Martemmer* daar men *Vis* en andere waaren in haald: maar een *Emmertje* werd van de *Bloekemaakers*, en *Loodgieter* genaamd, dat houte *Werktuig*, dat onder aan de *Pompstok* is, om het waater met de klap op te haalen: W. N. 14. 56.

END,

END, is in het gemeen het laatste van alle dingen, en in het besonder van ons leeven: *het end draagt den last*: dat is, de swaargheid komt op het laatste: *het end goed al goed, exitus acta probat*. Daar en booven, *hoe is die Man gekoomen aan sijn end?* dat is, aan sijn dood: dog te Scheep werd het genoomen voor het uiterste van alle Scheep Deelen, Balken, Klampen, Touwen enf. van het laatste komt het bekende spreekwoord, *ik weet niet waar het end* (dat is, van het Touw) *vast is*: oneigendlijk, ik weet de regte grond van de saak niet, *end voor end sijn* werd gesegt van een Touw of Kaabel, dat ten enden uitgeviert is, en dienvolgens teenemaal gespannen staat.

ENTEREN, bereekend oovervallen en ooverspringen in een ander mans Schip, om dat te vermeersteren: waar van de gereedschappen, als *Enterbijl*, *Enterdreg* haar naam hebben: waar van de beschrijving niet noodig is, daar de Lief hebbers ligtelijk geleegendheid hebben om die met haar ooggen te gaan besigtigen: haar gebruik egter is, dat de *Enterdreg* in het staande wand van des vijands Schip geworpen werd om den vijand aan boord te klampen, en de Scheepen soo dicht aan malkanderen te doen naaderen, als eenigfins moogelijk is: de *Enterbijl* is dienstig met sijn scherpte om alles aan stukken en onder de voet te hakken, en de punt aan de andere kant, als in een heir haamer uitsteekende, is bequaam om in eenig hout geslaagen sijnde daar bij op te klimmen: een *Enterlyk* weederom is soodanig een luik, dat, als de vijand staat meester te werden, of van de Bak, of van de Kajuit of Hut, gebruikt werd, om daar door needer te fakken, en te kunnen koomen op den ooverloop, om door het Roosterwerk den vijand met halve Pieken afbreuk te kunnen doen.

EQUIPAGIE, een Frans woord, en werd soo te Land alse Waater gebruikt, te Land seid men het van den toefstel van gesanten, Ooversten en andere Grooten als sij of op reis of te veld gaan: te waater werd het gebruikt van het toerusten der Oorlogscheepen, waar van *Scheepen Equipa-*

ren, *Equipagie van Scheepen*, *Equipagie Meeſter*, die geta die het bewind van het uitrusten der Scheepen bevoelen is.

E s, beteekend dat gedeelte van het Galjoen, dat op de Hollandſche Scheepen geſien werd, ruſtende op de Leeuw, ſie, ons Schip, en W. N. 7. pag. 55.

F A T S E N, of onderbonnetten, ten opſigte van de boovenſte daar ſij aan gereegen werden: en nademaal dit in het ſeilen gedaan werd om vaart te maaken, ſoo is het geloofelijk, dat het ſpreekwoord, *hij is op de fatſen*, dat is, hij is op de loop, hij is het haafepat op, daar ſijn naam van gekreegen heeft, ſie, *Bonnet*.

F I T T E N, is een Scheepſtimmermans woord, en beteekend meeten hoe diep die gaaten ſijn, die men geboord heeft.

F L U I T, of *Fluitſchip* heeft ſijn naam naa alle waarſchijnlijkheid van een *Fluit*, om dat dit ſlag van Scheepen lang en ſmal is: deefe ſijn tweederlei, te weeten, de gemeene, en die men Katten ſonder ooren noemd, waar van op ſijn plaats breeder.

F o k, een ſoort van een Seil, dog moet onderscheid gemaakt werden, of het is een *Fok* aan een groot of klein Vaartuig: want op groote Scheepen is het een Seil, dat het onderſte is aan de voorſte, of naa haar genaamd de *Fokke-maſt*: maar op klein Vaartuig is het dat itrook Linden, dat voor van de Steeven bij de Stag opgeheift werd naa de *Maſt*, en is niet alleen dienſtig om Wind te vatten, en vaart te maaken: maar ook in het wenden en laveeren: en naademaal het de gewoonte is, dat als men gercedſchap maakt om het oover een anderen boeg te wenden, dat men, ſeg ik, de *Fok* van de *Knegt*, of iemand anders die op de *Plegt* ſtaat, met kragt teegen de Wind belaft aan te houden, om te beeter te kunnen afvallen: ſoo roept de Schipper *hou uit de Fok*: waar op dan foodaanige *Knegt*, ſteunende op ſijn kragten, den Schipper weederom toe roept, *ik ſal u den Fok* wel uit houden: dit werd oneigendlijk gebruikt, als men ſeggen wil, dat men iemand niet en ontfiet: maar ſoo het hem luſt getrooft is: *de Fok op't Steeven*.

geeven, te weten, *strijk*, dat is, *strijk de Fok*, met de Ree met al gefwindelijk needer: het woord *Fok* werd ook bij gelijkenis geduid op een *Bril*, om dat gelijk een *Fok* het Schip in het seilen en wenden, alsoo ook den *Bril* voor de boogen dienstig is: van *Fok* komt *fokken*, het welk meest oneigenlijk op het voortteelen gepast werd: *Hoenderen*, *Kuynen aanfokken*: en als het niet wel lukken wil, seid men, *het wil niet wel fokken*: de *Fokkemast*, het *Fokkespoor*, be- teekenen het eerste de Mast van de *Fok*, en het ander het spoor, daar de *Fokkemast* in staat: *Breedefok*, zie, *Kluisfok*.

F O O I, alhoewel dit een Frans woord is, evenwel is het door het lang gebruik burger bij ons geworden: jaa zelfs met een ander Frans woord vergefelijk: soo seid men, *ik doe dat op de bonne fooi*, dat is, op goed geloof of vertrouwen: de *fooi geeven*, een gelag of afscheidmaal geeven: tot een teeken, soo ik geloof, van getrouwigheid en geneegendheid tot die geene daar men van afscheid: maar de *Rotterdamse fooi geeven* beteekend, met slaan en smijten van malkander scheiden.

FRANSVAARDER, een Schip of Schipper, die op Vrankrijk vaart: dit slag van Scheepen sijn voor het meeste gedeelte Fluiten, somtijds Galjoots en Boeijers.

FREGAT, een soort van groote Scheepen, gelijk *Pijnassen*, dog meer met haar agter *Kasteel agter oover hangende*: waar om sij ook van sommige hanggatten genaamd werden.

FUIK, een bekend vistuig, meest gevlogten van tie- nen, om in besloote Waateren op de grond needer te leg- gen, om de *Vis* te vangen, en het wederkeeren te belet- ten, zie, *Cats in Emblematis*, alwaar hij het *Huwelijk* bij een *Fuik* vergelijkt: oneigendlijk seid men hij is al in de *Fuik*, dat is, hij is al in het *Net*, hij is al gevangen.

FUSTAAGIE, een bastaard woord, en afkomstig van *Fustis*, beteekende een stok, waar van misschien het Fran- se Vaartuig *Fusten* genaamd werden, *Fustaagie* nu betee- kend bij de Schippers en Kooplieden alderhande Vaat- werk:

werk: als sij seggen: wat is dat voor *Fuskaagie*? gelijk sij seggen van pakken, wat is dat voor *pakkaagie*?

G A A N, beteekend bij de Seeluiden vaaren, seilen, roejen, soo seggen sij, *het gaat wel, het gaat wel voort: dat gaat niet, dat gaat niet aan, dat gaat niet wel*: oneigendlijk werd het gebruikt, als men segt, *het gaat met die Luiden niet*, die Luiden passen niet op, als ook, die Luiden sijn niet gelukkig, voorspoedig: het gaat met die sieke Man niet: dat is, de sieke Man kan op sijn verhaal niet koomen, van de selve beteekenis sijn'er meer, als, *het gaat haar niet wel, het gaat haar quaalijk*: daar en teegen, *het gaat haar wel, het sal wel gaan*.

Aangaan, naa toe vaaren: oneigendlijk werd ditgebruikt in de volgende spreekwoorden: *mag ik daar op aan gaan*, dat is, *mag ik daar vast op gaan*: mag ik mij daar op verlaaten: *bij gaat lustig aan*, hij speeld lustig den beest, hij trekt lustig op: *wat gaat uuw dat aan?* wat roerd uuw dat? *begaan*, al gaande bekoomen: ik kan dat niet *begaan*: *begaan sijn met iemand*, beteekend bekommerd sijn: *door gaan*, weg sluipen, *het Anker is doorgegaan*: die *Koopman is doorgegaan*, bankroet gespeeld: *in gaan*, intreeden, *mee' gaan*, te saamen gaan: en dit werd op het Anker gepast, als men seid, *het Anker gaat mee'*, dat is, het Anker slijpt door de grond, *meegaande sijn*, mee' doogend sijn: die *Man is seer meegaande*, op gaan, opwaarts gaan: oneigendlijk vorderen: *hoe veel Jongens sijn der opgegaan?* *hoc est, promoti sunt*: uit gaan, uit den Huis gaan: *uit gaan*, uitgebluft werden *extinguit*: voortgaan *pergere*, *gaa voort*: *voortgang hebben*: *voortgang neemen*: die saak en heeft geen *voortgang*: dat sal geen *voortgang* neemen enf.

G A A N D E H O U D E N, beteekend draagende *bouden*, soo seilen, en op die boeg, als men tot nog toe geseid heeft, oneigendlijk beteekend het staande *bouden*, blijven in die staat daar men in is, *ik kan soo niet lang staande houden*.

G A A N D E S I J N, *gaande raaken*, werd geseid eigendlijk van een Schip, als het van sijn Anker spild, en aan het glijen raakt, ook wel de goederen die in een storm koomen ooverhoop

hoop te rollen : *de ballast raakt gaande* : oneigendlijk werd het gepast op Menssen, die moeelijk en quaad werden, *bij geweldig haastig, als hij gaande is.*

GAAREN, *Seilgaaren, Kaabelgaaren, Schiemansgaaren*, beteekend een Draad, die gegaard, en getwijnd is, hier van *fijn, grof Gaaren*, een *Gaarentwijnder* enz. het beteekend ook het geen van *Gaaren* gemaakt en gebreid werd, gelijk sommige Netten, en voornaamendlijk de fijne, met de naam van *Gaaren* bekend sijn : hier van daan *sijn eigen Gaaren rooken* : dat is, niemand iets dank weeten : sig telven alles toe schrijven : een *war Gaaren*, iemand die het *Gaaren* verwart : oneigendlijk een die twistgierig is.

GAARBOORD, is een woord, dat te saamen gesteld is van *Gaar* en *Boord* : *gaar* is afkomstig, of van *Gaaren*, dat is, *vergaaren*, om dat het *Gaarboord* de naaste Plank is aan de Kiel, en dat men met het aanfetten van deese Plank een aanvang van het gantse hol maakt : of van *gaar*, dat is, cover het vier soo lang gebraden, tot dat sij genoeg is, waar van komt de manier van spreken bij de Scheepstimmerlui gebruikelijk : een Plank *Gaar maaken*, gelijk men soo van de *Kost* te spreken gewoon is.

GAATSCHIJVEN, sijn *Schijven met gaaten*, sje, *Schijf*.

GAFFEL, dit woord werd op verscheide dingen, naa de oovereenkomst van het een met het ander gepast, soo hebben de Boeren een *Hooigaffel*, het welk een Vork is met twee scherpe tanden : daar is ook een *Vleesgaffel* daar het Vlees mede in de rook, of schoorsteen gehangen werd : en endelijk werd een *Gaffel* op Boeijers en Smakken genaamd dat hout, daar het Smakseil aan vast gemaakt werd : deese *Gaffel* verstrekt voor een Spriet, die altijd vast staat, en sluit met sijn uitgeholde *Gaffel* om de Mast : maar op minder Vaartuigen is deese Spriet met sijn *Gaffel* los, en werd te gelijk met sijn Seil, daar aan vast sijnde, gestrecken en opgeheefd.

GAL, See *Gal*, van sommig genaamd See kladden, sie, *See*.

GALDERIJ, de beteekenis van dit woord is foor duster niet, als de oorspronk schijnt te sijn: want men weet nauwelijks uit wat Taal dit gesprooten is: komt het van het Latijnse woord *Galea*, soo moet het daarom alleen sijn, om dat een *Galderij*, of dan liever een *Galerij*, gemeenlijk ooverdekt is: komt het van *Gaanderij*, gelijk *Hoofd* schrijft, soo is het afkomstig van *gaan*, dat is, wandelen: en soo is het soo veel als een wandelplaats, dat seer ruimgenoomen is: voor mij, als ik soude moeten kiezen, of deelen, ik soude het evenwel houden met het laatste: en soo het als nog geen Duits is, het mag met'er tijd Duits werden: immers dat is secker, dat men in een Huis een *Galderij* noemd een smalle plaats, het sij binnen, het sij buitens Huis, het sij booven oopen of bedekt, daar men om vermaak kan gaan wandelen: en soo diend het ook te Scheep voor een plaats daar men sijn wandeling of uitsig: neemen kan: haar plaats is op onse Scheepen ter sijden van de Kajuit, en diend grootelijk tot sieraat van groote Oorlogscheepen, sie ons Schip: het gebeurt egter in Koopen Straatsvaarders wel, dat de *Galderijen* niet alleen ter sijden van de Kajuit, maar ook agter de selvelsijn, en dat niet oover dekt in het geheel of ten deelen: maar ook gants oopen: en ook wel twee booven malkanderen: dog dit is meer voor de pronk als voor de noodfaakelijkheid.

GALEAS, een foort van een Italiaans Oorlogschip enf. sie *Hoofd Hist.* pag. 213.

GALEI, bij de oude bekend met de naamen van *Biremis*, *Tiremis* enf. naa het getal of van de laagen der Riemen (soo sommige willen) of naa het getal der Roejers, die aan een Riem van weegen haar swaarte wierden te werk gesteld, het welk veel geloofelijker is: dog dit Vaartuig is zelfs heeden ten daage seer gebruikelijk In de Middellandse See, en daarom dienstig om bij stilte met Riemen het selve geswind voort te roejen, sie de Afbeeldsel bij W. pag.

186. 192. en 193. die geene nu, die op de *Galeien* Roejers sijn, werden van de onse *Galeiboeven* genaamd: want wij het woord Boef feer ligtelijk iemand toeschrijven (gelijk in Kaaiboef, Baanboef enf. gebleeken is, sie, *kaai*, of *baan*) evenwel komt het woord Boef hier feer wel te pas, om dat het voor het grootste gedeelte schelmen en bandijten sijn, die tot dit werk veroordeeld werden: de rest sijn vreemde Volkeren, tot Slaaven gemaakt.

GALJOEN, beteekend bij ons de snuit, of *Rostrum* op sijn Latijns, van fregatten, pijnassen, en andere swaare Scheepen, sie, ons Schip, hier van iemand in het Galjoen *sluiten*, het is een soort van straffen te Scheep, te weeten, als iemand daar oover nagt en dag te Waater, en te Brood sitten moet.

GALJOENEN, beteekenen bij de Spanjaards feer swaare Scheepen, die naa Oost, en Westindien, versonden werden.

GALJOOT, een soort van Vaartuig, dat te Koopvaardij gaat, of wel diend voor een Advijsjagt, om dat het snel in het seilen is: het heeft de groote van een hoeker, sie, W. pag 191.

GANG, de streek die een Schip al laveerende doet, sonder te wenden, of oover staag te werpen: hier van daan *gaan jouw gang!* dat is, vaar voort, *hij gaat sijn gang*, oneigendlijk, hij volgt sijn hoofd, hij past op niemands bevel: *quaade gangen gaan*, *deselve gangen gaan* enf. *aan de gang sijn*: vaart hebben: oneigendlijk, optrekken, op het hollen sijn: van *gang* komt *gangetje*, een kleine *gang*, *een gangetje gaan*, een kleine streek voort vaaren: oneigendlijk hand gemeen sijn, een Koogel wisselen, *aangang*, *voortgang*, naadering: *aangang hebben*, dat is, oneigendlijk *toegang hebben*: gelijk *aangang maaken*, dat is, *toegang maaken*, kennis maaken: *Gang* een plank, daar oover men in en uit het Schip *gaat*: gelijk *een gang*, daar door men in en uit het Huis *gaat*.

GANGBOORD, het *Boord* daar langs men *gaat*, anders

ners genaamd Waaringen, *wat doeje daar te leggen in het Gangboord?* dat is, in de weeg.

GANSEVLEUGEL, een soort van een Schipper Boom, dienftig tot het uitsetten van een schoot hoorn van het Seil; de Besaah genaamd, zie, *Besaah*.

GARDIAAN, een opfiender of Provooft van de Galeiboeven: gelijk de *Gardiaanen* oover de Munnikken in de Kloosters, oorspronkelijk van het Franse woord *Guarde*: want (dat wel aan te merken staaft) de Franse maaken onderscheid tuffen de G, dat is veeltijds onse J, en Gu, dat is onse G.

GARNAAT, bij de Amsterdammers mijn Landslui, *Garneel Squilla*, bij sommige Latijnisten genaamd, waar van *See Garmaat*, of *See Garneelen*, *Tij Garneelen*: en het spreekwoord, *bij heeft een hoofd als een Garmaat of Garneel*, dat is, oneigendlijk, hij hoe klein, dat hij is, wil al meede zijn hoofd toonen: oover een koomende met het seggen der oude, *habet & musca splenem & formicæ sua bilis inest*.

GARNIER, en *Garnieren*: met een *Garnier*, of beschutfel van Planken de vaaren bevrijden voor eenig ongemak: het selfde beteekend *Garniering*: dog alles af komftig van het woord *Guarde* of bewaaring, gelijk *Lijfgarde*, enf.

GAT, dit woord beteekend in het gemeen alle oopening, soo dat het selfs voor een *aarsgat* genoomen werd, *gaa zitten op uuw gat!* immers te Scheep selfs werd het voor het agter steeven van een Schip gebruikt in het volgende voorbeeld, *het Schip op zijn gat setten*, dat is, een Schip met sij agter steeven op het drooge setten: *op zijn gat gaan zitten*, werd bij den Burger genoomen voor stip op zijn werk zijn, oneigendlijk, veragteren, verslappen, als bij voorbeeld, *de neeringen gaan op haar gat zitten*: niet anders als een Schip in zijn vaart gestuit werd, als het bij ongeluk agter vastraakt, *een gat vernaagelen*, is een gat met een hout of ijfere *naagel* toefpijkeren: oneigendlijk werd dit gebruikt als men segt: *ik sal uuw dat gat wel vernaagelen?* dat is, ik sal wel maaken, dat gij fulks, als gij tot nog

toegedaan hebt, niet meer doen sult, en dat gij tot uuw oogmerk niet en sult geraaken: in het besonder werd het woord *gat* genoomen voor een oopening, die te Scheep voor valt, door stooten ofschieten: en dewijl de tijd somtijds niet lijdē kan, dat sulks netjes en op sijn gemak gedaan werd, soo seid men *lap het maar vobr sijn gat*, dat is, het behoeft soo euvel net niet gedaan: haast uuw maar wat! scheid'er maar ten eersten af: dog oneigendlijk, doe soogij het best met een vaart doen kunt; roffel lustig weg: het woord *gat* werd ook bij gelijkenis van Scheeps ongemakken genoomen tot Huiselijke: als in het volgende blijkt: *de Vorst heeft een gat*; beteekend gedaan hebben, gelijk Glaasen, Potten en Pannen enl. als sij een *gat* hebben, of lek sijn: *dat gat is niet te stoppen*; dat is, die schulden, die daar gemaakt sijn; die kunnen niet werden betaald: daar en booven werd het woord *gat en gaaten* gebruikt voor *Seegaaten*, van de Latijnisten *Ostia* genaamd: soo koomen ons voor in de Paskaarten; aan Tessel het *Spanjaarts*, het *Hr. Jan de Wijs Gat*: en in het gemeen, *buiten gaats*: *binnen gaats*; *de Scheepen sijn binnens gaats*, dat is, sij sijn binnen: gelijk men op een andere manier spreekt, *de Scheepen sijn buiten gaats*, de Scheepen sijn in See gesteecken: dat is, *buiten gaats geschied*, dat is, in het uitloopen, of eer de Scheepen binnen waaren: *te gaat gaan*, vind ik bij W. pag. 510. in die sijn, als of men sei, het *gat* gaat van selver toe: waar van den Meester selfs kan gesien werden.

G E E R, anders genaamd *tong* of *slip*, gelijk het bij de Naajers en Naaiſters genoeg bekend is: *een Jak of Hembd met geeren*: sonder twijfel van de Seelui ontleend, die een *geer* noemen, een strook Seildoeks, dat aan de Seilen gevoegd werd, om die breeder te maaken, waar van *begeeren*, met *geeren*, benaajen: oneigendlijk naa iets verlangen, dat men van nooden heeft.

G E E V E L I N G E N, sie, *Garnier*, of *Garniering*.

G E G E R D, schijnt mij te sijn het selve met het woord

E

gegard

gegord, van *gorden*, waar van een *gordel*: naademaal in de zaak oover een komt: want *gegerd* te zijn, beteekent soo stijf vertuid, dat het Schip niet twaajen kan: waar van het spreekwoord, *hij is'er mee gegerd*, of; gelijk sommen het uitspreken, *gesjerd*: hij is'er meede opgescheept, *hij is aan't toefje vast*.

GELEIT, zijn onder See, waar van, zie, W. p. 491.

GEMAK, werd van de Latijnisten *commodum*, en van de Neederlanders met eerlijke, en niet min aardige betekenis oovergebracht tot een heimelijk *gemak*, te weeten voor die plaats, daar den Paus zelfs, des nood sijnde, te voet gaat: met een gebrooke Latijns woord, een secret van van de Boeren, een Kakhuis: het pijpje nu, waar de gang door geloofd werd, is genaamd het *gemak pijpje*. W. N. 12. pag. 55.

GESCHEEPT SIJN, zie, *Schip*. Dit werd en van Goederen, en van Menssen geseid: *de Goederen zijn gescheept*: dat is, de Goederen zijn in het Schip gedaan: maar *met ienand gescheept zijn*, beteekend: met ienand verleegeen, alte ver in geseild zijn, *Hoofd in Velsen*: *ik ben daar mee' gescheept*, *daar ik mee' oover moet*.

GESCHUT, of *Schut*, dit woord (naa de Letter) komt van *schutten*, dat is, beletten, afweeren, waar van een *schutting*, en *lijfschutten*, lijfwagt, om dat men door haar behulp al te geweld *afschut*, afkeerd en belet: maar naa haar gebruik soo soude het moeten afkoomen van schieten: want *Geschut* werd van de Franse Canon genaamd: mischien om dat het ieder den Wet of Canon voor schrijft, wat hij doen of laten moet: van dit woord het seggen, *het Geschut*, of ook wel bij verkorting, *het Schut te boord baalen*, dat is, de Poorten oopenen, en sig vaardig maaken om te slaan: *grof Geschut* ens.

GESOND, gaaf, sonder letsel, *gesond* Schip, maar *ongesond* werd van een Schip geseid, dat niet wil wenden.

GESTREEKEN SIJN, beteekend, met Planken beschooten te zijn, zie, *strijken*, of *beschieten*.

GETIJ, en ook *Tij* beteekend het wassen en het vallen

an het Waater, of de Stroom, die heen en weder vloed
 naar van het spreekwoord, *elk vist op zijn getij*, het welk
 oneigendlijk beteekend, elk let op zijn voordeel: *Hoofd*
 dist. pag. sie, *Tij*: hier van *voor Getij*, *naa Getij*, enf.

GETUIGD S I J N, werd gesegt van een Schip dat al
 in *Twig* en *Touwen*, en *Seilen* enf. heeft, sie, *Twig*:
hoog getuigd sijn, *laag getuigd sijn*, enf.

GEWEER, al het geen waar mede men iemand te
 weergaat: als koomende van *weeren*: gelijk ook *teegen-*
weer, *weer nuw dapper*, *verweer nuw*: hier van *sijdgeweer*,
 en *Deegen* of *Houwer* enf.: *Schietgeweer*, *Pistool-*
en, *Roers*, *Geschut*; en al het geen daar men mee
 schiet, verstaan werd, sie, *weeren*.

GEWELDIGE, of de *Geweldige* van het *Prinssen Hof*:
 of om in het gemeen te spreken, de *Provoost Generaal*
 over alle die geen, die in dienst sijn van de *Admiraliteit*:
 naar van die spreekwijzen sijn: *hij sit tot de Geweldigen*, *hij*
tot de Geweldigen gebragt, *hij sit gevangen*.

GEWIGT, of bij weegen van verkorting wigt: en
 ook beteekend het eenige svaart, en oneigendlijk eenige
 dragt, die het aan een saak geeven, gelijk, *het kan groot ge-*
wigt aanbrengen aan die saak enf.

GIEREN, schijnt te koomen van een *Roofvoogel*;
 genaamd *Gier*, of bij de *Latijnisten* *Milvus*, die gewoon
 is te *gieren*, dat is, heen en weer te vliegen om sijn *Aas* te
 bejaagen: waar van *gierig*, *happig*, *begeerig* en *gierigaard*;
gierigheid enf. waarom ook te *Scheep gieren* gebruikt werd;
 voor heen en weer wenden, gelijk als *gieren onder See*;
 wenden tussen de *Baaren in*, met een *gierflag*, dat is, met
 een *boegflag*.

GEIK, sie, *Gijk*.

GEIN, sie, *Fein*.

GEIP, sie, *Gijp*. GEIPEN, sie, *Gijpen*.

GEK, is een *Werktuig* booven aan het end van een
 houten *Pomp*, waar in de *stok* of *handvat*sel, daar mede
 men de *Pompstok* ophaald, vast gehegt werd: die daar van
 ook sijn naam van *gekstok* gekregen heeft, sie, *W.N.* 14.
 pag. 56.

GERFSCHAAF, zie, *Schaaf*.

GEÛS, is een gebrooken Franswoord komt van *Geus* hetwelk beteekend een Beedelaar: waar van daan in de voorleedene eeuw ten tijden van de Hertogin van Parma die van de hervormde Godsdienst bij veragting *Geusen* genaamd wierden, zie, *Hoofd* in zijn Hist. pag. weshalve zij om te toonen, dat zij ~~het~~ daar aan niet en kreunde, hoopte te napjes aan haar Bonnetten droegen, met dit opschrift malkanderen getrouw tot den Beedelsak: van *Geus* komt *Geusje*, als geseid een kleine *Geus*, en dit werd te Scheep genomen voor een Vlag die boven van de boegsteng waaid, misschien daarom soo genaamd: om dat zij bij de andere topstanders in groote niet en is te vergelijken: daarenboven het woord *Geusen* beteekend ook te Scheep goed beginnen te waajen, en dit schijnt al weederom geseid bij veragting, om dat de Roomsgefinde, als de saaken in den Spaansen Oorlog haar teegen liepen, terstond smaadelijk pleegente seggen: *onse lieve Heer die geusd*, dat is, Hij is de *Geusen* gunstig. *Geusstok*, de stok of steng daar het *Geusje* op staat.

GIETER, komt van *gieten*, en derhalven is dit het Hoosvat, waar meede de Seilen, voornaamendlijk op klein Vaartuig, meede werden nat gemaakt: want hoosen beteekend bij de Seelui *gieten*: van *gieter* komt het spreekwoord, *hij fiet'er uit, of hij nit een gieter gedromken bad*, dat is, hij fiet'er uit als de bittere dood, om dat men nooit op See uit een *gieter* sal drinken, soo lang als'er andere drank, of soet Water, binnen Scheepsboord is.

GIJN, zie, *Fein*: met een *gij* of *gein* iets ophijfen.

GIJTouw, ibidem.

GIJTouw BLOKS, ibidem, een Blok dat aan het *Gijntouw* vast is.

GIJK, beteekend op groote Scheepen de Stok, of Spriet, waar meede het Lijfseil werd uitgeset, maar op Jagjes is het de Stok, die onder aan de Besaan vast is, om die uit te setten.

GIJN, of *Gij*, of *Fein*, als ook *Gein*, dit werd genaamd een Blok met drie Schijven: de Bloks, die hier toebehooren,

zen,

ren, werden *Gijbloks* of *Gijnbloks*, ook wel *Feinbloks*, genaamd: want het een naa het Frans, het ander naa het Nederlands zweemd.

G I J P, beteekend het ooverflaan van de Stok, of Kloet, die de Befaan uitset: wanneer nu, door het schavielen van de Wind, eenige vrees is, dat de Befaan mogt om slaan, soo roept men teegen die geene, die daar ontrent zijn, *wagt uuw voor de Gijp*, dat is, draag sorg, dat gij door het *gijpen* niet beschaadigd werd: en in een oneigendlijke sin genoomen, soo is het wagt uuw voor eenig ongeval, wagt uuw voor de weerstuit: van *Gijp* komt *gijpen*, beteekende het schielijk omflaan van de Seilen, het welk op Binnelandsvaardersheer ligt geschied met een al te groote voor Wind, als wanneer de Seilen de minste Wind vatten: dog uit de nauwte koomende in de ruimte, soo is het door de schielijkheid en voor Mensfen, en voor Vaartuigen seer gevaarlijk: en daarom seid men van iemand, die op sterven leit, *bij bit op 't gijpen*, dat is, het sal niet lang duuren, of hij is dood.

G I L L E N, werd in tweederhande sin genoomen, eerst op zijn scheeps voor iets schuin af snijden en af saagen: waar van de *Gillingen* en *Gillinghouten* haar naam hebben: want *Gilling* en *Gillinghout* is anders niet als een hout, dat schuins naa omhoog afgetaagd is, haar gebruik, sie, W. pag. 492. dit werd ook gebruikt van de Seilen, en in het besonder van de Lijseilen, die men oordeeld, dat wel *gegild* ontrent de Schootboorns behooren te sijn: voorts werd *gillen* genaamd soe schreeuwen, dat het eerste geluid seer helder en schielijk gehoord werd, gelijk men seid, *bij gaf een gil*.

G L A S, beteekend in het gemeen, het welk van de Latijnisten met het woord *vitrum* werd te kennen gegeven, waar van, *het is soa broos als Glas*, en dan voorts al wat van *Glas* werd gemaakt, als een *glaase Ruis*, *Bierglas*, een *glaase Roemer* enz. dog te sloop werd het genoomen eerst voor een Sandlooper of *Uurglas*, gelijk die van veelderhande soorten sijn: maar in het besonder werd het genoomen voor een Sandlooper van een half uur: als dan gezegt werd,

dat de Vlooten of Scheepen foo of foo veel *Glaafen* teegen den andere hebben geslaagen: verftaa dan, dat het fijn foo veel halve uren: *bij Glaafen om*, beteekend oneigendlijk bij beurten om, waar van breeder bij *Roemer Viffer* 1. Schok het 3. Sinnepop.

GOLF (foo fommige meenen) is afkomstig van het Grieks woord *κολπος* beteekenende een boefem: werd in het gemeen genoomen voor een baar: dog fij verschillen van malkanderen, in grootte: foo dat *Golf* mij voor komt, als een groote baar, gelijk in storm, en onweer: voorts heeft dit woord een beteekenis bij uitnemendheid, als het gefeld werd voor de *Golf van Venetien*: genaamd in het Latijn *mare hadriaticum*.

GONDEL, een Venetiaans Vaarttuig, welkers voorbeeld bij *W.* pag. 216.

GOOTELING, een foort van klein Gefchut, het welk fijn beteekenis fchijnt te hebben van *gieten*: als een ftukje Gefchut, dat *gegooten* werd: hoewel het kennelijk is, dat al het Gefchut *gegooten* werd.

GORDEN, bereekend vast binden waar van een *gordel* of *cingulum*: *aangorden*, *omgorden* enf. voorts beteekend *gorden*, of *gording* al het geen fteevigheid, en vaftigheid, ergens aan kan geeven: gelijk berghouten enf. een *gordijn* *cortina*, waar van het fijn naam fonder twijfel heeft.

GRAAD, dit woord komt van het Latijns woord *gradus* het welk eigendlijk een tree' of trap beteekend: maar bij de Sterrekijkers werd het genoomen voor het 360. part van een *Circulus*, gelijk bekend is: als men dan feid, *die of die plaats leit op foo veel Graaden*, dat is, gelijk fij seggen, te reekenen naa Pools hoogte: hier toe gebruikt men te Scheep een *Graadboog* om daar meede de Sterren te fchieten, om de hoogte waar men is, te kunnen weeten: de afbeeldfel daar van is een *Maatftok* met houtjes, die open neederwaarts kunnen gefchooven werden, fie, *Roemer Viffer* Schok 3. Sinnepop 28. of fijn te vinden bij die geen, die *Stuurmans* gereedfchap verkoopen.

GRANAAT, is de naam van een Spaanfe Vrugt dewelke

ke van de plaats, daar sij haar oorsprong van hebben, in het Latijn genaamd werd *Malum Granatum* of bij ons Appelen van *Granaaten*, *Granaatappelen*, en naademaal deese Vrucht veel Korrelkens heeft, die ieder in haar huisjen sijn opgeslooten, soo werden de Vuurwerken, die men *Granaaten* noemd, (om de gelijkheids wil) daar naa genaamd: hier van daan *Handgranaaten* *Granaadiers* enf.

GREEP, komt van *grijpen*, een *greep*, dat is, soo veel, als men met een *handgrijpen* kan, een Boere *greep* of drietandigen Vork: te Scheep werd het genoomen voor de scherpten van de Steeven: een *blinde greep doen*, beteekend heimelijk iets agter omhaalen: of ook wel *heimelijk een Voorrtjescheppen*, een *kandgreep* noemen de Heelmeesters een behendigheit om iets aan te *grijpen* en te herstellen, bij heeft wonderlijke *groepen*, dat sijn parten.

GRIL, is eigendlijk een konstwoord der Scheepstimmerluiden die daar door eigendlijk beteekenen het afscheidsel tuffen het Pit van een Boom of Balk, en het buitenste: gelijk Bast of Schors van het binnenste: hier van daan de oneigendlijke beteekenis, als men vraagt *wat sijn dat voor grillen?* wat sijn dat voor poetsen en aaperijen, gelijk ook, *wat sijn dat voor grillletjes?* van *gril* komt *grillig* het welk beteekend huiverig: *het is grillig weer*, *ik ben grillig*: misschien om dat de huiverige leeden schijnen van alle natuurlijke warmte ontbloot: of om dat sulke huiverige Menssen vreemde *grillen* maaken.

GR O E I, noemen de Dordenaars (naa de Beteekenis van het woord *groeyen*) jonge *Visjes*, die nog tot haar behoorlijke grootheit niet gekoomen sijn.

GROENLANDSVAARDER, een Schip of Schipper, die op *Groenland* vaart, deese Scheepen hebben tot haar gerijf een soort van Sloepen, die men bij uitnemendheit *Groenlandse Sloepen* noemd, en die seer snellen vaart door haar spitsen kiel en rankheit door het waater maaken, en daar toe alleenlijk gebruikt werden, om op de *Walvisvangst* te gaan, waar van breeder in het woord *Walvis*.

GROND, beteekend het Latijns woord *fundum*, waar

van *fundare*, of ons basterd woord *fundeeren*, dat is, *gronden*: gelijk men seid, *het Huis staat op mijn grond*, op mijn erf, op mijn vastigheid, en eigendom: waar van *ontgronden*, gelijk de Veenboeren spreken, dat is, een Land uit delven, en voorts uit baggeren, en alsoo *de grond wegneemen*, soo dat het geen Land meer en is: en soo werd de belasting, een pagt, of regt van de *ontgroning* genaamd, dewelke tot dien einde schijnt ingesteld, om ieder af te schrikken, om sijn Landen soo ligt niet in te steeken: en daar door Turf te trekken: voorts beteekend dit woord te Scheep alle het Land, dat onder Waater geleege is, gelijk sij seggen *grond peilen*, dat is, peilen hoe diep het Waater is, eer men *grond* voeld: en hier van oneigendlijk *iemands grond peilen*, dat is, iemands meening soeken te weeten, en gelijk men segt, de tong te schrappen: *ik voel grond*, dat is, ik werd eenig Land onder Waater gewaar, dit werd in een oneigendlijke beteekenis genoomen, voor ik heb mijn bekomst: voorts van *grond* de volgende spreekwoorden *aan de grond setten*, een Schip in de *grond* sturen, daar het niet vlot sijn kan: en *aan de grond sitten*, vast sitten aan de *grond*, niet kunnen vloeten: *daar leit geen goede grond: daar is geen goede grond* bij die Luiden: dat is, daar is geen liefde, geen goed vertrouwen bij haar: *ik kan agter de grond, of grondslag, of het grondgat van die saak niet koomen*: dat is, ik kan agter de regte kennisse en waare geschaapendheid niet koomen: want *grondslag* beteekend bij ons *fundamentum*, en *grondgat* beteekend op sijn Scheeps het gat, dat door het Anker, of wel het Schip selfs, in de *grond* gemaakt is: en daar van heeft men ook die oneigendlijke manier van spreken: *ik moet dat grondgat weeten*, dat is, ik moet de saak weeten, soo als sij is, ik moet van die saaken weeten het regte bescheid: van *grond* komt *grondig*, en beteekend twee dingen, voor eerst seid men, *het is grondige Vis, de Vis is grondig*, dat is, de Vis is niet genoeg gespeend, en heeft een *grondige* smaak: en daar beneeven, *die Man heeft grondige kennis van saaken*: dat is, hij verstaat die saak *grondig*, en seer wel: *een saak door gronden*, een saak door inuffelen enf.

GRONDIJS, of liever *Gromijs*, zie, *ijs*.

GROOM, of grom, vuiligheid, die in de rob, of liever, darmen van de Vissen zit, waar van *Groom*, of *Gromijs*, zie hier van de uitleg in het woord *ijs*.

GROOTE MAST, op groote Scheepen zijn voornamelijk drie Masten, als *Fokkemast*, *Befaansmast*, en de middelste van dien de *groote Mast*: van de eerste twee hebben wij op haar plaats gesproken: deese *Mast* heeft haar naam van haar grootte, om dat zij de grootste is: hier van het spreekwoord: *ik vaar mee' daar de groote Mast vaart*, dat is, ik vaar mee' daar het Schip vaart, genoomen het gedeelte voor het geheel: en bij de *Bruin in Embl. p. 11*, heeft men: *daar dienen geen twee groote Masten op een Schip*: dat is, oneigendlijk: daar moet maar een de baas zijn, daar moet maareen hebben te gebieden: naa het gemeen seggen *unus rex: unus imperator*.

GRUTTE, of *Gort*, waar van *Grutter* of *Gorter*, die het Koorn tot *Grut*, of *Gort* maald: want *Grut* betekend al het geen klein gebrooken is: soo seid men oneigendlijk, *het is maar Grut*, dat is, uitschot: van *Grut* komt ook een *Grutterij*, en *Grutmoalen*, *Gruttemeel*, Meel van Boekweit gemaalen, gelijk bekend is: te Scheep segt men *Grutte*, die kost, die van *Grutte* gekookt werd: en bij wijlen soo is het een gewoonte op Oorlogs Scheepen, dat men eenentwintigmaal *Grutte* in een week schaft, te weeten, alle daagen driemaal, des morgens, des middags, en des aavonds, als een voorkost, zie, *Koeskoes*.

GUINEESVAARDER, een Schip, of Schipper, die op *Guinea* vaart: dat is, het gedeelte van Africa aan den Oceaan, dat van weegen het Goud, dat daar valt, de Goudkust genaamd werd, leggende bijnaa onder de Linie.

GUDS, een soorr van een Bijtel, zie, W. N. pag. 185. dit woord schijnt zijn naam te hebben van het geluid, dat gehoord werd, als de Bijtel door het Hout gedrukt werd: en soo werd het ook gebruikt van het Bloed, als het met een gedruis uit de Wond springt: *het Bloed gudsde uit de Wond*.

GUUR, werd genoomen voor feer straf en streng, *het is guur meer, guure winden.* enf.

HAAGEL, bij de Latijnisten *Grando*, dit woord is bekender, als dat'er uitlegging van nooden is: ten waar iemand wilde onderzoeken de stoffe en de oorzaak, waar door de selve werd veroorzaakt, het welk bij de onderzoekers van sulke en diergelijke saaken moet gesogt werden: *Haagel* beteekend ook bij gelijken is loode Korreltjes, om Voogels mede te schieten: waar van schiet hem met *Haagel* in zijn gat, enf. een *Haagelbus*, een swaare storm van *Haagel*, sie, *bus*: van *Haagel* komt *Haagelen*, *Grandinare*, *het Haageld*, *Grandinat* enf.

HAAK, al het geen, dat ergens in kan gehaakt werden: *het zijn Haaken en Oogen*: dat is, een verwarde saak: in naauwer sin werd het genoomen, als men segt, een *Bootsbaak*, de *Haak*, die men in de *Boot* gebruikt: een *Putbaak*, een *Haak*, daar men Waater mee' uit een *Put* schept. enf.

HAAKEN, met een *Haak* naa sig toe haalen, *het moet vroeg krommen*, dat *Haaken sal*. *Bruin Embl.* pag. 192. dat is oneigendlijk, dat men sig ergens van jongs op toe moet gewennen: *ergens naa Haaken* oneigendlijk ergens naa verlangen. *Aanbaaken*, met een *Haak* ergens aan vatten.

HAAKEN, zijn schuine endjes van Planken, daar kee-
pen in gemaakt werden, om in malkanderen te sluiten, en
alsoo in een te *Haaken*. *Haakbout*, een *Bout* met een *Haak*
W. N. 7. 55. sie, *Bout*.

HAALEN, beteekend op zijn Seemans trekken: *haal*, *aan!* *haal naa je*: oneigendlijk sieltoogen: hij *haald* nog, te weeten, zijn aadem: *aanbaalen*, naa sig toe *haalen*, de *Seilen* of *Schoot* *aanbaalen*: oneigendlijk beteekend *aanbaalen* niet kunnen uitvoeren, als, *ik kan het niet aanbaalen*: de *Wind haald aan*, de *Wind* waaid harder, als voorheen: *goederen aan baalen*, te weeten, om verbeurd te verklaren: *iemand aanbaalen*, iemands gunst soeken: *inbaalen*, *het Trojaans Paard inbaalen*, *inbaalig zijn*, *schraapig zijn*, *witbaalen*, *voortbaalen*, *weghaalen*. enf.

HAAMER, een Werktuig daar men mede klopt, een
bout

houte Haamer, een *ijfere Haamer*, hier van het woord *Haamerflag*, die gruisfeltjes, die van het ijfer, dat gesmeed werd, affpringen: en dat is bequaam om te strooijen op de Verdekken van Scheepen, om niet aan het Teer te blijven hangen, en het Houtwerk te duurzaam te maaken.

H A A N, gesteld als het Mannetje van een Hen, is een Dier, dat wel bekend is, en dewijl de *Haanen* moedig sijn soo seid men, oneigendlijk: *het is een Haan van een vent*, het is een *wreemde Haan*, *het is een Haan met een dubbelde Kam*: het is een Man als twee paar Mannen: op de Toornis siet men ook *Weerhaanen*, die de Wind aanwijzen: in See *Knorhaanen*, of anders gefegt *Seehaanen*: maar te Scheep werden *Haanen* genaamd de vierkante Stukjes van Kooper, die men in de schijven van de Blokken doet, dewelke, met pennetjes vast geslaagen, bequaam sijn voor de schijf, om daar oover te loopen: voorts bekend de *Haan* aan een Roer of Musket, dat ijfer Werktuig, daar het Lond of de Vuursteen in vast gefet werd, om het Kruid in de Laadpan in brand te steeken, en af te schieten: waar van *den Haan ooverbaalen*, te weeten, om dat uit te voeren: *de roode Haan*, beteekend een brandend Lont: als men dan seid *steek er den rooden Haan in*, dat is, steek het Buskruid, te weeten, dat in de Kruidkamer is, aan brand, en laat het Schip in de Lugt vliegen.

H A A N E N P O O T, beteekend eigendlijk *de Poot van een Haan*, gelijk *Haanekam*, *de Kam van een Haan*: maar bij de Seelui beteekend een *Haanepoot* eenige kleine Touwerjes hebbende de gedaante van een *Haanepoot*, sie, het getaakelde Schip booven aan de Befaan: dit werd ook een dood Mans Oog genaamd, om dat het alleen om sieraad gebruikt werd, en te Scheep niet meer nut en doet, als het Oog van een dood Lighaam: *dat sijn haanepooten*, dat is, lompschrift:

H A A R D O E K, sie, *Deek*, of *Vlaggedoek*.

H A A R I N G, een soort van een kleine Vis, bij sommige *Halec* in het Latijn genaamd, en werd eigendlijk verstaan van *verssen Haaring*, waer van daan *ten Haaring waaren*:

ren : uitvaaren om *Haaring* te vangen : dog daar is een spreekwoord, het welk in een oneigenlijke zin genoomen bij ieder niet eevenwel verstaan werd, en dat is, *van Duinkerken ten Haaring vaaren*, dit werd geduid op die ten quaads booven het hoofd hangt, of die alreede van haar Vijanden mishandeld sijn : het is bekend, hoe bitter de haat der Seeuwen en der *Duinkerkers*, en soo weer der *Duinkerkers* teegen de Seeuwen geweest is, soo dat si makanderen al te ongenaadig in den Spanfen Oorlog gehandeld hebben : ja de *Duinkerkers* sijn de eerste geweest, die alle Seeuwen, die sij ter See gevangen kreegen, rug aan rug gebonden sijnde, in See hebben gesmeeten, dat sij noemden de voeten spoelen, en alsoo hebben doen verdrinken : deese wreedheid een geruimen tijt geduurd hebbende, en lang daar oover aan de Spaanse regeering (daar sij doen onder stonden) dog te vergeefs geklaagd sijnde : soo is de Seeuwen toegestaan fulks in weerwraak te moogen doen, en soo heeft endeling het eene Mes (gelijk men seid) het ander in de Schee gehouden : en derhalven is het geloofelijk, dat de *Duinkerkers* willende meede neevens de Seeuwen *ten Haaring vaaren*, van die voornoemde Seeuwen seer rouwelijk sijn gehandeld : waar van het spreekwoord sijn naam gekreegen heeft : maar *ik sal der Kuit of Haring van hebben*, dat is, wat of niet, ik sal daar een kans naa waagen : dit is een Vissers spreekwoord, die soo sij geen *Haaring* kunnen vangen, ten minsten eenige geschoote Kuit in haar Netten verneemen : *de Haaring kaaken*, dat is, *de Haaring de Kaakens uitbaalen*, waer van de Jongens op de Buisen, die het eigendlijk haar werk is, *Kaakers*, dat is, *Haaring Kaakers* genaamd werden : de *Haaring* heeft verscheide naamen : als voor eerst *Grasbaaring*, die digt onder de Wal, en als in het Gras gevangen werd : *volle Haaring* die volwassen, en vol kuit en Hom is : *Kruisbaaring*, die naa Kruisverheffing gevangen, en met de drie Amsterdamsche Kruissen op de Tonnen gemerkt werd. *Buisbaaring*, *baaring*, die met een Buis, of *Haaringbuis* gevangen ward, de *gesonten Haaring*.

ring, werd verdeeld in *Peekelhaaring*, dat een gemeene naam van alle gefoute *Haaringen* is: *Siedbaaring* om dat zij gefooden, dat is, gekookt werd: *Braadbaaring* om dat zij geweikt zijnde op den Rooster gebraden werd; waar van het spreekwoord, *mijn Haaring en braad daar niet*: dat is, oneigendlijk, ik heb daar geenvriendfchap te verwagten: wij zijn geen kaarsen, dat is, vrienden: *peesjes Haaring* welkers naam mij onbekend is: gelijk ook het woord van *Slabben*: hoe wel men zegt, *Slabbetje foet, vers ende goed*. Voorts, *Haaringbuis* een *Buis* die ten *Haaring* gebruikt werd: een *Haaring Pakker* een Man, die de *Haaring* in *Tonnen* pakt: *Haaringpakkery* de plaats, daar de *Haaring* in de steeden gepakt werd, daar van tot Amsterdam de *Haaringpakkery*, en *Haaring Pakkers Tooren* haar naam hebben, *zij fanten daar soo gepakt als Haaring*, dat is, feer dicht in en bij een: *Haaring Sout* een befonder *Sout* bequaam om de *Haaring* te *souten*, een *Haarington*, een *Ton*, daar in de *Haaring* gepakt werd.

HAAVEN, heeft in het Neederduits verscheide betekenissen, hoe wel het geloofelijk is, dat zij alle van den andere afkomstig zijn: dog om eerst de onbekendste voor te stellen, soo weet, dat *Haaven* in oud Duits beteekend, de goederen en middelen, die iemand besit: soo seid *Hoofd Hift pag: zij hebben al haar haaven moeten verlaaten*: en hier van schijnt te koomen *haaveloos*, eigendlijk die sonder *haaven* of middelen is: en bijgevolg flordig, vuil, en *on-gehaavend is: het zijn haaveloos Menssen*: maar *haavenen*, beteekend reinigen: *gehaavend zijn*, gereinigd zijn: maar oneigendlijk seid men, *iemand haavenen*, *iemand afrosen: gehaavend zijn*, afgerost zijn: dog gelijk ik gezeft heb, alles schijnt mij afkomstig van het woord *haaven*, *Portus* beteekende een veilige en beslooten plaats voor de Scheepen: want gelijk een Schip of Schipper al zijn geluk daar in bestaat, dat hij in een verlige *haaven* koomen kan: soo is het een groot geluk voor een Mens, dat hij *haaven*, dat is, middelen heeft, om daar van te kunnen leeven: het
werd

werd dan hier op zijn Scheeps genoomen, en daar van verscheidene spreekwoorden: *in de haaven koomen*: koomen, *geraken*, *sijn*, *in bebouden haaven*: oneigendlijk buiten alle gevaar zijn: *op een vreemde haaven geweest zijn*, beteekend oneigendlijk in *re. venered* een quaad Mes gekreegen te hebben: want het gaat gemeenlijk met het seevaarende Volk naa het gemeene spreekwoord: *soo meenigen haaven soo meenigen Vrouw*: en voorwaar het is gevaarlijk voor de Scheepen en Schippers in een vreemde *haaven* in te loopen: *daar is geen haaven meede te besleien*, oneigendlijk, met hem is geen spit te wenden, hij deugd nergens toe: *van haaven komt haavenen*, in een *haaven* gaan leggen: *haaven Geld* het geen men geeft voor het gebruik van den *haaven*: een *Haavenmeester* een Opfiender van een *haaven*, wiens werk het is sorg te draagen, dat de *haaven* behoorlijk gediept, het Paalwerk en Kaajen wel versorgd, en de Scheepen behoorlijk opgekort werden enz.

HAAVERIJ, of *Aaverij* de schaade, die bij ongemak der Scheepen op reis, het sij door storm, of oover seilen enz. geleeden is, sie, de Wisbuijse regten op de Letter H: hier van daan, *daar is haaverij*, *daar sal haaverij vallen*: oneigendlijk, *daar sal voordeel vallen*: het welk niet te verwonderen is, ten opsigte van de Schippers: die bij sulc een voorval haar reekening wel weeten te vinden: voornamendlijk bij *haaverij gros*, dat is; bij een ruige reekening: want alle *haaverij* gaat oover Schip en Goed.

HAF, of ooveraas; waar van *Swammerdam*; en het spreekwoord; *soo dicht als haf*.

HAI, een verflindende Vis; welkers gedaante meenigmaal in de Seekaarten werd afgebeeld, sie, *Gesnerus* enz.

HAKKEBORD, of *bakkebred*, een *bord* daar iets op *gebakt* of uitgehouden staat: en in het befonder het *bord* agter op *Mastligters*, *Smalscheepen* en diergelijk klein Vaartuig, booven het stuur, waar aan ieder zijn eigen Schip kennen, en onderscheiden kan.

HALFVERDEK, is naa de beteekenis van het woord *de helft* van een *verdek*.

HALS;

H A L S, dat gedeelte van het Lighaam daat het Hoofd op staat, en dat beweegen doet, waar van *dien hals wil ik laten af kappen*: oneigendlijk het leeven: gelijk uit de spreekwoorden blijkt, *den hals verbeuren*: *bij heeft'er zijn kals aangewaagd*, waar van *waaghalsen*: voorts, het gedeelte genoomen voor het geheel, soo beteekend het een Mens: *het is een armen hals*: *het is een jakhals*, het welk de naam van een Indiaans Gedierte is: waar van opeer ander plaats breeder: te Scheep beteekend het een Touw, dat ontrent de Schoothoorn vast gehegt werd: en door de uitlegger van het Galjoen gesteecken sijnde, binnen Scheepsboord, door behulp van een Kruishout vast gemaakt, gevierd, aangehaald, toegefet (naa eis van saaken) werden kan: en werd daarom ook een *halstaal*: *halstouw* genaamd: dit van de *hals* gesegt hebbende, soo weet, dat wij alleen hier een beschrijving geeven van de *hals* van de Foks want de *hals* van het Schooverfeil werd aan de Besaan door de *halsklamp*, die buiten boord, ontrent het Comanje staat, vast gemaakt. Het geen nu de Heer Witsen noemd een *balsmast*, werd van andere de *kalsklamp* en genaamd: bij voorwind sijn de *balsen*, of *balsstaalen*, gemeenlijk los of oopen: en dan gebruiken de Bootsgefelten deese manier van spreken, *wij waaren tussem twee balsen*, dat is, voor de Wind.

H A N D, werd in het gemeen, en eigendlijk, genoomen voor een gedeelte van een menselijk Lighaam: waar van: *handen* met *handen* oover langem, of gelijk sij het ook te Scheep noemen, oovermannen: van *handen* komt *behandigen*, als men seid, *ik heb het bem behandigd*: *het ontband mij*, *het staat mij niet wel terhand*: verleegeen sijn: de rechte handeling van eenige saak niet hebben: *ienand iets afhandig maaken*: iemand iets ontnemen en: hier van meer in mijn Taalman: voorts werd het woord *hand* gepast aan dat gedeelte van een Anker, dat als een *hand* de grond vast houd, en als in vat, waarom het ook een *hand* genaamd werd: *hand oover hand*, geduurig, gestaadig, meer en meer, gelijk, *de Wind wakkerd hand oover hand*.

De sieke Man verfwakt hand over hand: handboejens, boejens daar men de *handen* der misdaadigers in sluit, *zie, Boejens*.

Handsaag, een Saag, die met een hand beweegd werd, zie Saag.

Handspaak, een Spaak, die met de handen bewoogen, en waar meede het Braadspit opgewonden werd, zie, Spaak.

*Handwaater, Waater, daar men de hand meede wast, waar van het spreekwoord: *bij heeft daar geen handwaater bij*, dat is; hij is daar niet bij te vergelijken.*

HANG, een plaats, daar Haaring of Bokking op gebangen en gerookt werd.

Hangen, beteekend twee dingen: eerst iets op hangen, en daar naa opgehangen werden: de eerste beteekenis is klaar: de tweede blijkt uit de volgende: naamendlijk als men iemand aan een galg wenst: dan is men wel gewoon te seggen: *dat je hangen en droogen moet*: oneigendlijk nederwaarts geboogen sijn, *de kiel die hangt*: van die beteekenis komt het woord *hanggatten*; agter oover hangen, *zie, Kiel*.

Hangmakken, of hangmatten, welke woorden aldus werden te saamen gevoegd: het eerste komt van *hangen en gemak*, als sijnde een Bed of *Gemak*, dat opgehangen werd: het ander van *hangen en Matten*, dat is, een *Mat*, of *Seil* enz. die opgehangen werd, om daar in te slaapen.

Hangplegt, zie, W. pag. 491.

HARPOEN, dat Ijssere Werktuig, het welk in gebruik is; om daar meede de Walvissen te schieten: en geschooten hebbende, door behulp van een Lijn, naa sig toe te haalen, *zie, Walvis*: van *Harpoen* komt *Harpoenen* met een *Harpoen* treffen: een *Harpoender* die sig op het *Harpoenen* verhuurd.

HART, bij de Latijnisten *Cor* genaamd, werd doorgelijkenis op veel dingen gepast: in een Schip werd het genaamd dat gedeelte, daar de Planken en Ribben op haar dikste sijn: soo werd ook het woord *hartje* op veele dingen gepast: *het is in het hartje van de Winter of Soomer*: het *hartje* van de Kroppen, soo ook werd het genoomen voor een

en werktuig dat in houte Pompen gebruikt werd, welkers beeldfel te sien is bij W. N. 14. 56.

HARPUIS, eenig harsagtige stof om de huiden der scheepen te bestrijken teegen het gewormte, enf.

HEENLEGGEN, ergens naa toe leggen of vaaren: zo seid men, *waar heen leit de reis?* waar naa toe meehje vaaren?

HEET, beteekend eigendlijk, dat seer warm is: gelijk in het volgende een *heet* hangijfer: het vuur is *heet*: *roeiend heet* enf.: oneigendlijk beteekend het driftig, seer veegeen, *bij is'er soo heet op!* daar en booven swaar en gevaarlijk om doen: *het is een heet hangijfer om aan te tasten*: *het ging'er heet van de rooster.*

HEEVEL, komt van het oude Duits woord *heeven*, waar van *heeve* gift: dat is, *heffen*, tillen: gelijk uit de saamengestelde woorden blijkt: als *verheeven* enf.: een *heeven* nu is een houte Handspaak dienstig tot het aansetten van de sijdel Planken van een Schip: bij de Wijnverlaaters is het een winkelhaakige buis van Kooper enf. door wiens behulp men de Wijn door het bomgat van een Vat af tappen kan: het woord *heffen* beteekend bij de Scheep timmerlui bij uitneemendheid het meeten van Planken: om dat die in het meeten dikwils moeten *geheft*, en getild werden.

HEIEN, *inheien*, slaan, inslaan: en het werktuig, daar het meede geschied, werd een *Hei*, en *Heiblok*: en de Arbeidslui *Heiers* genaamd: maar *heien* werd te Scheep gesegt van een Schip, dat diep gaande is, en als in de See in geslaagen werd, sie *Roemer Visscher* tweede Schok 60.

HEK, is een woord, dat en te Land; en te Waater sijt naam en gebruik heeft: te Land werd het genoomen voor een afschutfel, als men seid, *het hek is van den dam*: eigendlijk de Beesten kunnen oover den dam loopen, daar sij weesen willen: oneigendlijk daar is geen toeligt, ieder is daar meester: en doet naa sijn welgevallen: te Scheep werd het *hek* genaamd het slot van het agter Schip: sie, W. N. 19. 58.

N. 19 58. waar van de deelen genaamd werden: *kekball*, *kekstuk*, *kekstut*, *kekrib*, eadem pag. N. 9.

HEKBOOT, of *Kat sonder ooren*: een soort van Fluitscheepen, voor en agter breed met een kleine Spiegel, dat om datse veel last kunnen voeren, heedendaags veel in gebruik sijn: waarom nu dat sij bij de Schippers een *Kat sonder ooren* genaamd werd, daar naa mag men raaden: immers dat is seker, dat een *Kat*, die de ooren afgesneeden sijn, mismaakt en ongesien is, soo ook een *Hekboot*, dat een lomp maakfel is, en geen fieraad van Galderijen, of een groote Spiegel heeft.

HEL, eigendlijk genoomen beteekend de wooning der duivelen, gelijk: *van't vaagevuur in de bel*: van quaad toerger, en schijnt te koomen van *bellen*, dat is, daalen: en daarom duister: *het is hier soo duister als een bel*: op sijn Amsterdams beteekend het woord *kel* het Pakhuis, daar geslooke Koopmanschappen in bewaard werden: wat voorts *bel* beteekend bij de Scheepstimmerluiden, sijn, W. N. 29 59. en N. 5. 148. eindelijk N. 2. 185.

Helling, een Timmerwerf, dewelke om dat sij voor oover *beld*, dat is, naa het Waater schuins afgaande is, een *helling* genaamd werd: *de Scheepen staan op de helling: breng de Scheepen bij de helling* enz.

HELMSTOK, dat werktuig, of die stok, daar doot men het Roer, of het Stuur heen en weer draaid.

HENGEL, een Riet, Stok, of Roede, daar de Sim met haare Hoek of Hangel aan vast gemaakt werd, om daar meede te gaan *hengelen*: gelijk men seid, *die Vis is met de hengel gevangen*: sijn, *Roemer Visser* 3. Schok 28.

Hengelen, beteekend op sijn Scheeps heen en weer, af en aan seilen, niet anders als de *Hengelaars* haar Sim of Snoer en Dobber verleggen, op hoop van wat te vangen: oneigendlijk werd *hengelen* gebruikt, als men seid, *bij loopt hengelen om mijn deur*: dat is, hij past op, en loerd op iets dat hij ontrent mijn huis verwagt.

HENGST, bij de Latijnisten *Caballus*: werd te Scheep genoo-

genoomen voor een Touw, genaamd *Paarde*, of *Paarel-lyu*, of ook wel *Paard*, waar van op zijn plaats breeder.

HENNEGAT, een opening booven in het Roer; daar de Roerpen verftrekkende voor een Helmftok, in vaf gemaakt werd: dit woord werd te faamen gefield van *Gat* en *Hen*, en daarom aldus bij gelijkenis gebruik: *Hennefchot*, of het *befchot* van de Bak, naa de groote Maf fende.

HENNEP, van sommige genaamd *Kennep*: gelijk ook het Saad, en *Hennep* en *Kennepfaad*, foo van den een als van den ander gefegt werd: *deefe hennep* is de ftof waar van de Kaabels en andere Touwen gedraaid en beflaagen werden: als ook al het geen de naam van Lijn enf. draagen kan: een *hennepfeel* is dat werktuig, dat Kruiers en Kraankinderen gebruiken om haar rug en fchouderen, om te gemakkelijker iets te kunnen heffen en tillen: en dit behoud evenwel de naam van een *hennepfeel*, fchoon het van leer enf. gemaakt is. Een *hennep venfter* werd bij gelijkenis genoomen voor een ftrop, daar de dieven meede aan de galg werden opgeknoopt: en hier van het feggen: *ficn door een hennep venfter*, dat is, aan een galg hangen: of trouwen aan Lijntjes dögter: foo de gaauwe dieven fpreeken.

HIEL, het agterfte gedeelte van een voet: waar van veele manieren van fpreeken: als, *naa fijn hielen om fien*: *Vrijer* en *Vrijfteragtig* werden: *kakbielen*, *leere hielen* enf. *loopen met kakbielen*: loopen als een fchobberd, en voor doodeeter.

Hielen, beteekend op fijn fcheeps, agter oover hellen, of fakken, gelijk de hanggatten van Scheepen gewoon fijn.

Hieling, het agterfte gedeelte van de Kiel, fie het afbeedfel bij W. N. 9. 55.

HIJSEN, of *bijffen* beteekend trekken: waar van op *bijfen*, *bij's op!* *de waaren op fôlder bijffen*.

HOBBELEN, komt van *hobben*, dat is, fig beweegen: *hobben en tobben*, fig heen en weer fmjten: beide

fijn dit woorden, die van het geluid haar oorspronk hebben, als *hob, tob; kobbelen*: nu werd gezegt een boorgins en weder in het Waater beweegen.

H O E K, beteekend in het gemeen een *born*, genaamt bij de Latijnisten *Angulus*: waar van, *in den boek fitten*, en *het boekje fitten*: en werd ook genoomen voor de *hoek van de winkel*, een *boekbank*: dog dat is Leids: waar voor de Amsterdammers seggen: *fitten in de winkel*, *fitten in de toonbank*: want *winkel* meede een *boek* beteekend, waarvan *Winkelbaak*: voorts werd het woord *boek* genoomen voor een *Kaap*, of uitsteekende *boek Lands*, en dewyl sulke *boeken* seer hinderlijk sijn, voor die in de *Windmunt* op laveeren: soo is hier van het seggen gekoomen: *by het boekje te booven*: en om dat dit eerst groote vreugde voor de Schippers veroorzaakt: soo werd dit ook gepaalt op iemand, die sijn swaarigheden te booven gekoomen is.

Hoek, een *Angel*, of *Weerhaak*, daar meede men *vist*, of *hengeld*: waar van *Hoekbot*, *Bor*, die met de *boek* gevangen is: *Hoekwand*, reepen *Touws* daar *boeken* aan vast gemaakt sijn, *sie*, *Wand*: *hij heeft de boek al in de keel*, te weeten, de *Vis*, die de *boek* met het aas te gelijk ingeswolgen heeft: oneigendlijk die *Man* is al in het *Net*: hij heeft het lood al in de billen: *ik heb boek*, dat is, ik heb al een *Vis* aan den *hoek* bijtende, dat de *Lejenaars* noemen, *hoop hebben*, te weeten, om een *Visje* te vangen.

H O E K E R, of *Hoekertje*, een *Buisje* of ander *Vaartuig*, dat uit gaat om met *Hoekwand* te vissen.

Hoekmannen, *Beelden* die aan de *boeken* van de *Spiegel*, en elders van de *Scheepen* tot sieraad gesteld werden: want dit woord komt van *Man*, dat is, een *Beeld* hebbende de gedaante van een *Man*: en *boek* om dat sijn (gelijk gezegt) aan de *boeken* geplaatst werden, *sie*, *W. N.* 19. 56.

Hoekwand, *sie*, *boek*.

H O F S T E E, een swaar *Anker*, bequaam om daar aan de *Scheepen* voort te drillen of te winden: misschien alsoo genaamt, om dat sulc een *Anker* hoffelijk, dat is, treffelijk, sijn steen en plaats houdt: gelijk een *Heere Wooning*

een

een *Hofftee* genaamd werd, om dat het een *hoffelijke* stee of plaats is: *goeden dag Hofftee* is een spottelijke manier van spreken: de welke gebruikt werd, als men iets dat onfein niet en is, verwerpt: even of men seide, *hejje den Haag wel gesien?* enf.

HOL, beteekend eigendlijk een *holte*, of iets dat *hol* is: endaarom werden alle sulke plaatsen *boolen* genaamd: *bol* als een *adjectivum* beteekend *concauum*: gelijk *bol concavum*: en daar van het kinderspel, dat met de hoed geschied; wat raaje, *bolletje*, of *bolletje?* wat raadgij, *bol*, of *bol?* *het ging'er holder de holder*, dat is, daar was groote oneenigheid, twist en tweedragt; het ging'er het onderste hooven: gelijk ook dit volgende, *het ging'er geweldig bol*: sij laagen daar lustig oover hoop: *de See gaat hol*, dat is, de See is onstuimig, de Baaren verheffen sig geweldig: waar van een *bol gaande See*: *bol* beteekend leedig en ontbloot van het geen sij behoorden te hebben: *een holle maag*: een maag daar geen Kost of Drank in is: *een holle beurs*, daar geen geld in is, *die Luiden sitten hol*, dat is, sijn kaal en berooid: *een bol*, of *bolte*, of *holligheid*, genaamd bij de Latijnisten *cavitas*: en somtijds *caverna*, op goed Duits een diep gat: *in de boolen der Steenroffen*: het beteekend ook een schuilplaats en leeger der wilde Dieren, gelijk *antrum*, *specus*, *spelunca*, *lustrum* enf. waar van duidelijker op een andere plaats: maar te Scheep werd een *hol*, *het hol* genoomen bij uitneemendheid voor het ruim van een Schip, en zelfs de gantse romp: van *bol* komt *hollen*: *op bol raaken*, *op bol tijen*; *de Paarden hollen*, *de Paarden raaken op het bol*, *de Paarden tijden aan het hollen*: welke berekenissen bekend sijn.

HOLTERTOPA, is een gebrooken woord, en werd op de Seeuwse Stroomen, om de diepten te weeten, geduurig gebruikt van die geene die met een lange stok of kloet de dieptens peilen: soo ons geoorloofd waar ons gevoelen te seggen, wij fouden meenen, dat het soo veel beteekend, als *boud*, of *hold'er op aan*: gelijk wij weeten dat

zulke in een trekkingen der woorden bij ons veel in gebruik zijn, en nog meer voor deese in gebruik zijn geweest, zie, *Hoofd* in zijn Boek zijner Historien op het woord *Huisemetnit*, enf.

H O M, bij de Latijnisten genaamd *lactos*, en op Nederduits Gelt: waar van *Hommers*, *Hombaarts*, gelte Baars: het Mannetje van een Baars.

H O M B E R G A A T E N, anders genaamd *Tuingaaten*: en dit zijn de *gaaten*, die booven in de toppen der stengen geboord werden, zie, *gat*.

H O N D E N H U I S, een *hout Huisje*, of nest, daar een Hond bij nacht of dag in schuuld: bij de Seeluiden betekend het, gelijkenis halven een houte Kap oover een Luik, om het Seewaater te keeren.

Honde enden, anders genaamd *bister enden*, dat zijn enden van Kaabels, die verfleeten zijn, en geen ander gebruik hebben, als om gepluisd, en tot Schiemans Gaaren gebeeft te werden.

Honde pinten, zijn dubbelde enden van Touw, omiet vast te binden, zie, W. pag. 494.

H O O F D, het opperste gedeelte van een menschelijk lichaam: en dewijl dit deel sig dikwils seer schrap set teegen alle ongemak, soo werd een *Hoofd* genaamd een Dam, of Dijk, of Kaai, die teegen de slag van See of Rivieren geleid werd: waar van bij de Dordenaars het *groot Hoofd*.

Hoofd See, of *Moer See*, te weeten een sterk onweer, of weeging, die men somtijds in *See* verneemd sonder voorgaande storm, waar uit ook een goed *Seeman* besluit dat'er een onweer op handen is. De natuurlijke reeden hier van meend men te weesen, dat een onweer verre daar van daan het *Seewaater* soo ontroerd, dat het schommelen daar van als van verre kan gevoeld werden: niet anders dan men fiet, dat andere Scheepen voor heen werden bewoogen door een Schip, dat van verre tot ons komt naaderen, zie, *See*.

Hoofd seilen, deese zijn de *Seilen* van de Fokkemaft, en Boegspriet.

Hoofd Louwen, de dikste en voornaamste *Touwen*, die weeder

weederzijds de Masten staan : want *Hoofd* beteekend hier ook elders , het voornaamste : en deese moeten het *Hoofd* van de Mast als staande houden.

Hoofd en staart leggen , ik weet *hoofd* of *staart* te vinden , dat is , alles leit soo oover hoop , en seer ongeschikt , daar den een sijn Boeg leit , daar de ander sijn Roer : en den ander sijn Roer , daar den ander sijn Boeg leit , enf.

HOOGBOOTSMAN , de opperste Toefiender en Aanvoerder der *Bootsgefallen* , en wiens pligt het is te passen op Seilen Treil , soo van de groote als Befaanmast ; anders genaamd *Bootsman* , en sijn maat , *Bootsmans Maat* , of onder *Hoogbootsman*.

Hoogers , een Schuit , dit wat *booger* , als een gemeene boere Schuit opgeboeid is : voornaamendlijk op de Maas , Lek , en IJssel , gebruikelijk.

HOOPHEBBEN , seggen de Leienaars , als sijn hoek hebben : want dan begint iemand *hoop te hebben* , om iets te vangen , als hij siet , dat de Vis begint aan te bijten.

HOOP , beteekend in het gemeen een meenigte : waar van *hoe meerder hoop* , *hoe quaader koop* : dat *sult gij op den koop toe hebben* : weshalven het seer wel op sijn Seemans gesegt werd , een *Hooplooper* , dat is , een onbevaaren Bootsgefel , of Mastklimmers : aldus genaamd , om dat hij booven het getal of de gemeenen *hoop* van Bootsgefallen op den *hoop* als toegegeeven werd.

HOOS , een See Waater , dat door de kragt van de Son uit de See en ander Waater werd opgehaald : waar de natuurkenders misthien beeter reeden , en klaarder onderrigting kunnen geeven , immers de Seelieden sien die niet gaaren , dewijl daar op gemeenelijk harde stormen volgen , en somtijds Scheepen koomen te vergaan.

Hoofen , met Waater gelijk een *Hoos* begieten : waar van *uit hoofen* , dat is , het Waater met een *Hoosvat* uit het Vaartuig uit gieten : want dit woord werd te saamen gesteld van *Hoos* en *Kat* , als een *Vat* dat tot *hoofen* en gieten bequaam gemaakt is : de Westfeelingen noemen ook *Hoofen* , die wij in Holland Kouffen noemen.

H O O R N, Beteekend in het gemeen het geen de Latijners noemen *Cornu*, gelijk daar sijn die van de Beesten, waar van de pagt genaamd, de pagt van het *Hoorngeld*: van *Hoorn* komt bij verkleining het woord *Hoornjes*, dat sijn kleine *Hoornen*: maar oneigendlijk verstaat men doord's woord eenige Huisje van flekken en andere See gedrochten, hebbende somtijds de gelijkenis van de *Hoorns* der Beesten: gelijk die daar om met een besonder woord *Kinkhoorns* en *Kinkhoornjes* genaamd werden, waar van op het woord *Kink* breeder. Voorts is het geestig, het geen *Roemer Kijster* op de Lief hebbelij van de *Hoornjes* aan merkt, sijn vierde Sinnepop in het eerste Schok.

H O U D E N, *vast houden*: oneigendlijk werd het genoomen in het volgende, *die Koopman kan het niet houden*: dat is, die Koopman moet opbreken: *aan houden* ergens *aan vasthouden*: *Schipper houd aan!* oneigendlijk, seid men *een Winkel aan houden*, *een Vriend aan houden*, *dieven aan houden*: maar in een andere beteekenis werd het genoomen, als men seid, *bij sal lustig moeten aan houden*: dat is, hij sal het seer quaad hebben: *onse Kaas heeft dapper moeten aan houden*: *ergens op aan houden*, *ergens naa toe vaaren*: *houd daar op aan*, enl.

H O U T, al het geen van een Boom gehakt werd: want al hoe wel een Boom uit *Hout* bestaat evenwel werd sijn so lang een boom genaamd, als sijn in de aarde staat en niet ontworteld nog ontakt is, en nochtans seid men daar iste veel *Hout* in die Boom, die Boom schiet veel *Hout*, dog dat moet oneigendlijk voor de Takken van een Boom verstaan werden: *alle Hout en is geen Timmerhout*, dit werd gepast op iemand, die tot eenige saak, daar men hem gaarn toe soude gebruiken, niet bequaam is. *Hout* beteekend ook al dat van *Hout* gemaakt werd: gelijk in het besonder het Keegelspel, somtijds *eeven Houten*, genaamd werd, om dat men aan neemt een effen getal van Keegels of *Houten* om ver te werpen: *hout kappen*, *hout bakken*, *hout bakker*, *hout kloover*, *hout kliever*, *hout saagen*, *hout saager*: alle seer bekende naamen, gelijk ook een *hout bok*, een *bok*
van

van *bout* ; welkers afbeeldfel beeter (al kunnen onderr-
 gegren, als de woorden zelfs, zie, W. N. 3. 185. Een
houte Klik, een stijve Piet, een drooge Klaas; *Houtig*,
 dat de smaak heeft van *Hout*: de Appelen, de Peeren
 (maaken soo *houtig*).

Houtbaak, een *Haak* daar men *Hout* meede naa sig toe-
 baald, zie, de afbeeldfels bij *Roemer Visser* 3 Schok 12 Sin-
 nepop.

Houttuin, een Tuin, of befloote Plaats, of Wal, daar
 men bequaamelijk *Hout* kan leggen.

H O U W E R, een soort van sijdgeweer, gelijk een Saa-
 bel: hij sloeg hem met zijn *Houwer* oover de ooren: en
 dan komt dit woord hakken en *houwen*: maar als *Houwer*
 beteekend een soort van een *Viskaar*, dan komt het van
houden, en behoord geschreeven te werden, *houden*, of
hou'er.

H U I D, werd eigendlijk genaamd het Vel der Dieren ;
 een *Offen Huid*, *Koe Huid*, jaa ook der *Menssen*: ik sal
 uuw wat op uuw *huid* geeven, dat is, slaagen op uuw *huid*
 geeven: ik sal hem op de *huid* koomen: *dikbuidig*, die een
 dikke *huid* heeft: maar te *Scheep* noemd men de *huid*, die
 planken, die rondom het hol van de *Scheepen*, als een
huid geslaagen werden. *Huid digten*, is niet anders als de
huid van het *Schip* digt maaken.

H U I K, een goed Hollands woord, en beteekend op
 sijn *Brabands* een *Faalie*: *hij gaat met die Huik te Kerken*,
 dat is, de *Luiden* houden hem voor soo een *Man*, die dit
 of dat gedaan, en die sulks op sijn hoorns heeft, *onder de*
buik trouwen, beteekend eigendlijk een oude gewoonte,
 waar door een *Vrouwspersoon*, die in onegt met haar tee-
 genwoordige *Bruidegom* hebbende geleeft, en daar bij
Kinderen in het leeven had, genoodsaakt wierd, om
 die *Kinderen* op haar *Trouwdag* (in *facie ecclesie*) te
 voorschijn te brengen: en dewijl dit een harde saak schein
 voor een bedrooge *Maagd*, en die haar schaamrood deede
 werden: soo heeft sij dat soo veel soeken te verbergen, als
 eenigfins doendelijk was: en derhalven soo was'er geen be-

quaamer middel; als een Faalie of een Huik: waar onder dan het Kind of de Kinderen onder het trouwen verborgen gehouden wierden: en te gelijk met de Vaader en Moeder voor egte Kinderen wierden erkend en aangenoomen: daar naa is dit spreekwoord bij sommige genoomen voor een saak, die wat schurfd, en vuil is, onder de hand af maaken: gelijk sulks aan de Dienaars met den Swaarde, en haar Meesters (foo men seid) niet dan al te veel bekend is: dit woord *huik* komt van *huiken*, dat is, bokken, of bukken, duiken, om dat men daar onder gebukt en geboogen gaat: en foo seid een Seeman *huiken*, swigten, duiken: het niet durven laten rond staan: maar vaaren met *verkeende* Seilen.

HUIS, een Wooning en bij de Seelui werd het somtijds ruimer genoomen voor het Schip zelfs: als in het volgende *het Anker t' Huis haalen*: dat is, het Anker opwinden gelijk men seid, *iemand t' huis haalen*, iemand in huis neemen, iemand huisvesten.

Huising, de Hut en Kajuit, om dat men aldaar *huist*, en sijn verblijf neemt.

HUISING, een soort van Touw, als *Marling* waar van op sijn plaats breeder.

HULK, een soort van een feer oud Vaartuig, gelijk in het oude Amsterdamsche Waapen tot Amsterdam en elders in Kerkglazen enz. te sien is, en waar van in het breede *W.* pag. 494. *Hoofd Hist.* pag. 18. 204.

HUT, de verblijf plaats van de Stuurliu, en andere mindere bevelhebbers, met de gemeene naam *Hutgasten* genaamd: deese *Hut* komt booven de Kajuit: eevenwel moet gij uw daarom niet verwonderen, dat men seid, *als het in de Kajuit reegend, soo drupt het in de Hut*: want dat moet oneigendlijk verstaan werden, beteekenende foo veel, als meede een streck uit de Pan krijgen.

Hutbalk, *Hutdeur*, sie van deese twee woorden *W.* N. 14. 56.

JAAGEN, is een Weimans woord, en beteekend op de vlugt drijven waar van, *die een ander jaagt, staat selfs niet*

JAGT: dat is, die een ander queld, die queld ook zijn selken, hier van een *jaager*; *aanjaagen*, *Bejaagen*, *naajaagen*, *opjaagen*, *verjaagen*, *uitjaagen*, *wegjaagen* enl. te sloop werd dit woord *jaagen* gebruikt voor de Vijand verolgen, sie, *jagtmaaken*.

JAFFA, is een naam van een See Steedje in *Palestina*, of het beloofde Land, gelegen ontrent *Jerusalem*: van ouds *Joppe* geheeten: van dit *Jaffa* nu komt het seggen, *bij leit in Jaffa*, dat is, eigendlijk genoomen, hij is in het Steedje *Jaffa*: maar oneigendlijk, hij leit in onmagt, om dat de Reifigers, en Pellegrims bij gebrek van Vaartuigen, en vragt, daar somtijds seer lang tot haar leedweesen wierden opgehouden: en de Vrienden seiden dan door ongeduld, gevraagd sijnde waar is die of die: jaa waar sou hij weeten, hij leit *in jaffa*.

JAGT, is een *Speeljagt*, of Advijs, *Oorlogsjagt* een *Seljagt* is daar men meede uit *speelen* en om vermaak vaart, of andere sie op haar plaats.

JAGJE, *Speeljagje*, een klein *Jagje*. sie, *Jagt*.

JAGT, beteekend somtijds het geen in het werd Latijn genaamd *venatio*, dat is, het *jaagen* zelfs: gelijk, *op de jagt gaan* maar het beteekend ook vaart maaken, om iemand *vaate jaagen*, waar van, *jagt maaken*, *de Vijand maakt jagt op ons*, enl.

JEIN, of, *Gein*, sie, *Gijn*.

IJS, of *Waater*, dat door de felle kou te saamen-gevrooren, of gestremd is; waar van, *hij is soo koud als ijs*: dat is, hij is soo koud of hij dood was: *wel beslaagen ten ijs loomen*: werd eigendlijk gepast op de Paarden en andere Dieren, die op het *ijs* niet wel en souden kunnen stappen, en trekken: soo sij niet wel van scharpe Hoefijfers voorzien waaren: oneigendlijk: *sijn stukken klaar hebben*, en wel op *sijn hoede* *sijn*: *bij staat op een glad ijs*: de *Bruin Embl.* pag. 96. oneigendlijk, *sijn staat* is wankelbaar, en hem kon ligtelijk de voet geligt werden: van *ijs* komt *dag ijs*, dat bij *dag*: en *nagt ijs*, dat bij *nagt* gevrooren is: *Grondijs*, naa het gevoelen van de gemeene man, *ijs*, dat als

als het fel begint te vriesen, en uit de *grond* opschiet: want het is met dit *ijs* geheel anders geleegeen: want dat kan niet zijn, dat'er in het begin van de vorst *ijs* op de *grond* kan liggen: de reden is klaar, om dat hoe dieper onder Waater, hoe lijdelijker de koude is: (ik beroep mij op de ervarenheid der Seelieden, en hoe minder kou, hoe minder vorst: hoe minder vorst, hoe minder *ijs*: en derhalven, soo besluit ik, dat dit soo genaamde *grondijs*, op een ganz andere wijs voort komt: te weeten, dat het suiwerste, en dienvolgens het soetste gedeelte van het Waater, allensjes door de kou eenige lijevigheid, of, soo de Filosoofpen spreken, eenige *consistentie* begint te krijgen, en dat zulks gants niet gemerkt sijnde, soo lang het *ijs* de gedaante, en bij naa de selve klaarheid heeft van het Waater, de oorzaak is, dat de Luiden meenen, dat gesien werdende uit de *grond* is koomen opschieten: te meer als het gebeurd, dat'er een harde Wind waaid, en het Waater hol gaat: want dan heb ik met aandagt gemerkt, dat door het kabbelen van het Waater het jonge *ijs*, als *groom* of *grom* door het Waater drijft, en allensjes aan een groeid, en dan eindelijk bij Schollen sig komt te vertoonen: en daarom is altijd het *ijs* in holgaande Waater ruuw en ongelijk, en dat door de kanten, die ieder s' hots *ijs* van te vooren had, eer sij met de andere te saamen gevrooren was: uit dit alle (meen ik) nu genoeg te blijken, dat nog de naam van *Grondijs*, nog de daad goed is: maar dat men seggen moet *Grom* of *Groomijs*, om dat het als *Grom*, dat is de vulligheid, die in de Rob of Darmen van de vissen gevonden werd, te saamen vermengd is: of soo andere willen, te saamen gelijk bloed *geronnen* is: waarom sij het gaarn souden noemen *geronnen ijs*.

Iffsen, soo koud werden als een *ijs*: oneigendlijk soo schrikken, dat'er als een *ijfing* door de gantse leeden gevoeld werd.

Ijsbreeker, een swaar beslaagen Vaartuig, daar het *ijs* meede, door kragt van Paarden, of Menssen, kan gebrooken werden.

Ijs ANG, een sterke drift van *ijs*, dat door de stroom voort

voort gedreeven werd, dat is seer gevaarlijk voor Dammen; en Dijken; want het wel gebeurd, dat het *ijs* daar door, als Toorensfoo hoog, op malkander kruid, en een *ijsdam* verwekt: waar door het Waater geflopt sijnde, oover de Dijken heen spoeld, en een inbreuk veroorzaakt.

Ijssee, een *see*, die men op het *ijs*, en op de sneeuw alleen kan gebruiken: waar van, *in een ijssee* rijden: deefte zijn of *hand seeedjes*, of *Paarde seelen*, gelijk de Boeren hebben: en *narre seelen*, die daar om alsoo genaamd werden: niet om dat die Heeren gekken, of narren zijn, die daar mee haar selven en de soete Juffers groot vermaak aan doen: maar om dat de Paarden, die voor deese *narre seelen* loopen, met bellen behangen zijn: het welk de narren eigen is: egter heeft dit een seer goed gebruik, dewijl ieder door het rammelen van de bellen gewaarschouwd werd, om uit de weeg te gaan, en ruim baan te maaken: en soo iemand lust heeft, om soo een *see* te sien: uit den Huis te koomen: of sig te vervoegen, daar het geluid van deese bellen gehoord werd, enf.

Ijsfpoor, een ijsere plaat met eenige scherpe pinnen, dewelke of in de hiel van de schoenen geschoefd werd: of onder de voet voor de hiel van de schoenen met een bandje booven op de voet gebonden werd: heeft ook de naam van *slikfpoor*, als men se in het slik gebruikt.

IJSVOOGEL, bij de Latijnisten genaamd *Halcedo*, sie, *Gefnerus*, en andere.

INBINDEN, naauwer binden, en alsoo verminderen: *het Seil een reef inbinden: hij sal wat moeten inbinden:* dat is, hij sal sijn staat wat moeten verminderen: of ook hij sal soo veel praats, en quaa' snaps niet meer moogen voeren: *een Boek inbinden*, enf., sie, *binden*.

INBOEGEN, in seilen, sie, *boeg*.

INGEWAND, sie, *wand*.

INHAALEN, naa sig toe *baalen*: *haal de Seilen in! contrabe vela!* oneigendlijk ontfangen, in huis neemen, *sij hebben de Prins ingehaald:* maar in een quaade sin werden

den de volgende woorden genoomen : *het Trojaans Paard* *inbaalen* , *zijn eigen selven verraden* , *inbaalen* , *oneigendlijk* ; *inbaalend* , *schraapig* , *baatsugtig* *zijn* : *het is een inbaalend Mens* : *baal in Klaas Louw* ! dat is , *Klaas Lourens* . *schraap niet meer als je meugt* !

INHAM , *in wijk* ; *een Inham der Set* , *Sinus* bij de Latijnisten.

INHOUTEN , *ribben* ; *soo genaamd* , *om dat sij in het Schip staan* , *sie* , *Hout* .

INKRIMPEN , *digter in een krimpen* : *en te Scheep meer teegen loopen* : *de Wind krimpt teegen de Son in* : dat is , *de Wind kruipt hoe langer hoe meer naa de Son* : *sie* , *krimpen* .

INLAADEN , *in een Schip laaden* , *hoe veel waaren sijn al in dat Schip ingeladen* ? *sie* , *laaden* .

INNEEMEN , *beteekend somtijds het selfde* , *als inlaaden* : *maar in de Land Oorloogen* : *met geweld inneemen* : *en iemand inneemen* , *iemand beleefen* : *bij weet die Man in te neemen* : *iemands advijs inneemen* : *iemand advijs vragen* : *ingenoomen sijn met* , *of voor iemand* : *iemand seer geneegen sijn* , *enf.* , *sie* , *neemen* .

INPALMEN , *met de palm van de handen naa sig haalen* : *oneigendlijk bij stukjes en brokjes het onse wederom krijgen* .

INSCHEEPEN , *in een Schip iet inlaaden* : *de waaren sijn ingescheept* , *sie* , *Scheepen* .

INSEILEN , *al seilende koomen in de Haaven* : *bij quam de Haaven in seilen* : *ingeseild sijn met iemand* : *dat is* , *met iemand gescheept sijn* : *te ver met iemand ingewikkeld sijn* , *sie* , *seilen* .

INSTEKEN , *induuwen* , *doorsteeken* , *doorduwen* : *soo seid men te Scheep* : *een Kaabel insteeken* , *te weeten* , *door de Ankerring* , *en soo vast maaken* : *oneigendlijk beteekend het* , *soetjes en behendig inluisteren* : *wie heeft hem dat ingesteeken* ?

INTTREKKEN , *inhaalen* : *als ook naauwer maaken* ,
en

en ingetrokken zijn, naauwer gemaakt zijn, als het Schip
booven ingetrokken, zie, *trekken*.

INVALLEN, zie, *vallen*.

INWAATEREN, door Waater, dat in eenige
stof, en voornaamendlijk hout, komt: bedorven wer-
den: *het hout is ingewaaterd*, zie, *waater*.

INWIJK, een Inham, zie de Voyagie van *H. van Lin-*
schbooten lib. I. cap. 16.

JOELLEN, krioelen, vroolijk zijn: zijn hart lustig op-
haalen.

JOL, een Jutse Boot.

JONK, een Indiaans Vaartuig W. pag. 216. 222.

JUFFERS, zijn Blokken sonder schijven, en met gaa-
ten, en met ijser beslaagen, dienende om de Hoofdtou-
wen enf. buiten aan de Scheepen aan te setten: ook wel de
Staggen binnen Scheepsboord: dog dienen meest voor
de pronk, dat Juffers gewoonte is.

KAA, of *Kaai* beteekend een Dam, of Dijk: en daar
van daan een *soomer Kaa*, dat is, een Dijk, die maar ge-
legt werd, om het soomer Waater te keeren: en derhalven
soo swaar, en hegt, niet behoefd te zijn, als een *winter*
Kaa, die het winter Waater keeren moet: somtijdsge-
beurd het, dat de woorden *Kaa*, en *Dijk* te saamen werden
gevoegd: als *Kaadijk Kaadijke* een *Dijk* of *Dijkje*, dat als
Kaa of *Kaai* langs het Waater gestrekt leit.

Kaabel, of *Kaabeltouw*, en met naadrukkelijker woor-
den het Ankertouw, dat is, dat Touw, daar het Anker
aan vast gemaakt werd: het *kaabel* is wel geleit, dat is,
wel beslaagen: *daar is een kink in de Kaabel*, daar is onraad,
zie het woord *Kink*: *het Kaabel insteeken*, zie, *insteeken*:
het Kaabel uitsteeken, het *Kaabel* vieren. Voorts, zie,
Roemer Vissers eerste Schok de 60 Sinnepop op het spreek-
woord, *is het end goed*, *soo is het al goed*: want soo het end
van een nieuw *kaabel* voor goed gekeurd werd, soo werd
ook de gantse *kaabel*, voor goed gekeurd: al hoe wel ge-
loofd werd, dat in deese handel meede al een boefje on-
derloopt: dewijl elk gesegt werd te zijn, een dief in zijn
neering

neering : waar van misschien de Lijnslaagers, die dog wend zijn aaverregte gangen te gaan, niet te verschoonen zijn : *hij heeft een Kaabel, maar die leit op folder*, dat is, oneigendlijk, het gereedschap, dat men in alle voorvalende nood, en swaarigheid, behoorde bij der hand te hebben, vergeeten meede te neemen : *fig in het Kaabel laaten besbieten*, dat is, gaan leggen in een Kaabel, of Kaabelgat, om scheutvrij te zijn.

Kabbelaaring, Kaabellatga, een kaabelagtig Touw na zijn betekenis, waar meede de Kaabel ingewonden of ingehaald, en gevierd werd.

Kaabelgaaren, het Gaaren of Touw, daar de Kaabel van beslaagen werd.

Kaabelgat het gat of de Kaamer, daar de Kaabel opgerold of rond geschooten leit : en naademaal de Kaabel dienen kan als een Schants of Borstweering, soo bevind men veeltijds, dat bloohartige Matroosen, en Soldaaten, terwijl men met slaan beeftig is, of schut gevaart houd, sig aldaar koomen te verbergen : waar van het seggen, *hij kroop in het Kaabelgat*, dat is, hij was een bloode Boer.

Kaabeltouw, of Kaabel, of Ankertouw.

K A A G, een soort van binnelands Vaartuig, bequaam om last te voeren, en op swaare waateren gebruikt te werden : soo seggen de Amsterdammers, een *Tesselse Kaag* een *Vlisselandse Kaag* : van Kaag komt *Kaagman* een Schipper die op een Kaag vaart, of die een Kaag voerd.

K A A I, beteekend het selve, dat men noemd een *kaai* dat is wal, en dat blijkt voornaamendlijk in de spreekwoorden van Seeuw maat, als hij seid, *ik sal uww van de kaai bruijen*, dat is, van de Wal in het Waater : hier van daan een *kaaiboef*, een Kruier of Kraankind, dat aan de kaai, en Scheepen sijn kost soekt te verdienen. De *Gelderse kaai* noemen de Amsterdammers, die gragt of haaven, daar de Gelderse Scheepen, en Keulse Aaken leggen, van *kaai* komt *kaajen*, en dit werd gebruikt, als men segt, *de Rees kaajen* dat is, de Rees langs Scheeps haalen, en haar enden na de
kaai

afzetten : van *kaajen* komt *bekaajen*, waar van wij op zijn plaats hebben gesproken.

K A A L, betekend ontbloot te zijn van dingen, daar meede iets behoorde voorzien te zijn : gelijk daarom iemand *kaalkop* : en *kaalkin*, genaamd werd, als hij geen haar op zijn hoofd, of aan zijn kin heeft : en iemand een *kaalis*, een *kaalukind*, een *kaalen hoop*, die arm zijn, en geen geld hebben : *bij komt'er kaal af*, dat is, zijn aardigheid, zijn beheid, was soo goed niet, dat hij'er, eer, of voordeel meede behaald heeft : op zijn Scheeps een *kaale Ree*, sonder Seil : een *kaale Boeg*, sonder Anker : een *kaale Steng*, sonder Mars : een *kaal Schip*, sonder staand, of loopend Wand.

K A A M E R S T U K J E S, kleine Stukjes Geschut, die een oope *Kaamer* op die plaats hebben, daar zij van agteren kunnen gelaaden werden.

K A A P, of bij Uitlanders *Cabo*, een Stuklands, dat in See uitsteekt, en wel eer van de Latijnisten genaamd wierd *Promontorium* : dit woord *Kaap*, of immers *Cabo* meend men, dat af komstig is van het Latijnse woord *Caput*, dat is, Hoofd : gelijk wij op goed Neerduits de Dammen buitens Dijk uitsteekende Hoofden noemen.

K A A P E N, dit woord, bij ons Burger, schijnt van Latijnse, en misschien nog naader van Spaansen of Portegeessen afkomst : want het komt sonder twijffel, of van *Capere*, dat is, rooven, weg neemen, waar van *Caput* neem weg! of van *Caput*, want van *Cabo* een Hoofd, of *Kaap* een hoek uitsteekend Lands, waar agter de *Kaapers*, of Corsairen, sig verbergen : immers dat is teekker, dat de Spanjaarts, en Portegeesen, een gebrooke Latijnse Taal hebben : en dat wij deese Uitlanders voor onse Leertmeesters der Seevaart moet erkennen : dewijl dan *kaapen* betekend, rooven, neemen, weg neemen : soo volgd ook, dat, *te kaap vaaren*, *op de kaap vaaren*, rooven betekend : het welk op goed Neerduits, vrijbuiten, en een vrijbult, een *kaaper* genaamd werd : hoewel wij bekennen, dat wij ondericheid gewoon zijn te maaken tusschen *kaapen* en rooven : te weten, dat *kaapen* is, met oorlof van den Prinse van

den Lande der Vijanden Scheepen, en Goederen te nemen op See, of elders op de Stroomen: maar rooven is sonder verlof Vrienden en Vijanden af breuk doen: dog dit onderscheid leit niet in de woorden, maar steund alleen op de gewoonte: voorts, *op de reine kaap vaaren*, werden die geene geseft, die sonder beding van maandgeld, alleen op hoop van Buit, en haar aandeel daar in te hebben, haar op de *Caap*, en dienvolgens ter See begeeven.

Kaaper, een Schip, of Schipper, die ter See vaart, om te *kaapen*, waar van, *een Kaaper aan boord krijgen*: on-eigenst-lijk, iemand, die ons beschaadigen wil.

KAAP, *Kaapstander*, dit laatste woord werd te saamen gesteld van *kaap*, en *staan*: als sijnde een Baak of *Stander*, die op een *kaap*, of uitsteekende hoek Lands staat: dit werktuig is gemeenelijk een groot gevaarte van Balken, en schuins en kruisfelings, tot een groote hoogte, aan malkanderen met swaare Bouten geklonken: en (het Land, daar het op staat, voor het Gebouw selfs genoomen) soo noemen het sommig, bij verkorting, een *kaap*: de afbeeldsel hier van is te sien bij *Roemer Visser*, in sijn tweede Schok, de agtenvijftigste *Sinnepop*.

Kaapstander, beteekend ook een soort van een Windaas, op de Wal geseft, om Balken uit het waater uit te winden, gelijk die veel van Houtkoopers gebruikt werden, sie, de afbeeldsel bij W. N. A. 185.

KAADRAAI, of liever *kaandraai*, dat is, een Schipper, of Vaartuig, daar de Soetelaars meede aan de Scheepen vaaren, om te *kaatelen*: dat is eenige ververfing, of andere waaren te verkoopen: want soó men fiet op de oorsprong, het komt van *kaai*, en *draai*: waar van *Kaandraajen*, want dat is de gewoonte van de *kaandraajers* dat sij van *Kaa*, of *Wal*, af en aanhouden, als loopen hengelen, om te sien of er gelegenheid is, om te ruilen buiten, enf.

KABELAUW, of *Kabbelaauw* op sijn Amsterdams, een bekende Vis alhier: en is bij naa de selve, als die op de Terraneuffe banken werd gevangen, en *Bakkelaauw* genaamd werd: deese gesfoute sijnde, werd *Abberdaan* genaamd, en in de wind gedroogd *Stokvis*. KAB-

KABELLEN, spartelen, *het waater kabbeled* enf.

KAJUIT, de verblijfs plaats agter op het Schip voor de Opperhoofden W. N. 18. 56. beeld af de *kajuits deur* en N. 21. de *kajuits bank*, enf. zie, *Hut*.

Kajuitwagter, een Jongen, die op die in de *kajuit* zijn, moet passen, en haar ten dienste zijn.

KALEFAATEN, is een Italiaans woord, en beteekend soo veel als breeuwen, zie *H. van Linschooten* lib. 1. cap. 3. in een ruimer sin werd het bij de onse genoomen: want als een Schipper segt, ik moet mijn Schip wat *kalefaaten*, of *kalefaateren*, soo wil hij daar meede te verstaan geeven; dat hij van meening is, zijn Schip, dat ontrederd is, te laaten versorgen van al het geen daar aan ontbreekt: oneigendlijk werd dit woord onder de gemeene man gebruikt voor beschikken; bestellen, uitvoeren: gelijk, *ik sal dat wel kalefaaten*, dat is, ik sal dat Varken wel wassen, ik weet daar wel mouwen aan te setten: waar van *Kalefaater*, *Kalefaating*.

KALKEN, komt van *kalk*, en beteekend de huid van een Schip met *kalk* bestrijken: gelijk het heeden ten daage tegen het verrotten en de wurmen, met Harpuis, enf. geschied: maar de *Gouwenaars* noemen *kalken*: de borst met *Brandewijn* saeeren.

KALMTE; *malacia maris balcydonia*: dood stil weder, dit woord vindmen bij de *Bruin* in Embl. pag. 98.

KALVEN, als een tijdwoord beteekend bij de *Huklieden* een *kalf* werpen: gelijk men seid, *de koe heeft gekalft*: want een *kalf* (gelijk bekend) beteekend het jong van een Koe: als, *het koetje kalfd* seggen sommige, en willen daar door te verstaan geeven (dog bij gelijkenis gesprooken) wanneer die saak eens komt te gebeuren, soo dat eens komt te gekken: *kalven* beteekend ook braaken: waar van, *een kalf maaken*: *wie heeft daar gekalft?* voort is een *kalfte* Scheep een inkeep in de *sijdelplanken* van de *Rampaarden*: om daar in de *stelhouten* vast te leggen, ten einde daar meede het *Geschüt* naa tijds geleegendheid te doen rijden; of te doen dompen: bij de *Drukkers* beteekend een *kalf*, werk

dat verbrod is, en dat weeder moet op geredderd werden: *in re venera priapus*, volgens het bekende deuntje, *daar was een Vrouw sij badde geen Kind.* enf.

K A M, een smalle strook Houts onder aan den Uitlegger, hebbende de gelijkenis van een *kam*. *Kammen*, twee lange Houten met ronde gaaten, dewelke onder de rees gespijkerd werden, om daar aan de Seilen te rijgen.

K A N T, is een woord van veel beteekenissen, dog alle uit een, en door gelijkenis, spruitende: en foo is *kant* eerst een hoek, of punt: op het Latijn *Angulus*: foo seid men, een *kant* Kaas, of brood, en wel voornaamendlijk van Steenen: waar van *kantig* hoekig: *dat is kant*, dat is wel, dat is foo als het weefen moet, *kanten* de *kanten* maaken: *fig ergens teegen kanten*: *fig ergens teegen schrap setten*: voorts beteekend het speldewerk, dat om sijn punten en *kantjes kant* genaamd werd: maare te Scheep werd de *kant* genoomen voor de soom van eenig ding, het welk de Latijnisten noemen *margo* of *crepido*, en daar van het spreekwoord, *het raakt kant nog wal*, dat is, het fluit als een Tang op een Varken, het komt niet bij: *hij moet van kant*, dat is, hij moet om hals, hij moet uit de weeg.

K A P I T E I N, een gebrooken Latiins woord, en komt van *Caput*, dat een Hoofd beteekend: en dien volgens beteekend *Kapitein* den opperste van een Schip: wat wonder dan, dat de Schippers op Koopvaardij Scheepen meede van de Spanajards, Portegeesen, Italiaanen, Franfen, enf. *Kapiteinen* genaamd werden? dewijl sij als Opperhoofd oover het gantse Schip gesteld werden: dog in een enge beteekenis, een Hopman van een Oorlogs Schip: hier staaf voor de vreemdelingen aan te merken: dat wij in onse Seevaart aanmerken, en onderscheid maaken tuffen een *Kapitein*, die maar bij de reis een Schip commandeerd, en daarom ook een *Commandeur* genaamd werd, en een *Staaten Kapitein*, die voor sijn leeven werd aangenoomen, genietende een jaarlijks wedde of gagie: het sij hij dienst doet of niet: een *Kapitein* op een Admirals Schip is die geen, die volgens voorschrift van den Admiraal op het Schip van den Admiraal ordre steld: en commandeerd. KAP-

KAPPEN, *afkappen*, *zie*, *Anker kappen*.

KARDEEL, Touwwerk, waar meede de Seilen werden opgeheisd: en hebben verscheide naamen, als *grootte kardeelen*, *kleine kardeelen*, *fokke kardeelen*, *enf.*

Kardeelblok, het *blok* van het *kardeel*, of het *blok*, daar het *kardeel* door gaat.

KARDOES, een papiere Vorm, of Doos, daar het Buskruid, tot seeker gewigt, naa de grootte van het Geschut, uit de Konstaapels Kaamer, oover het gantse Schip, als men slaags is: dog wel verstaande eerst in de *kardoeskooker* geset, booven gedraagen werd: dit woord schijnt een gebrooken woord, af komstig van het woord *Charta*, en beteekend bij de Latijnisten Papier.

Kardoesgaaren, het *gaaren* tot het naajen van de *kardoesen* noodig, en dienstig.

Kardoeskooker, de houtte bus of *kooker*, daar de *kardoes*, met Kruid gelaaden sijnde, voor de vonken in werd bewaard: en te gelijk, dog niet een Koevoet te bersten geslaagen, in het Geschut gesteecken werd.

Kardoeskrop, de *krop*, of het toe end van de *kardoes*.

Kardoesnaald, de *naald*, bequaam tot het naajen van de *kardoesen*. **Kardoespapier**, het *papier*, waar van de *kardoesen* gemaakt werden. **Kardoesicharp**, of Schroot, het welk sijn brokken van oud ijser (waar van hier naa breeder) dat in *kardoesen* gepakt sijnde, in het Geschut neevens de Koekels gebruikt werd.

Kardoesstok, de *Stok*, of de Vorm, waar oover de *kardoesen* gemaakt werden.

KARTOUW, grof Geschut, waar van heele en halve *kartouwen*.

KARVIEL, een soort van een swaar Blok, waar om het ook een *karvielblok* genaemd werd, hebbende een Koopere, of Palmhoutte Schijf, en werd gebruikt in de Mars, *enf.* om de Rees en Stengen op te hysen.

Karvielhouten, **Karvielnaagels**, *zie hier van* W. N. 17. en 7. pag. 55. en 56.

Karvielschip, een soort van Vaartuijg, W: p. 496.

Katvlewerk, Planken met haar kanten oover malkanderen heen schietende.

KASSEN, malkander door het slaan van het Waaternat maaken.

KASSEN, of Kisten daar men eenige waaren in pakt, gelijk sulks in huiselijke saaken meede gebruikelijk is: Kisten en *Kassen* op slaan, dat is, alles doorsnuffelen.

KASTEEL, werd eigendlijk genoomen voor een Slot: in het Latijn *Castellum* genaamd, maar op sijn Scheepsvoor de Schans, of Bak, het *voor kasteel*, het *agter kasteel*: oneigendlijk, de billen, *bij sloeg hem voor sijn agter kasteel*, *bij sette sijn agter kasteel schrap*, voor sijn gevoeg doen.

KAT, beteekend (gelijk bekend is) een *Muiskat*, en naa haar gelijkenis een *Chievetkat* enz.: weshalven *Roemer Visser* dwaald in het spreekwoord, *het Anker bij de Kat setten*, zie, *Anker*: van dit dier *Kat* komt een foort van Fluiten, die men *Hekbooten* noemd, genaamd *Katten sonder ooren*: moogelijc om dat, gelijk een *Kat* mismaakt is, die geen ooren heeft, alsoo ook deese Scheepen, om dat sijn geen breede Spiegels, gelijk andere grootē Scheepen tot haar versierfel hebben: voorts beteekend het woord *Kat* in het gemeen genoomen, een Paal, of stut: gelijk in het woord *katrol*, *katrolblok* te sien is: het beteekend ook een Mast, als in het woord *katteffoor* maar in een naauwer sin werd het genoomen voor een Paal op de Kaai geslaagen, daar de Ankerstok aan gehegt werd: gelijk in het breedte te sien is in het woord *Anker*: hier op schijnt de braave Dichter *Hoofd* gesien te hebben: als hij in *Velsen* seid van de Reusen, dat sijn schansten Berg op Berg aan *Heemel hooge Katten*: ja het woord *Kat* beteekend ook bij het Oorlogs Volk een seer hooge en verheeye Batterij, hoewel der ook *Katten* sijn, die men *platte Katten* noemd: endelijk beteekend ook het woord *Kat* een Werpanker, en *Katten*, een Werpanker uitwerpen langs de Kaabel, tot vastigheid van het Anker, dat alreede in de grond leit, en in tijd van nood seer dienstig is.

Katteblok, zie, *Blok*, W. N. 5. p. 148.

Katterol, *Katrol*, *Katteblok*, enz.

Kat-

Kattefpoor, *Spoorbalk*, zie, *Spoor*, W. N. 4. p. 54.

KEEL, van de Latijnisten *Gula*, gelijk *Fauces* de *Swelgkeel*, en daarom werd ook het woord *keel* toegefehreven aan een linnē Oovertrefel, dat daarom een *linne keel* fomtijds genaamd is, om dat het om de *keel*, dat is, hals toegebonden werd: bij de Scheepstimmerlieden beteekend het ook een strook van een Plank, enf.

KEEP, of kerf: waar van *keepen*, *in keepen*, *kerven*, *in kerven*: van *keepen* komt *keeperen*: waar van *gekeeperd Lind*: gelijk bekend is.

KEERING, de kooker van de Mast op Haaringbuisen, komt van *keeren*, om dat menfe keeren, dat is, omwentelen kan.

KEET, of *Soutkeet*: waar van, *ket rookt'er als een keet*, het rookt'er als een hel: *iemand de keet uit boenen*: dat is, iemand de deur uit jaagen.

KEETEL, *Cacabus*, waar van, *de pot wil de keetel verwijten dat hij swart is!* het welk beteekend, hoe schurfteder Schaap, hoe het luider blaaf: voorts een *Keetelboeter*, *Keetellapper*, *Keeteltrom*, en diergelijken. *Keeteltje*, een kleine *keetel*, en bij uitneemendheid een *Pompkeeteltje*, dat is, een *keeteltje*, daar het onder end van een pomp in gefet werd, om te minder vuiligheid op te haalen.

KEETEN, *catena* of *Ketting*, de welke fijn veelderlei naa de (toffe, daar fij van gemaakt werden, als van Goud, Silver enf.: te Scheep en elders tot gebruik werden fij gemaakt van ijfer: gelijk bekend is: waar van een pomp, die met een rad en *ketting* omgedraaid werdende, een *ketting pomp* genaamd werd.

KEGGEN, sचेeps Wiggen, zie, W. 496.

KELDER, *Hypogaeum*: te Scheep een *kelder*, dat is, kisse daar flessen in gefet, en opgeflooten werden, dewelke daarom ook *kelderflessen* werden genaamd.

KENNEP, zie, *Hennep*.

KENTEN, is een Scheepstimmermans kunst woord, en willen daar door verstaan hebben eenige Latten, die sij ter weersijde van in houten spijkereu tot een schets om het

beloop van het Schip daar naa aan te leggen : hebbende bij naa de selve spelling , en beteekenis , als *kanten*.

Kenteren , om draajen , om wentelen , veranderen , teegen malkanderen aan loopen , waar van , *de Stroom kenterd* , de Stroom is aan 't waalen ; *de Mast* , die in het Water leit , die *kenterd* , dat is , de Mast rold om ; sie , *Strom* in sijn Vojaagie pag. en andere , enf.

Kenteren , willen sommige , dat ook beteekend een Schip kielhaalen , dog is mij niet gebleeken.

KERFBIJL , komt van *kerf* en *bijl* , om dat in het ijser van de *bijl* een *kerf* of scheidung is : een *kerfstok* , een *stok* , daar men met een mes *kerfjes* in maakt , om te weeten hoe veel iemand schuldig is : en wanneer iemand te veel borgt , soo seid men , *de kerfstok loopt te hoog* : *de kerfstok is ijser* , dat is , Jan crediet is dood , men borgt niet meer : *de kerfstok af doen* , af betaalen : oneigendlijk iemand straffen , om het geen hij misdreeven heeft : *kerven* beteekend van een hakken : hier van daan in hard en nood weer , *de Mast kerven* , de mast om ver hakken , sie , de Vojaagien van *Bontekoe* , en andere : van *kerven* komt het bekende seggen , *Toebak kerven* en van Moeskruiden *scherven* , gelijk ook een stuk van een pot een *potfieberf* genaamd werd : voorts van *kerven* komt *verkerven* , dat is , eigendlijk quaalijk *kerven* met *kerven* verbrodden : en daarom oneigendlijk misdoen : gelijk men seid , sij hebben het *verkurven* , enf.

KETTING , sie , *Keeten*.

KETTINGKOEGL , een *keeten* of *ketting* aan welkers enden een *hoegel* is.

KIEL , dit is in sijn eige beteekenis soo bekend , dat het mij onnoodig schijnt , het selve met woorden te beschrijven : eenenwel of er mischien iemand meede mogte kunnen gediend sijn , soo weet , dat het een Balk is , onder het Schip , daar van weeder sijden de ribben , of in houten , ingehegt werden : werd ook tot onderscheid genaamd de *buite kiel* , gesteld teegen de *binnen kiel* , die alleenlijk diend om de andere te stijven en werd ook het *spoor kasteel* enf. genaamd , sie , *W. pag. 47. N. 11.* alwaar ook vertoond werden ,

werden, de *kielgang kielgangs vlak*, of boodem, *kielgrond* enz. het woord *kiel* ontmoet ons eigendlijk, en oneigendlijk in het spreekwoord, *soo veel als mast, en iel klijden kan*: te weeten, in eige sin genoomen, beteekend het, dat iemand in hard weer niet en swigt: maar laat het door staan, soo dat het schijnt, dat en *mast en kiel* (de een door de wind, en de ander door het geweld der baaren) soo veel *lyden* moet, als hij immers kan, oneigendlijk beteekend het, dat iemand soo breed zijn dingen aan leit, dat hij genoeg te doen heeft, om het hoofd booven te houden: vaders werd een *kiel* genoomen voor een geheel Schip, gelijk ook het woord *Carina*, en het woord *Seil, steeven* enz. bij onse Neederlandse Digtters, sie, *Hoofd in velsen*, een *loose kiel* beteekend een *kiel* die om de leus onder de *teegen* of *buite kiel* aangehegt werd, en soo de *H. Witsen* getuigd pag. 499. ten dien einde in gebruik, om het af drijven te beletten, en te beeter aan de Wind te seilen: volgt het woord *kiel haalen*, dat eigendlijk beteekend, een Schip op sijn winden, om dat bequaamelijk te kunnē schoonmaaken, soo seid men een *Schip kiel haalen*: hoe dat in groote Scheepen in sijn werk gaat, daar van breeder in het woord *legger: kiel haalen* werd ook gesegt iemand straffen op sopdaanig een wijs, dat men den misdadiger naakt het op het boord van het Schip set, met eenig swaarte om sijn lijf, om te schielijker te kunnen sinken, en voorts met een Touw daar aan, dat onder het Schip doorgaande, van andere rappe gaffen vast gehouden werd, en dan smijd men hem (op ordre van den Schieman) buiten boord, en werd gefwind onder de *kiel* door aan het ander boord opgehaald, en dit werd somtijds eenige reisen hervat naa de swaarte van de begaane misdaad: en deese straf is seer gevaarlijk: want bij het minste versuim, den misdadiger armen en beenen, jaa het leeven zelfs verliefen kan: weshalven het te Scheep onder hals Geregt gerekend werd.

KIL, een Guil, Sloef, of Goot, voornaamendlijk tuffen twee droogte: hier van daan de *kil* bij Dordregt, *vaaren door de kil*: sie van dit woord *Hoofd Hist.* pag. 206.

voorts *killen* beteekend tintelen : als men seid : *wijn kanten killen*, enf.

K I M heeft verscheide beteekenis, en voor eerst bij de Scheepstimmerluiden beteekend het de kromte van den Steeven, en daar van die kunst woorden, *kimmen*, dat is, de *kimgangen*, of Stellaadien, daar men bij de *kimmen* van buiten op klimt, aan fetten : *kimbedden*, de bedden of planken, daar de *kim* op rust : *kimwaager*, de balk, die de *kim* draagt of waagt, zie, W, pag. 55 N. 8. Voorts beteekend het woord *kim* ook de enden van de Vaaten of te saamen gekuipde Pijpduigen. Eindelijk werd het woord *kim* genoomen en gebruikt voor het onduits woord *horifond*, het welk een Grieks woord is, en afkomstig van *οριζων*, of eindiger, om dat ons gefigt aldaar geeindigd werd, gelijk wanneer iemand op een vlak Veld, of aan Strand staat, en ziet de Son op of onder gaan, deese beeld fig in, dat de selve uit de See, of het Land op komt, en ook onder gaat, hoe wel hij daar in ten hoogsten bedroogen is : egter de spreekwoorden hebben daar van haar oorsprong, *de Son is onder*, *de Son is boven de kim*, enf.

K I N K, een draai, kreuk, of slag : waar van het spreekwoord, *staa uit de kinken*, dat is, wagt uuw, dat gij met uuw voeten niet en slaat in de *kinken* van het Touw, dat uitgevierd werd : op dat niet uuw daar door eenig ongemak mogt oover koomen : oneigendlijk, staa ruim, staa uit mijn slag arm : *daar is een kink in de kaabel*, dat is, eigendlijk het kaabeltouw heeft een draai, en wil niet wel schieten : maar oneigendlijk beteekend het, daar is wat onklaar, zie, *kaabel*.

Kinkhoest, een hoest, die als met een draai in de keel komt, en welkers kragt foo men meend, met eenige *Kinkboorensjes* gebrooken werd : deese hebben meede neevens de *Kinkboorus* haar naam, om dat het als gedraai de *boorens* sijn.

K I N, het bekende deel des Hoofds, gelijk ook het woord *kinnebak* : dog te Scheep beteekend het, en ook bij de

de Scheepstimmerluiden het voorste gedeelte van een kiel, gelijk ook het agterste daar van de hieling genaamd werd W. 55. N. 9.

Kinnebakblok, het blok van het *kinnebak*.

KIST, af komstig van het Latijns *Cista*, beteekend in het bijzonder een Scheeps *kist*, enf.

KITS, een Engels Galjoot W. pag. 200.

KLAAR SIJN, gereed sijn, waar van *klaaren*, gereed maaken, *ik sal dat wel klaaren, ten is nog niet klaar: ben je klaar*: het is daar niet klaar schaapen, het is daar onklaar, enf.

KLAAS, een Scheepstimmermans Nijptang, dog van hout, waar meede de planken geboogen en bedwongen werden: misschien hebbende sijn naam van den eersten vinder: gelijk ook *Klaas Jaakobsen*, zie, W. N. 2. p. 185.

KLAAYER, of *klaaverblad*: *trifolium*, anders genaamd, waar van een *klaavere Weide*: dog bij de Scheepstimmerluiden beteekend het, een ontwerp, dat men boven aan het end van het Roer, of Stuur maakt, om het selve behoorlijk te kunnen uithouden, en sijn fatsoen te geeven, zie, W. pag. 100 fiet men veeltijds aan het Roer van Galjoots een groen *klaaverblad* af gebeeld, enf.

Klinkwerk, Balken, Deelen Planken, die met haar enden te saamen *geklonken* werden.

KLIP, Rots, *Cauter*, waar van *kliploopers* Paarden enf. die op de *klippen* gewoon sijn te loopen: *de Scheepen sijn op de klippen gebleeven*: *de Scheepen sijn teegen de klippen aan stukken gestooten*: voorts blinde *klippen* sijn *klippen*, die onder Waater leeggen, en derhalven niet gesien, nog behoorlijk gemijd kunnen werden: want blind beteekend dat geen gesigt en heeft, en dat het gesigt aan anderen belet, gelijk een *blinde Muur*, daar geen gat, of Glaafen in sijn: en dat voor de oogen verborgen is.

KLOET, en korte Boom, waar meede de Huisluiden op haare Schuiten, en Praamen *kloeten*, dat is, schuiven, en voortdowen.

KLOK, *Campana* ook wel van kleinder slag *Tintin Nabuluna*

bulum een Bel of Schel : waar van veelderhande af komende naamen sijn : dog een wij daar van spreken , soo let een op het spreekwoord : *de klok is al gegooten* , dat is , het sel niet met het voorgaande , het is al geklonken , sie , breeder op het woord *klink* en *klinken* : *klokreep* het Touw , daar de *klok* meede getrokken werd om te luiden , en te hoop roepen : waar van genoomen , en ontleend is , *iets aan de klokreep hangen* , dat is , rugtbaar maaken : maaken dat het alle Man weet : een *klok gieten* een *Klokgieterij* enf.

KLOOT , een Bol van wat stof het ook is : waar van *Rakklooten* : *de Kloot rold nog* , dat is , de saak is nog niet ten einde , daar is meer swaargheid te verwagten.

KLOOVEN , klieven , *boutkooven* , *houtkoover* : een *kooof* , een spleet : *iemand de kop klooven* enf.

KLOPPEN , slaan , *tundere* bij de Latijnisten , waar van iemand *klop geeven* , *klop krijgen* : een *klopper* aan de deur , een *koopere klopper* , *Stokvis kloppen* : *Stokvis beuken* enf.

KLOS , heeft verscheide beteekenissen , en voor eerste de bekendste , als de *klossen* , daar men meede Speldewerkt , en *kloft* : daar en booven , de scheppers daar men meede in de *Klosbaan* , die daar van sijn naam heeft , speeld : maar te Scheep beteekend het een stuk ingekeept hout , waar van de afbeeldsel bij W. pag. 55. N. 8. of pag. 56. N. 17. *klos* beteekend ook de Bril van de Kolderstok enf.

KLOUWEN , beteekend eigendlijk slaan ! waar bij de Scheepstimmerluiden beteekend het in het besonder breeuwen , *kalfsaaten* : waar van een *klouwer* een breeuwer , als ook meede de klavaat of kalfsaat haamer : wanneer een *klouwer* heeft een *braaven klouwer* , soo seid hij als pogghende teegen sijn meede breeuwers , *dat is een klouwer ! dat is een wakkere klouwer* : en werd oneigendlijk gebruikt van iets , dat wat grooter is als gemeen : gelijk in de volgende manieren , *dat is een klouwer van een Os* , *dat is een klouwer van een Fongen* enf.

KLAMP , een strook Houts , dat ergens aan vast gespijkerd werd , om iets anders daar meede vast te hegten : hier van daan *klampen* : *vast klampen* : *in klampen* : *aan klampen* ,

Klampen, oneigendlijk aan naajen: *sij hebben mij dat aan-
klampt: aan boord klampen*, enf. zie, *Boord*.

Klap, een lap of slag, die een *klap* of geluid geeft: waar
van *klappen*: en oneigendlijk, praatē: een *klapper*, een
praater, ook een Klakkebus, enf. dog het beteekend ook
een Werktuig in een Pomp: waar van het bekende spreek-
woord, *loop in de Pomp*, en *baal de klap nuw nuw toe*, dat is,
Pomp dat je vet werd.

KLAVAATSHAAMER, of misschien beeter *Kal-
faatschaamer*, want *kalfaaten* is breekwerk, en dit is een
Haamer bij de breekers gebruikelijk, soo ook het ijzer
daar mee' het werk in de voegen in gedreeven werd, een
Klavaatijzer werd genaamd.

KLAUTEREN, klimmen: dog sonder behulp van
een Ladder: waar van *klaawteren als een Kat*, op *klaawte-
ren*, ergens teegen op klimmen; *bij klaawterde teegen de
Mast op*, enf.

KLEED, wat beteekenis dit woord eigendlijk heeft,
dat weeten wij, die gewoon sijn *Kleederen* te draagen: maar
te Scheep werd het genoomen voor al het geen: waar mee-
de iets bedekt en bewoeld werd: soo siet men in het woord
Dekkleed, *Schanskleeden*, waar van op haar plaats sal ge-
sprooken werden: van *kleed* komt het tijd woord *kleeden*, be-
dekken, bewoelen: voort is het te saamen gestelde woord
bekleeden, het welk op sijn plaats te sien is.

KLEIGROND, een *grond*, die *kleiagtig* is, zie, *grond*.

KLIEVEN, *findere*, hier van *klooven*, waar van bree-
der op sijn plaats.

KLIMMEN, op *klimmen*, af *klimmen*: gelijk de spreek-
woorden daar van veel, en seer verscheide sijn: dog al te be-
kend om den Leefer op te houden: alleenlijk sullen wij
ons vernoegen met de oneigendlijke beteekenis: te wee-
ten, dat *klimmen* is veroordeeld sijn om te hangen: soo
seid men, *bij moet klimmen*: dog in beeter beteekenis tot
hooger eer, en waardigheid, verheeven werden.

Klimsteg, anders genaamd de *loopsteg*, of het loop-
touw, door welkers behulp het Bootsvolk langs de Boeg-
spriet op klimt.

KLINK,

K L I N K, heeft verscheide beteekenissen, en die daarom voorfigtiglijk moeten onderscheiden werden: voor eerst soo staat aan te merken, dat *klink* beteekend een ijser aan een deur van een Huis, gelijk men seid, *draai de klink om*: ten tweeden een omgeklopte punt van een spijker, of ander ijserwerk: ten derden een scheur, die iemand aan een *klink* in zijn kleederen gekreegen heeft: en ten laatsten beteekend het een slag, daar het geluid van gehoord werd, als, *ik geef nuw straks een klink*, enl. voorts sijn bekend de spreekwijzen: *dat is'er een van klink*: dat is, dat was een goede, dat was een treffelijke: *dat is klink klaar Vet*, *dat is klink klaar Boojer*: dat is gants en gaar, onvervalft, enl. van *klink* komt *klinken*, *klinkwerk*: *klinken* is eigendlijk geluid geeven: *hoe sal hemdat in de ooren klinken?* het welk beteekend, dat sal hem hoe vreemd voor koomen? daarenbooven is *klinken*, met een Haamer beslaan: waar van *beklinken*, gelijk men seid, dat dit of dat ijserwerk wel ter deegen *beklinken*, en vast geslaagen is: oneigendlijk werd dit woord, in het volgende: te weeten, *het is'er geklinken*, dat is, die saak gaat nu vast en seker: het heeft het nu al weg: daar is geen omkijken meer aan, enl.

K L U I F F O K, of lul op sijn dorts: om te beeter de kragt van dit woord te verstaan, soo let op de deelen, waar uit dit woord te saamen gesteld is: het komt dan van *kluiven* en *Fok*: bekend is het, dat *kluiven* is het Vlees schoontjes van het gebeente af eeten, of af schillen, en niets tot het minste toe ooverlaaten: alsoo is het ook geleeegen met de *Kluiffok* en haar gebruik: want die werd alleenlijk dan van de schippers gebeeft, als sij bij stilte met de gewoonelijke Seilen en *Fok* niet winds genoeg en hebben, om naa wens vaart te maaken: want dan vangen sij de Wind deuntjes op, en werden daarom gesegt de Wind als te *kluiven*: voorts *kluiven* beteekend ook mallen, mal sijn, of immers met dat weinige, dat men ergens van weet te willen pronken.

K L U I S, of, *kluigat*, is een gat aan weederzijde van de boeg der Scheepen, door welke gaaten het Kaabeltouw werd

werd gevierd, en ingehaald: in een oneigendlijke zin werd *kluis* gebruikt, *in reuenera*, als men zegt, *het schort haar in de kluis*: het werd ook genoomen voor een klein vertrek der Heremieten, die daarom ook van ons *Kluisenaars* genaamd werden: waar van het zeggen, *bij leefde als een arme Kluisenaar*, dat is soober, en eenzaam: soo men op de oorspronk van dit woord fiet, soo sou' men het kunnen trekken van het Franse woord *ecluse*, het welk wederom van het Latijns woord *excludo* af komtig is, als sijnde een plaats, die van andere afgeslooten en afgezonderd is: gelijk alsoo het woord *Klooster* verbafterd is van *claustrum*, en dat, gelijk wij weeten, van *claudo*: voorts *kluiseren*, dat is, in boejen, of *kluisers*, beslaan, is een oud duits woord, waar van bij sommige schrijvers, *bij sat gekluiserd aan handen en voeten*: van *kluis* nu komt het woord *kluisen*, dat is, gelijk uit de volgende voorbeelden sal blijken, het Waater sal lustig tegen de boeg en *kluisen* of *kluisgaaten* aanslaan: gelijk als men seid: het sal daar lustig *kluisen*, of ook wel, *kluisen* naa de spraak, en spelling mee' brengt: soo dat het ook voor hard waajen genoomen werd, dewijl de Wind de oorzaak van dit netus spoelen is: oneigendlijk werd deese spreuk genoomen voor het sal daar lustig hommels sijn, sij sullen daar geweldig oover hoop leggen: het sal daar (op sijn brabant) lustig bajarden enf. *kluisbont* schijnt twee dingen te beteekenen, of het Hout, of Balk, of Plank, daar de *kluisgaaten* in gemaakt sijn: of het stopsel, dat in de *kluisgaaten* gesteecken werd, om die digt toe te stoppen: te weeten, dit geschied eer de Scheepen onder seil gaan, om door behulp van de *kluisbonten*, het Seewaater, dat voor boeg komt uit te keeren: hier toe werden ook, des noods sijnde (segt de *Hr. Wisfen*) sakken gebruikt, die men daarom *kluiszakken* noemd, sijnde naa de geleegendheid langwerpig, en met werk gevuld, enf.

KLUTSEN, werd in een ruime zin genoomen voor sutselen, maar eigendlijk is het eenige kleinigheden van houtwerk klaar maaken, of verhandelen.

KNAAP, of klampje, waar meede de Huis en Scheepstimmer

timmerlieden de Planken eerst losjes vast spijkeren ; gelijc fulks aan ieder genoeg bekend is: hebbende denaam gemeen met een houte stander ; daar een Kaars of Lamp op staat om te ligten : als sijnde een *Knaap* , of *Knegt* , van de Blaaker , en dienvolgens ons ten dienst staat : want *Knaap* een *Knegt* beteekend: waar van *Schildknaapen* , *Meesterknaapen* : beteekenende het eerste het Latijnsche woord *Armigeri* , als Schilddraagers , en lijf schutten van den Prins van den Lande : het laatste die den houtvester werden toegevoegd , om oover het regt van de Jagt , en den aankleeve van dien te sitten als *Regters* .

KNEGT , of *Dienaar* : maar te Scheep werd het op sijn Scheeps genoomen , te weeten , voor dat staande werktuig dat ter sijde van de Mast , booven het Verdek op de groote Scheepen staat , door welkers behulp de Rees werden op gehijsd *W. p. 55. N. 12.* op klein Vaartuig is het een dikke klamp , meede ter sijde van de Mast , om het Touw te beleggen ; waar meede de *Spriet* , en het *Seil* op gehijsd is .

KNIE , dit woord werd gelijkenis halven van de menschelijke tot de scheeps deelen oover gebragt : want gelijk de *knie* van een Mens al *knielende* tot een winkelhaak geboogen werd : alsoo sijn de *Kromhouten* , die aan de Balken onder het Verdek staan , als geboogen *kniën* ; daar de Balken op rusten : de af beeldfels bij de *Hr. Witsen* op verscheide plaatsen : de *knie hals* , dat is , de kromte of bogt ; of liever het gewrigt (om soo te spreken) van soodaanige *Kromhouten* : *Knietjes* , kleine *Kromhouten* .

KNIPPEN , of *nijpen* , *premere* ; en hier *stringere* : want het beteekend al prangende in de Wind op seilen : hier van , *wij kniepen bij de Wal langs* , enl. van *knijpen* of *nijpen* komt een *Nijptang* , een *Tang* , daar men iets *nijpende* meede uit trekt , gelijk bekend is .

KNIKSTAG dit woord iste saamen gesteld van *Knik* , en *Stag* : een *Knik* nu is het geen de Latijnisten noemen *Nutus* , koomende van *knikken* , dat is , *nuere* : waar van , *zoeknikken* , *annuere* , enl. een *Knikstag* is dan niet anders als een *Stag* , die schijnt te *knikken* : gelijk de *Stag*
van

van de *blinde Steng*, wanneer het Schip teegen de baaren aan stoot enf.

KNITS, of *knitsels*, deese Touwen sijn maar te saamen gevlogten van twee Kaabelgaarens enf.

KNOOP, komt van *knoopen*, en misschien het selve met *noopen*, gelijk wij hier te vooren gesien hebben in *knijpen* en *nijpen*: want het werk van een *knoop* anders niet en is, als iets, dat toe *genepen* is, vast te houden, een *knoop* dan beteekend het selve, dat de Latijnisten noemen *Nodus*, waar van een *knoop leggen*, een *knoop maaken*: het welk on-eigendlijk beteekend, en in het besonder, het Huuwelijks verbond: weshalven men hier door te kentien geeft, dat de Liefjes door den Egtenstaat aan elkander verbonden sijn: dit woord *knoop* werd ook gepast op *Wambasknoopen*, gelijk die ook daarom bij uitneemendheid *knoopen* genaamd werden: maar te Scheep verstaan sij dit woord *knoop* meede van de *knoop* van een stuk geschuts, hebbende een gedaante van een *Wambasknoop*, of een *knoop* der Bloemen: van *knoop* in de eerste beteekenis komt *knoopen*, gelijk daar van het spreekwoord *ik kan niet veeteren*, dat is, Strikken met een *Veeter*, *dat niet knoopen wil*: waar meede beteekend werd, dat niemad ons dat moet afvorderen, dat in onse magt niet en is, soo veel gesegt, als het is onse schuld niet, dat wij het niet doen kunnen: van *knoopen* konst *opknoopen* het welk in het besonder op den Beul gepast werd: want die werd gesegt de dieven *op te knoopen*, dat is, op te siangen, *hij is opgeknoopt*, hij is opgehangen enf.

KNUPPEL, of *kluppel*, een stok: waar van *knuppelen* met *knuppels* slaan of dooden, een Amsterdamsche *knuppel* *koek*, die de gedaante van een *knuppel* heeft: gelijk ook de *ijfere bonten knuppel bonts* genaamd werden, en met een andere naam *schiet bonten*, dit sijn enden van ijfere staaven, en aan de hoek beslaagen.

KOE, een log dier, bij de Latijnisten *vacca*: hier van daan *ik ben soo lui als een ko*: en daarom werd het gepast op Scheepen, die seer traag sijn in het seilen: gelijk de *koewagten*, te Scheep gebruikt werd, voor een Schip in-

wagten, dat met de rest niet voort en kan: zie de Oostindische Vojaagen: een *Koe Brug* beteekend eigendlijk een *Brug*, daar een *Koe* overgaat, als sij uit Vaartuigen op Land stappen moet: te Scheep beteekend het een ondiep verdek, daar iets onder verborgen werd: het beteekend ook een *Traaliewerk* seid *W. p. 497*.

KOEVOET, dit werd te saamen gesteld van *Koe* en *Voet*, en dat om de gelijkheid wil: want gelijk de *Klaauw* of *Voet* van een *Koe* gespleeten is: als, oo is ook deefe ijsere hand spaak onderaan in twee gespleeten, zie, *W. N. 2. p. 185*.

KOEGEL, of *koogel*, een kloor van ijser, soo het een *grootte koogel* is: anders de *musket koegels* sijn, gelijk bekend is, van lood: als blijkt van het spreekwoord, *iemand een koogel sickenken*, dat is, iemand met een *koogel* door de kop schieten, *een koogel wisselen*, met pistoolen malkander te keer gaan, de *grootte koegels* werden naa haar gewigt genaamd ponders: gelijk 6. 8. 10. 12. 24. 36. ponders: gelijk de *loodte koegels*, *looden* bij uitneemendheid genaamd werden, zie, *lood*: van *koogel* komt *koegelen*, dat is, eigendlijk iemand met *koegels* beleedigen: maar ruimer werd het genoomen, als het beteekend iemand met steenen, of iets anders naa het hoofd werpen: en hier van daan het geroep: *wij sullen hem koegelen*: *koegel hem!* *koegel hem!* enl. een *koegelbak*, een *bak* daar *koegels* ingelegt kunnen werden: de selve werden te Scheep, als koojen tuilen het *Geschut* ingevoegt, en aan het boord vastgespijkerd.

KOEL, koudagtig: *het is koel weeder*: voorts beteekend het niet leevendig, niet minsiek: als in dit voorbeeld, *het is een koele Vrijer*, het is een houte klik: *het ging hem soo koelsjet af*, *hij hiel hem soo koel*, dat is, hij toonde sig niet graag en begeerig. Van *koel* komt *koelen*, het welk te Scheep betekend *koelder* werden: als sij dan seggen, het begint te *koelen*, soo verstaan sij daar door, dat de *Wind* begint te wakkeren, waar van *koelte*: gelijk in de volgende voorbeelden, een *stijve* en *steevige koelte*: een *wakkere* en *beldere koelte*: een *doorgaande koelte*, een *labbere*, of *slappe koelte*: waar aanmerkelyk is het spreekwoord, *het is*

een Student in de koelte: dat is, een Straatslijper, en een Student, die liever aan de Wind gaat, als dat hij in de Boeken zijn tijd besteed: om niet de naam quansuis te hebben van blokken: hoe wel blokken niet anders en is, als aan een blok, gelijk Kuipers, Smits *enf.* Arbeiden: met een woord die te lui is om in een Boek te sien: *koelen* voorts beteekend meede vertragen: gelijk ook *verkoelen*: gelijk bij voorbeeld: *de liefde begint te koelen*, of te *verkoelen*: *sijn moekoelen* zijn gramschap vreeken, en vreekende doen bedachten: gelijk men seid: *sijn moet ergens aankoelen* *enf.*

K O E R S, een gebrooke Latijns woord, en komt van *curfus*, waar van *tenere cursum*, streck houden: *obliquare cursum*, laveeren: en beteekend somtijds de streck, of loop, die men in het vaaren houd: waar van *koers setten*, *koers nemen*, *van koers veranderen*: somtijds bij de Koopluiden, en gemeene Man: *de koers van 's geld*: *wat koers sullen de saaken neemch.*

K O E S K O E S, sie, *Grutte.*

K O G, of *kogge* een soort van Koopvaardijsscheepen bij onse Voorvaaderen gebruikelijk, sie hier van de afbeeldsel in het oude Amsterdamsche Waapen, en de Handvesten van die Stad, pag. mihi 14. en W 363.

K O I N E N, of *Quoinen*, dit zijn korte, en scherp gemaakte houtjes, die men tuffen het vaatwerk in legt, om niet het verrollen onderworpen te sijn.

K O K, komt van *Coquus*, gelijk *kooken* van *Coquere*: en derhalven is het soo te Land, al te Scheep die geen, die kost bereid, en gaar maakt: en daarom seid men tot onderscheid een *Scheepskok*: waar van het spreekwoord, *vaaren voor Scheepskok*: het welk somtijds bij veragting aldus geseid werd: *vaar heen voor Scheepskok*: dat is, loop in de pomp! loop aan de galg! nu is het meede bekend, dat het degewoonte van de *Koks* is, een Scheep met een Mes op sij te draagen, en daar van het spreekwoord: *het sijn al geen Koks*, *die lange Messen draagen*: waar meede oneigendlijk te kennen gegeven werd, dat het niet altijd vast gaat; dat iemand soo groot een Konstenaar is, als hij wel sou schijnen

te zijn : *die de kok bedild moet het rookgat uit*, dit is een ruuwé manier van spreken, en geeft te kennen, dat men sig met een anders dingen niet en moet moejen, of men behaald ondank, en is straf waardig: voorts,

Als de Kok en de Bottelier kijft,

Dan weet men waar de Botter blijft.

waar meede men seggen wil, dat als de Opperhoofden beginnen oneens te werden, dan hoord de gemeene Man, waar het haaperd, en waar het Boef je schuld: want soo lang de kok met de Bottelier het eens is, soo kan de oorzaak van het quaalijk schaffen verhoolen blijven, om dat die twee malkander de Bal toe kaatsen: de kok heeft een hulp, en werd koks maat genaamd.

KOLDERSTOK, of *kolterstok*, dit is de *Stok*; daar de Roerpen, die het Roer, of Stuur beweegd, meede bewoogen werd.

KOLF, of Knods, *clava*, waar van *kolven*, met een kolf slaan: een *kolfbal*, een *Bal*; daar meede *gekolfd* werd: *de kolf werpen naa de Bal*, is een spreekwoord, waar meede beteekend werd, sig soo wel ontblooten van het een als het ander, het spel gewonnen geeven, *kolf* beteekend anders het onderste gedeelte van een Roer of Musket: waar van het seggen, *iemand met de kolf van het Roer voor de kop slaan*: het welk dan veel tijds het laatste Geweer is, als iemand sijn Kruid verschooten heeft, of als hij geen tijd en heeft, om sijn sijd Geweer te trekken.

KOLK, de eige beteekenis van dit woord, is een Wiel, een Draaikuil: waar van, *een grondeloofe kolk*, on-eigendlijk een gat, dat niet te stoppen is, een ongemak, dat niet te heelen, of te geneesen is, iets dat onverfaadelijk is: *Bruin* p. 32. in ruimer sin werd het op sijn Amsterdams genoomen voor een spui, en uitwaatering: hier van daan, *kolksekoek*, dat is, die Knuppelkoeken, die daar ter plaatse gebakken werden, die nog heedendaags daar van (hoe wel gedempt) de naam heeft, gelijk ook aan de Schreiershoek, de Sluis, die onder de See Dijk deur loopt, de *oude kolk* genaamd werd: endelijk beteekend een *kolk* een goot, of

of holte, daar vuiligheid, modder, en as, in vergaard werd, waar van de *kolk ruimen*, de *kolk* schoon maaken: *Kolkruimers*, Schoonmaakers van Rioolen.

K O L S E M, of Kolswijn, en met een bekender naam, de binnen, of agterkiel: anders meede genaamd, het Saadhout: dit dan is een dikke en sware Balk, die binnen in het Schip teegen de binnenkiel aangelegt, en vastgemaakt werd, noodig tot steevigheid van de Ribben, die daar in haar valtigheid verkrijgen.

K O M, of Bak, een holle, of diepe Schootel, waar van een *Melkkom*: maar bij de Seelui beteekend dit woord een diepe, en besloote plaats, daar Scheepen kunnen gelegd werden, anders genaamd een *Dok*, waar van op zijn plaats.

K O M B A A R S, een Deeken, waar van, *iemand in een Kombaars waajen*: te weeten, als hij dood is: om foo buiten boord gefet te werden.

K O M B U I S, de scheeps Keuken, en om dat de selve seer vuil en beroekt is, foo seidmen van een Huis of Kaamer, die niet seer sindelijk is, *het sag'er uit, als of je in een Kombuis quaamt*. W. p. 91.

K O M P A N J E, het verdek booven de Hut: anders werd het genoomen, als men seid: *het was daar soober kompanje*, het was daar foo slegt gesteld, gelijk somtijds de *Kompanjes* van Scheepen, die oud en versleeten sijn: een *Kompanje Meester*, is eigendlijk een opsiender oover een Magasijn, of 's Lands Pakhuis, en in het besonder oover die van de Admiraliteiten.

K O M P A S, heedendaags een bekend Werktuig: dog bij de oude onbekend, en dat bij onkunde van de Seilsteen, waar van op zijn plaats breeder sal gesproken werden, het is dan te Schep een Doos, waar in een rondschiif van Bordpapier, enz. waar op de strecken van de Winden sijn af geteekend, en draajende altijd (foo goed is, met de Leelie naa het Noorden, en dat door behulp van de Naald, die met de Seilsteen bestreken is, de afbeeldselte bij *Roemer Visser* 1. Schok 6. Sinnepop, *Hoofd* in Embl. dit Werktuig werd van den selven *Hoofd* in Velsen.

5.5. genaamd met de naam van *luisfer naauw*, als hij seid, *Door't waalen van de Naald aan't luisfer naauw Kompas* want voorwaar het *luisferd naauw*, en het moet ook *naauw luisferen*: dewijl hier aan de behoudenis van Schip en Volk, en Waaren geleege is. Het *Kompas* werd gesegt *verdraaid* te sijn, als het ontsteld is: maar oneigendlijk werd het gepast op iemands Hoofd, dat niet wel en staat, en die gemeelijc is: gelijk in de selve sijn gebruikt werd, *het Horologic*, of *Uurwerk*, is *ontsteld*: voorts werd de *Wind* gesegt *het Kompas rond te loopen*: als sij soo veranderlijk is, dat sij (als in een oogeblik) uit alle hoeken waaid, en geen streck houdt.

KONSTAAPEL, is die geen in het gemeen, die de opsig van het Geschut, en haar gebruik aan bevoolen is: en derhalven soo wel te Scheep, als te Land, is hij, die onder sig Buschieters heeft, die op sijn ordre, het lossen en laden van het Geschut koomen waar te neemen, de *kaamer* nu daar de *Konstaapel* alles te Scheep vervaardigd, werd de *Konstaapels kaamer* genaamd: de *onder Konstaapel* (om soo te spreken) werd eigendlijk de *Konstaapels Maat* genaamd: gelijk dat woord *Maat* meermaalen van het Bootsvolk alsoo genoomen werd.

KOUWAGTER, of *Kouswagter*, die op de saamenstelling van dit woord let, die sal tussen de saak, en de gelijkenis daar van ontleend, ligtelijk eenige oovereenkomst merken: want dit woord, op sijn Scheeps, beteekende eertijds een lankwerpige klamp: dog is nu in een rond schijfje veranderd, daar de blinde schenkel door gaat.

KOOGEL, zie *Koegel*.

KOOI, dit woord heeft verscheide beteekenissen, dog die alle seer wel bekend sijn: voor eerst op sijn Scheeps, beteekend het een slaapplaats voor Scheeps Gasten: soo seggen sij, *te kooi gaan*: *te kooi leggen*: *uit sijn kooi opstaan*, enz. hier van het spreekwoord, *de kooi lek vaaren*: dat is, sig onbequaam maaken om een Schip in See te brengen: soo seid men, *die Schipper heeft de kooi lek gevaaren*: dat is, die Schipper is van de plegt gerold: die Schipper is ont-schipperd:

Schipperd: zie, *Plegt*: daarenbooven beteekend het ook een *kooi*, daar men Gevoogelte in opfluit, waar van één *kooitje*: een *Voogelkooitje*: en endelijk een *kooi*, daar men Eenden, of (op sijn *Dorts*) Bouten vangt: want een *Bout* bij haar een Eendvoogel genaamd werd: hoe wel het selyc woord bij de Amsterdammers, beteekend een Schaapenbout een *Quartier* van een *Lam*: van deese *koojen* komt een *Kooiman*, *Kooilui*, dat is, die sijn werk maaken van Eenden in *koojen* te vangen, dat ook bij haar *koojen* genaamd werd: voorts beteekend *koojen*, in ontugt leeven, gelijk men leid, *sij koojen bij malkander*: *sij heeft bij hem gekooid*: soo dat ons niet ongerijmd sou' schijnen dit woord af kooftigte oordeelen van het Latijns *coire*, *coitio*, *coitus*, dat alle de voorgaande, als ook meede de laatste beteekenis in die taal uit drukt.

Kooken, *Coquere* waar van een *Kok* enf.

KOOKER, heeft verscheide beteekenissen in het gemeen beteekend een *Werktuig* daar men iets insteekén kan, gelijk een *Intkooker*: *Pennekooker* enf. in het besonder een *Pylkooker*: van dit woord het spreekwoord: *dat komt uit sijn Kooker niet*: het welk oneigendlijk beteekend, het geen van hem gesegt, gedaan, of geschreeven is, dat is sijn werk niet: maar dat moet hem van een ander ingegeven, of ingeblaasen sijn: te Scheep werd het genoomen voor een afgeschooten gat, daar de voet van de *Mast* in staat: en soo bij gelijkenis werd het gepast op een afgeschooten gat, daar *Turf* door afgeworpen werd, en daarom een *Turfkooker*, enf.

KOOLEN, beteekend behalven *Buiskool*, *Savooikool*, *Blomkool* enf. een *glimmende*, of ook een *Doovekool*: gelijk van *Turf* of *Hout*: maar in het besonder, *Steenkoolen*, gelijk van *Luik*, en wel voornaamendlijk van *Nieukasteel* in *Schotland* gehaald werden, een *Schip* dan of *Schipper* die om *Koolen* vaart, werd een *Koolbaalder* genaamd: waar van de *Koolvlood* enf.

KOOMEN, naaderen: *aankoomen*, *aanlanden*, *het Schip is aangekomen*: oneigendlijk *besoeken*: *kom een reis*

aan, daar is geen aankoomen aan, daar is geen kans om te aankoomen.

K O O P E N, beteekend eigendlijk Geld voor de Waaren geeven, want als men Waar voor Waar geeft, dat werd ruilen genaamd, van koopen komt *koopman, koopvrouw*; welk laatste bij uitneemendheid beteekend een Vrouw, die dat vergund is, dat sij *koopen* en *verkoopen* mag; met soo goede magt als een Man: voorts van *koopen* *koopmanschap*, dat is, of de Waaren, die een *Koopman* koopt, of *verkoopt*: of de *konst* om te leeren *koophandel* drijven: soo seid men hij leerd de *Koopmanschap*: *hij werd in de koopmanschap opgetrokken*: daar en booven een *Koopvaarder*, of een *Koopvaardijman*, een Schipper, die niet ten Oorlog: maar om waaren uit vaart: of het Schip selfs, dat meede een *Koopvaardijman* genaamd werd: van *koopen* sijn af komstig de woorden: *aankooopen*, meer en meer *koopen*: *bekooopen*, *snuiten*: gelijk, *iemand bekooopen*: *hij is bekogt*, hij is gesnootten: *met den hals bekooopen*: met den hals boeten en betaalen: *inkoop*, *inkooopen*, *koopen*, om weer te *verkoopen*: waar van het seggen, *hij verstaat sig op den inkoop*: en, die *wel inkoopt*, kan wel *uitverkoopen*, dat is, die kan de handligten, en klanten maaken: *opkooopen*, de Waaren, die hier, en daar sijn, in sijn nest sleeten: om de markt te kunnen stellen: en tot hoogen prijs te kunnen *verkoopen*: *verkoopen*, *vendere*, voor Geld aan een ander oover doen, *uitkooopen*, iemand met een stuk Gelds paajen: anders gesegt, *uitkoop doen*: *uitverkoopen*, al de Waaren die men bij sig heeft; *verkooppen*, en uit de neering, of *koophandel* scheiden: en endelijk van *koopen* komt *kooper*, dat is, die eenige Waaren koopt, en schoon het sijn beroep niet en is, soo werd hem egter de naam gegeeven van *Koopman*: *te koop draagen*, *te koop veilen*: het eerste werd van een *Vrijster* gebruikt, die dan gesegt werd, *haar Eer te koop te draagen*, als sij met haar *Maagdom* verleegen, en veil is: het laatste werd ook met het woordje *veilen* alleen uitgedrukt: *te koop staan*: *te koop setten*, *te koop hangen*, alle woorden, en manieren van spreken te veel bekend, om daar meer van

te spreken: *turpe (enim) est difficile habere nugas, & nullus labor ineptiarum*; beeter koop geeven, Hoofd Hift. p. 614. beteekend oneigendlijk, geleggelijker sijn: beeter aan de hand gaan: *het best is de beste koop, voor die het vergelden mag, dat is, het is voordeeliger, enf.*

K O O R D, of Lijn is van een, ende selve beteekenis: hoe wel bij Naajers, en het Vrouwvolk het iets anders beteekend, als sij seggen, *koorden en boorden*: verstaande door *koorden* alle gaaren of sijde Werktuig, dat als een Lijn of Touw gedraaid of gewerkt is: en *boorden* weeder, dat de *boord* of kant (*Margo* bij de Latijnisten genaamd) verfiert en beset: dewijl dan *koord* beteekend een Lijn, soo is ligt te verstaan *iemand met de koorde straffen*, beteekenende iemand met een strop laaten wurgen: voorts *iemand aan sijn koord krijgen*, iemand op sijn sijde winnen, waar van in de Historien van Hoofd veele voorbeelden sijn, van *koord* komt *koordaaide*, dat is alderhande slag van Touwwerk.

K O O R E N, *frumentum*, anders genaamd Saad, hier van daan *koorenkooper*, *koorenfolder*, *koorebeurs*, de plaats daar de Koopluiden of *Koorenkoopers* vergaaderen, en soo het op een Brug geschied de *koorenbrug*, soo het op een Plein geschied de *koorenmarkten*, *koorenverschieten* (waar van *koorenverschietter*, *koorenverschietster*) het *kooien*, om niet duf te werden, van de eenen plaats werpen, om te verlugten, op den anderen: *koorendraager*, *koorenligter*, of ook *Ligter*, bij uitneemendheid, waar van een *Ligterman*, een *koorenligter* nu is een swaar Vaartuig tot Amsterdam (sie de Plaat van *Seeman*) daar uit men *kooren* uit de groote Scheepen loft, en in neemt, en voor een tijd bewaard.

K O O T, of Kooi, te weeten op Haaringbuisen is de slaapplaats of het vertrek, Kajuit, of Hut, of Roef, van de Stuurhul, die in der waarheid de Schippers, of Opperhoofden van de Buisen sijn.

K O R F, sonder twijfel van *Corbis*, waar meede het in naam en daad oover een komt: een *Rafijnkorf*, een *korf met Vygen*, *Viskorf* enf.

K O R T E N, *kortere maaken*, af komstig van het Latijnse woord

woord *curtus*, *curto*, *curtare*, *kort*, *korten*, besnoejen, te Scheep beteekend het inbinden, inwinden, waar van *kurte Seilen*, dat is, klein Seil: van *korten* komt *inkorten*, *opkorten*, inpalmen, inhaalen, gelijk *de Scheepen opkorten*, *de Kaabel korten*, het Kaabel meer en meer inhaalen: *iemand de naagelen korten*, *iemand de vleugelen korten*: is oneigendlijk, iemands magt besnoejen: *kortooren*, iemands de ooren afsnijden, en hier van oneigendlijk, *ik wil mij laten kortooren*, dat is, soo het niet waar is, ik wil mij door het afsnijden van ooren, laten mismaaken, mishandelen laten.

KORVIEL, sie, *Korbeel*.

KOST, mondkost, het eeten, dat op geschaft werd voor het Bootsvolk, soo seid men, *Kool is kost*: maar *kost* werd ook gesteld voor *onkosten*: gelijk, *de kosten sijn gedaan*: *de kost moet voor de baat uit*: welk laatste spreekwoord te kennen geeft, volgens *Roemer Kisser Schok* 1. Sinnepop 49. dat men de *onkosten* eerst doen moet, eer men baat, of voordeel te verwagten heeft: *kostelijk*, dat veel *kost*: groot van waarde, waar van *kostelijkheid*: want *kosten*, een tijdwoord beteekend veel *kost* ergens voorgeeven, gelijk men als nog op veele plaatsen eet waaren voor andere noodsaakelijkheeden verruilebuit: *kosteloos* en *schaadeloos*, dat is, sonder eenige *onkosten* of *schaade* enf.

KOT, beteekend een lomp vertrek, waar van een *Varkens kot*, en die een *Varken is*, die moet in 't *kot*: berekende, als men iemand plaagen wil, dat men heeft oorzaak vinden kan: en soo beteekend het ook een vertrek voor op het Schip onder de bak, sie, W. p. 59. N. 21.

KOU, *koud*, *koude*, *frigus*: *het is een strenge kou*, het is seer *koud*: het betekend ook een koele wind: als men seid, *daar waaid een mooje kou*, dat is een *fraai koudje*: het werd ook als een *adjectivum* of bijvoegelijk woord gebruikt voor *frigidum*: waar van *heet en koud uit een mond blaasen*: het welk in een oneige sin genoomen, beteekend het Vuur in de eene hand draagen, en het Waater in de andere hand: schoon voor het oog: maar vals agter de rug enf.

Kou-

Konbeitel een *Beitel*, bequaam om gaaten te maaken in ijs, dat koud is, zie *Beitel*, of *Bijtel*.

K O U R S, zie, *koers*.

K O U S, of op zijn Ooverijffels, een Hoos: beteekend de Scheep een leere Schee', daar men Kaabels, en Touwwerk teegen het schuuren in steekt, een rond ijfer aan de Schoothoorn enf. en om de gelijkheid wil, is het *in revereerd*, meede met het woord *natura* (*honeste satis*) bekend: waar van, *wat een kous! wisje wasje!* Voorts, *met de kous op het hoofd't huis koomen*, is een bekend spreekwoord onder de Seeluiden: het welk bij haar oneigendlijk beteekend een verlore reis: als wanneer iemand foo naakt en berooid uitgeschud is, dat hij geen Muts of Hoed op zijn hoofd heeft: maar in plaats van dien, een *kous* setten moet, enf.

Kouswagter, zie, *Ko...wagter*.

K R A A G, dit woord is seer bekend voor een halssteraad, waar van *opgefette Kraagen*, gelijk die voor een vijftig Jaar bij de treffelijkste Burgers en Heeren in gebruik sijn geweest, en neevens dien de Lobben of Lubben: waar van het bekende knuppel Vaarsje: te Jaaphannes.

Lubben te draagen is de mooden alsbans:

Nogtans bou' en de Vrouwen niet veel van gelubde Mans:

te Scheep werd het woord *Kraag* genoomen voor Latten, die om de Mast gespijkerd of gewoeld werden, om van de Vissers niet beschaadigd te werden: dog nog eigendlijker noemen sij een *Kraag*, een dik enkeld Touw, of iets, dat tot seekere dikte uit veele Touwen rond te saamen gevlogten en met platingen gewoeld is: gelijk die veel voor de boeg van boots, in de plaat van vrijf houten, teegen het stooten gehangen werden: de presenning zelfs werd meede een *Kraag* genaamd, als sij tot den selven dienst gebruikt werd,

K R A A K, of, *Caraak* een Spaans of Portegees woord, waar door sij verstaan groote bakbeesten van Scheepen: en werden daarom ook genaamd bij uitneemendheid *Spaanse Caraaken*: deese *Carakken* sijn bij de onse in de Spaanse oorlog veele, voornaamelijk in Oostinden, veroverd:

en tot gedagtenis van dien werd het oudste en fijnste Porse-
lijn *kraak Porselein* genaamd : van de grootheid dezes
kraaken . zie de *Oostindische Vojaagien in 2. deelen* uitgege-
ven , *H. van Linschooten* , *Joris Spilbergen* pag. 46. en an-
dere enf.

KRAAN , dit woord werd op verscheide saaken gepast
en voor eerst stellen wij , dat het de naam is van een *Kraan-
voogel* : waar van *Kraanoogen* , dat is , soo slaapen , als de
kraanen doen , te weten , met de oogen pas half beschooten ,
uit vrees van in slaap te vallen : ten tweeden beteekend het
dat werktuig , daar door men iets aftapt , gelijk *Bierkraa-
nen* , *Wynkraanen* , *Nagtkraanen* , *Verlaatkraanen* enf. ten
derden die swaare houtgeveerten , waar meede Moolen-
steenen , swaare Pakken , Geschut , Masten , enf. uit en
in de Scheepen gehijfd werden , zie , *Roemer Visser* 2. Schok
22. Sinnepop. waar van *Kraankind* een Arbeider aan de
kraan : *Kraanmoesken* de Oplijnder van de *kraan* : voorts te
Scheep fiet men een *Kraanbalk* voor aan de Boeg van som-
mige Scheepen , en werd gebruikt om het Anker op te win-
den : het welk bij ons op de grootste geschied door een spil :
de Kraanbalk werd in het toegetaakelde Schip (gedrukt tot
Amsterdam *in Plano*) verkeerdelijk door een Kattblok
uitgebeeld , beeter is hij te sien bij *W. pag. 55. N. 7.*

KRAB , *Krabbe* (*ostracorum genus vulgo cancer*) hoe
wel tussen haar en de *Kreeften* groot onderscheid van
maaksel is : zie *Roemer Visser* Schok Sinnepop : hier van
komt het spreekwoord : *de Krabben te eeten geeven* : te wee-
ren Seefiek sijn , en al uitbraaken , dat in het lijf is : de
Schuit daar een Visser meede uitvaart , werd een *Krabber* ,
of , *Krabfschuit* genaamd : het is ook meede te gelooven ,
dat van *Krab* komt *Krabben* , *unguibus rodens* , dewijl de
Krabben met haar schaaren sel *krabben* en nijpen kunnen .

KRAM , een bekend ijzer werktuig , hebbende twee
scherpe punten , waar meede het in Balken , en Muuren in-
geslagen werd : om daar in iets vast te haaken , of in
te hangen , gelijk te Scheep voornaamendlijk de ijzere
Ringen .

KRAMP ,

KRAMP, komt van *krimpen*, en is niet anders, als een schielijke en vinnige pijn, veroorzaakt door het doodelijk saamentrekken der Seenuwen, waarom het ook *κράμπος* van de Grieken genaamd werd: wat wonder dan, dat de swemmers de *kramp* in het Waater krijgende, haar Beenen niet en kunnen roeren, en soo versinken.

KRANS, *kransje*, is eigendlijk een Kroon of Kroontje van Bloemen gevlogten: waar van een *Rooskrans*, en het spreekwoord; *zij vogten om de Rooskrans*: dat is, in een oneige zin: zij vogten lustig: zij vogten, dat het staa sei: maar te Scheep van Touw, en wel gepekt; of gezeerd: waar van *Pekkransen*, enz.

KREEFT, *Cancer*, een bekend See dier: hebbende en lang Lijf, en twee groote Schaaren, al te saamen met een harde kotst overtrokken, als de See Krabben.: voor de rest kan of leevendig gesien: of bij Schilderij beeter, als met woorden uitgedrukt werden: oneigendlijk werd het gezoomen, als men van een Vrouw mens seid, *zij is een loofse kreeft*: dat is, zij is arg en doortrapt: want de *Kreeften* meede al haar loosheid hebben in het soeken van haar aas, of voedsel, en om sig voor haar vijanden te wagten: dit dier op de grond gaande heeft de gewoonte, dat het agter uit kruipt: en daar van komt het spreekwoord, dat men op deugnieten past: *bij gaat der Kreeften gang*, dat is, hij gaat verkeerde gangen: hij gaat verkeerde weegen: hij doet sulke dingen, die niet en stuiten, nog hem betaamen: aardig is het sinnebeeld van *Roemer Visser*, onder de spreuk: *ter bet unu Kinders niet*: welkers uitlegging daar te vinden is: hoewel aldaar verkeerdelijk een *Krab* uitgebeeld werd, spelende quansuis met dobbelsteenen, kaart, en ander sulke slag van handgebaar, bij sig hebbende.

KRENGEN, is af komstig van het woord *krang*, sijnde eigendlijk een dood lighaam van het een, of het ander dier, dat in het Waater gestorven, of geworpen is, en dewijl soodanige *doode kringen* in het Waater

op sij drijven : soo werd *krengen* te Scheep gehoomen voor onder waater beschaadigd sijnde, op sij' seilen, om het lek te beeter te kunnen vinden, en te stoppen : *hij krengen schoot onder waater, en most krengen* : welke manier van spreken ook die kracht heeft, dat sij beteekend iemand bedektelijk een steek, of bokking geeven, soo dat hij niet en wist, waar hij sig bergen sou' : het woord *krengen* werd ook quaadaardige, en knibbelagtige Menssen, toegegeschreeven : als *jouw kreng ! dat kreng !* enf. en hier van de Koopmanschap : *ik weet niet hoeje soo krengen meugt* : ik weet niet hoeje een Mens soo naauw, het hart uit het lijf bedingen meugt.

KRIEKEN, het *krieken* van den dag : het berste deurbreeken van den Morgenfond :

KRIKKEMIK, schijnt mij een te saamgesteld woord : van een *krik*, of, *kruk*, en een *mik*, het welk genoomen werd voor een Paal, die booven aan twee enden heeft bequaam om iets daar aan, of en wel in te hangen : gelijk daarom de doode Lijken der misdaadigers in sulke *mikken* ten toon gehangen werden : een *Krikkemik* nu is een werktuig van drie Paalen, booven te saamen gevoegd, en onder wijd uitgeset : gelijk de selve bij de Waagdraagers, om de de Schaalen in te hangen (des noods sijnde) voor de Kelders en Pakhuisen der Koopluiden, gebruikt werden : en sijn ook dienstig om eenige sware dingen door middel van een Blok, of Jein op te hijffen.

KRIMPEN, is eigendlijk in een getrokken werden, gelijk de Naajers seggen ; *het Laaken krimpt* : dit werd ook een Mens, en andere Dieren toegeschreven, als men seide, *sij krimpen van kou* : dat is, de kou is oorzaak, dat sij haer handen en armen, en andere leeden in haalen : waar van *krimperd* ; *krimpkou* : en Jongen of Meid, die niet wel teegen de kou kan, enf. : dit woord werd ook op de Wind gepast, als men te sloop segt : *de Wind die krimpt* : de Wind loopt meer en meer teegen : *de Wind krimpt teegen de Son in*. *Krimpen* werd ook de Vis toegepast, die met het Ines gedood werd : of nog niet te deegen stijf is : en soo noem

men sij de *krimpvuis*: *krimperd*, en werd gesteld tegen *Setvis*. Endelijk beteekend *krimpen*, verminderen, *schaars* werden, als ook de moed laten vallen; als blijkt uit het zeggen: *daar is krimp: daar is nog geen krimp!* *daar is nog geen gebrek!* *de Heeren krimpen*, dat is, sij staan soo *slijf* niet meer op haar stuk, sij beginnen wat toe te geven: laten haar ooverreeden.

KRING, of Ring, *sij stonden bij malkanderen in een ronde kring*, de Soldaaten sloegen een ronde kring om hem: dat is, sij omsingelden hem met haar alle. *Kringstuk*, een soort van een stuk Houts te Scheep, en bij de Scheepstimmerlieden genoeg bekend.

KROEG, beteekend een Herberg; dog voor *legte* Luiden: gelijk Matroosheid, *ik heb in de kroeg gewoest*, en een Herbergier werd ook op zijn Ooversees of *Westzaals*; een *Kroeger* genaamd: voorts werd het woord *kroeg* en *kroeger* in een beeter beteekenis bij Huis, en Scheepstimmerlieden, Metfelaars, Smids, enf. genoomen: te *wonen* voor een vereering, die het Heerschap, of *Schipper* geeft, als een Huis, of Schip ten naasten bij voltooid is: en dewijl om dat Geld gemeenelijk geen Land gekogt werd: soo gaan sij daar meede in een *kroeg*, en verteeren dat *gesaamendlijk*, zelfs met de Vrouwjes daar bij: en soo *noemen* sij die vroolijke Maaltijd: een *kroeg*, en het *Duits* weesen zelfs, *kroegen*: *wij hebben gisteren gekroegd*: *wij sullen morgen kroegen*. enf.

KROMHOUT, beteekend in het gemeen, *Hout dat krom* gewassen is: dog in nauwer beteekenis werd het genoomen voor *soodaanig Hout*, dat bequaam is, om tot gebinten en knieen in de Scheepen gebruikt te worden: voorts van *kromhoud*, het bekende zeggen: *men kan alle kromhouten niet regt maaken*: dat is, in een onreinen sin, men kan niet al dat quaalijk gedaan is, te regt brengen.

KROMSTEEVEN, komt van *krom* en *steeven*: en beteekend soo een *steeven*, die *krom* is: en als een Schip, dat een *Kromsteeven* heeft: gelijk sulc Vaartuig veel tot Dordrecht buiten de Rieddijker Poort, en elders *meer* *ge-*
schied

sien werd: een *kromsteeven* werd ook gezegt van een vreedeling, die onse taal niet wel kan uitspreken, als men seid: *bij is maar een regte kromsteeven*: misschien daarom, om dat gelijk de *kromsteevens* soo bequaam niet en sijn om te seilen, als die vaartuigen, die *regte steevens* hebben: alsoo ook de *kromsongen* soo bequaam niet en sijn; als die onse taal wel uitspreken.

KROMWULF, beteekend een *wulf*, of *wulffel*, en *verwulffel*, dat krom is: maar in naauwer beteekens is werd het te Scheep genoomen voor het *kromwulf*, dat agter aan het Schip is.

KRUID, is niet van een soort, nog ook van een naam: gelijk het ook bij de taal kundige onderscheiden werd: want *kruid* in het gemeen genoomen beteekend al het geen op het veld wast, uitgeleid Boomen, en dat onder de Boomen gerekend werd: de Latijnisten noemen het *Herba*: in naauwer sin, als men segt *Moeskruiden*, *Olera*, *kruiden*, die men kookt om te eeten: daar en boven *Aromata* of *specerijen*: waar van diese verkoopt een *Kruidenier* genaamd werd: en de spijs gezegt werd *kruidig* te sijn: *dat is kruidige kost*; en derhalven geurig en kostelijk: gelijk ook daarom iets dat net en kostelijk is (gelijkenis halven) *kruidig* genaamd werd: *dat is een kruidig dier*: *dat is een kruidige Vrijster*: endelijk beteekend *kruid* te Scheep *buskruid*, *Buspoder*, en *Pulver* van het Latijns woord *Pulvis*: en hier van daan de saamgestelde woorden, *Kruidhoorn*, *Kruidmaat*: een hoorn of maat, daar *buskruid* ingedaan werd: de *Kruidkamer*, *Kruidbuis*, *Kruidsoorn*, daar het in bewaard werd: een *Kruidmoolen*, daar het bereid werd: van dit woord *kruid* komt de manier van spreken hij heeft sijn *kruid* verschooten, dat is, met schieten sig quijt gemaakt: gelijk in een See-slag ligtelijk gebeuren kan: maar *in re venera* heeft het een andere beteekenis: en de uitlegging laat ik aan de liersangen van *boratius lib. Ode*: welkers begin is: *vixi puellis nuper idoneis. & militavi non sine gloria*, enf.

KRUIPEN, langzaam, en al *kruipe* veranderen: gelijk sulks van de Wind gezegt werd: *de Wind kruipt naa het Noorden*, enf.

KRUIS,

K R U I S, dit woord is afkomstig van het Latijnse woord *Crux crucis*, waar van *Cruciare*, dat is, *kruiffen*, aan een kruis naagelen, en daarom werd het woord *kruis* van weegen de pijn, die een ellendige aan het *kruis* lee', oneigend lijk genoomen voor ongemak, en swaarigheid, als men seid, *hij werd gedrukt met kruis en teegenfpoed*, elk meend, dat *zijn kruis het swaarste is*: *hy maakt van een stroo'e kruis een loo'e kruis*: en naademaal een *kruis* niet anders en is, als een werktuig van dwershouten aan een gehegt, gelijk uit de afbeeldfelen van *Christi*, *St. Andries*, *Jerusalems kruiffen*, af te meeten is, en bij *Lipsius* en andere te sien sijn, soo is daar uit gevolgd, dat alles, wat sulc een gedaante heeft, een *kruis*, genaamd werd: soo maaktmen met sijn armen een *kruis* als men sig *kruift* en seegend: soo ook plag het geld aan de eene sij' een *kruis* te hebben, en aan de andere sij' het opschrift, waar het geslaagen was, dat wij de *munten* reekenen, *sichiet op kruis of munt*: voorts werd het woord *kruis* bij de Seelui genoomen voor een agterste gedeelte van een Schip sie *W.* pag. 58. N. 20. van dit woord *kruis* nu komt *kruiffen*, dat is, heen en weer vaaren: gelijk ook daarom de Scheepen, en het volk, dat op de aankoomend Oostindies vaarders passen moet, *kruiffers* genaamd werden, soo ook bij gelijkenis ligtekoojen, die de straaten als *kruiffen*, bij de Amsterdammers *kruiffers* genaamd werden.

Kruishout, *kruishoutje*, dit is een klamp of klampje, daar de touwen van de schooten, of brassen, en van halfen aan kunnen beleit en vast gemaakt werden, en daarom een *kruishout* of *kruishoutje* genaamd, om dat sij *kruiffelings* aan scheepsboord vast gemaakt werden.

Kruispoort, een *poort* van het Kanon, dewelke komt in de Konstaapels Kaamer, sie, *poort*.

Kruisfcharp, een soort van *fcharp*, daar door de koegel en ijfere bout als een *kruis* fchijnt te vertoonen, sie, *fcharp*.

Kruisfeil, dit is het *feil*, dat booven de mars van de Be-faansmast werd vast gemaakt, en het welk door deefse naam van andere *Bramfeils* onderscheiden werd.

Kruisfteng, dit is de *fteng* van het *Kruisfeil*, *zie, fteng*.

KUBB, of *kubbe*, een foort van fuikjes, daar in de Viffers Aal vangen.

KUIL, beteekend eigendlijk een holte, het fij van het Latijnfe woord *culus*, waar van *occulo*, beteekenende verbergen, en het basterd woord *occulereen*, of *occulereen* bij de Tuinlui gebruikelijk: want *kuilen* noemen fij iets in een *kuil* verbergen: het woord *kuil* nu werd bij de Viffers genoomen voor het agterfte gedeelte van een feegen, of diergelijk vifnet: en daarom feid men, *in de kuil vangt men de Vif*: dat is, oneigendlijk, men moet daar een ding zoeken, daar het te vinden is: en een faak vatten aan het regte end, enf.

KUIPEN, komt van het woord *kuip*: en het Latijnt *Cupa* beteekende een groot en wijdvat, of tobben: waar van, *op de kuipen arbeiden*, een Loojers en Leertouwers fpreekwoord is: en het gemeen feegen, van een vleesvat is meedet, *de Os is al in de kuip*: en derhalven is *kuipen*, waar van *kuiper*, *Vaaten*, *Tonnen*, maaaken: en dewijl dit gefchied, en de *kuipen* uit veel deelen werden te faamen gehegt: foó werd *kuipen* (door gelijkenis) niet onaardig gebruikt voor een faak bearbeiden, en maaken, dat al die geen, die in die faak te feegen hebben, iemand gunftig fij: waar van de fpreekwoorden, *bij verftaat fig op het kuipen*: *die faak ik beknipt*: *daar werd luftig geknipt*: *kuipen is een goet ambagt*: *knipte niet*: *foó hebje niet*: van dit woord *kuipen* komt *kuiperij*: gelijk bekend is uit deefe manier van fpreken, *daar gaan groote kuiperijen in fwang*: *daar gaan groote kuiperijen om* enf.

KUIT, *Piscium ova*, het faad der moederviffen: want van de mannetjes werd het hom, en van de Latijnften *Lactes* genaamd: *ik fal er haaring of kuit van bebben*: feid de Seeman: dat is, of wat, of niet: *aut caesar*, *aut nihil*: *fijn kuit fchieten* beteekend *excludere ova*, en in *priapeis* werd het oneigendlijk *generi masculino* toegefchreeven, als men feid, *hy heeft fijn kuit gefchooten*: en de *suræ kuit* genaamd werden: van *kuit* komt *kuiters*, waar van: *fijn het kuiters* of bom-

of *hemmers*? dat is, sijn het vissen, die *kuis* in hebben of hom? sijn het mannetjes, of wijfjes? enf.

L A A D E N, is bij de Seeluiden een eigen, en feer bekend woord, waar door sijn verstaan, alderhande koopmanschap in een Schip doen, en dat alsoo bevragten: of wel in het gemeen, last in neemen: waar van: *het Schip is gelaaden: de goederen laaden*, de goederen in neemen: dit woord *laaden* werd ook (gelijkenis halven) op veeler handen dingen toegepalt: en voor eerst: aan de vrouwtjes: als men seid, dat sijn *niet anders en doen als lossen, en laaden*: te weeten van die geene, dit altijd beset sijn: en die met vrijer harten seggen moogen: *o stein o stein nooit betree ik uww allein* (dog dit *per parent hesin*) daar en booven werd *laaden* genoomen voor sijn buik vullen, waar van *laadje gat en selden sat*: het welk verstaan werd van een, die veel van de vret houd: ten tweede seid men *een roer, geschut*, enf. *laaden: dat roer is gelaaden: sijn quaamen aangaan, met gelaade roers* enf. dat is, met buskruid: waar van een *laadgat, laad kruid*, voor het *gat*, en het buskruid, waar door een roer, of geschut kan afgeschooten of geloft werden, en endeling werd *laaden* (in oudduits) gebruikt voor doen vergaaderen: gelijk in de volgende manier van spreken blijkt, *de vroedschap laaden: de Vroedschap is gelaaden*: de vroedschap is vergaaderd: voorts van *laaden* komt het spreekwoord: *ik heb gelaaden, daar ik mee oover moet*: dat is, my drukt soo daarnig een ongemak, dat mij al mijn leeven aanhangen sal: ten laatste, van *laaden* komt *laading*, en hier van: *hebje uww laading?* hebje soo veel alsje *laaden* kunt, of meugt? *het Schip heeft sijn volle laading* enf.

L A A G, is een woord van veel beteekenissen, en die teevenwel alle schijnen van *leggen* af komstig: voor eerst sullen wy seggen, dat het beteekend, *depressus, humilis*: gelijk uit het volgende blijkt: *houje wat laagjes, soo valje niet hoog!* het welk oneigendlijk beteekend, dat men niet te hoog vliegen moet, nog hoog opsteeken: maar needrig sijn: als het veiligste, om niet agter uit te teeren: *loop om laag*: loop beneden: ten tweede beteekend een *laag* een

rij, en gelid van eenige waaren : soo seggen de Seelui : *het Schip voerd , drie laagen geschuts : iemand de laag : iemand de wolle laag geeven* : dat is, iemand met een rij geschut te gelijk begroeten , en dan oneigendlijk iemand lustig in de baard vaaren , iemand ruuw bejeegenen , en gelijk men seid , affouten : de boeren noemen ook *een laag booters* , soo veel als sij op een maal te gelijk in een Ton , of Vat leggen : soo ook , *hoe veel laagen kaas hebje?* enf. het woord *laag* beteekend ook een *binder laag* bij de Latijnisten *insidiae* : als men seid : *iemand laagen leggen : iemand listen en laagen leggen* sie , Hoofd in *Velsen* *art. 5. sc. 3.*

Verbief sig uit een laag eendrom van ijfere lien.

L A A K E N , beteekend eigendlijk iets , dat van we geweeven is : waar van een *laakens kleed* ; een *laakense mantel* : een *laakenkooper* , *laakenweever* enf. en soo men op de deugdelijkheid van de stof fiet : men sou' seggen , dat dit woord quam van *laaken* , dat is, veragten : als of het al andere stoffen (in gelijkenis van hem) *laakte* : in ruime zin genoomen beteekend het ook meede linden : en heeten in het besonder daar van gemaakt werd : als de *laaken* die men op een bed gewoon is te gebruiken : gelijk men seid : *sij neemen het mee' onder de laakens* : en daarom ook een *slaaplaaken* genaamd werd : gelijk ook alfoo in het besonder een *taafellaaken* daar van de naam heeft : maar te Scheep noemen sij *laaken* een seil : gelijk te hooren is aan het volgende : *het is vlak voor 't laaken* , dat is , het is vlak voor de wind : de wind valt vlak in 't seil.

L A A R S E N , is eigendlijk *laarsen* aandoen : en *gelaarsd* sijn , *laarsen* aan hebben : waar van het seggen *bij heeft laarsen* aan : een *hoendje gelaarsd* , en *gespoord* : dat is, een hoendje opdissen , met al het geen daar toebehoord : of iemand op een hoendje te gaff nooden : nu dewijl *laarsen* te draagen ridderlijk is , en sulks ieder niet gebeuren mag : soo segt men spots gewijs *iemand laarsen* , als men hem met het nattegat voor de mast set , en met een endje dags , dat is , endje touw *laarsen* genaamd werd : want niet op de bloote billen ; maar op een

en dun broekje, dat den misdaadiger aan heeft, geslaagen werd.

LABBEREN, meenen sommige, dat beteekend slijpen: en dat komt oover een met de manier van spreken: *da is een labbere koelte*, dat is, daar is soo weinig winds, dat de seilen niet stijf gespannen staan: maar heen en weer opperen.

LAND, werd alhier genoomen in een seer ruime sin, soo dat het beteekend alderhande *land* en gewest, als ook het geene daar opstaat, als boomen, toorens enf. *ik sie land!* het welk oneigendlijk genoomen van de jongenste Scheepgebruikt werd: als sij sien, dat den bak bij naa leeg is, en kans en om de rest op te eeten: want dat moet den leerer weeten, dat de jongens niet op alle Scheepen, met de Bootsgefallen gelijk uit den bak eeten: dan hebben alleen het regt om voor dit roepen de Bootsgefallen te doen ophouden: sie voorts het woord *bak*: van dit woord *land* koomen nog andere spreekwoorden, als, *daar is geen land meede te besielen*: dat is, die jongen deugd niet, daar is geen goed gaaren van te spinnen: *het sal bier op het land waajen*, dat is, daar is wat kwaads naakende: gelijk het in sulck een sin op swangere vrouwen gepast werd, die beginnen te kraaken, en van iemand die het seer verkerfd heeft: *bij kan wel sien, hoe naa bij land*, dat is, hij kan wel sien hoe het met de saak geleege is. Voorts sijn'er nog eigendlijke manieren van spreken, *aan land gaan*, *land ontdekken*, *het land is geleid*, het *land is uit ons gefigt*: *vaaren naa de warme landen*, dat is, eigendlijk vaaren om Peeper: vaaren naa de warme *landen*, dat is, naa Oostindien: *landen*, aan *land* koomen: *Aanlanden*, aankoomen, *sij sijn daar aangeland*. enf.

Landganger, een die van Scheepsboord aan *land* gegun is.

Land peilen, giften, werwaarts het *land* sig alder eerst beboord op te doen, sie, *peilen*.

Land siekte, is men onderworpen, als men den aard van het *land* nog niet gewend is.

Landfigt, soo naa aan *land* sijn, dat men met het *g* *fig* ter naauwer nood sien kan.

Landslot, een haaven, die door de rondom leggende Bergen, en Rotsen *beslooten*, en beschut leit voor alle winden.

Landstreek, een streek lands, gewest, *Landsdouw*.

Landvalling, ontdekking, opdoening van eenig land.

LANDWIND, een *wind*, die van het *land* seewaart waaid, en dat op gefette tijden, gelijk sulks in de bergagten landen seer gemeen is: waar van het seggen: *daar waaien veel landwinden*.

LAPSALVEN, is eigendlijk *lappen* met *salf* bestreken: en oneigendlijk *quaksalven*: waar van een *Quaksalver*: dat is, stukgewijs, en niet behoortlijk meesteren: en soo werd het oover gebragt te Scheep, en aldaar beteekend het kalfaaten, dog in breeder sin genoomen, te weeten, so ten ruuwen iets aan een Schip vermaaken, dat gebrooken was, of schoon maaken, dat vervuild is.

LAS, of slip, *Lascinra* bij de Latijnisten: en beteekend ook een saamenvoeging van twee enden aan een, gelijk sulks niet alleen de Snijers, maar ook de Scheepstimmerlieden t'over bekend is: van *las* komt *lassen*, aan een heeten: *in lassen*, tussen in voegen: te Scheep beteekend het woord *las*, in een enge beteekenis, de klamp onder aan de steeven, waar door de selve voor het stooten bevrijd is.

LAST, genoomen in haar eerste beteekenis, komt oover een met het woord *vragt*: gelijk uit de volgende staaltjes kan blijken: gelijk, *last inneemen*, *de last lossen*, *last breeken*: welk laatste beteekend maar een gedeelte, van *de last lossen*: *last* werd ook somtijds genoomen voor een seekere swaarte van gewigt, of getal van tonnen voor een *last* gerekend: gelijk uit de Telkonst van Bartjes en andere te sien is: oneigendlijk beteekend *last*, nood, swaarigheid, gelijk men seid: *Holland is in last!* iemand *lasten* op leggen: *last* lijden: sig houden buiten *lasten*: de *lasten* vallen swaar: *de last* op sig neemen, enf. endelijk beteekend *last* bevel: iets dat gebooden werd: waar van: *last geeven*.

geven, lasten, en beveelen : iets doen door iemands *Last* en bevel : de saamengestelde woorden hier van sijn : *be-lasten* : beveelen : als ook beswaaren , verpanden : als ; *wie heeft uuw dat belast ? de huizen sijn seer belast* : komt alle tot mij *die belast en belaaen sijt* : soo ook *belasting* : als, op alle waaren werden *belastingen* geleit : de *belastingen* valken swaar, enl.

L A S T A A D J E , beteekend somtijds een Scheepstimmerwerf, of de plaats daar de selve geleege sijn : en in ruimer sijn : ook plaatsen , daar Lootsen , Schuuren , Spijkers, of Pakhuizen, en diergelijke timmeraadjen kunnen werden geset, en hier van kan men leesen bij *Hoofd* in sijn Neederlandsche Historie pag. *mibi* 63. de onlusten , die ontrent de *lastaadge* tot Amsterdam in die tijd gereesen sijn.

L E E P E L , wat een *lepel* in het gemeen is, is genoeg be-kend selfs aan die geen, *die naauwlijks een lepel kunnen lekken* gelijk men seid:) *qui nondum ere lavantur*, en hier van daan een tinne, silvere, *lepel* : een *pollepel lepelkost* enl. en soo werden sommige voogels *lepelaaers* van ons genaamd , om dat sij voor aan haar bek *lepel*s schijnen te hebben , bij uitneemendheid werd te Scheep *lepel*s genaamd door welkers behulp het geschut gelaaden werd : en soo sijnder ook stukjes geschut , die *lepelstukjes* werden genaamd : gelijk andere kaamerstukjes heeten, om dat sij agter een kaamer hebben : voorts de *lepelstok* verstrekt soo veel, als de steel van de *lepel*,

L E E T , ongemak , spijt , smaad : waar van : ik sal het doen , schoon *het uuw lief of leet is* : dat is, of het uuw aangenaam is, of niet : *dat is mij leet* : *Hoofd* in *Velsen* act. 2. sc. 2.

Men sal hem, dat hij weet wat leet is, leet toedrijven : soo werd ook een Schip gesegt , niet teegen *leet* te kunnen , dat krank en broos is enl.

L E E V E R E N , schijnt te koomen van *leever* , *secur* : en beteekend behandigen , verschaffen : gelijk Koopmans woord is : *dat iemand verkogt heeft, dat moet hij leeveren* : waar van het woord *leeverantie* , en het seggen , *geld bij de leeverantie* : dat is, geld moet'er weesen , soo draa de waaren

rên sullen geleverd werden: maar om weeder te koomen tot het woord *leever*, het is een seer oud gebruik, en vornaamendlijk op vroolijke maaltijden, dat als iemand een stukje *leever* had, het selfde niet *ooverleeverde* aan een ander: voor en al eer hij een rijmpje, aangaande de *leever*, gegeven had: en dat noemden sij *leeveren*: want het schijnt, dat de *leever* ten allen tijden (gelijk nog sommige) ten hoogsten aangenaam geweest is: en dat werd nog klaarder bevestigd uit het seggen der verdrukte en verschoovene: *altijd hebben wy de leever gegeten!* schoon wij daar geen schuld toe en hebben: en dat het maar kost is voor de *Pateren de Maater*: oover een koomende met het Latijns spreukje: *nos viles pulli nati infelicibus ovis.*

LEGGEN, op sijn Seemans, stil leggen: het Schip is blijven leggen, het Schip is van plaats niet veranderd: leggen beteekend ook bewaaren (gelijk) een legger op een Schip is die geen, die het Schip bewaard: *legdaagen* de loon, en de tijd, die een Schipper heeft, en besteed, naa dat hij aan geland is, *aanleggen* een Schip aan de wal vast maaken: *wanneer sal de Beurzman aanleggen?* te weeten om te laaden: *geld aanleggen*, om voordeel daar meede te doen: *een roer aanleggen* om af te schieten: *leg het roer aan!* maak uuw vaardig om te schieten! van *leggen* komt het woord *legger*, en heeft verscheide beteekenis: eerst (gelijk geseid is) een legger een waaker op een Schip, die daar nagt en dag op past, waar van het spreukje van vuigsluiden: *hij sal voorlegger vaaren*: dat is, voor doodeeter: daar en booven werd te Scheep meede een waatervat, daar het waater tot scheeps behoef in bewaard werd, en sijnde tot dien einde groot en welbepekt, en met ijfere banden beslaagen, een *legger*, om dat het altijd blijft *leggen*, genaamd. Voorts verstaan sij ook door een *legger* een plank, daar langs men in en uit een Schip gaat, en endelijk is een *legger* een vaar, of werktuig bequaam, om daar meede andere Scheepen op sij te haalen, en op sij' gehaald sijnde te onderschraagen, en werd daarom ook een *onderlegger* genaamd.

LEGWAARINGEN, waatergangen, sie, lijfbouten.

LEK,

LEK, waar van *leken*, slijpen, beteekend, of de plaats, daar het *lekt*, of iets, dat *lek* is: in de eerste beteekenis werd het genoomen, als men seid, *daar is een lek in het Schip*: in de laatste: *het wat is lek: de breuk is lek: de pot is lek*, enz. van *lek*, komt *lekkaadje*: de schaade (te weeten) die door het *leken* der vaaten veroorzaakt werd: waar van het seggen: *wij reekenen soo veel voor lekkaadje: wij hebben soo veel lekkaadje gehad*.

LENG, soo veel geseid als *lang*, is een soort van Kabelauw, dog *langen* smal, slegt van smaak, als sij vers gegeten werd: maar daar en teegen is sij onder de Stokvisfen (naa het oordeel van de meeste) een van de beste, sie, *Stokvis*.

LENGEN, *verlengen*: langer maaken, de daagen *lengen*.

De daagjes die daar lengen.

Sijn daagjes die daar strengen.

Werd te Scheep tomtijds gebruikt voor het woord, vieren, bot geeven: het werd ook (*in re culinaria*) genoomen voor *diluer*, dat is, door het ingieten van eenig nat, rekken en strekken: *de soppeloorum moet wat gelengd werden*: van *lengen* komt *verlengen*: *de tijd wierd verlengd: de daagen verlengen*, enz.

LENS, waar van *lensen*, het welk beteekend uithaalen, waar van *uitlensen*: soo is dan *lens*, leedig: *de pomp is lens*: dat is, de pomp geeft geen waater meer: en hier van een pomp *lens* pompen: voorts bij de Waagenaars beteekend het woord *lens*, de spie, die in de as gesteecken werd.

LEUVERS, noemen de Seelui die gaaten, die in de lijken van seilen sijn, en door welkers behulp de seilen een reesje kunnen ingebonden werden.

LIGTANKER, een anker om iets op te *ligten*, sie, *Anker*.

LIGTEN, is afkomstig van het woordje *ligt* bij de Latijnisten *levus* genaamd: want *het ligt* beteekend bij haar *lux*: gelijk bij ons: *het ligt breekt deur: ontsteek ligt!* waar van, *het begint te lichten*, dat is, het begint *ligt* te werden: de dag breekt meer en meer deur: *ligten* dan beteekend

teekend bij het Seevolk ontlasten, *ligter* maaken : somtijds opwinden , ophijfen : in de eerste beteekenis werd het genoomen in het volgende : *een Schip ligten* , dat is , de goederen , die in het Schip sijn lossen : waar van een *ligter* , een Schip daar de *geligte* goederen in gelaaden werden : waar van *koorenligters* , die *kooren* oover neemen : *mastligters* , een andere toort van *ligters* , als de *koorenligters* , die geen *mast* hebben : waar van op het woord *mastligter* : *wij kregen een ligter aan boord* : dit werd ook oneigendlijk genoomen , en beteekend hulp , bijstand : *een ligter voeren* , Schipper op een *ligter* sijn : en bekend met de naam van *ligterman* , enf. : in de tweede beteekenis werd het woord *ligten* genoomen , als men seid , *een anker ligten* : een anker uit de grond op hysen : waar van het bekende spreukjen : *ik ligte mijn anker* : ik ging deur , sic , *Anker* : van een Schuit , of Schip werd het meede gesegt , als het selve uit de grond , door behulp van ander Vaartuig (als daar sijn de Bokken) opgewonden werd : van *ligten* komt *ligting* : de waaren , die in het *ligten* geloft werden : voorts sijn'er van dit woord , door bijvoeging van andere , verscheide foete manieren van spreken : als , *de hand ligten* , beeter koop geeven , als men wel behoorde , en daarom die dat kunsje niet en kan , die werd geseid , *niet te kunnen ligten nog swaaren* : niet deugen tot de koopmanschap : of ook wel al te stijf op sijn stuk staan : met de hond niet weeten om 't kalf te gaan , enf. : *den beeker ligten* : tot den drank geneegen sijn : *iemand uit het bed ligten* : dat is , iemand , daar hij op sijn bed leit , gevangen neemen : maar , *iemand uit het nest ligten* , bereekend iemand verschalken , iemand bedotten , iemand snuiten , enf.

Ligting , waaren , die *geligt* , of uit een ander Schip oover genoomen werden : het beteekend ook , seid W. p.499. de kring , of draajing van het touw rond om de spil.

L 11', komt van *lyden* , *pasi* : want het is die sijde van het Schip , die door de wind meer en meer in het waater gedrukt werd : en hier van de volgende manieren van spreken : *een Schip in lij' smijten* : *het Roer aan lij' leggen* : *het Roer*

roer in de lij' draagen : en hier van , in de lij' zijn : dat is , beneeden de wind leggen : en daar en teegen , de loef hebben : booven de wind leggen , sie loef : en naademaal die in de lij' is ten allen tijde van die de loef heeft kan beschaadigd werden : soo seid men ook van iemand , die in de knel is : die man is in de lij' : van lij' komt lijwaarts : aan de lij' sijde : waar van het seggen , sij lagen lijwaarts van ons af : lijwaarts getij , dat is , een getijde dat voor de wind affakt : een lij' seil , een strook seildoeks , dat aan de nok van de ree , neevens de andere seilen werd aangespannen , sie , seil .

L I J F , of lighaam : waar van , hij heeft een goed lijf : berje lijf : van lijf komt lijvig : gelijk men seid , het is een lijvig man : dat is , een man , die dik en vet is , gelijk ook de saamen gestelde woorden : diklijvig : swaarlijvig enf. lijf beteekend ook gelijk een lijfje : een rijgljif : een stiklijf : een jakje of oovertrekseltje , dat men om het lijf doet : voorts van lijf koomen de woorden inlijven en ontlijven : het eerste bereekend invoegen , inenten , inaugurare , inserere : het laatste dooden , waar voor men somtijds gebruikt het woord ontsielen enf.

Lijfbouten , sijn dikke of lijvige planken , die in het maaiken van de verdekken naaft aan het boord van de Schepen gelegd werden : anders werden sij genaamd waatergangen : als ook meede legwaaringen , sie , W. pag. 54. N. 1. : en pag. 55. N. 5. enf.

L I J K , door dit woord werd te Scheep verstaan de rand , of het touw , dat rondom de seilen vastgenaaid werd : en dewijl dit touw geen ander gebruik heeft , als om de seilen voor het scheuren te kunnen bewaaren : soo is het lijck sonder de seilen sonder gebruik of aansien : niet anders gelijk een lighaam , daar de siel uit verhuifd is , sonder gebruik en aansien is : en misschien ook daarom door de gelijkenis en oover een komt een lijck genaamd , sooje dat doet , soo sijt gij een lijck , het lijck ter aarden brengen : het woord lijck verschafft de Seelui het seggen : het seil is uit de lijcken , dat is eigendlijk , het seil is door de wind uit de lijcken gescheurd en derhalven onklaar : soo dat uit de lijcken sijn (onteigendlijk)
voor

voor onklaar zijn genoomen werd: van *lijk* komt *lijken*, *gelijken*, als men seid, *dat lijkt niet: zij lijken malkander op een duist*: voorts *gelijken*, *vergelijken* vereffenen: waar van, *zij zijn vergeleeken* enz.

L I J N, en touw zijn van de selve beteekenis: gelijk ook uit de saamgestelde woorden, *Lijnslaager*. Touwslaager te sien is: want door die woorden werd anders niet verstaan, als iemand, die sig met touw te maaken geneerd: gelijk een *Lijndraajer*, die de *hennip* (om soo te spreken) tot touw draaid, of spint, van de selve beteekenis te zijn erkend werd: en alsoo een *Lijnbaan*, een *baan* of plaats, daar het rouw gemaakt werd: en om dat die *baanen* groot en lang zijn, soo seid men, *het is een Huis, als een Lijnbaan*: voorts: van *lijn* komt nog in een oneigendlijke sin, een *lijn trekken*, dat is, het met malkander houden: gelijk ook een streng trekken: de *Bruin in Embl.* pag. 24. en 40. *Lijntrekkerij* het middel om de banden vast te houden, welk woord den Historieschrijver *Hoofd* seer eigen is. Voorts van *lijn* komt (bij verkleining) het woordje *lijntje*, of touwetje: *trek aan dat lijntje niet: gy moet aan dat lijntje niet trekken*: dat is, gij moet van die saak niet ophaalen: nog ook daar aan tornen: *in het lijntje loopen*, beteekend eigendlijk met de *lijn* om 't lijf een Schuit, of Schip, voort trekken: waar van het seggen, als men met iemand spotten wil, die in de plaats van meede te vaaren, *de Schuit voorttrekken moet: die in het lijntje loopt, die vaart mee*, voorts beteekend het oneigendlijk voor de fok loopen, in de *lij* zijn enz.

L I J S T, de beteekenissen van dit woord (voor soo veel die huisselijk zijn) meenen wij, dat ieder genoeg zijn bekend: als wanneer men seid, *de lijst van de kas: de lijst van de schoorsteem*, enz. zijnde maar een rand van hout, die tot sieraad aan een kas, of schoorsteen enz. werd gevoegd: voorts een *lijst* beteekend een Rol, of Register, *Catalogus*, *Index*: soo in het Grieks als Latijn genaamd: waar van, *ik vind hem op de lijst niet: zie de lijst naa* enz. te Scheep werd door dit woord verstaan de soom rondom het seil: gelijk *lijstlijnen* zijn de touwen, die om de bonnetten

netten te rijgen aan de seilen, gebruikt werden.

L I N I E, een gebrooken Latijns woord komt van *linea*: en beteekend in het gemeen een streek, of reegel, waar van *linieeren*, *linien*, trekken, of maaken: in het besonder verstaan de Seelui daar door die *linie*, die de Sterrekijkers en Weereld Beschrijvers noemen *lineam aequinoctialem*: dat is, die plaats, daar de son des middags regt booven de kruin der menssen is, gelijk ontrent de kust van *Angola*, en elders: en daar de son het gantse jaar altijd ten ses uren op en onder gaat, sie, hier de Oostindise Vojaagien: en vornaamdlijk die van onsen Leidse *Aarnoud Ooverbeek*: alwaar te sien is, hoe domme gedagten die luiden van deese *linie* hebben, die nooit in deese gewesten geweest sijn, en die daar van nooit gehoord hebben: van deese *linie* dan komt het seggen: *wij sijn onder de linie*: *wij sijn de linie gepasseerd*, enl.

Liniaal, een platte strook houts, ijsel of koper, om door behulp van dien regte *linien* te kunnen haalen.

L I P, *Labium*: *doe uw lippen toe*: bij gelijkenis werd dit woord aan een stukje houts toegeschreeven, hebbende de gedaante van een *lip*: en hier van een *verloore lip*, daar geen weergaa toe en is: als sijnde een uitsteekende strook, end, of soom van een hout, enl.

L O E F, een bekend Seemans woord, en beteekend die sijde van het Schip, daar de Wind van daan komt: en daarom beteekend *loeven*, teegen de Wind inkrimpen, scharp bij de wind houden: soo seid men, *loef aan! loef aan!* voorts *de loefbebben*, beteekend booven de wind sijn ten opsigte van een ander Schip: *iemand de loef afsteeken*, *iemand de loef afwinnen*: *iemand de loef afknippen*. alle spreuken van een en de selve beteekenis: de eerste werd ook oñeigendlijk gebruikt voor iemand oovertreffen, iemand te booven gaan: en voorwaar hoeveel aan de *loef* geleegeen is, dat weeten die geene best, die ooit of ooit in een seegevegt geweest sijn: immers dat weeten wij, dat die *de loef heeft* booven de wind is, en ten alle tijde bij sijn vijand koomen kan, daar die geen, die *in de lij' is*, sulks onmogelijk

gelijk is, en door de rook en damp naauwelijks sien kan war hem te doen staat, *sie, lij*: *Loefhouden* werd van een Schip gezegt, dat wel bij de wind seild: *loefgierig*, dat al te veel *aanloefd*, en dienvolgens niet als te wel naa het roer huisterd: endelijk *te loever leggen*, of *loefwaarts* van iemand afleggen, dat is, gelijk te sien is booven de wind leggen, het teegendeel beteekend *lijwaarts leggen*, *sie, lij*: *loefboud*, *sie, bis*.

LOET is een woord bij de Hollandse Matroosen niet seer bekend: dog daar door verstaan moet werden een Schip onder waater schrobben, en schrobrende schoon maaken.

LOG, een Scheepstimmermans woord, beteekenende in het gemeen een gat: soo seggen sij: *bak'er een log in*: *hak'er een gat in*: *kruij deur dat log*: *kruij door dat gat*: gelijk bij *Hoofd in sijn baeto act. 4. sc. 6.*

Niet sterremenderhand door wijdgebrooken log:

Maar door de treeken slim van 't Vrouwelyk bedrog.

Loggaaten, dit woord bestaat uit twee woorden: dog van een en de selve beteekenis: want een *log* is een *gat*: gelijk beweefen is: en een *gat* is een *log*: dog wat raad? de gewoonte is baas: en derhalven verstaat een Seeman door dit woord, die *gaaten*, daar het vuile waater tussen de ribben doorloopt neederwaarts naa den durk.

Log, beteekend loom in het seilen, gelijk sulks eigen is aan de Scheepen, die men de *Koe* noemd, *sie, Koe*: en in ruimer sin werden de *Menissen* en *Beesten* meede *log* en loom genoemd, die niet wel voort kunnen.

ЛОК, *lokje* een blok of blokje, dat uitgehold is, en diend, soo tot saus, als tot iets anders.

ЛОУТ, de saak is beeter bekend, als het woord selfs: want mij is niet bekend, waar het t'Huis hoord: dan (gelijk bekend is) het is een gedraaide streng van werk enf. door welkers behulp roers, geschut, kan afgeschooten, of gelost werden: hier van daan: *lont ruiken*, *ik ruik lont*, beteekend onraad verneemen: dewijl hij in vrees is, dat het op hem mogt gemunt sijn: Voorts van *lont*.

Lont-

Lontfok, het welk de *stok* is, daar het *lont* ingehegt werd, om wanneer een stuk geschuts moet geloft werden, door de vlam van het laadgat niet beschaadigd te werden.

L O O D, *plumbum* van de Latijniſten genaamd, en *Caesar bello Gallico*, handelende van het geen in Engeland te vinden is, schijnt van gevoelen geweest te zijn, dat *lood* een soort van slegt tin was: want tin noemd hij *plumbum album*, quansuis om dat tin wat wit'er is als *lood*: dog het sij hoe het sij, het is een soort van metaal, dat *swaar* is, en daar van de spreekwijzen, *het is soo swaar als lood: hij is soo swaar als lood*: welk laatſte ook wel in oneigendlijke ſin genoomen werd, beteekenende dan, hij is *swaarmoedig*, hij is gants niet lugthartig: het woord *lood* beteekend ook iets dat van *lood* gemaakt werd: als het *dieplood: paslood*, en een soort van gewigt, dat men *lood* of de helft van een ons noemd, en hier van het seggen: *hij ſal'er nog een loodje opleggen*: het welk oneigendlijk beteekend, hij ſal de ſaak nog meer beſwaaren: *hij moet het loodje ſchieten*: hij moet in het verſhot ſijn: hij moet voor een ander betaalen: en eindelijk door een *lood* verſtaat men een *loode koegel*: gelijk men te ſcheep, en in den oorlog ſegt, *iemand een lood ſchenken*, dat is, iemand met een *loode koegel* naa de kop ſchieten: *met een lood getroffen*: *hij heeft het lood al in de billen!* het welk oneigendlijk beteekend, hij heeft het ſpek al weg: hij is al in de knel: eeven gelijk iemand, die met haagel in de billen geſchooten is: enſ. ook wel de *looden* en merken, die aan Laakens, Greinen, Saajen, enſ. geſlaagen werden: jaa zelfs de *loodjes*, die aan Armen uitgedeeld werden, om Brood, Booter, daar door van Diakens, en Aalmoeffeniers, Huisſittenmeesters te kunnen ontfangen. enſ.

Loodleepel, een *leepel*, daar *lood* ingefmolten werd: *Loodlijn*, de *lijn*, daar het *dieplood* aan vaſt is.

Loods, of *Loodsman*, en in het getal van veele *Loodsliu*, een man, of luiden, die haar werk daar van maaken, om de dieptens en ondieptens te peilen: *haal de loods over!* *haal de loods binnen!* waar op *Hoofd in Velfen act. 2. ſc. 3.* ſiet, als hij *Gcrrit van Velfen* invoerd spreekende, en de *Graaf* toebij-
tende.
Bevaare,

Bevaare Loodsman, sal ons uwwe forse peilen

Te vooren onse See? van waar dit hart soo goed? enf.

Loodsen dan (gelijk booven beweefsen is) beteekend met een lood de gronden peilen, en daar door de scheepen veiliglijk in See, en binnen leveren.

Loodsmansboot, dit is het vaartuig, of de boot, die de Boordsman gebruikt om te loodsen.

Lootsmans waater, waater dat den Loodsman alleen bekend is, en waar niemand het hart heeft om te vaaren, sonder een Loodsman op zijn Schip te hebben, sie, mij hier *Roemer Visser* in zijn tiende Minnepop.

L O O P, beteekend het Latijns woord *cursum* als koomende van *loopen*: gelijk het Weimans spreekwoord is

Den Haas daar men geen loop van fiet.

Die wil de braave Jaager niet.

soo ook, *bij is op de loop*: hij is het haafepad op: *zijn hoofd is op de loop*: zijn sinnen zijn op hol, enf. daar en booven *loop* beteekend ook *busklaap*, *alvi profuvium*: soo seid men, *met de loop gequeld zijn*: de loop hebben, enf. Maar als het voor een gedeelte van een Roer, Musket of Pistool, genoomen werd, beteekend het dat gedeelte, daar het Kruid ingestampt, en waar langs de Koegel *loopt*: soo ook, *bij verstaat hem op den loop des Heemels niet*: dat is, hij verstaat sig niet op de Sterrekijkerij: voorts *loopen, currere*, heeft door een oneigendlijk gebruik de beteekenis van vlugten: als, *bij ging loopen*: *bij sette het op een loopen*: te sloop beteekend het ook seilen: waar van, *binnen loopen*: dat is, *loopen* in de Haaven: binnen gaats loopen *voor oover loopen*: *agterom loopen*: dat is, voor een Schip, of agter een Schip om seilen: hoe wel *agterom loopen*, seilen, genoomen werd voor agter Engeland om vaaren: dat de gewoonte van de Oostindische Retourvloot is, als ook van de Scheepen, die om de west van daan koomen in tijd van Oorlogte waater, sie, *Schoutens* en *Struis* Vojaagien en andere: *het seil laten loopen*, bereekend op klein Vaartuig het seil strijken: want men laat de spriet *loopen*, dat is, saken, om het seil in te neemen, of te verminderen: van *loopen* komt

komt het woord *looper* en beteekend verscheide dingen : eerst op sijn Weimans de leeden , of pooten , daar een *Haas* enf. op *loop* : ten tweeden het touw aan een taakel , daar men de goederen meede in , of uit een Vaartuig hijfd , en ten derden , een *sandlooper* , gelijk het seggen is , *keer de looper om* , en endelijk een sleutel , daar meede men veelderhande slooten te gelijk opsluiten kan : enf.

LOOS , schalk : waar van *loosheid* schalkhid : maar *loos* beteekend ook *leus* , dat maar om welstaans wil werd gedaan : gelijk alsoo in den Oorlog het woord de *leus* , of , *loos* genaamd werd : *wat is de leus ?* te Scheep beteekent de *loos* of *loofe* een end touw , dat maar om de *leus* los hangt : en *loofe poorten* , die dikke planken , die in de regte poorten geset werden , als men slaags is.

LOOSEN , sig quijt maaken : *ik heb veel waater geloofd* : waar van *waaterloofing* of riork : *ik heb steentjes geloofd* : en op dien selven voet : *ik heb die vrienden geloofd* : *sij heeft dat pakje geloofd sonder wurmkruid* , dat is , sij heeft heimelijk aan twee stukken geleegeen.

LORDING , een touw hebbende de dikte van een duim , daar meede Kaabels en andere touwen meede verforgt werden voor het inwaateren : en is derhalven seer swaar geteerd.

LOSSEN , *verlossen* : gelijk , een pand uit de Lombard , en een slaaf uit sijn slaavernij , door *losgeld* , *geloft* werd , soo ook werd het geschut *geloft* te werden : als het afgeschooten werd : en de waaren gesegt werden *geloft* te werden , als sij uit het Schip , daar sij in waaren , *ontlaaden* werden : sie *laaden* : en de spreuk , *sij doet niet dan lossen en laadan* : *losgeld* , *lutrum* , *redemptionis pretium* , dat geld , waar voor een slaaf *geloft* werd , enf.

Losbranden , een Roer of Geschut affschieten : *brand los ! schiet af ! brand er op los !* enf.

Losfcharp , alderhande ijferwerk , als staaven , schroot , enf. dat maar *los* in het Geschut , sonder Kardoesen , gesteecken werd.

LUGT , *äer* , beteekend eigendlijk , dat geen , waar

door wij den aadem haalen, en waar in de Voogelen vliegen: waar van het volgende: *het is beeter een Voogel in de hand, als tien in de lugt*: ruimer werd het somtijds bij de Seelui genoomen, te weeten, voor de *lugt*, die bewoogen is, die wij wind, en koelte, noemen: soo seid men, *daar komt lugt*: *daar komt een lugje*: het welk oneigendlijk beteekend, daar komt verligtenis, daar is een aanblik van goede hoop: voorts *lugtscheppen*: aadem scheppen: *ik heb daar geen lugt op*: ik heb daar geen sin in: ik heb daar geen muts op: *ik heb daar de lugt van weg*: ik heb al kennis van die saak: *de lugt is daar niet klaar*: daar is onraad: *ik ga om een lugje*: ik ga om een avond lugje, naamendlijk te scheppen: *om een lugje sijn*: *om een lugje raaken*: om hals raaken enf. endelijk beteekend *lugt*, het geen de Wijnverlaaters gebruiken, om de Wijn eenigfins teegen de *lugt*, en het vervliegen te bewaaren: soo seggen sij: *doe wat lugt op bet vaatje*: *de Wijn lugten*: *de Wijn is gelugt*: de Wijn is met *lugt* verforgd: voorts *lugten* beteekend iemand wel moogen lijden: en daar en teegen *iemand niet moogen lugten*: iemand niet kunnen dulden, en hier van seid men: *ik mag die vent niet sien nog lugten*: van *lugten* komt *lugtig*, *lugtbartig*, blijgeestig: *lugtig van sinnen*: *lugtig*, dunnetjes gekleed: dat is, een *lugtig kosje*, het welk beteekend een kosje, dat *lugt* om te verteeren: *een lugtige plaats*, een plaats die oopen en niet beslooten is: en daar men veel oopen *lugt* heeft: *een lugtig huys*: dat niet bedompt is: enf. *lugtgaaten*, *gaaten*, om daar door *lugt* te scheppen: van *lugten* komt ook meede *verlugten*: verfrissen: *een bed verlugten*, dat is, te *lugt*, of te *verlugten* leggen: *ik moet mij wat gaan verlugten*: beteekend, ik moet mij met wandelen wat vermaaken, *verlugt u uw wat!* endelijk *uitlugten*, heeft die beteekenis, dat men daar door verstaat, schelden, baaren, tieren: soo seid men: *iemand uitlugten*, dat de honden geen Brood van hem fouden willen eeten: het welk een onbeschofte hyperbole is.

L U I S I J N, loomsijn (gelijk bekend is) bij de Scheepstimmerlui beteekend het, niet wel gekromd of geboogen sijn.

L u i w a a -

Luiwaagen, soo wij op de samenstelling van dit woord sien, die is ieder (geloof ik) genoeg bekend : als koomende van *lui*, en *waagen* : maar de beteekenis (op sijn Seemans) is van meerder opmerking : want (om voor bij te gaan de beteekenis van een *luiwaagen*, daar de Vrouwlui de kostelijke Vloeren meede schrobben, en alleen een stijve schuier met een lange steel is) soo weet'et, dat te Scheep een *luiwaagen* (op groote Scheepen) een dwershout, of het ijser beteekend, daar de Roerpen oover heen en weer loopt : en op klein Vaartuig, daar de beugels van fok en seilen oover heen en weer slingeren : en naademaal dit hout, of ijser onbeweegelijk staat (daar de Roerpen, en de beugels van fok, en seilen geduurig in beweging sijn als een teeken van *luiheid* : soo werd het woord *luiwaagen* of *luibak* (de *bak* genoomen voor de *waaagen* : waar van *bakwaagen*, als een *waagen*, die een *bak* heeft) genoomen voor een *lui mens*, en die, daar andere werken, leedig staat.

LUIEN, werd somtijds genoomen *passivè*, somtijds *activè* : *passivè* werd het genoomen, als men seid : *de klok die luid* : *active*, sij *luien de klokken*, soo hier eenige giffing plaats hebben mag, wij souden gelooven, dat *luien* afkomstig is van, *lui*, *luiden*, dat is, volk, alsoo men, door het *luien van de klokken*, de *luiden* te saamen roept : gelijk in veel voorvallen gebruikelijk is : en in het besonder oover de dooden, als willende daar meede ieder indagtig maaken, dat hij meede behoorde te gaan, en het Lijk van de Ooverleedene de laatste eer aante *doen* : voornaamendlijk soo het een oude doo' is : waar van het seggen : *lui ! lui ! het is een oude doo' !* en dit *luien*, God beetr ! is heeden ten daage niet genoeg : maar de weereld is soo verbafterd, dat sij nauwelijks door dit *luien* kunnen tot haar pligt aangemaand werden : ten sij haar voor eerst en voor al bekend sij, dat'er op het *geluid* van de Metaale : nog een *geluid* van Glaase klokken gehoord, en een digte stofreegen van goede vogt gevoeld sal werden, *Sed hæc, ut in παρῶδω*. van *luien* komt *inluien*, inroepen, indaagen, aankundigen : als, *de kermis is ingeluid* : en het teeggendel, *de kermis is uitgeluid* : iemand uit

luien, beteekend oneigendlijk, *iemand uitlügen*, iemand uit schelden, *sie*, *lugt*: *verluien*: nog een maal *luien*, en met *luien* verbeteren: dog, *verluien laten* beteekend uitstrooien: gelijk men seid, *sij laten* dit, of dat, *verluien* en soo voorts.

LUIK, *luikje* komt van *luiken*, en beteekend toe doen: waar van in het vervolg breeder: en soo is een *luik* anders niet, als dat iets toedekt: soo sijn de *luiken* voor de glaafen: de *luiken* van Vaartuigen, en in het befonder de *stulpluiken* op de *luikgaaten* niet anders, als *stopsels*, die op de gaaten geleit, en *gestulpt*, werden: maar om nute betoonen, dat *Luiken* toe doen beteekend: daar toe is het bewijs niet verre te haalen: gelijk uit de volgende spreekwijzen blijkt: *ik heb mijn oogen niet gelooken*: dat is, ik heb mijn oogen niet toegedaan: ik heb gants niet geslaapen, *sie*, *Luiken*: of *Hoofd in Velsen act. 4. sc. 5.* maar nog klaarder in het volgende, alwaar het voor sterven, of dood sijn, genoomen werd: als, *soo draa hij sijn oogen gelooken had*: *soo draa sal hij sijn oogen niet gelooken hebben*: of wij fullen sijn goed, en, aan tasten. *Oogluiken*, van waar, *het geschiede met oogluiking*; dat is, men sag het door de vingeren: men deef sijn oogen toe, en men wilde quansuis het niet sien. Van dit *luiken* is af komstig het saamengestelde woord *ontluiken*: het welk een teegenstrijdige beteekenis heeft: want, het beteekend oopen gaan: gelijk men seid: *de roosjes ontluiken*: en de gelijkenis daar van genoomen: *hij ontlook gelijk een roos*: dat is, sijn hert ging oopen: en hij verquikte gants en gaar enf.

LUITENANT, een gebrooke Latijns, of Italiaans woord, en werd wel overgeset, en onse Burgerfchap ingelijfd: een Steehouder, als die in afweesen van sijn Ooverste, of Capiteip, sijn plaats bekleed: en soo komt het van *locum tenere*, of, *logotenant*: en de selve sijn veelderhande naa de plaats die sij bekleeden: als *Luitenant Admiraal*: *Luitenant Cornel*: *Capitein Luitenant*: en endelijk, een slegt *Luitenant*, die maar onder een slegt *Capitein* staat enf.

Lul is bij veele een onbekend woord, en heeft al verscheide beteekenissen: waar oover *Kilianus* kan naagelaagen werden: als dat het soude beteekenen een geluid: als eens sijnde met het woord *Lul*, waar van *lollen*: dat de katten eigen is: en daar van een *lullepijp*, een *lullepijp*: soo werd ook (gelijkenis halven) een pijpkan een *lul* genaamd: maar de Dordenaars, enf. en selfs *Kilianus*, noemd het op sijn Scheeps een breede fok: die bij ons een *Kluiffok* genaamd werd: sie op sijn plaats, dit woord: en gij sult uuw de moete (soo ik hoop) niet wan danken.

L U U W, min winderig, dit is de *luuwe* sij: waar van *luuwen*, het begint te *luuwen*, en werd eigendlijk van de wind gesegt, als die allensjes minder en minder gevoeld werd: waar van het bekende spreekwoord: *het begint te luuwen* (sei' de Reiger) en *hij sat agter een bies*: oneigendlijk werd dit seggen, *het begint te luuwen*, gebruikt, voor het onweer, en ongemak, en swaarigheid gaat oover: van *luuw* komt *luuwte*, voor de plaats die *luuw*, dat is, voor de wind beschut is: hier van, wij soeken de *luuwte* de *Bruin* in Embl. pag. 18.

MAAGER, werd gesteld teegen *Vet*, en ons sou' niet vreemd dunken, dat dit woord met het veranderen van een *e* in *g*, af komstig was van *macer*, en beteekend *maager*: maar bij de Seelui beteekend *maager* ook ondlep: waar van *maager waater* enf. *Maagermanneje* deese naam werd gegeeven aan het voormars seils boelijn.

MAAKELAAR, komt van *maakelen*, en is een frequentivum van *maaken*: en soo beteekend een *Maakelaar* een die sijn werk *maakt* van de koop te *maaken*, tussen kooper, en verkooper: *maakelaardij* het loon, dat een *maakelaar* geniet voor sijn *maakelen*, of (soo sij het noemen) voor de partij te sluiten: en werd ook *cortagie* genoemd: het woord *Maakelaar*, en *Maakelaarster* werd ook, in een haatelijke sin genoomen voor een koppelaar, of *Koppelaarster* enf.

MAALSTROOM, te saamen gesteld van *stroom* en *maalen*: als sijnde een *stroom*, die *maald*: en werd ook bij

andere genaamd een *draaistroom*: een *wel*: een *draaikui* want het sij wij seggen, dat de *stroom maald*, of dat sij *draaid*, of *weld*, het is al een beteekenis: wat nu *maalen is*, dat weet ieder genoeg door sijn selven, *afkoomende* van een *moolen*, waar van *Moolenaar* enf. dog oneigendlijk segt men, *dat iemand maald*, wien de finnen geduurig met een en de selve saak beefig sijn: en ook wel voor mijmeren gebruike-lijk.

MAAMIERING, of *Mammiering*, een buis van seil-
doek, daar het pompwaater door loopt, zie, W. pag. 16.
N. 14.

MAAN, *Luna*, dat Heemelligt, dat van God gesteld is tot een teeken der nagt: gelijk de Son des daags: waar van *nieuwe Maan*: *volle Maan*: gelijk die de getijden rekenen seggen, als de *Maan*, of *nieuw*, of *vol* is: het geschiede met een *wassende Maan*: het geschiede met een *afgaande Maan*: soo ook het is *quartier Maans*: het *eerste quartier*: het *laatste quartier* enf. van dit woord *Maan* komt *maandag*, als de *dag* van de *Maan*: gelijk de Latijnisten (welke's woorden wij niet alleen in de maanden: maar ook in alle daagen der week volgen) deselve noemen, *dies Luna*: zie *Nannius in Miscellaneis*: voorts *Maanligt* *Maaneschijn*, het ligt, en het *schijnsel* van de *Maan*: enf. van grooter opmerking soude sijn te onderzoeken, of van dit woord *Maan Luna*: (want van de *Maanen der Paarden* sullen wij nu niet spreken) afkomstig is *maanen*, waar van *aanmaanen*, *afmaanen*, *inmaanen*, *vermaanen*, enf.: wat ons aangaat, wij souden van *gevoelen sijn*, dat het komt van het Latijns woord *Monere*: en niet van het eerste: want niet teegenstaande *Monere* met een *o*, en *maanen* met *aa* geschreeven werd: nogtans seggen wij, dat dit geen kragtig bewijs is, om sulks te beletten: immers hoe ligtelijk de *a*, of *aa*, in een *o*: of de *o* in een *a*, of *aa* veranderd werd: daar van sijn in onse Letterkonst, die wij in korte meede in het ligt hoopen te brengen, genoegsaame staaltjes: en om kort te sijn: hoe komt het anders, dat de *Maas* komt van *Mosa*? of *Mosa* van *Maas*? *maalen* van *mola*? of *mola* van *maalen*, enf.

Maand-

Maandgeld, de betaaling of leening, die iemand het zij Bootsgefel geniet, voor de dienst van een *maand*.

MAAREN, zie, *Meeren*.

MAAT komt van *meetten*, en dat van *metiri*, gelijk het de taalkundige ten oovervloed bekend is: een *Maatflok* dan is niet anders, als een *flok* daar meede men *meect*, gelijk sulke *flokken* vele en verscheide sijn, dog wij oordeelen niet noodig te sijn de soorten daar van alhier op te haalen, zie, *flok*.

MAL dunkt onste koomen van *maalen*, *afmaalen*, dat is, afbeelden, en soo is het *maleen* patroon, daar men iets naa afbeeld: gelijk de Scheepstimmerlieden de planken, en balken, en roers van Scheepen naa een *mal* haar fatloen koomen te geeven, zie *W.* pag. 185. N. 4. en de *Bruin* pag. 65. op de spreuk, *is het al van het mal*, enf.

MAN beteekend in het gemeen iemand, die tot sijn *manneijke* jaaren gekoomen is: of die bequaam is om *mans* werk te doen: soo seid men te Scheep: *die jongen sal voor man vaaren*: voorts van *man* komt *mannen*, dat is, met *mannen* voor sien: gelijk het seggen is, *de vloot*, of *boot mannen*: iemand *ontmannen*, iemand sijn kragten beneemen, en dien volgens ook lubben, enf.: *vermannen*, meer doen als men kan: soo hoord men somtijds spreken van swakke sienen, dat sijn haar *vermanden*, om het een of het ander te doen.

Manskop, dit is een blok voor aan de Scheepen, om een touw aan te beleggen, hebbende tot sieraad de gedaante van een *manshoofd*: de *Jagten*, en Sardammer Seilschuiten hebben ook gemeenelijk *manshoofden* booven aan haar roers, gelijk bekend is.

MANTEL, een bekend opperkleed, waar van, *de mantel omkangen*, dat is, sig opschikken, om iets voor een ander te verfoeken: te Scheep beteekend het volgens *W.* pag. 500. taakels, die in het fokkewand gefet sijn, om swaarwerk in te setten: van *mantel* komt *manteltje*, een kleine *mantel*, en in een enge beteekenis een vrouwe jak sonder mouwen: endelijk een *manteling* beteekend bij de tuiniers, een beschutfels teegen de wind, enf.

MARKER, zie, *merker*.

MARLING, of, *meerling* dun touw, dat bequaam is om iets te *maaren* of *meeren*, dat is, vast te binden: gelijk het gebruik ten oovervloed aan ieder een bekend is. *Marlen*, is niet anders, als de *marling* aan de seilen vastnaajen. *Marlpriem*, de *priem*, of naald, die men tot het *marlen* gebruikt. *Marlreep* is het *marltouw*, daar men de seilen meede op bind.

MARS, de oorsprong van dit woord is bij sommige tweefins: en meenen, dat het af komstig is, of van het Franse woord *marfche*, dat is, gaa voort: waar van *marcheeren*: of van een *kraamers mars*: wat de eerste uitleg aangaat, daar souden wij ons gans niet naa kunnen voegen: want'er geen of weinig seer bekende Scheeps deelen haar naamen aan de Franse schuldig sijn: maar wat de laatste belangd, wij meenen, dat de selve teenemaal met de saak oover een komt: te meer dewijl al ten tijde van de Romeinen dit Scheepsdeel de naam van *Corbis*, of ons Neerlands woord (dog verbafterd) *korf*, af komstig is: en soo men let op de *marsen* van de kraamers, men sal een groote gelijkheid tusschen die beiden vinden: zie W. pag. 56. N. 16. 17. of liever, soo als sij oover al op de groote Scheepen, of bij de Blookemaakers te sien sijn. Dog tot naartigting van onkundige, soo diend geweeten, dat de *mars* een rond, en hout werktuig is, en dat sig rond om de mast uitstrekt, ter plaatse daar de hoofdtouwen gespannen werden: haar gebruik is, op dat de *mastklimmers* daar te gemakkelijker haar werk souden kunnen doen, en de seilen regeeren: ten welken einde eenige reepen werden geslaagen, om niet ligtelijk van booven needer te storten: ieder mast nu heeft'er een: hoe wel de Spanjaards op haar bakbeesten van kraaken'somtjids'er twee gebruiken: waarom ons seevolk daar meede spottende seid: *hij voerd mars booven mars*: dat is, hij maakt groote *bravaade*, en het en heeft niet veel om het lijf, enf.

Marsklimmer, of *mastklimmer*, een bootsgesel, wiens werk het is in de *mars*, of *mast* te klimmen.

Marsseil,

Marsfeil, dat *feil*, het welk aan de masten van groote Scheepen booven de *mars* is: een *marsfeils val* is de *val*, of de reep, of het touw, waar meede het *marsfeil* opgehijfd werd. Het *marsvel*, is het *vel*, waar meede de *mars* bekleed werd, om te min beschaadigd te werden.

M A S T, beteekend al het geen waar toe een *mastboom* gebruikt kan werden: soo noemd men de paalen, die in de grond geslaagen werden, *masten*: waarom Amsterdam niet onwaardig het verkeer *mastenbos* van iemand genaamd is: als niet soo seer steunde op de grond, als wel op de *masten*, die in de grond ingeheid sijn, en daar de gebouwen op rusten. Te scheep noemd men de *mast*, het lang, rond, en opstaande hout, daar de hoofdtouwen tot steevigheid aan gespannen werden, enf.: op kleine vaartuigen vind men'er gemeenlijk een, op grooter twee, en op de grootste drie: waar van het seggen, *het is een Schip met drie masten*: dat is, het is een groot Schip: de naamen nu deeser *masten* sijn verscheiden: de voorste *mast* werd de *fokkemast* genaamd, om dat daar aan het seil de *fok* gesien werd: de tweede, of middelste, naa haar gestaltenis, *de groote mast*: waar van de spreekwijzen: *vaaren daar de groote mast vaart*, dat is, vaaren werwaarts het valt: *daar moeten geen twee groote masten op een Schip sijn*: het welk, in een oneigen sin genoomen, beteekend: daar moet maar een den baas sijn: *non regnum in regno* naa het spreekwoord der Grieken *εἷς κέεργός ἐστι*. *unus rex, unus imperator*: de derde, of de agterste, werd de *befaansmast* genaamd, naa het seil de *befaan*: van *mast* komt een *mastklimmer*, sie het woord *mars*: ingelijks een *maстеmaaker*, dat is, die de kennis heeft om de *masten* tot de Scheepen bequaam te maaken: een *mastligter* een *ligter* met een *mast*, sie, *ligten*, of, *ligter*: *mastspoor* het *spoor*, of de holte, daar de *mast* in staat, sie, *spoor*, enf.: voorts vind ik bij *Hoofd in Velsen act. 1. scena 4.* het woord *vermast*: het welk eigendlijk beteekend met al te swaaren *mast* beladen: dog aldaar in het gemcen voor overlaaden:

Wat neemt gij te verwoesten

Voor bloejend rijk, 't welk sloopt vermast van weeld' en schat?

K 5

M A T,

MAT, heeft verscheide beteekenissen : voor eerst al een bijvoegelijk woord, en beteekend *moe'* : waar van, *ik ben moe en mat* : dat is, ik ben afgesloofd : daar en booven, als een selfstandig woord, beteekend het een bekend werktuig, dat van biefen enf. te saamen gevlogten is, gelijk daar sijn de *vloermatten*, *stoelmatten*, *hangmatten*, anders genaamd van haar gebruik *hangmakken*, waar van op sijn plaats : voorts *matfchudding* : dat is, dat gruis, en die vuiligheid (het sijn van Kooren of Rijst enf.) die als de vaartuigen geloft sijn, bij een geveegd, en op een *mat* te verlugten geleid werden : van een andere beteekenis is : dit woord bij de haanemelkers, dewelke een *mat* noemen een kooi, daar in de haanen geset werden, om teegen malkander te vegten : en dewijl dit voor die beesjes niet veel vreugds is, haar selven daar *soo* af te flooven, en somtijds dood te vegten : *soo* werden die luiden gesegt *in de mat te sijn*, die in de knel, of in het naauw sijn : *op het mat koomen* : van de selfste beteekenis, als : *op het flag koomem* : het welk de Latijnisten noemen *superuenire* :

Addit se sociam timidisque superuenit Ægle.

Virg. in bucolicis. Endelijk werd het te Scheep genoomen voor kleeden, die van dun touw te saamen gevlogten werden, en met de naam van plating bekend sijn.

MEEREN, of *maaren* is een bekend Binnelandsvaarders konst woord, en beteekend een Schip aan de kaai met een touw beleggen, dat is, vastmaaken, waar van een *meertouw*, daar men meê *meerd* : *de Bruin in Embl. pag. 142. mannen meer? mannen meer!* enf.

MEESTERRIB, als de *Meeſter*, en de baas van alle *ribben*: anders genaamd de *middelrib* : dat is, de grootste *rib* in het ruim van een Schip : en heeft sijn naam, om dat het grootste en het beste veeltijds met de naam van *Meeſter* uitgedrukt werd : *soo* seid men, *den Meeſter ſpeelen* : dat is *Meeſterlijk* : dat is een *Meeſterſtuk* enf. *sie, rib.*

MEETEN, waar van *maat*, sijn beteekenis, en af komt *sie*, op het voornoemde woord *maat*.

MERK een teeken, waar aan men sijn, of iemands anders

ders aan kennen kan: waar van het zeggen, *dit is mijn merk*: *het nuw merk*! van *merk* komt *merken*, met een *merk* teekenen: gelijk baalen, tonnen, pakken, jaa linden en wollen *ongemerkt* werden: en wanneer fulks niet en is geschied, dan seid men, het is *ongemerkt*: waar van *ongemerkt* oneigenlijk beteekend, daar niet opgelet is: en daarom was het ongeestig, dat *Aarnoud Ooverbeek* eenig goed bij sig hebbende, daar *Compagnies merk* niet op stond, en daar oover van de Fiscaal hooren moest, dat het *ongemerkt* was: al lagghende uitschoot, *laat het ongemerkt door gaan*! sie sijn *Vojagie*: de saamgestelde woorden voorts sijn *aanmerken*: *opmerken*, enf.: waar van in ons groot werk de uitleg te vinden.

Merker, of *marker*, is een strook houts, dat men onder de luken leit, om lugt te scheppen, sie, *W. pag. 55. N. 10.*

MIDDELRIB, sie, *meesterrib*, of *rib*.

MIE, *de mie*, tijding: waar van, *de mie brengen*, *tijding brengen*: als men seid, *sij bragten de mie*, dat de *Scheepen binnen waaren*: en bij gevolg werd de *mie* ook genoomen voor de vereering, of het booden brood (van ouds genaamd) dat aan de *mie bringer* gegeven werd: soo seid men ook booden brood verdienen, enf.

MIK, beteekend eigendlijk een paal, booven met twee uitsteekende stompjes, bij de Latijnisten genaamd (naa de gelijkenis van de hoornen van een hart) *cervus*: waar van bij *Virg. in bucolicis*: *figere cervos*: bekender is bij ons de beteekenis van dit woord, als het voor een paal genoomen werd, daar men misdaadigers aan hangt naa haar dood: waar van iemand in een *mik hangen*: *hij hangt in een mik*: van *mik* komt *mikken*, naa een *mik schieten*: dat men nu naa een *doel*, *doelen* noemd: en op het Latijn *collineare* genaamd werd.

MINUUTLIJN, dit woord is te saamen gesteld van *minuut* en *lijn*, beide basterd woorden, en beteekend een klein of dun touw, sie, *W. pag. 501.*

MODDER, slijk, *modderen*, de *modder* uit de grond uit haalen, waar van *modderman*, *moddermoolen*, *modderpoel*, een *modderige poel*, bij de Latijnisten *palus*, en bij de Braban-

Brabanders *peel*, *peellanden*. *Modderpraam*, *modder-
schouw*.

MOERSEE, een geweldige onstuimige *See*, en voor
boode van groot onweer, zie, *Hoofdsee*, enl.

MOETEN, beteekend te Scheep geheel wat anders,
alsdaar voor het in 't gemeen gebruikt werd, als men seide,
moeten is dwang: want het beteekend aldaar sagjes voort-
dowen.

MONDKOST, eetwaaren, en derhalven komt het van
mond en kost, enl.

MONNIK, dit woord is afkomstig van het Griekse
woord *μοναχος*, en beteekend eenzaam leeven, gelijk in
de Kloosters de *Mannikken*: te Scheep beteekend het een
werktuig, dat met een andere naam (gelijkenis halven) de
steen genaamd werd, enl. W. pag. 56. N. 17.

MONSTEREN, schijnt mij te koomen van *monstrare*,
dat is, toonen: en is dan van de selve beteekenis als *lustre-
re*: want een Kapitein toond, dat hij het noodig, of be-
doingen volk heeft: en de *Monsterbeeren* sien en letten op
het selve: *morgen sullen wij monsteren*, en *geldgeeven*: van
monsteren komt *monstering*, de vertooning van het volk:
waar van, *de monstering sal geschieden*: *de monstering passe-
ren*: dat is, van de *monster Heeren* voor vol aangefien wer-
den: en voorts de *monsterplaats*, de plaats daar men *mon-
stert*.

MOOKER, beteekend een seer swaaren ijseren haa-
mer, gelijk die geene sijn, waar meede de ankers gesmeed,
en in een geklonken werden: waar op *Hoofd in Velsen* siet,
act. 1. sc. 3.

naakt armde reusen

Op aanbeeld souden 't met geen loggemookers kneusen.

MOOLEN komt van *maalen*, of liever (gelijk wij ge-
toond hebben) van *mola*: wat nu een *moolen* is, dat is voor
een Neerlander ten oovervloed bekend, als sijnde maar een
werktuig, daar men meede *maald*: dog van dit woord wer-
den eenige spreekwijzen ontleend, die haar bijzondere op-
merkingen hebben: als voor eerst, *daar is wat in de moo-
len*:

ken : dat is oneigendlijk , daar is wat op handen : daar is een
 rokje te vuur : daarenbooven , dat is waater op sijn moolen ,
 dat is , die faak gedijd teenemaal tot sijn voordeel , dat slaagd
 hem seer wel : dat is voor hem een boegslag : nu dewijl der
 veelderhande *moolens* . (soo in gedaante als in haar uitwer-
 kingen) sijn : soo ontmoeten ons verscheide saamenge-
 stelde woorden : als een *windmoolen* , die door behulp van
 de *wind* omgedreeven werd : en heeft derhalven sijnne sei-
 en , en wiken ens. hier onder werden bij ons erekend ,
 de *Kooren-moolens* , *Saag-moolens* , *Run-moolens* , *Papier-moo-
 lens* , *Vol-moolens* , en zelfs de *Waater-moolens* , dewelke door
 de wind omgedreeven werden , en door behulp van schep-
 pers het *waater* uit de polders in de boefemen , en ring-
 slooten uitwerpen : want in enger beteekenis erkennen
 wij het woord *Waater-moolen* , wanneer het genoomen werd
 voor een *moolen* , die door behulp van *waater* bewoogen
 werd : gelijk op veel plaatsen gebruikelijk is : een *ros-moolen*
 beteekend een *moolen* , die met een *paard* omgetrokken
 werd : want een *ros* op oud duits een *paard* beteekend : sje ,
Hoofd in Velsen act. 5. sc. 3.

En wend , dewijl hij spreekt , 't geswinde ros den kop.

En stoot ten graavewaarts , daar sit hij wan den paarde.

Soo ook het *paard* der vier *aimijns* kinderen werd genaamd
ros Beiaard : en om klaar te gaan : sje mij eens de beteeke-
 nis in de saamengestelde woorden : *rosbaar* , *rosbel* , *roskam* ,
roskammer , *rostuisser* , ens : van *ros-moolen* komt het seggen ,
in de ros-moolen loopen , dat is , gestaadig , en sonder ophou-
 den met sijn daagelijksen arbeid , en beroep beefig sijn : en-
 delijk een *hand-moolen* , die met de *hand* omgedraaid werd :
 een *moolesteen* , de *steen* waar op , en waar door iets aan stuk-
 ken gevreeven werd : een *moolenijser* , het *ijser* daar de *moo-
 len* in draaid : een *moolepaard* , een *paard* dat de *moolen* om-
 trekt : en dewijl dit een seer swaaren arbeid is , soo seid men
 van slaafagtige menssen , dat sijn *arbeiden* , als *moolepaar-
 den* , ens.

MORGEN , beteekend somtijds de dag van *morgen* : ge-
 lijk in het bekenden loopje : *hier tapt men morgen om niet* :
 het

het beteekend ook de *morgenstond*, waar van, *goeden morgen*, waar voor men gebrooken segt, *gemorgen*, dat is, ik wensc uuw deefe *morgenstond* met geluk, en fonder teegenpoed mag vergaan: *de blonde morgen*: of gelijk *Hoofd in Granada* defelve beschrijft aG. 4. fc. 2.

O bloosend' ugtend,

Voorloopster van de Son, vroemoeder van den dag.

MORLEN, beteekend in den donker, en bij den taft arbeiden, gelijk fulks in een gants gemeene beteekenis bekend is: te Scheep werd het eigendlijk gebruikt en gepaft op iemand, die in het ruim, of het hol van het Schip iets sonder ligt, en derhalven bij den taft doet.

MOS, ruigte, die aan de boomen groeid, en gedroogd sijnde bequaam is om voor werk, of herpluis gebruikt te werden, om te breeuwen: *Moskwil*, de *kwil* (of gelijk het woord behoorde uitgesprooken te werden) *de ik wil*, dat is, een haamer daar men geweld mee' doen kan: gelijk in voorval van weigering, iemand van de Ooverheid, of Staat, daar toe gelaft, kisten, en kassen: flooten, en deuren naa sijn wil en believen op slaan mag: *een moskwil* dan is een haamer daar de *mos* meede ingedreeven werd, anders genaamd een *klouwer*, het welk op sijn plaats te sien is.

MOSKOU, de Hoofdstad van *Moskoviën*, en daar van hebben de Koopluiden de naam van *Moskoviefe handelaars* en de koophandel, die daar opgedreeven werd, werd de *Moskoviefe handel* genaamd, en soo ook een *Moskovievaarder*, een Schip, of Schipper, die sijn laading van der *Moskou* ontfangt, en te *Archangel* (een plaats naader aan See geleegen) inneemt: dit heeft ons goed gedagt, aldus aan te teekenen, op dat wanneer iemand ergens leeft van een *Bergervaarder* (te weeten in *Noorweegen*) een Schip, of Schipper verftaa, vaarende om stokvis: een *Noordsvaarder* om hout: een *Fransvaarder* om *Fransse* waaren: een *Spaansvaarder* die op *Spanjen* vaart: het selve sij ook gefegt van een *Straatsvaarder*, *Oostindies*, *Westindiesvaarder*, en den handel, die aldaar gedreeven werd, enf.

MOSSEL is van de Latijnsten ontleend, die de selve noemen

noemen *musculus* (*Ostracorum*, *sed vile genus*) en waar van een *Moffelman*, een *Moffelkreek*, *Moffelschuit*, *Moffelichulp*: *wanneer zijn de moffelen gaar!* als zij gaapen. De *moffelen* nu zijn ligtelijk gaar te krijgen: en daarom, als men wil seggen, dat iets (als in een oogenblik) sal en kan geschieden: soo seid men; *eer men een soo' moffelen sou' kooken*: gelijk de Latijnisten seggen: *citius quam asparagi coquantur*: dat is, eer een paard zijn oor likt: of eer iemand drie tellen sou', met een vaart: met een snap, enf. Door gelijkenis werd het ook genoomen (*in priapeis*) voor *natura minima*: oneigendlijk werd dit woord ook gebruikt voor eenig ongemak: als men seid: *daar leggen de moffelen*.

M O U S O N, of passaat: *de mouson begint te waajen, sie, passaat*.

M U I S, een bekend viervoetig, en schadelijk diertje, van de Latijnisten *mus* genaamd: hier van werden veel spreekwijzen ontleend: als naamendlijk: *het is een arme muis, die maar een hol heeft*: waar meede in een ontleende zin beteekend werd, dat het een arm gesel is, die sig maar op eenderhande wijs weet te redden, en dien volgens ligt te vangen is: daarenbooven, *het is een muis met een staartje*; dat is, daar schuuld wat meer, als men wel meend, of wel soude kunnen denken: *die muis is al in de val*: het welk beteekend, die man is al in de knel: *het wil al muisen dat van katten komt*: volgens het bekende spreukje, en waar op *Cats in Embl.* een uitbreiding maakt.

Al wat van Aapen komt, dat is gewend te luisen.

Al wat van katten komt, dat is gewend te muisen.

En alsoo, *natura sequitur semina quisque sua*. Het woord *muis* werd ook bij de heelmeefters genoomen voor een vleesagtig gedeelte des menschelike lichaams, en dat met ten konft woord *musculus* of *muisje* genaamd werd: immers het is ieder bekend wat *de muis* is *van de hand*: voorts werd een aardaaker van de kinderen genaamd met de selve naam (gelijkenishalven) en endelijk werd het woord *muis* te Scheep genoomen voor touw, dat toegedraaid is, enf.

N A A D,

NAAD, dit woord is ieder genoeg bekend, en voornamendlijk, de *naajers*, die ook zelfs veelderhande soorten daar van weeten op te tellen, die wij onnoodig agten op te haalen: een *naald* dan noemen wij al het geen twee lappen, of strooken met sij gaaren, seilgaaren, enz. aan een houd: de *Bruin in Embl. pag. 139.* van *naald* komt *naadje* bij verkleining, en hier van het spreekwoord, *sijn naadje naajen*, het welk oneigendlijk beteekend, sijn voordeel zoeken.

Naadbaakje, welkers af beeldfel te sien is bij W. pag 185, N. 1.

Naadpresenning, dit woord werd te saamen gesteld van *naad*, en *presenning*, en soo beteekend het niet anders als *presenning* (waar van hier naa breeder) die op *naaden* gelegd werden.

NAAGEL, om dit woord te ontlasten van sijn veelderhande beteekenissen: soo sullen wij eerst oopen leggen de gemeenste beteekenissen, als naamendlijk, dat een *naagel* genoemd werd voor een noodsaakelijk bijvoefel aan duim en vingeren: bij de Latijnisten genaamd *unguis*, en dat te verwonderen is, hoe wel de klauwen der beesten honderd ja duisendmaal grooter sijn: egter werden die in het Latijn uitgedrukt met het woordje *ungula*, dat eigendlijk behoort te beteekenen een *naageltje*: van dit woord nu koomen deese volgende spreekwijzen, als, *bet sal hem nog te naagelen en te teenen uitweeren*, en dewijl dit een van de doodelijke smerten der weerd sijn, soo verstaet men daar door, dat het iemand seer suur sal opbreken, en dat hij om sijn pekelonden (dat is, die lang te vooren begaan sijn, en in de pekel als bewaard werden om gestraft te werden) seer veel sal moeten lijden: *sijn naagels sijn hem gekort*, dat is, hij kan soo veel quaad niet meer doen als voor heen, want de *naagels* een sel geweer sijn: dog gelijk het sijn misbruikt heeft, soo heeft het ook sijn gebuik, en hij is'er slegt aan, die niet een *naagel heeft (met verlof)* om sijn eersgat te klouwen: waar door oneigendlijk verstaan moet werden, dat soo een Man, soo arm is als Job, of dat het selfde is, *fr*

pauperior:

superior: maar dit overgeslaagen: een *naagel* beteekend te Scheep en bij de Scheepstimmerlieden houten, of ijzeren pinnetjes, hebbende de gedaante van de *kruidnaagelen*, gelijk die ook bij verkorting *naagelen* genaamd werden: van *naagel* komt *naagelen*, met *naagelen* vast heggen, *iemand aan een kruis naagelen* enz. gelijk ook bij *Hoofd in Velsen* act. 2. lc. 1. ons voor komt het woord *benaaagelen*, als hij seide

Gekeerd is 't, en hij zelfs benaaageld in de kluiwen

Van moediger gediert: voorts is ook genoeg bekend het woord *vernaagelen*, dat is, met een *naagel* toe stoppen, of een klamp met *naagels* oover een gat spijkeren: waar van het spreekwoord, *ik sal uuw dat gat wel vernaagelen*: dat is, ik sal uuw dat in het toekomende wel beletten, de gelijkenis genoomen van ongedierte, als rotten en muisen, die ergens een gat gemaakt hebben, en daar door groote schaade doen: een *paard vernaagelen*, is een paard door het aanslaan van een hoefijzer doen hinken, het welk geschied, als de *naagels* wat te dicht aan de gevoelige leeden gellaagen werden, en daar door weedom gevoelen: in een oneigenlijke zin werd het overgebracht, als men (*in priapeis*) seide: *sif gaat of sij vernaageld was*; welke uitlegging ik laat voor de liefhebbers.

Naagelbaamer, een *baamer* bequaam om *naagels*, of spijkers, in te slaan, zie W. pag. 185. N. 2.

N A A J E N, of dit woord komt van *naad*: of dat van dit, daar zouden wij niet gaaren oover knibbelen: immers wij oordeelen, dat het woorden van een af komt sijn: want hoe wel in het eene woord een *d*, en in het ander een *i* gevonden werd, egter wij beroepen ons op de eigenschap van onse taal, de welke dat *eigen* is (gelijk uit onse Letterkonst, die onder de pers is, blijken sal) dat de *d* een letter is, die of niet werd overgeslaagen, of die ligtelijk in een andere letter veranderd werd: *naajen* dan is soo veel als *naaden*, dat is, een *naad* maaken: waar van een *naajer*, *naaister*, *naaigaaren* enz. oneigenlijk werd dit woord ook gebruikt *in renera* voor *subagitare.coire* enz. een *naaimand*, daar aldaarhande gereedschap in leit om te *naajen*, en al wederom is de

gelijkenis daar van ontleend : *praaten uit het naaimandje* , gelijk de vuilbekken gewoon zijn : *sed en Rhodus ! cu saltus !* als 't haar beurt is laten sij toonen , dat sij gaauw zijn : want woorden vullen geen sak.

N A A L D , berekend eerst, iets, daar men meede *naaid* : al een *linnaald* , een *wollenaald* , een *seilnaald* , enf. te weeten naa de stoffe, en het geen, daar meede *genaaid* werd : maar daar beneevens werden sommige dingen met die naam uitgedrukt gelijkenis halven , als een *silvere* , *goude naald* , enf. : die men in het haar draagt , en zelfs een ijzerdraadje , dat in het kompas komt , en aan de seilsteen gestreeken werd , sie de aangetoogen plaats van *Hoofd* in het woord *kompas* : *ponitur etiam pro ipso priapo* , de waarom sie in *naajen*.

N A G T is eigendlijk de tijd naa sonnen ondergang , tot der selver opgang , het voorste gedeelte werd de *voornagt* : het middelste *middernagt* , of, *het naatste van de nagt* : en het laatste de *naanagt* genaamd : *goeden nagt* , *genagt* : *iemand gooden nagt wenssen* : *des nagts sijn alle katten graauwen* , *noeste latent menda* : dat is , dan kan men geen onderscheid maaken tussen goede en quaade : en dat geeft aanleiding tot ongebondenheid : die dronken sijn (staat'er geschreeven) die sijn des nagts dronken : *nox & amor vinumque nihil moderabile suadent* : seid het oude vaarsje , en dat met waarheid, sie hier van de *Bruin* in *Embl.* pag. 245. dit woord *nagt* werd ook oneigendlijk gebruikt in het volgende , als men seid : *het is daar nagt* : dat is , daar valt niet te doen : die lui sijn kaal en gefond : van *nagt* komt *vernagten* , dat is , *een nagt oover brengen* : *ik heb daar te nagt vernagt* , enf. daar sijn saamgestelde woorden , als een *nagtglas* , dat is , een sandlooper van agt glaafen , of halve uren , of om ronder te spreken , die volle vier uren loopt , eer het uit is : *nagthuis* , of, *huisje* , een *hout huisje* , om daar in bij *nagt* het gebruik van het kompas te kunnen genieten : want daar in het licht bewaard werd , om niet door de Wind uitgebluft te werden : voorts een *nagtlooper* , een die bij *nagt* bij de straat *loopt* : een *nagtraaven* oneigendlijk : *nagtschuit* , een *schuit* die

die bij *nagt* vaart: een *nagtuil*, die bij *nagt* vliegt: een *zagtwaak*, of, *nagtwagt*, een bewaaring, die bij *nagt* geschied: een *nagtwerker* of *beersteeker*, om dat hij dat werk al mede des *nagts* waarneemt: en diergelijke meer.

N A T, beteekend twee dingen, of het beteekend alderhande vogt en vogtigheid: als Waater, Bier, Wijn enf. waar van, *dat is*, *goed nat*: *bij is natgierig*, *bij is gaaren met zijn neus in 't nat*: dat is, hij is tot den drank geneegen: ten tweede beteekend het vogtig fijn: *de kleeren zijn nat*: *ik ben soo nat*, als een *kat* (te weeten die in het Waater gelegen heeft) van *nat* komt *natten*, *nat maaken*: als ook in een lijdende beteekenis: *nat werden*: *natagtig*, *nattigheid*, enf.)

N E B, *nebbe*, *snebb* anders genaamd, en van de Latijniffen *rostrum*, waar van daan *ganse neb*: en *nebbeling* een soort van aal, die van weegen haar *neb*, of spitse bek, aldus genaamd werd.

Nebfchuit, een *fchuit* met een *neb*: gelijk de warmoesfiers hebben enf.

N E E M E N, is een woord van gemeene beteekenis van waar, *aanneemen*, *toeneemen*, *wegneemen*, een *toeneemende koelte*, een *koelte*, die *wakkerd*.

N E E R, beteekend *needer*, *neederwaarts*: dat is, van de hoogte naa de laagte: *wanneer dan onse Katwijkers en andere vissertjes haar naabuuren, in See willen steeken, soo noemen sij dat neergaan*: als moettende eerst van Duijn *neederwaarts* gaan naa strand toe om af te steeken: *de neer* het affakken van het Waater in de Rivieren: waar van het *szagen*, *sij dreeven met de neer weg*.

Neering, vertiering van *winkelwaaren*: en soo het van *neer* komt, soo is geloofelijk, dat het wil uitdrukken, dat de *stapels* hoe langer hoe lager, en de *tonnen* hoe langer hoe leeger werden: hier van daan komt, dat men seid, *hier is goede neering*, die *luiden hebben goede neering*: *het is een huis van neering*: *hier is neering en welvaart*, *neeringrijk*, *rijk van neering*: *bij de lui is de neering*: dat is, daar valt veel te verkoopen, daar veel menffen sijn: dit wist feer wel

de mosselman, en liep met de mosselen in de kerk: dogieder sij gewaarfchuwde, *neering en is geen erf*: waar mede te kennen gegeven werd: dat op de *neering*, en winst van dien, geen staat te maaken is: want gaat de *neering* op sommige tijden seer wel, en schijnt sij meer en meer toe te nemen, en te wakkeren, sij kan ook verlopen, afneemen, stilstaan: en daarom weet ik niet, of het al wel geseid is: *stel uww teering naa uww neering*: hoewel in een gefonde sin jaa; maar veiligst is het, in voorspoed te denken om tegenspoed: en het seiltje niet al te hoog haalen.

NET, is bekend bij de Latijnisten met een algemeene naam van *Rete*, gelijk ook bij ons: want somtijds werd een *net* gebruikt voor een *visnet*: gelijk in de bekende spreekwijzen, *het net uitwerpen*: het welk met een onbekender woord werd uitgedrukt, als een Visser seide, *de netten schietzen*, gelijk ontrent de haaring vanst het seggen is: *sij moogen niet schieten* (te weeten de *netten*, of het want) voor *St. Jan*: sie, *Roemer 2. Schok 49. Sinnepop*: en bij den selven in het eerste, agtste werd een raket een *net* genaamd: dog gebrandmerkt met deese spreuk: *ten vangt geen vis*: behalven deese sijn'er nog, die op veelderhande *netten* kunnen gepast werden, als *netten bresen*: *netten boeten*, dat is, *netten* verhanfelen en de maalen, die gebrooken sijn, weeder herstellen: *netten droogen*: het welk oneigendlijk gepast werd op luiden, die wat opgetrokken, en gefoopen hebben, van deselve werd geseit, *dat sij haar netjes wat moeten droogen*, dat is, dat sij wat moeten foobereeren, en uitvalten: *netten rooken*, sie, *gaaren*: *netten taanen*, sie, *taan* enf. dat een *net* ook beteekend een *voogelnet*, dat is, gemeen genoeg, en het blijkt ten oovervloed, uit het bekende loopje van *Cats*,

Vrijers wil uww netten hangen:

Want alle vrijsters sijn te vangen.

gelijk *Naso* seide in den selven sin

semper tibi pendeat hamus.

Quo minime credas gurgite, piscis erit.

daar en booven hebben de Jaagers haar *netten*, die sij spannen,

nen, om het wild daar in te jaagen, gelijk defelve van veel-
derhande foorten fijn: in het gemeen iele en digte *netten*;
gelijk bij Virg. lib. 4.

Retiarara, plagæ, enf.

van deefe *netten* dan in het gemeen vind ik nog deefe vol-
gende spreekwijzen: *agter het net viffen*, dat is, ongeluk-
kig fijn, fie, *viffen*: *iemand in het net krijgen*: dat is, ie-
mand bedriegen, en verfchalken: *iemand het net oover het*
toofd haalen: dat is, iemand teegen fijn wil en dank, en
met geweld verongelijken: *het valt hem in fijn net*: dat is,
het gelukt hem, het komt hem al flापendet' huis: waar
van het feggen der gelukkige gekken:

Daar men fig naa fet,

Dat valt ons in het net.

van *net* komt een *netje*, een klein *net*: fulke fijn in het be-
fonder, daar men de vis in t' huis draagt: gelijk tot Am-
fterdam bij het manvolk feer gebruikelijk is: waar van in
het gemeen feggen, ik heb een *netje* bij mij, *ik heb mijn*
netje vergeeten enf. dit woord werd ook gepast op een foort
van vrouwehulfel, het welk als een *net* gebreid, en
oover een onder muts oover gehaald werd.

NEUS, het fij dit woord af komftig is van *nafus*, of niet,
het beteekend eevenwel het voorfte en uitftekendfte ge-
deelte, van het voorhoofd: waar van de spreekwijzen, *op fijn*
neus sien: dat het gelaat van die geen uitdrukt, die een faak
buiten fijn giffing teegen loopt: zijnde het felve dat men an-
ders feid: *bij keek flegt bij fijn neus neer*, *bij kreeg fulk een*
neus enf. *iemand iets door de neus booven*: iemand iets ont-
futfelen: *op fijn neus leggen*, en *al te veel op fijn neus leggen*:
laat ik oover aan de spreeuwen, die gewoon fijn iemand fijn
ongeval te verwijten, feggende, *dat komt'er van*, *dat hij*
al te veel op fijn neus geleege heeft: dog fulk een is meer te be-
klaagen, als te befotten: want gemeenelijk *vix offibus hæ-*
ret: of (om goed duits te fpreken) hij valt van de graat,
volgens het feggen van Virg: *in Eclogis*:

Hei mihi quam pingui macer est mihi taurus in arvo!

Idem amor exitium pecori, pecorisque magistro

en om die reeden werd het ook te sloop genomen voor de boeg, of het galjoen, als sij seggen, *bij haald sijn neus lustig onder: hij spoeld lustig sijn neus*: ent. dat is, hij gaat met de boeg diep in het waater: en het waater slaat wakker teegen de boeg: van *neus* komt *neusen*, dat is, met de *neus* ruiken, en oneigendlijk merken, gelijk het spreekwoord seid: *ik heb het geneusd* enf. een *neuskijker* is een jongen, of Bootsgefel, die voor op de boeg staat om te kijken: of er ook iets voor de boeg komt, dat hinderlijk kan sijn, ook wel om te sien naa het geen men van nooden heeft.

NEUT te willen haalen van het woord *nux*, schijnt wat hard te sijn, en het is ook onnoodig, dewijl de saak genoeg bekend is: en vooral in saamen gestelde woorden, als *baasneuten: okkerneuten; neuteboom*: hoe wel ik beken, dat het moeilijker is, een *noot* te seggen als een *neut*: dog soo spreken de seelui, en die verstaan door een *neut*, de verheevendheid van de ankerschagt, waar teegen de ankerstok sijn steun heeft: *het is een oude neut*, het is een oude vrijster; *quaade neutenkraaden*; onweer in het hoofd hebben, enf. van *neut* komt *neutelen*, futselen, waar van *neutelaar*, futselaar, enf.

NIJPEN, beteekend iets van weersijden drukken of klemmen, gelijk daarom de tang, daar men de spijker meede uit het beschoot uithaald, werd van smids en timmerlui den genaamd een *nijptang*: voorts beteekend *nijpen* oneigendlijk, iemand groot ongemak aan doen: *ik sal hem nijpen*: alsoo ook *het begint te nijpen*, de saak begint te klemmen: *de vorst begint te nijpen*, het begint sterker te vriesen.

NOK, is, en een huistimmermans, en sloopstimmermans, en seemans woord: een huistimmerman noemt *de nok van een kuis*, het opperste van het dak, daar de sparren van weersijden bij een gevoegd werden, en de vorstpannen oover heen leggen: soo seggen sij: *bij stond op de nok van het kuis*: te sloop werd in het besonder *de nok van de ree* genaamd het uiterste end van de *ree*: en daarom noemen sij *nokgordingen*, *gordingen*, of touwen, die aan

de *nok* van de *ree* vast zijn, en door welkers behulp de *ree*'s beheard en bestierd werd, *sie, gorden: nokoor, sie, schootboorn* enf.

N O O D, beteekend in het gemeen swaargheid: waar van, *in nood zijn: nood leerd bidden*: dat is, menssen, die *in noodweer*, en ongestuimig weer zijn: die zijn soo week om haar hart, dat sij als dan alder bequaamst schijnen, om de aanstaande nooden, en gevaarlijkheden met klemmende reedenen en woorden van God almagtig af te bidden: eveneens gelijk verliefde minnaars, dan alder wel sprekenst schijnen, als het op het nijpen aan komt, en voor ten blaaue schein bevreesd zijn: waarom de digter wel seid.

Facundum faciebat amor.

- - - *amor addit inertibus alas.*

van *nood* komt *noodeloos*: dat sonder *noodsaakelykheid* geschied: gelijk *noodsaakelyk* beteekend iets, dat om gewigtige reedenen niet anders weesen kan: waar van *noodsaakelykheid*: jaa ook *noodsaaken*, dat is, iemand als dwingen, dat hij het (hoe wel ongaarn) doen moet: en soo moet hij ook (als een regtschaapen kaarel) *van de nood een deugd maaken: si enim male ceciderit alea* (seid *Terentius*) *fac arte corrigas*: of gelijk (*Brederoo* seid) het kan verkeeren:

- - - *Non si male nunc est olim,*

Sic erit quondam - - -

immers wie weet waar een koe een haas vangt, en dat'er een uit de lugt (*tanquam deus è machina*) mogt koomen te vallen, *die nuw uit de nood hielp*: dog misselijc is wonderlijc: *de praesentibus gaudet ecclesia.*

N O O R D, het gewest, dat sig teegen oover het suiden uitstrekt: soo seid men, *Suiden en Noorden: Oost en West*: want gelijk wij weeten, dit is de eenvoudigste verdeeling van alle strecken op het kompas: want nu is de weereld alsoo vernuftig, dat sij het kompas niet alléen verdeelen in vieren, of agten, of seftienen: maar ook in tweendertigen: vierensftigen, en misschien meerder deeltjes: soo siet men: dat de weetenfchap vermeenigvuldigd werd: en hier van daan

Noordoost, Noordwest, Noordoost ten Oosten: Noordoost: ten Noorden: Noordwest ten Westen: Noordwest: Noordnoordoost, enf. nu van Noord komt het seggen: om de Noordvaaren: dat is, vaaren naa de noordelykste deelen (ten opzichte van ons) des weerlds, als naa Noorweegen: Deenmarken: Sweeden: ijsland: Groenland, enf. soo werd in het besonder gefegt, Schipper wat hebje in? dat is (gelaaden in uuw schip) noordse lasten, dat is, noords hout, en noordse deelen, en, balken: een noordsvaarder, die om noordse lasten te haalen, uit vaart: het sijn noordse buien: oneigendlyk, sijn hoofd staat verkeerd, hij is knorrig en geemelyk, enf. en dan siet men gemeenelyk als een bok in Noorwegen: dat is, als een bul die stooten wil.

Noordstar, een star, die in het noorden staat, en in het besonder de klaarste star van de kleine waagen, of (gelijk de Latijnisten het noemen) van de kleine beer: dit nu is de star, die als een baak in See strekte voor seevaarendelieden in oude tijden: dog seederd het gebruikt van de seilsteen gevonden is: soo gaan de stuurliu op haar kompas aan: en nog gelukkiger souden sij sijn, indien haar meede de oot en west vinding geopenbaard was: waarom'er ook groot weer om gedaan is, en misschien nog om gedaan werd,

○ D I E F, een soort van een timmerman's schaaf, welkers afbeeldsel te sien is bij W. p. 185. N. 1.

○ E V E R, anders genaamd het strand, gelijk men seid, gaan wandelen aan de oever van de see: het werd ook gebruikt voor de kant van een rievier, of stroomend waater.

○ K S H O O F D, een wijnvat van honderd stoop Leids: of het vierde part van een vat franse wijn: het welk op vier okschoufden gereekend werd.

○ O M, werd (kortsheidshalven) somtijds genoomen voor een geheelen sin: daar het uit sig selven maar betee-kend de oorzaak ergens van: gelijk, *ik doe het daarom: ik doe het om sijnentwil*: om hier af eenige proeven te geeven, sie mij eens de spreekwijzen: *de wind is om*, te weeten, *geloopen: de tijd is om*, enf. somtijds beteekend het ook het onderste booven keeren, als in *omvallen, omstorten, omrol-len*,

les, *omslaan*, en duifend andere meer te sien is: op andere plaatfen weeder, en in andere woorden beteekend het *rond-om*, als in *omloopen*, *ombelfen*, enf.

OMBRASSEN, komt van het woord *bras*, waar van op fijn plaats breeder gefproken is: *ombraffen* dan is niet anders, als de feilen door behulp van de *braffen* innewaarts, naa fig toe te haalen.

OMBOKSEN, *omwentelen*, het fij het felve met koevoeten of handspaaken gefchied.

OMHALSEN, komt van *om* en *hals*: wat nu een *hals* is, hebben wij voorheen uitgeleit: en derhalven foo weet, dat *ombalfen* beteekend de feilen door middel van de *kalfen* omhaalen.

OMKEEREN beteekend fomtijds het onderfte booven *keeren*, *keer om het vat*! anders beteekend het *weeder*, of ergens anders heen *keeren*: als je lang genoeg gelooopen hebt, foo moette endelijk nog *weeder keeren*: voornaamendlijk als je op foo een weg komt, als tot Amsterdam op kattenburg, die ook de naam van *keer weer* daar van heeft.

OMLEGGEN heeft verfcheide beteekeniffen, en dat naa de woorden, daar het bij werd gevoegd: voor eerft, *geld onleggen* beteekend, dat ieder in het rond eenig *geld bij legt*: het beteekend ook *ongeboogen fijn*, gelijk men van een mes fegt, *het mes leit om*: voorts te fcheep beteekend het, het onderfte booven *leggen*: als in het bekende *leggen: het fchip leit om*, enf.

OMROLLEN werd genoomen voor *iets omrollen*, en voor *omgerold werden*: en het is afkomftig van het woordje *rol*, waar van *rolwaagen* een *waagen*, en in het befonder een fleepbank, die op *rollen* loopt, fie, *rol*.

OMSLAAN is afkomftig van *om*, en *flaan*: naa dan het woordje *om* fijn beteekenis heeft, daar naa moet fig het woord *flaan* voegen: *omflaan* dan kan beteekenen *om verflaan*: *de wind floeg het fchip om*: als ook meede *om vergeflaagen werden*: als, het *fchip floeg om*, daarenbooven *omflaan* beteekend ook *om keeren*, als men feid, *flaa het blaadje om*: aardig is de beteekenis: *het blaadje floeg om*: dat is,

de zaak nam een andere keer: en voornaamendlijk heeft dit plaats bij de Vrouwtjes, als zij een geruime tijd in de twijfelmaand geweest zijn, en dat het maar windeieren zijn: *omslaan* beteekend ook *om de ooren*, of, *om het lijf slaan*: *slaa de mantel om*: daarenbooven *omslaan*, een *omslag* maaken, dat is, ieder aansleggen, hoe veel hij in de onkosten te gelden, of te betaalen heeft: *hoe veel is'er op de mergen omgeslaagen?* en endelijk beteekend *omslaan*, met den *trommel* bekend maaken, gelijk sulks der *trommelslaagers* werk is, enf.

OM SMAKKEN, omsmijten, omwerpen zijn van de selve beteekenis: *smak het seil om!* werp het seil *om!* smijt het roer om! als koomende van *smakken*, *smijten*, *werpen*, enf.

OM TUIMELLEN, *om en om rollen*, gelijk iemand van een duin of heuvel af rold: en misschien komt *tuimelen* van *tumulus*, welkers beteekenissen bekend zijn: van *tuimelen* nu komt een *tuimel geest*, veranderlijke, en maalende gedagen: en een *tuimelaar*, die daar meede swanger gaat: dog bij de Leienaars beteekend ook een *tuimelaar*, een half kinnetje (gelijk van booter, enf.) al weederom om dat het ligter als grooter vaaten kan gerold, en *getuimeld* werden.

Omvallen, *om ver vallen*, *het schip viel om*: en van een huis, dat onder de voet valt, *het huis viel om*: en van sulks een *voorval* werd de plaats buiten Amsterdam aan den Amstel den *omval* genaamd, zie, *vallen*.

OM WENDEN, naa een andere kant *wenden*: en in ruimer sin *rondom wenden*, enf.

ON (bij ons alleen gesteld zijnde) heeft geen beteekenis: maar met een ander woord te saamen gevoegd zijnde, heeft het de kragt van *niet*, of, *geen*: gelijk in de volgende woordenbaarlijk is: als *ondiep*, dat niet *diep* is: *on diepte*, daar de *diepte* minder is, als op een andere plaats, zie, *diep*.

ONGEMAND, met geen *mannen*, of bootsvolk voorzien, zie, *man*.

ONMAGT, forder *magt*: de *scheepen leggen in onmagt*, dat

dat is, zij zijn niet bequaam om haar te verweeren.

Onstuimig, of *ongestuimig* weer: dat is, bulderig, stormend, verwaaid weer, enz.

Onweer, noodweer, *tempestas*, storm: *daar is onweer in sie*: *hij heeft onweer in 't hoofd*: beteekend oneigendlijk eenige swaarigheid voor sien: swaarhoofdig zijn: *hij is een onweers voogel* (*μάντις κακῶν*) een die altijd quaade neuten kraakt: of die sig niet op reis en vertoond, of daar volgd *onweer* op: een regte Jonas.

ONDER beteekend laager, of ergens meede vermengd: soo is het kaf *onder* het kooren: *onderscheppen*, van *onderen scheppen*: het welk ook oneigendlijk van menssen en brieven gesegt werd, gelijk de Latijnisten het noemen *intercipere*: *de brieven wierden onderschept*, of met het gebroock Latijns woord, *wierden geintercipieerd*: *ondervangen*, van *onderen vangen*: en soo *ondersteunen*: het is een gants vreemde manier van spreekken, als men segt, *onder loopen*: *de kelder liep onder*: *het land liep onder* (te weeten, waater) daar men behoorde te seggen, dat de kelder, het land door het waater bedekt, en oover stroomd wierd: gelijk men eigendlijk seid, *het land onder setten*: *het land onder waater setten*, enz. een *onder barbier*, een *onder koopman*, een *onder stuurman*: die *onder een opper barbier*, *koop*, of *stuurman* staat.

ONT beteekend alleen gesteld sijnde niet met al: maar in te saamgestelde woorden beteekend het weg neemen: als *ontlaaden*, de *laading* die in een schip is loffen: *sie*, *laaden*: *ontlasten*, de *last* ligten: *iemand ergens van ontlasten*: *iemand's swaarigheid*, of ongemak weg neemen: soo ook, *sijn gemoed ontlasten*, enz. *sie*, *last*.

ONTLOSSEN, is het selve met ontladen, ontlasten, *sie*, *lossen*.

ONTMANNEN, beteekend de *mannen*, of bootsvolk van een schip, of scheepen neemen: gelijk, *de vloot is ontmand*: maar als het van een *man* gesegt werd, dan beteekend het *evirare*, of lubben: of (gelijk men van beesten seid) snijden.

ONTFAK-

ONTPAKKEN, de *pakken* oopenen, en het goed daar uit neemen, *sie, pak.*

ONTRAKKEN, de *rakken* los maaken, *sie, rak.*

ONTSCHIEPEN, weeder uit een *schip* ligten: de *goederen* *sijn ontscheept*, *sie, schiepen.*

ONTSCHIPPEREN, iemand van zijn *schipper* *afschippen*, *sie, schipper.*

ONTSCHIETEN, ontglippen: want *schieten* alhier glippen, of glijen, beteekend: gelijk men seid, *laat het touw schieten*: en hier van daan, *het is hem ontschooten*: het welk oneigenlijk beteekend, het is hem mislukt: gelijk in het volgende, *het is hem geweldig ontschooten* *enf. sie, schieten.*

Ontseilen, door middel van de *seilen* sig redden, *sie, seil* *enf.*

ONTSINKEN, *wegsincken*: *sincken* nu beteekend te gronde gaan: wanneer nu dit woord op de *moed* gepast werd, en dat men segt: *de moed ontsinkt mij*, soo wil men daar mede te kennen geeven, dat men de *moed* verlooren geeft: en geen kans en siet, om tot ons oogmerk te geraaken, *sie, sincken.*

ONTSLAAN, beteekend bevrijden, gelijk uit de volgende voorbeelden blijkt: *iemand van sijn eed ontslaan*: het welk beteekend of den eed, die gedaan is, te niet te doen, gelijk in veel voorvallen gebruikelijk is: of bevrijden van den eed te doen: dat de Latijnisten uitdrukken: *gratiam facere jurisjurandi* *enf. ontslaan van de borgtocht*, bevrijden van de schaade, die uit de *borgtocht* ontstaan kan: *ontslaan nit de gevangenis*: loslaaten: op vrije voeten stellen: *de goederen sijn ontslaagen*: de goederen, die aan gehaald waaren, sijn vrij verklaard, *enf. sie, slaau.*

Ontsloopen, aan stukken breeken, *sie, sloopen.*

ONTSWEMMEN, door middel van *swemmen* sig redden uit handen van sijn vervolgers, *sie, swemmen.*

ONTTAAKELLEN, al het geen *getaakeld* is, los maaken, *sie, taakelen.*

ONTVAAREN, eer *wegvaaren*, als men giste: waar
van

Van, *de schuit is haar ontvaaren*: waarom laatje uuw de schuit ontvaaren? het beteekend ook door *vaaren* sig hoeden voor onheil: gelijk in ontfeilen: ontfwemmen te sien is, *sie, vaaren.*

ONTWIMPELEN, de *wimpel* los maaken, en die ergens afdoen, *sie, wimpel.*

ONTWINDEN, *los winden*: los maaken: *het kluuwetje sal sig wel ontwinden*: het welk oneigendlijk beteekend, dat de *saak* sig wel sal oopenbaaren, nu men de draad heeft.

OOG, beteekend dat gedeelte van het voorhoofd, daar men meede fiet: waar van met alle veele spreuken ons voorkomen: *als iemand de ooggen uitsteeken*: iemand door giften en gaaven verblinden, en omkooopen: *iemand in 't oog hebben*: *sijn* gedagten oover iemand laten gaan, en op iemands doen letten gelijk ook alsoo gelegt werd, *dat iemand in het oog*, of de kijkerd, is: *bij heeft ooggen in sijn hoofd*: dat is, hij is sneedigen en voorfigtig: en daarom, *geen ooggen in sijn hoofd hebben*: dom en onvoorfigtig *sijn*: *iets sijn ooggen klaagen*: dat is, iets heimelijk betreuren, en beschreien: *uit sijn ooggen sien*: naauw toekijken: *bij moft uit sijn ooggen gesien hebben*: *sijn ooggen uit sien*, dat is, sig ergens oover seer, en ten hoogften verwonderen: en daarom seid men bij verwondering: *ik sag mijn ooggen uit!* enf. hier van meerder en breeder in ons grootwerk: het woord *oog* beteekend ook een maalie: waar van *het sijn maar haaken en ooggen*: *sie, kaak*. Het *oog* van een naald: te sloop werd het *oog* genoomen voor het gat in de anker schagt, daar de ring in draaid, en vast is, *sie, anker oog.*

OOPEN, beteekend te sloop ongedekt, gelijk een *oopen schouw*, een *oopen schuit*, enf. soo ook in het gemeen een *oopen plaats*, de *oopen lugt*: somtijds beteekend *oopen*, *geopend*: *de deur stond oopen*: *wandelen met oopen deuren*: dat is, oopenhartig: onbeveind *sijn*: *sijn oopen sien*, dat is, kans en middel sien, om uit sijn onheil te geraaken, enf.

OOR, het gedeelte van het hoofd daar meede men boord: afkomstig van het Latijns woord *auris*: gelijk *booren*.

ren van baurire : ten waar men wilde seggen , dat *hooren* ge-
steld wierd voor *ooren* , dat is , met de *ooren* vatten en ver-
staan : gelijk men seid , *ik heb het met mijn eige ooren gehoord* :
men moet sig geen ooren laten aannaajen : dat is , men moet
sig niet laten bedriegen : *iemand iets in 't oor bijten* : om
mands iets met ernst en naadruk in luisteren : *oorkunden* is
aan de ooren kund , en bekend *maaken* , gelijk men daar nu
voor segt , *afkundigen* , afleesen , enf. waar bij sommige
voegen , dat het een seer oude gewoonte is geweest , dat
men de kinderen , als sij iets souden , en moesten indagtig
dat men haar dan *bij de ooreu trok* : oover een koomende
met het geen *Virg. in Buc.* heeft :

Cynthius aurem

Vellit & admonuit. enf.

het woord *oor* vind men ook te sloop , in verscheide gelee-
gendheid : soo seid men *oorhouten* , waar van de afbeeldfels
bij W. pag. 185. N. 1. *oorijfer* , sie , *boksoreu* : hoe wel wij
weeten dat'er ook *oorijfers* aan de *oorgaaten* (dat is
kleine gaaten in de bruggen , daar maar een mast van een
sloop door kan) sijn , door welkers behulp de planken van
de *oorgaaten* werden oopen en toe gedaan . Om nu niet te
spreken van de vrouwe *oorijfertjes* , die nu al lang in silver
en goud veranderd sijn , en bij uitneemendheid *ijfertjes* ge-
naamd werden .

OORLOGSCHIP , een sloop , dat ten *oorlog* diend ,
en bequaam is om sijn vijand te keer te gaan , sie , *sloop* .

OORLOGSHAGJE , een die op een *oorlogssloop*
vaart .

OOST , werd gerekend daar de son in *Æquinoctio* op-
gaat , en werd gesteld teegen het westen : waar van : *oost*
west 't huis best : dat is , men mag gaan waar men wil , het
is nergens beeter als 't huis : *patrius fumus alieno igne luculen-*
tior : of met een andere duitse manier van spreken , *eigen*
baard is goud waard : voorts is het bekend , dat , *vaaren*
om den oost , beteekend *vaaren naa Dceenmarken , Sweden* ,
enf. te weeten , ten opsigte van Amsterdam , daar de sloop
pen

pen afvaaren, gelijk, waaren om de west, beteekend vaaren naa *Vrankrijk Poortegaal, Spangien*, enf.

OOSTINDIEN, werd gesteld teegen *Westindien*: het eerste gelcegen in *Asiá*: het ander in *Americá*: en soo ook *oostindiesvaarders*, die in *oostindien* geweest sijn: anders bekend met de naam van heeren van ses weeken: om dat haar rijk niet langer duurd, en dan moeten sij weeder om peeper: en soo sien wij dat het godloos loopje van de *oostindiesvaarders* waar is: dat, die in de hel gewend is, in de Heemel niet en kan aarden:

- - - - - *vident meliora probantque*

- - - - - *tamen deteriora sequuntur.*

OORINBAAR beteekend op sijn *oostindies* het geen wij een groentje noemen, dat is soo een, die gants onbedreeven is: waar van: *het is een regte oorinbaar*: het is een regte steiloor.

O O V E R, beteekend verscheide dingen: somtijds, *oover heen*, als hij loopt'er oover, als een *Haan* oover het *Koorn*, somtijds beteekend het van de eene kant naa de ander, waar van, *oover en weer*: sij liepen oover en weer (*oover*) somtijds al te, of al te seer, gelijk *ooverlaaden*: het beteekend ook somtijds buiten: *leg het roer oover boord*.

O O V E R A L, dit is een scheeps woord en beteekend dat ieder (geen uitgefonderd) te voorschijn moet koomen roepende, *oover al! oover al!*

O O V E R G A A N, van de eene plaats *gaan* naa den andere: dit werd ook een seil toegeschreeven in het volgende: *het seil gaat oover*: het seil *gaat* van het eene boord van 't schip naa het ander: *oovergaan* werd ook van een stad of plaats gesegt, die van een vijand vermeersterd is: *de stad gaat oover* (te weeten) van de magt en heerschappij van den eenen tot de magt van een anderen heer: soo ook, *de kinderen gaan oover* (te weeten) van laager school in hoooger: daarenbooven werd dit woord ook gebruikt voor ooverdrijven, verdwijnen: *die bui sal sal wel oovergaan*: *die lui is oover*, het welk ook in een oneigendlijken sin genoomen werd, *sie, bui*.

O O V E R-

OVERHAALLEN, *haalen* van de eene kant naar de ander: waar van, *haal oover!* *haal oover!* het welk of beteekend *oovertrekken* (gelijk op de *ooverhaalen*, en *ooverstoomen* geschied) of kom met een schuit, en vaar ons *oover*: het is een regte *haal oover*: dat is een regt veer wijf: *ooverhaalen* beteekend ook *oovertrekken*: *haal de loods oover!* on-eigendlijk beteekend iemand aan zijn snoer krijgen: *zij hebben die man oover gebaald*: wij hebben de stemmen van die lui *oover gebaald*: daarenbooven beteekend het winnen: gelijk, *wij hebben het met drie stemmen oover gebaald*: en *daar is niet mee' oover te haalen*: daar is niet mee' *oover te winnen*, enf. *sie, haalen*.

OVERLAADEN, al te seer *laaden*: het schip is *ooverlaaden*: het schip heeft meer last in, als het bequaamelijk kanvoeren: foo ook *sijn maag ooverlaaden*: meer eeten als de maag verdraagen kan, *sie, laaden*.

Overleggen, aan een andere kant *leggen*: *leg het roer oover, leg het seil oover*, maar *ooverleggen*, beteekend ook een saak *ooverweegen*: *ooverpeinsen*: iets met malkanderen *ooverleggen*, waar van *ooverleg*, *ooverlegging*: *ooverleg maaken*, *het geschiede met goed ooverleg*: *sij maakten geen ooverleg*, *sij maakten geen ooverslag*, geen reekening, enf.

Ooverloop, beteekend in het gemeen een *ooverstrooming* der waateren: *de reegenbak loopt oover*, *de rivieren loopen oover* enf. te scheep beteekend het een foldering, waar langs het scheepsvolk *loopt*, voornaamendlijk, als sij booven op het schip niet van nooden hebben: *slaapen op den ooverloop*: vaaren voor slegt *quivolá*; een *ooverloopplank*, *sie, W. p. 55. N. 5. sie, loopen*.

Oover scheepen, met een schip *oover vaaren*: *wij sckcepten oover van Dort op Rotterdam*, enf. *sie, scheepen*.

Oover seilen, *seilen* van den eenen wal naar den anderen, maar *oover seilen* beteekend *seilen oover* een ander schip heen: of ten minsten het op de huid, of in de grond *seilen*: waar van, *wij wierden oover seild*, *sie, seilen*.

Ooversteeken, *steeken*, vaaren af van den eenen wal naar den anderen, gelijk ook *oovertoom*, een *ooverhaal*, een plaats, daar

daar men de schuitjes door behulp van een windas overwind: en dit beteekend bij uitnemendheid de plaats buiren Amterdam, daar men naa het huis te vraag, en vervolgens de Meer in naa Leiden vaart: *gaan aan den oovertoom om een visje.*

Oovervaaren, *sie*, *vaaren*, *wij sijn al grooter see oovergevaaren*: dat is, wij sijn al in grooter nood geweest: *O passi graviora! dabit Deus his quoque finem! hij sal daar niet wel oover vaaren*, dat is, het sal hem suur opbreeken: hij sal daar oover een schrob krijgen: gelijk ook *quaalijk vaaren*, *hij is daar quaalijk oover gevaaren*: het selve beteekend: en onder het vrouwvolk is *een quaalijk vaaren*: eenig ongemak, dat een swangere vrouw kan oover koomen, als een misschienis, of miskraam, enf.

Oovervloed, *copia*, *abundantia*: *oovervloed hebben*, *abundare*, *sie*, *vloed*, waar van *oovervloedig*.

Oovervloegen, *oovervloed hebben*: en in het besonder van waater: *de rievieren vloegen oover*.

Ooverwinden, door behulp van *winden*, of *opwinden*, een schuitje oover een dam haalen, *de kaag is nog niet oovergewonden*, of oovergehaald. *sie*, *winden*.

Ooverwinteren, een gantse winter ergens oover vertoeven; *wij hebben aldaar ooverwinterd*: *wij sullen daar ooverwinteren* enf.

Op beteekend gemeenelijk, en wel voornaamendlijk in onse volgende woorden, en spreekwijzen, *opwaarts*, als bij voorbeeld.

Opbeuren, optillen, opheffen, *ik kan dat niet opbeuren*: *ik kan mijn hoofd niet opbeuren*: dat is, ik ben soo siek, dat het mij niet lust mijn hoofd uit het kussen op te ligten: enf. *sie*, *beuren*.

Opbijten, dit woord komt van *op* en *bijten*: dog dit *bijten* werd somtijds eigendlijk, somtijds oneigendlijk genoomen: oneigendlijk (gelijk hier) beteekend het, ijs met bijlen ophakken: gelijk daarom ook een *bijt* een gat genaamd werd, daar het ijs weg gehakt is, *sie*, *bijt*.

Opboejen, door het *boejen*, en vastmaaken van planken

hooger opbouwen: waar van de scheepen zijn seer hoog opge-
boeid: enf. sie, boei.

Opborrelen, al borrelende te voorschijn koomen: *was
quam daar opborrelen?* sie, borrel?

Opdaagen, met den dag te voorschijnen koomen, waar
van, *sij sullen wel opdaagen:* enf.

Opdonderen, met den donder te voorschijn koomen: *sij
sullen wel opdonderen, Hoofd in Velsen* act. 1. sc. 2.

Hier opgedonderd uit het diepst der kelse graaven

Ben ik scheursteke twiſt enf. sie, donder.

daarenbooven is het een seemans woord, dat sij zeg-
gen: *de donder moet binnen drie daagen opdonderen:* dat is,
het moet binen drie daagen (naa dat de donder gehoord is)
lustig opwaajen: dat ook veeltijds soo gebeurd.

Opduuwen, of opduuwen, opwaarts aanduuwen, *sij sul-
len het teegen de stroom niet kunnen opduuwen,* sie, duuwen.

Opgijen, met een gij ophijſen of opwinden, sie, gij.

Opbaalen, te scheep beteekend het omhoog haalen, op-
hijſen, ook opseilen: maar oneigendlijk seid men, *bij kan
die man niet opbaalen,* dat is, opweegen: sijnde soo veelge-
segt, als hij kan teegen die man niet op: ten hoofd betee-
kend *opbaalen:* een gefant uit sijn huis haalen, en ten hoofd
brengen, sie, haalen.

Opbeffen, opwaarts beffen of tillen: en om dat de scheeps-
timmerluiden, als sij de planken moeten meeten, de selve
dikwils verleggen moeten, soo werd *opbeffen* genoomen
voor het meeten selfs: dog *opbeffen* beteekend ook in de
fangkonst sijn stem eerst laten hooen: waar van *hef op! wie
sal den ophef doen!* enf.

Opkorten, digter of korter bij een haalen: *de scheepen
wierden opgekort* enf.

Oplang, of spanstut W. pag. 55. N. 8.

Oplangen, om hoog reiken, als koomende van *op en lan-
gen:* het wel beteekend geeven: waar van *langme! reikt-
me!* enf.

Oplangers sijn planken, die of aan een schip, of elders
geslaagen werden, om het schip enf. te verschoonen, als men
laaden sal.

Opleggen.

Opleggen, beteekend *booven op gaan leggen*, of iets er-
gens *booven opleggen*: te ſcheep werd het ook gebruikt voor
ſubducere naves: dat is, de ſcheepen teegen de winter gaan
leggen op een veilige plaats: waar van het ſeggen, *de ſchee-
pen werden opgeleit*: het welk voor heen bij de ſtourſte ſee-
luiden vier maanden lang in de winter geſchiede, te wee-
ten van half *October* tot half *Februari*: dog heeden ten daa-
ge is fulks de gewoonte nlet: want men nu in het hartje van
de winter ſelfs in ſee loopt: en loopt men, daar men vaaren
kan: gelijk fulks aan ooftindiesvaarders, en al die om de weſt
vaaren, baarblijkelijk is: van *opleggen* koomen ook eenige
andere ſpreekwijzen, als *geld opleggen*, dat is, *geld* oover-
winnen: *die luiden leggen geld bij geld op*: *waaren opleggen*,
waaren inſlaan, om bij een ſtijve mart winſt daar meede te
doen: en endelijk meer bieden, als men tot nog toe ge-
booden heeft: *nu koopman je moet'er nog wat opleggen*: je
moet je bod verbeeteren enſ. ſie, *leggen*.

Oploopen, beteekend verſcheide dingen: en voor eerſt
om hoog loopen: gelijkerwijs men ſeid: *loop op! loop op!* een
oploop een *oproer tumultus*, als, *daar quam een oploop* enſ. *het
waater loopt op*, het waater waſt: daar en booven beteekend
oploopen oopenloopen: waar van, *loop de deur op!* *oplopend
ſijn*: haaftig, heet gebaakerd ſijn: voorts werd dit woord van
de ſeelui gebruikt voor *opſeilen*: met ſeilen agterhaalen: ie-
mand inſeilen: en hier van oneigendlijk, *iemand oploopen*:
iemand opſoeken: *ik weet niet, waar ik hem oploopen ſal* enſ.
ſie, *loopen*.

Oploffen, de waaren uit een ſchip *loffen*: waar van bree-
der in het woord *loffen*.

O P P E R beteekend hooger: waar van, *opperſte*, een
opperkoopman: *opperſtuurman*, enſ. een *opperſte*: een *opper-
hoofd praefectus*.

Opperwal, *opperwalle*: de hooger *wal*, dat is, daar de
wind van daan komt: en dewijl men voordeel bij de *opper-
wal* vind: naadien men daar altijd of en aan kan, ſoo betee-
kend *aan opperwal ſijn*, het ſelve met *aan hooger wal*, of
aan hooger boord ſijn: dat is, *gelukkig ſijn*, gelijk daar en
teegen

teegen *aan laager wal*, beteekend in het onder spit leggen: ongelukkig zijn: van *opper* komt ook *opperen*, dat is, iets van onderen naa booven draagen: of oneigendlijk, iets aan draagen: gelijk men seid, *ik opper soo wat*: en hier van een *opperman*, die met *opperen* beelig is, en sijn kost verdienen moet.

Opseilen werd gebruikt voor verder, en verder *seilen*: en voornaamendlijk als men in stroom, of een rakje in de wind heeft: en hier van het seggen, *bij sal dat niet kunnen opseilen*: het welk oneigendlijk beteekend: die man sal dat soo niet kunnen gaande houden, of uitvoeren: die man sal tot sijn oogmerk niet geraaken, *sie, seilen*.

Opsetten, soo het genoomen werd voor *oopen setten* soo koomen daar van deese volgende spreekwijzen, als, *een winkel opsetten*: dat is, *neering* beginnen te doen: en in *priapeis* vind men het selve als men seid, *een oopen winkel opsetten*, of doen, welkers uitlegging ik bevoolen laat aan de verstandige: *opsetten* nu beteekend ook te sloop hooger opboejen, als ook meede iets ergens booven *opsetten*: de eerste beteekenis blijkt, als een sloopstimmerman segt, *wij moeten dat schip wat hoog opsetten*: en de tweede is meede klaar, *set'er nog een stuk of plank op, de kap, de boord op setten*: *opsetten* beteekend ook de prijs verhoogen: *het Brood is opgeset*, enf. *sie, setten*.

Opspoelen, door de baaren, en golven, en stroom ergens op geworpen werden: de vrouwlui gebruiken ook dit woord voor het linnen, als het van de blijk genoomen werd, nog eens voor de laatste maal *spoelen*, of uitwassen, en uitvringen, *sie, spoelen*.

OPSTEEKEN, beteekend somtijds *oopen steeken*, gelijk in het volgende, *een sloot opsteeken*: maar als het van de wind gesegt werd, soo werd het genoomen voor verheffen: *de wind stak op*. Het werd ook oneigendlijkt voor pragtiger, ooverdaadiger (voornaamendlijk in kleeding) werden: soo siet men dit in dit voorbeeld: *de luiden steeken geweldig op*: deese lui spelen lustig den gebrâaden haan: voort *opsteeken* beteekend meede verbergen: *steek uw mes*

mes op: een *opsteeker*, een mes, dat men in een schiep of koo-
ker *steekt*: en hier van: *bij stak hem met een opsteeker in de*
buid: en wederom in een haatlijker sin, *zij hebben dat*
geld op gesteeken: naa haar gestreeken, schoon het haar niet
toe quam, *zie, steeken*.

Opvullen, weeder *vol*, of *volder* maaken: een *vat opvul-*
len, enf.: oneigendlijk is het gebruikelijk voor iemand met
spijs, en drank, ooverlaaden: *zie, vullen*, enf.

Opwellen, hooger en hooger *wellen*: *laat de saus lustig*
opwellen, *zie, wellen*.

ORKAAN, een uitheems woord, en beteekend een
schielijk en onverwagt onweer naa een groote kalmte, geen
aardiger beschrijving gelooven wij, dat'er van kan gevon-
den werden, als de selve te vinden is bij *Virg. lib. 1. Æneid.*
ontrent die woorden

Una eurusque notusque ruunt, creberque procellis

Africus. & vastos volvunt ad sidera fluctus.

zie verders de ooftindise vojagien.

OTTER, een waatergedrogt, bekend bij de Latijni-
sten met de naam van *lutra*: en hier van het spreekwoord:
daar is een otter in het bolwerk: dat is, daar is onraad: en de-
wijft dit dier voor soo veel het *masculini generis* is: seer is ge-
neegen tot geilheid, soo seid men, *bij kan . . . als een otter*.

PAAJEN heeft een gemeensaame beteekenis, en men
verstaat daar door te vreedten stellen: als, *zij sijn wel te paa-*
jen: dit *paajen* nu schijnt afkomstig van *pais*, of *pax*, en
beteekend vrede: soo seid men, *het is pais en vrede in alle*
Christen landen: te schiep beteekend dit woord de huid van
een schip, soo ver het onder waater gaat: en derhalven van
het gewurmte beschaadigd kan werden, harpuisen, of met
harpuis bestrijken. Daar is nog een woord in huiskoop ge-
bruikelijk, dat men segt, een *paai*: of een betaaling: waar
van, *de eerste, de tweede, de derde paai*: en *ik sal uww bij paa-*
jen betaalen: dat is, bij termijnen (soo men het noemd.)
nu dit woord *paai* schijnt meede afkomstig van het Franse
woord *paje*! dat is, *betaal*!

PAAL, een woord afkomstig sonder twijfel van *palus*,

en beteekend in het gemeen een lang en dik hout, dat gelijk de masten in de aarde in geheid werd: en daarom vast en onbeweeglijk staat: waar van het spreekwoord: *hij stond soo vast als een paal*: dat is, of onbeweeglijk naa het lighaam, hij verroerde hem niet: of na de siel: hij kreukte: hij swigte niet. Het woord *paalen* in het getal van veele genoomen, beteekend eerst een landschap, of ook een plaats met *paalen* afgesonderd: en hier van dit volgende, *het is geschied binnen onse paalen*: binnen onbegrensen: waar van het woord *landpaalen*: die als een banheining geslaagen werden tot een landscheiding: en soo werd het ook oneigendlijk genoomen, als men seid: *ieder moet blijven binnen de paalen van sijn beroep*: voor een plaats met *paalen* afgesonderd, gelijk tot Amsterdam de *paalen* daar de scheepen binnen en buiten leggen: als men vraagt waar leggen de scheepen: *sij leggen voor de paalen*: sij leggen binnen de *paalen*: en om dat er twee rijen sijn, soo seid men ook, *vaaren tusschen de paalen*, enf.: van dit woord *paalen* komt *paalwerk*: alle *werken*, die van *paalen* gemaakt werden: daar sijn nog eenige saamengestelde tijdwoorden: als *aan paalen*, aan grensen: *die landen paalen aan onse landen*: *bepaalen*, met *paalen* affonderen: en oneigendlijk last geeven, wat men doen of laten moet: *ik ben in mijn dienst niet bepaald*: *gij moet hem naauw bepaalen*, enf.

PAAPENAAD, dit woord komt van *paap* en *naad*: nu moet het niemand vreemd dunken, dat in onse neederduitse taal het woordje *paap* beteekend kostelijk: want wie weet niet, dat een *paapegaai* beteekend een voogel, die om haar vreemdigheid aan de *paapen* wierden vereerd: en hier van het boere kermis spel: *de paapegaai schieten*: *hij heeft de paapegaai geschooten*, dat is *de paapegaai geschooten*! voor dat is een meesterstuk, en hij heeft de hoogste prijs verdiend: een *paapenaad* dan is een *naad* die kostelijk is: gelijk de platte *waaden*, die aan de seilen sijn.

PAARDELIJN, of *paarelijn* van andere genaamd: om tot het onderscheid van deeze twee woorden te koomen, soo sal ik voor af seggen: dat het eene is afkomstig van

aan het woord *paard*, en het ander van *paarel*, beide te saamen gevoegd met het woordje *lijn*, of touw: wat een *paard*, en wat een *paarel* is, daar valt geen verschil oover: maar of men *paardelyjn* of *paarellijn* seggen moet, daar leit de kneep. Immers die op de eigenschappen der woorden niet en letten (schoon het matroosen, en goede feelui sijn) die verwerpen het eerste, en houden het met het laatste: maar leefte, wie van onsen is niet bekend, wat een *paard* is, en wat gebruik het selve heeft? opeen *paard* kan men steunen niet waar? soo ook op een *paardelyjn*: en (dat te verwonderen is) het werd ook een *paard*, en bij uitneemendheid (gelijk op sijn plaats te sien is) een *kengst* genaamd: deefe *lyn* nu, het *paard* genaamd, is te sien booven aan de seilen, om daar op met de voeten te steunen, en het geen ontrent de ree te doen is, klaar te maaken: sie het toegetaak: alde schip: dat voorts een *paardelyjn* beteekend een *lijn* waar meede de schipper een *paard* de schuiten laaten voort trekken, dat sijn *paarden* noemen: dat is bekender, als dat het onseuitlegging van nooden heeft: maar om te koomen tot het woord *paarellijn*, dit woord schijnt sijn oorspronk daar van daan te hebben, dat het een *paarel*, dat is, puikje van een *lijn* is: als gemaakt van de fijnste hennep, enf.

ПАК, is iets, dat *gepakt*, en in een gebonden is, *vertrek met paken sak*, en daar van schijnt een kleed een *pak* genaamd te sijn: en werd onderscheiden van een *mantel*: gelijk men seid, *hij heeft daar een pak en een mantel af*: voorts werd dit woord genoomen oneigendlijk voor swaargheid, gelijk te sien in de volgende spreekwijzen: *het leit mij als een pak op mijn hart*: dat *pak* is van *mijn hart*! van *pak* komt *pakje*: een klein *pakje*: en oneigendlijk bij het vrouwvolk, een *pakje loosen*: *eniti, partu edere*: *supple*, enf. *ik wouw, dat ik het pakje geloofd had*! van *pak* voorts komt *pakken*, in een binden: het was repje! *sij waaren daar doende met sakken en pakken*: een *pakker*, die den koopman ten dienst staet, om sijn goederen te *pakken*: een *pakkelder*, een *pakfolder* daar de *pakken* kunnen gelegd werden: een *paknaald*, daar men de *pakken* meede toenaaid, enf.

PAL, de spreekwijzen van dit woord ontleend, zijn veel bekender, als het woord zelfs: en daarom is het noodig de beteekenis daar van te weten: een *pal* dan is een werktuig ter zijde van de spil: waar meede de selve belet werd agterwaarts te draajen: gelijk de selve in de braadspeeten te s'cheep meede gebruikt werden: zie W: p. 56. N. 16. hier van daan nu: *hij staat pal*: dat is, hij staat onbeweegelijk, hij is onverzettelijk: hij staat schrap: *hij staat soo pal als een mof*, enf: *hij sal daar wel te pal koomen*: dat is, hij sal daar werk en swaarigheid genoeg vinden: *iemand pal setten*: iemand vast setten (gelijk men in de schoolen spreekt) iemand de mond stoppen, soo dat hij sig niet weet te verantwoorden: de *palklamp* is een *klamp*, daar de *pal* van agteren sijn steunsel van heeft, zie, *klamp*.

PAN, dit woord is genoeg bekend voor soo veel het beteekend een werktuig, daar men iets in bakt, of braad, of droogd: soo sijn'er *taartpannen*, *braadpannen*, *soutpannen*, en diergelijke, en ontallige meer: en hier van de volgende spreekwijzen: *aan de pan blijven hangen*: het welk oneigendlijk beteekend, onverwagt, en onversiens te gaste blijven: *panlikken*, pluimstrijken, en op schuifjes loopen: waar van een *panlikken*, *gnatbo*, & *ars gnathonica*, *panlikkerij*, enf.: *hij raakte in de pan*: gelijk ook, *sij wierden in de pangebakt*, enf.: *eieren in de pan* (zei' Broer Cnelis) *soo koomen daar geen quaa' kwikens van*. Een *pan* voorts beteekend somtijds een *harssenpan*: de *pan* van 't hoofd: *de pan wierd hem afgeschooten*, soo dat de harssens bloed laagen: daarenbooven verstaat men door het woord *pan*, de *pan* van een roer, of musket, daar het laatkruid op geleit werd: waar van: *het brande op de pan los*: dat is, het roer ging niet af: en *in re uxoria*, daar en quam niet van: en ten laatsten werd door een *pan* verstaan, een *pan*, die op de daaken van de huizen gelegd werd: waar van een *pannebakker*, een *pannebakkerij*, enf.

PAPPEN, komt eigendlijk van *pap* (kinder kost) brij: en hij gelijkenis stijffel om iets te stijven, en stijver te maaken: waar van stijfster: en hier werd *pappen* in de gemeene

meene spraak gebruikt, iets met stijffel aan een plakken : te fcheep beteekend *pappen* mos, werk, koehaar plakken op planken, die met teer beftreken zijn enf.

P A R D O E N, *Pardoebloks, fic, Perdoen.*

P A R T, koomende van *pars partis*, beteekend een gedeelte : waar van, *parten en deelen, partiri* : in de seevaart een *partfcheeps*, een gedeelte van een fchip, daar een fchipper of reeder, eigendom aan heeft enf.

P A S K A A R T, komt van twee woorden, als van *passen*, meeten, en *kaart*, het welk komt van het Latijnfe woord *charta, papier* : door een *kaart* nu verftaat men in het gemeene een print, waar in landschappen, fteeden enf. werden aangeweefen, hier van, *landkaarten, feekaarten* : een *faskaart* is een *kaart*, daar in aangeweefen werd, hoe men door behulp van een *passer* weeten kan, hoe ver de eene plaats van den ander leit, en wat ftreek men behoord te houden : het is aanmerkelijk hoe groot een verfchil'er eertijds tuffen de oude en jonge feelui is geweest oover de *platte*, die men nu gebruikt, en de oude *gebulte kaarten* : waar van *comædia vetus* te zien : die daar meede wat anders voor heeft.

P A S S A A T, of, *passaatwind* : van andere genaamd *moufon* : dit is een *wind*, die een geruime tijd uit een hoek waaid : waar van veel te leefen valt in de *oofindiefce vojagien*, en de oorfaak daar van bij den hooggeleerden *Ifaacus Voffius* in zijn boek *de Motu marium*, hem (foo ik berigt ben) uit de mond der befte feeluiden aangeweefen.

P A S S E R, een ijfer of koper werktuig, waar meede men meet, of *past*, de vinding van dit werktuk fchrijft Ovidius in *Metamorphofi* : *Dædalus* toe : en foo iemand meerder begeerd te weeten, fie naa *Polydorus Virgilius* en andere : dit woord *passer* komt (gelijk blijkt) van *passen* : het welk meeten beteekend : *bij heeft het met een passer gemeeten* : het zelfde woord komt ons voor, als men feid : *pasje fchoenen! ik moet het wambas eens passen : pasje geld! effen is quaad te passen* : dat is, men kan het alle man niet effen te *pas maaken* : dog, *van pas koomen is beft* : het welk

beteekend , dat oovertollige werken niet en verdienen : *multum est in tempore venire* : van *passen* komt *gepast* zijn die luiden zijn soo gepast : dat is , die zijn soo nasuw te wagen een *paslood* , een *lood* , waar naa men fiet , of iets regt opgetrokken is , enf.

PAVILJOEN , een verdek : en in het besonder gelijk op speeljagten zijn ontrent het roer.

PEEPER , genaamd van de Latijnisten *piper* , een kruidig en oostindies gewas : waar van , *vaaren om peeper* : dat is , vaaren naa oostindien : *hij moet om peeper uit* enf. *iemand iets inpeeperen* : iemand iets vergelden.

PEES , *nervus* van de Latijnisten genaamd ; welke zijn die taaje deeltjes , waar door de gewrigten , en leeden , bewoogen werden : waar van het seggen van *Ostrobos* teegen *Tisiphernes* , zangaande quanfuis zijn verwijfdheid :

Maar gij , o reed' re pers , wat staat gij naa mijn eis !

Die niet een taaje pees hebt aan uuw weeke vlen ?

sic , Hoofd in *Granida* act. 2. sc. 3. een *pees* werd ook genoomen voor een snaar , die gemeenlijk van schaape darmpjes te saamen werden gedraaid : en naa haar dikte tot veelderhande saaken , en ook zelfs tot boogen gebruikt werden , gelijk afte neemen is uit het spreekwoord : *de boog kan altijd niet gespannen staan* : en waar om niet ? om dat de snaar of *pees* , daar hij meede gespannen werd , al te seer soude verrekken : en dien volgens onbruikbaar werden : soo werd het ook in een oneigendlijke sin genoomen : want daar door verstaat men , dat men niet altijd blokken moet : maar dat men somtijds eenig vermaak , en eenige uitspanning , van nooden heeft. Volgens het seggen van den koppel-digter ,

Interpone tuis interdum gaudia curis ,

Ut possis animo quem vis perferre laborem.

en wat wonder ! want

Quod caret alternâ requie durabile non est : enf.

en hier van het seggen : *iemand op de pees sitten* , het welk eigendlijk beteekend : iemand lustig aan den arbeid setten , en
met

met een woord, *exercere aliquem*: van *pees* komt *peesjes* naa het seggen van W. pag. 504. touwetjes aan de netten van de haaringnetten: waar van *peesjes haaring*: zie, *haaring*: en *peefing*: touwetjes soo dun als *peesjes*.

PEIL, of *peiling* beteekend het merk, waar aan men de hoogte en diepte van het waater weeten kan: en bij gevolg de regte stond om de sluifen te oopen, en toe te doen: gelijk bij de Amsterdammers teegenwoordig feer naauwe toefigt is: en hier van het seggen: *het waater is op fijn peil*: *het waater is booven*: *het waater is onder de peil*: dit woord *peil* werd ook van de feelui oover genoomen, en gebruikt, in pagters faaken: waar van, *de peil goed maaken*: dat is, maaken, dat men soo veel goederen heeft, en niet meer of min, als aan den pagter bekend is: *blijven onder, of, booven de peil*: van *peil* komt *peilen*, meeten de dieptens der waateren: jaa zelfs werd het op de fon en sterren gepast, als men seid: *peilen de hoogte der fon, en sterren*: waar van ook soodaanig een *kompas*, een *peilkompas* genaamd werd, zie, *kompas*: hoe het tot de pagters oover gebragt werd, dat blijkt uit het woord *peil*: en *peilders* sijn niet anders, als die geen, die haar, of met het *peilen* der waateren (gelijk loodslui) beefig houden: of die bij de luiden, die waaren verkoopen, die gepagt werden, gaan om te sien of sij ook op smokke-laarij kunnen betrapt werden: maar geloofd vrij, dat daar de een weet een spijker, de ander een gat weet: en dat die een boer wil bedriegen, een boer moet mee' brengen: en eeven wel gaat de kruik nog wel somtijds soo lang te waater, dat sij eens breekt: en dan schijt een koe meer in een reis, als honderd meesen, enf.

PEK, zie, *pik*: om dat het komt van *pix*, een Latijns woord.

PENTERHAAK, en misschien een *kenterhaak*, om dat dit een ijsere *haak* is aan een taalie blok: en het gebruik hier van is, om een anker, als het al op en neer hangt, op te setten, dat sonder *kenteren* niet geschieden kan.

PERDOEN, een touw dat tot steevigheid aan de ftag
vaat

vaft is, en ter fijden de puttings, door een *Perdoenblok* vaft gemaakt werd.

P E T A S, *Petusje* een klein fpaans vaartuig, als onfe binelands vaarders, en franfe barken.

P I J P, beteekend in een feer gemeene beteekenis, een fluit, of op fijn Latijns *fistula*: en dit woord fchijnt te koomen van *pipire*, en daar van ons *piepen*, of *pijpen*, gelijk de duivengewoon fijn: waar van ons oud fpreekwoord: *foo de oude fongen, foo piepen de jongen*: en waarom niet? *foo het ei beeter weefen, als het boem: dat fou de drommel doen?* de faamengeftelde woorden nu koomen ons voor als *orgelpijp*, een *pijp* aan den *orgel*: een *fakpijp* een *pijp* met een *fak*, daar de wind in beflooten is: gelijk wel eer de landloopers pleegen te gebruiken: waar van het zeggen, *kij meend: mij te ftellen als een fakpijp*: dat is, hij meende mij naa fijn hand te fetten: en met mij om te fpringen, als de kat met de muis: *de pijpen ftellen*, werd oneigendlijk gefegt van kinderen, als fij aalwaarig en ftout fijn: eeveneens gelijk een orgelift veel en wonderlijk geluid maakt, eer hij al de *pijpen* op haar toon brengt, en den orgel of de *orgelpijpen* getteld heeft: het welk in fig felven feer onaangenaam is om te hooren: een *pijkan*, een *kan*, daar de jonge kinderen als *pijpende* of fluitende uit drinken: behalven deeze beteekeniffen: komt ons voor, dat het genoomen werd voor een beenagtig gedeelte van een lighaam: foo feid men de *pijp* van fijn arm of been breeken: en om dat het fchijnt, dat wel eer de fluit bij gebrek en kennis van beeter sommige fluiten van *eefelpijpen*, en ook wel van riet gemaakt fijn: waar op die geene haar gedagten hebben laaten gaan, die finnebeelden gefchreeven hebben, en onder andere onfe neederduitfe digter, en geweefe raadpenfionaris *Kats* in fijn finnebeelden, fie, *Embl.* dog wij ftappen dit oover: en koomen tot ons laatfte, te weeten, dat door een *pijp* een foort van een vat verftaan werd, het welk om fijn lengte en fmalte die naam fchijnt gekreegen te hebben, foo feid men, *een olie pijp*: een *pijp fpaanfe wijn*, enf.

P I K, of *pek*, dog in het Latijn *pix*: een dikke en harde

de stoffe, die uit boomen, die verbrand werden voort komt, gelijk de teer, die ook van de liefhebbers *pix liquida* genaamd werd: om dat sij is als gesmolten *pik*: van dit *pik* nu komt, *hij is soo swart als pik*: hij is soo swart als een moor: *hij heeft pik aan sijn broek, of gat*: dat is, hij weet van geen opstaan, of scheiden, als hij bij het gefelschap is, en een goede roemer op sijn hand heeft: soo ook *piklappen*: en het geen daar van af komtig is: *hij is een regte piklap*: *hij is ten piklapper*, enf. een *pikton*, een *ton* daar *pik* of teer in geweeft is, of nog is: hier van *piktonnen branden*: het welk oneigendlijk beteekend, viere over eenige toevallen, die ons aangenaam sijn: als voornaamendlijk oover eenige ooverwinning te land, of ter see bevogten; oover een gemaakte of gesloote vrede; daar op gevolgd: *paxinim paritur bello*, naa het getuigenis van *C. Nepos*, enf.

P I L O O T, of *loodsman*: de oorsprong van dit woord werd van *Petrus Nannius*, die Alkmaar tot een luister strekt (*in miscellaneis*) de Grieken toe geschreeven: alsoo hij aanwijft, dat het selve af komtig is van het woord *πλωτης*: en voorwaar niet sonder reeden: dewijl de spelling soo wel, als de beteekenis, daar meede oover een komt: en te willen seggen, dat het soude koomen van *peil* en *lood*, dat most eerst beweefen sijn, dat het een neerduits woord was, waar toe ik als nog geen kans en sie.

P I N A S, of *pinas*, of dit woord af komtig is van *pinus* een *pinboom*, het welk somtijds van de digters voor een geheel schip genoomen werd, daar oover sullen wij nu niet twiften: als wij maar weeten, dat een *pinas* bij naa is van het selve maakfel als een fregat: egter daar in verschillende, dat sijn agter gat, of agter schip, soo niet oover hangt, als dat van een fregat, enf.

P I N K, beteekend in het gemeen de kleinste vinger aan de hand: waar van het seggen, *hij draagt de ring aan de pink*: bij de vissers werd het genoomen voor een oopen vissers scheepje, dat ten opsigte van grooter, soo veel verschild, als de *pink* van de andere vingers: de af beeldfel bij *W. p. 167.* enf.

P I T S-

PITSJAAREN, een oud duits woord : dog te ſcheep ſeer gebruikelijk , en beteekend een teeken geeven aan andere ſchippers en bevelhebbers om aan boord te koomen : ſoo doet een opperhoofd van een vloot als hij wil kriegsraad houden : en daarom werd het ook bij gevolg daar voor gebruikt : het ſelve doen ook de ſchippers 't ſeil ree leggende om aan de landgangers te kennen te geeven , dat ſij met den aldereerſten onder ſeil gaan , enſ.

PLAAT, een bank of droogte , bij de Latijniſten genaamd, *Æſtuaria* , deeſe ſijn die ondiepte , die ontrent de ſeeqaaten gevonden werden : en veeltijds bij laage eb droog loopen : anders beteekend in gemeen gebruikt een *plaat* al dat plat is : ſoo een *ijſere een koopere plaat* : en ſelfs daar beelden in geſneeden werden , gelijk fulks het werk van *Plaatſnijders is* : een *plaat* beteekend ook bij de ſcheepſtimmerlieden : een plank met een lok , daar de ſtut ingeſteld werd *W. p. 148. N. 3.*

PLAATING, ſijn dekkleeden , die van duntouw of plaating te ſaamen werden gevlogten om iets te dekken : gelijk ook de plaatingen en ſchoeijingen aan de kant van gragten en flooten gebruikt werden.

PLANTSIER, een verdek of kap , die booven een galderij geſet werd : en ſchijnt te koomen van planten , om dat het daar geplant werd.

PLATBLOK, een *blok* , dat *plat* is , ſie , *blok* .

PLATLOOD, *lood* , dat *plat* geklopt is , gelijk *looden platen* , ſie , *lood* .

PLATLUIS, beteekend een *luis* , die *plat* is , en bij uitnemendheid , die bij vuile venus jankers gevonden werden : met deeſe naam ſijn gedoopt ſommige vrieſe turſſcheepjes , om dat ſij rank , wijd , en laag bij het waater leggen .

PLATVIS, werd geſteld teegen *rondvis* : ſoo werd ſchol geſegt *platvis* , en ſchelvis , kabbelauw *rondvis* : waar van op ſijn plaats breeder .

PLEGT beteekend dat verdek , dat'er op klein vaartuig voor en agter is : waar van de *voorplegt* , en de *ſtuurplegt* , daar de *ſtuurman* ſtaat : en hier van de ſpreekwijzen , *de plegt is al*

al van het ſchip: waar meede men oneigendlijk te kennen geeven wil, dat het geen *pleeg* te geſchieden niet langer behoeft gevolgd te werden: maar dat de oude gewoonte af is, en dat men van nu voortaan naa andere wetten leeven moet: *van de plegt rollen*: beteekend afgeſet werden van ſijn ampt: gelijk het die ſchippers en ſtuurlui wedervaart, die haar reeders ten agteren ſetten: en de kooi lek vaaren: van *plegt* komt *plegtelijk* met groote ſtaat: waar van het ſeggen, *dat moet plegtelijk geſchieden*: dat is, *more ſolemni*, ſtaatelijk: een *plegtanker*, eigendlijk een *anker*, dat men op de *plegt* ſet, om gereed bij der hand te ſijn: het beteekend ook bij uitneemendheid een ſwaar *anker*, dat men in de uiterſte nood gebruikt: van de Latijniſten genaamd *ſacra anchora*: want *ſacer* ſomtjids oover groot beteekend: *vide Lexica*, oneigendlijk beteekend het *plegtanker*, de eenigſte toeverlaat: gelijk de laaſte teerpenning voor een reifiger: een *plegtankers touw* beteekend niet anders, als het *touw*, of het kabel, dat aan een *plegtanker* gebruikt werd.

P L E I T, een ſoort van een klein vaartuig.

P L E M P, een viſſers ſchuitje, waar van die geen, die met ſulke ſchuitjes viſſen, *plempers* genaamd werden.

P L O E G, is een woord dat veel beteekeniffen heeft, de bekendſte is, het werktuig daar de aarde meede werd omgeploegd: waar van, *in de ploeg loopen*, *de ploeg trekken*, enſ. *dat is mijn ploeg*, oneigendlijk, dat is mijn beroep, daar ik mijn koſt meede moet winnen: *ploegen*, met een *ploeg* arbeiden: oneigendlijk blokken *ſtudiis incumbere*, enſ. een *ploeg* werd ook genoomen voor een timmermans gereedschap, daar meede men een voor in ſijde van een plank maakt, om een andere plank daar in te fluiten: waar van het komt, dat men vraagd of de planken *geploegd*, en de folder gedreeven is: daarenbooven erkennen de boekebinders ook deefe naam onder haar werktuigen, ſijnde het dat gereedschap, daar meede ſij de ruuwe kanten van een boek, of papier af ſnijden, of om beeter te ſeggen, *afploegen*: de graavers noemen een *ploeg*, een rij planken, waar langs gekroojen

krooijen werd : en soo vraagen sij , somtijds haar makkers , *met hoe veel ploegen arbeije?* de slagters , of beenhakkers , of vleeshouwers , noemen een *ploeg* , de knook , of het gedeelte van een voor voet , om dat dit aan het schouderblad komt , en dit heeft ons geluift uit te breiden , om den leefter te onderregten van dat geen hem dienstig is , en hij bij niemand anders ligtelijk soo oovervloedig sal vinden uitgebreid : dog indien ons groot werk in het ligt was , soo soude het onnoodig sijn .

PLUIMGRAAF , dit is eigendlijk een weimans woord , dog dat te sloop mede gebruikelijk is : wij weeten , dat het woord van *Graaf* bij ons heedendaags genoomen werd voor een naam van eer : daar het voor deele niet anders en beteekende , als een opsiender , en een die reekening van alks hield : waarom het sommige meenen af komstig te sijn van het Griekse woord $\gamma\rho\acute{\alpha}\phi\omega$, *scribo* , ik schrijf , en daar toe gebruiken sij de woorden van *Dijkgraaf* : en dit woord *Pluimgraaf* , en andere : nu dan uitgeleit hebbende wat een *Graaf* is , soo is het noodig , dat men ook weet , wat een *pluim* is : een *pluim* nu is af komstig van het Latijnsche woord *pluma* en beteekend bij ons een veer , of veeder , van een vogel : waar van , *het is soo ligt als een pluim* : en soo ook de *pluimen* , die men op de hoed draagt : gelijk , *een hoed met pluimen* : *pluimaadje* een veederbos : bij de Latijnisten genaamd *crista* : maar door gelijkenis werd een *pluim* genaamd de staart van een dier , soo werd de staart van een konijn , haas , varken ens. een *pluim* van de weilui genaamd : en derhalven moet het uuw niet verwonderen o leefter ! dat een *pluimgraaf* , een swijnenhoeder beteekend : gelijk te sloop die geene , die op de slooppen op de seugen , en het ander vee passen .

PLUIS stouw , dat geraaveld is : en *pluis* : n raavelen : *kij is niet pluis* : hij deugd niet veel : als niet bequaam om *gepluisd* te werden : dit woord *pluisen* werd ook tot andere dingen oovergebracht : en beteekend , sij luifen hem de beurs : sij krouwen hem , daar de ras hangt : het beteekend ook eten en peufelen : *sij hebben dat schoontjes afgepluisd* :
daa

dat is voor haar maar een pluisje: dat fullen sij ligtelijk op meugen, en dat fullen sij ligtelijk kunnen uitvoeren.

P L U N J E, bereekend te sloopkleeding: soo seid een seeman, *dat is mijn plunje: berg plunje!* en hier van daan (soo ons dunkt) *plunderen*: het welk eigendlijk beteekend iemand de kleederen of *plunje* uitschudden: en soo bij gelijkenis iemand al ontnemen wat hij heeft.

P O E L, een moeras, en bij de Boffenaars *peel*, en *peellanden*, komt van *palus paludis* enf.

P O L D E R, een streck lands rondom met een dijk om toogen teegen het buite waater, gelijks sulks ten oovervloed onse landsluiden bekend is: waar van het seggen, *ons land leit in een polder: de polder van naamen*: waar meede bij uitnemendheid een groote kruik verstaan werd, daar ongemeen veel in mag.

P O L S, anders genaamd een *varrejaager*, daar men de varren of stieren meede kan te keer gaan: het is eigendlijk een lange kloet met een druif onder aan, daar meede men oover de slooten wipt, of springt: en hier van, *men moet niet verder springen, als de pols lang is*: het welk oneigendlijk beteekend: men moet sijn teering fetten naa sijn neering: het welk de Latijnisten noemen *suo se pede metiri* enf.

Pomp, dit werktuig (dat gemeenlijk een uitgeholde boom is) werd gebruikt om waater uit de grond, of reegenbak, en een schip uit te haalen: voornaamenlijk te sloop, daar sij seer dienstig is, om het oovercollig waater uit te *pompen*: daar van daan het bekende seggen, als men quaad op iemand werd: *loop in de pomp, en haal de klap naa je toe!* dat is, *loop pompen*, want dat sonder het ophaalen van de *klap* niet geschieden kan: het beteekend dan soo veel als loop hier van daan, en bemoeje met uuw werk: loop hudselen! de wijnverlaaters gebruiken ook dit woord voor een blik werktuig, waar meede sij Wijn uit een stopgat haalen, om iemand de selve te laten proeven: van *pomp* komt *pompen*, waar van het seemans spreekwoord: *laatsse pompen, die kou' hebben*: het welk bij haar beteekend, *laatsse pompen*, die niet beeter geleerd hebben: want voor mij

ik ben daar voor niet sloop gekoomen, gelijk de stuurman en schippers met regt kunnen seggen, hier van het sloopbeeld bij *Roemer Visser* in sijn 3. schok de 20. slooppop: en dewijl dit *sloppen* te sloop een sloop arbeid is: sloop seggen de maats meenigmaal, als het haar niet al te wel naa haar sloop gaat: *alles komt af behalven sloppen*: of sloop seggen wilden, dat is een last, die ons altijd drukken sal, ens.

Sloopbouts sijn ijfere *bouts*, die in de *sloop* geslaagen werden: *sloopemertje*, het *emertje* onder aan de *sloopstok*, daar de klap op rust: *sloophartje*, een houtje aan de *sloopstok*, hebbende de gedaante van een *hartje*: *sloophuis*.

Sloopkeeteltje, een *keeteltje* met gaatjes, daar de *sloop* sloop waater door trekt, om te beletten (sloop veel moogelijk) dat'er geen vuiligheid met het waater opgetrokken werd.

Sloopkleeden sijn al het geen, waar meede de *sloop* bekleed, en bewoeld werd, om het barsten te beletten, sloop, *kleed*.

Sloopsteek het op en needer haalen van de *sloopstok*, het welk te sloop *steeken* genaamd werd.

Sloopstok, de *stok* van de *sloop*, ens.

POND, een gewigt van 32 lood, in het Latijn *pondo*: en hier van, *hoe veel het pond?* een half *pond*, de *helft* van een *pond*: van *pond* komt *ponders*, het welk op de kogels, en bij gevolg op het geschut gepaalt werd: als men seid: het is een *twaalf*, *vierentwintig*, *sesendertig ponders*: een *pondgroot*, of *pondvlaams* van ses gulden: *verponding*: agste penning, ens.

PONT, een *praam*, een *schouw*, een *turfpont*: een plat turf schip: een *pontgaarder*, een maakelaar in het koorn, op sloop Leids: de *pontkaamer*, op sloop Dantsiks, de *lchuur*, of het pakhuis, daar al het Koorn, dat uit Poolen daar aan komt, opgeslaagen werd: en naademaal het gebruikelijk is, dat de *pontkaamer* geslooten werd, als'er aftrek genoeg is geweest, sloop seggen sloop, de *pontkaamer* is geslooten, dat is, men laat niet toe, dat'er meer verkogt, of vervoerd sal werden: die meerder onderregting begeerd, die spreek aan de *Amsterdamsche koornkoopers*, ens.

PONTON,

PONTONS, groote en swaare *ponten*, die men in de leegers tot schipbruggen gewoon is te gebruiken, enf:

POOL, en *pools hoogte* sijn bij de sturluiden konst woorden, die egter van het Grieks haar oorspronk hebben: de Grieken dan verstaan door het woordje *πίλος* de *as*, of *aspunt*, of met een ander woord *axis*: dat is dat ingebeelde deeltje van den heemel, daar alle beweging des zelfs eerst begint, en in de globen met een koper stijltje werd uitgedrukt: en hier van, *wij waaren op soo veel graaden Pools hoogte*: dat is, daar de *Pool* gerekend werd, soo veel graaden booven de kim te sijn: gelijk de sturlui, en sterrekijkers ten oovervloed bekend is: die sig daar niet op verstaan, kunnen leesen *Blaauw* van het gebruik der globen, en andere diergelijke, soo in het Duits, als Latijn beschreeven.

POORT komt van *porta*, en waar dat van daan komt, sie naa de *lexica*: een *poort* nu is een groote oopening, gelijk van steeden, stallen, enf.: *bij quam naa het oopenen van de poort binnen*, *bij quam eeven voort poort sluiten binnen*: *bij ging naa poort sluiten naa huis*: het welk oneigendlijk beteekend, dat was bij sijn gat af, die man is nog ter regter tijd geholpen, eer sijn Cristoffel quam te sterven: te sloop beteekend een *poort*, een gat in de sloopen, daar het gesluit door geleit werd, en die ook met een deur kan gesloten werden: *sijn de poorten al toe?*

Poortkram, een *kram*, die in de *poort* geslaagen werd. *Poortlaaken*, het *laaken*, daar de *poorten* meede digt toe gestopt werden. *Poorttouw*, het *touw*, daar de *poort* mee toe gebonden, of geford werd. *Poorttouwblok*, het *blok*, dat tot het toe forren van de *poort* gebruikt werd.

POOS komt naa mijn oordeel van *pausa*: waar van ook *pausieren*, rusten, ophouden: *ik moet wat pausieren met eten*: en gelijk men weet *pausa* beteekend een afdeeling in Psalmen: daar men bequaamelijk op houden kan: een *poos* nu beteekend in het gemeen een beurt: wanneer men

dan zegt, *ik heb mijn poos te roer gestaan*: soo verstaat men, dat soo een man zijn gefette tijd aan het roer voldaan heet: en in een oneigendlijke zin beteekend het: ik heb mijn beurt en swaargheid wel gehad: nu is het een ander sin beurt: van *poos* komt *poofen*, rusten: *verpoofen*, verlossen: *ik sal hem wat verpoofen*: *verpoos die man wat*, enz.

P O O T beteekend een voet van een beest: en ook wel uit quaadheid een hand, of voet van een mens: *hou je pooten t'huis*: bij de huislui beteekend een *poot*, een afgehouwe tak, voornaamendlijk van willigen, die men aan de kanten van flooten, en waateren in de aarde *set*, om uit te spruiten: en hier van, *iets in de pooten schuiven*, dat het selve is met, *iets in de wal schuiven*: het welk oneigendlijk beteekend iets omver flooten, en maaken, dat het geen voortgank hebben kan.

P O R R E N, soo giffen plaats had, mij fou' niet vreemd dunken, dat het quam van het Latijnse woord *porro*, of liever van het Griekse *πορρω* beteekenende ver, verheen: want wat is *porren* anders, als verder voort drijven? of (gelijk onse taal lijden kan) *voort porren*, voort mennem: enz.

P O T H U I S, beteekend in het gemeen, een *huisje*, dat rond om als een *pot* beslooten is: gelijk de *pothuisjes* sijn, daar schoenlappers in sitten: *is de schoenlapper niet in sijn pothuis?* te sloop werd door een *pothuis* verstaan een *bangplegt*, *sie*, *plegt*.

P R A A M, een schouw: hier van een *modder praam*: als een schouw, die met modder beladen is: want *praamen* beteekend drukken: waar van af komstig is het seggen, *die luiden wierden seer gepraamd*: en dit woord oordeelen wij af komstig van het Latijns woord *premere*, dat drukken, prangen, benaauwen, beteekend.

P R A N G E N noemen de Dordenaars alles bijsetten op een vaartuig, wat mast en kiel lijden kan: en alsoo teegen de wind in knippen, en soo men op de beteekenis van het woord let: *prangen* beteekend in het gemeen, benaauwen, bang maaken, gelijk in sulc een geval geschied.

P R E J E N,

PREJEN, *sie, verprejen.*

PRESENNING, geloof ik is een verbafterd woord van *preservo*, beteekenende ik draag sorg voor iemands behoudenis: gelijk inder waarheid de *presenning* doet: want wat sijn de *presennings* anders, als dekkleeden van gereerd feildoek gemaakt, om de waaren, daar onder schuilende, voor alle ongemak te bevrijden, *sie, serving.*

PRESEN, of *presten* beteekend iemand teegen wil en dank doen voortgaan: als koomende van *presso*. en dat a *pre-mendo* drukken: hier van, *het volk pressen: sij werden geprest:* en in Engeland *Prestmeester* een opperbevelhebber, die het *pressen* (in tijd van oorlog te waater) der bootsgefellen, en andere luiden aanbevoelen is.

PRIEM, een *sijders priem*, sijnde een ijsertje voor scharp, en agter met een knop, om een gat in laaken, en andere stoffen te booren: en hier van *priemen*, met een *priem* booren: oneigendlijk doorsteeken: *bij wierd van hem gepriemd: een priem, of priem ijser* beteekend te sloop dat ijser, waar meede de kardoefen door het laadgat werden door, dat is, oopen geboord, op dat het buskruid, dat daar in is, met het laadkruid soude kunnen aangessteeken werden.

PROVOOST, de geweldige, en soo veel als hapschaar op een schip, en de *provooststok*, de *stok* van commande.

PUNTER, of *penter*, een taalje, door welkers behulp een anker op sij' gewonden werd, en soo ook *punteren*, of *penteren*, een anker op sij' setten, *punterbalk*, of *penterbalk*, en haar gebruik, *sie W. p. 504. punterhaak, sie, penterhaak.*

PUNTIG, net en helder op alles: en hier van te sloop *puntig kokje! puntig!* helder als een man! enf. dit woord is afkomstig van *punt* of het Latijns woord *punctum* een stip: *omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci: hij stond op het punt van trouwen: op het punt van accoord:* de Franse noemen het *point*: waar van veel hooffe termen ontleend sijn, die ik voor de lief hebbers van de Franse taal oover laat: *punt* beteekend ook de *punt (macro)* van een mes, of de-

gen: hier van het seggen van harthoofdige mensfen: *kom voor de punt van den deegen: punten bieden* enf. daar en booven beteekend dit woord ook de *punt* en de toeloope de scherpte van bolwerken, en hoeken lands: hij stond op de *punt* van het contrescherp: wij seilden voor bij, *punte gde* enf.

P U T, afkomstig van *puteus* beteekend in het gemeen een uitgegraaven kuil: om waater te kunnen scheppen: gelijk te sien uit het spreekwoord: *het is een quaade put, daar men het waater in dragen moet*: het welk oneigendlijk beteekend: het sijn geen fraaje luiden of kinderen, die men tot haar welvaaren dwingen moet: van *put* komt *puthaak* een *baak*, daar men meede *put*, dat is, waater uit een *put* scheidt: want *putten* beteekend uit een *put* scheppen: waar *uit putten* de *put* al scheppende leedig maaken: oneigendlijk, iemand kaal en berooid maaken: *het land is uitgeput*, dat is, uitgemergeld: *de kassen sijn uitgeput* enf. *putwaater*, waater uit een *put* enf.

P U T G E R, dit woord vind men bij *Hugo van Linschooten*, *lib. 1. cap. 3.* die hem niet reekend onder de bootsgeffellen, nog onder de jongens, de leefser mag met mij gifsen, wat hij daar door verstaat: misschien een kuiper.

P U T S, een houte sloopsemmel, daar meede men waater tot scheeps behoef uit see of elders scheidt, *jonge geef de puts! al hadje een puts*, of baalie, *vol!* dat is, al hadje nog soo veel: van *puts* komt *putsen* met een *puts* scheppen.

P U T T I N G S, sijn de fortouwen, daar meede de hoofdtouwen ontrent de ruft toegesford werden, en hier van het loopje, *hij raakte agter de puttings over boord*, dat is, seer ongelukkig: dewijl, de *puttings* iemand voor een borstweering kunnen dienen, om niet buiten boord te raaken: de *puttingbouts*, de *bouten* tot de *puttings* behoorende, sijn, *bout*.

Q U A D R A N T, een vierdepart van een ronde schijf: het werd in naauwer beteekenis bij sterrekijkers, en stuurliudengenoomen: sijn die bij de mathematise instrument en graatboogmaakers.

Q U A A-

QUAALIJKVAAREN, dit hebben wij bij geval uitgeleit, onder het verhandelen van het woord *oovervaaren*.

QUAART!QUAART! dit is het roepen, als'er een nieuw *quartier* volks moet op de wagt koomen, dewelke daar door als uit den slaap gewekt werden.

QUARTIER, beteekend eigendlijk, en oorspronkelijk een vierde deel: want het komt van *quartus*, of *quarta pars*: dog gelijk alle woorden niet altijd eeven eigendlijk genoomen werden, ten sij men het *keetelquartier*, dat uit de voornaamste van het schip bestaat, voor het vierde gedeelte genoomen most werden: dog deese sijn alleen gehouden, de wagt waar te neemen, als het scheepsvolk schaft, en des avonds naa het schaffen, *dat sij platvoeten noemen*, het welk in het gemeen voor heen en weer kuieren gebruikt werd, gelijk dat te scheep bij hard weer, om de warmte sijn gebruik heeft: soo werd ook dit woord te scheep genoomen voor een derde gedeelte van het volk: en daarom werd ook een *quartiermeester* genaamd een opperhoofd oover een *quartiervolks*: een *quartierkoogel*, een vierde part van een *koogel*: een *quartier*, of *quartieruurs*: dit woord *quartier* werd ook breeder genoomen voor een gedeelte van een schaap of lam: een soo ook de *voorquartieren*, en *agterquartieren*: *sit op uww agterquartieren*, enl. daarenbooven beteekend het een gewest, of oord, van een stad: als, *in wat quartier van de stad woonje?* en voorts in waapens, om de grootheid, en aansienelijkheid van het geslagt aan te wijzen: *een waapen met soo*, en *soo veel quartieren*, enl. en endelijk in den oorlog beteekend het lijf genaai, om *quartierroepen*, *quartiergeeven*: *daar is geen quartier*: welk laatste ook beteekend, wij hebben daar niet te seggen: wij moogen daar niet banken.

QUAST, *nodus*, waar van, *triplici nodo opponam triplicem cuncum*: een hardigheid, die binnen in het hout van een boom is: soo seid men, *dat hout is vol quasten*: *het is een harde quast*: het welk oneigendlijk gebrikt werd voor koppig, hoofdlig, of gelijk *hoofd* seid in sijn Neederlandse historien *pootig pag. mihi 133*. waar van *pootigheid* bij den selve

pag. 329. het woord *quast* schijnt ook (gelijkenis halven) gelegd te werden van een *teerquast*, *witquast*: en wanneer iets aan soo een *quast* blijft hangen, daar een teerder of wifster quaad om werd: dan lagt men haar uit, en seid men, *dat hebje al aan uuw quast?* en in ruimer sijn genoomen, die schaa' sulje moeten aan uuw been knoopen! daar sijn nog andere beteekenissen als men segt, *hij draagt quasten* (dat een soort van strikken sijn) aan sijn beenen: en in *priapeus*: *sed manum de tabula*.

QUEESTEN, noemen de Tefsele, en Vlielandse meisjes: met een vrijer uit haar kleeren te bed gaan, en hij booven op de deeken, en een venster van de kaamer oopen: het welk bij haar een foort van vrijagie is: dog die hier arg denkt, die vaart arg in 't hart: want dewijl het schijnt te koomen van een *quee*: dat is, een koe, die nooit kalf kan voortbrengen: soo is het wel te gelooven, dat dit nog een oude ooverblijffel is van de oude en ronde eenvoudigheid.

QUOINEN, of *koinen*, sijn houtte ondersteekers, die onder het geschut gelegd werden: om dat naa tijds gelegendheid te doen rijfen of sinken, voeg dit bij het geen op het woord *koinen* te leesen is: daar dit oovergeblaagen was.

RAA, of *ree*, soo men naa de oorsprong van deese woorden giffen mag, soo soude mij niet quaalijk dunken, dat *raa* afkomstig is van *raade*: waar van, *te raade houden*, dat is, forgvuldig bewaaren, gelijk de *raa* in der daat doet: en wat het woord *ree* aangaat, dat soude ik al meede ontleenen van sijn gebruik, als sijnde dat werktuig, dat de seilen *ree* en vaardig houd: een *raa hout* noemd W. pag. 55. en de afbeeldsel N. 6, het opperste berghout: en pag. 77. seid hij dat het een *raa hout* genaamd werd, om dat'er de *raa* op needer gelaaten werd, daar ik gants niet teegen heb: een *raaketting* is de *ketting*, die de *raa* vast houd: of daar de *raa* aan hangt: een *raakram*, de *kram*, die aan de *raa* is, sie, *kram*. *Raaring*, de *ring*, die aan ieder end van de *raa* is, sie *ring*. Een *raasvang*, de *vang*, of loofse keeten, of touw, dat de *raa* kan vervangen, als het gewoonelijke touw bij ongeluk

luk komt te breeken. Een *raafschip*, een *raafseil*, een *schip* dat een *raa* gebruikt, daar andere maar hebben *smakseilen*, enf.

R A A M S A A G, dit woord komt van een *raam* en *saag*, wat voor eerst het woord *raam* belangt: wij weeren dat dit somtijds, en in het gemeen beteekend al het geen, daar iets in gespannen staat: en daar van *raamen*, *beraamen*, *ooverflag* maaken, en besluiten, wat te doen staat: soo beteekend dan een *raam*, een glaase venster, *set de glaase raamen op*: bij de weevers dat houtwerk, daar op het laaken, en andere waaren, uitgespannen werden: soo ook borduursters, stinkvelders, enf.: wat nu een *raamsaag* is, dat blijkt, te weeten, een *saag*, die in een *raam* gespannen staat, gelijk bij de *koutsaagers* te sien, sie, *saag*.

R A B A T, een uitheems woord, dog bij de kooplui wel bekend: en beteekend soo veel als korting: waar van *rabatteren*, af korten, *is de rabat al gerabatteerd?* enf.: een *rabat* beteekend ook in een tuin, een strookje aarde van de andere bedden af gefonderd: de rest bij de lief hebbers van de bastaard woorden: maar bij de sloopstimmerlieden vind men ook een saamengesteld woord, te weeten, *rabatijfer*, welkers afbeeldsel te sien is bij W. p. 185. N. 1.

R A K, en bij vermindering een *rakje*, en beteekende een end, of endje sees, of weegs, dat men nog te seilen heeft: soo moet tot Amsterdam genoomen werden het woord *damrak*, het welk doorgaans quaalijk van de inwoonders (mijn landslui) den *Ammerak* genaamd werd: want (dat wel diend aangemerkt) het is die *gragt*, die van het *y* tot den *dam* loopt: anders met een bekender naam, en bij uitsteekendheid genaamd *het waater*: van *rak* dan, of soo andere het uitspreken, *rek*, en *rekje*, dat van *rekken*, en strekken komt, is ontstaan het seggen: *daar is een rakje in de wind*: dat is oneigendlijk genoomen, daar is eenige haapering, en teegenpoed: en voornaamendlijk met de vrouwtjes, als het schuitje niet wel voort wil: want dat is bekend (als men uit roejen is naa de voolewijk) dat het dan veel scheeld, of men de wind mee, of teegen heeft.

Rak is een hout werktuig aan de mast, gelijk te sien is bij

W. p. 56. N. 16. à 17. hier werden ook de *rakklooten* gebruikt, ten einde de ree, daar oover te gemakkelijker soude schuiven en strijken: een *rakketros* is een dubbeld blok om de ree vast te setten teegen het slingeren.

R A M, *aries* het mannetje van een schaap: het is bekend dat dit dier seer stootagtig is: en derhalven hebben de Romeinen haar muurbekers, dat swaare balken waren, die voor aan een *ramsboofd* verbeelden, met de naam van *arietes* genaamd: en het schijnt, dat ons vaarend volk, en sloopstimmerlieden meede die gedagten hebben gehad, als sij *rammen* noemen stooten: gelijk in het afloop van scheepen geschied: als wanneer de paalen, daar het schip op rust, werden weg gebonsd, wat W. pag. 185. N. 2. en 3. door een *houte ram*, en *ijfere ram* verstaat, is aldaar te sien; als dit woord op een arbeids man gepast werd, soo verstaat men daar door een kalis, die naauwlijks aan de kost kan koomen. *Rampaarden*, waar voor men door onkunde hoord seggen *roopaarden*, sijn volgens onse uitlegging, die houte werktuigen, waar op te sloop het geschut gelegd werd: want ons geschut in de plaats van de oude muurbrekers gekoomen is.

R A N D beteekend in het gemeen de buitenste boord ergens van: de *rand van de schootel*: de *rand van de boed*, enf.: de *marsseils op derand*.

R A N D S O E N, *randsoenhout*: een *kout*, dat aan het hek, en de agter steeven vast gemaakt werd: zie de afbeeldsel bij W. p. 147. N. 1. 2. 4. enf.

R A N K, dit woord heeft verscheide beteekenissen in onse neederduitse taal: de gemene is, dat het beteekend een tak van een *wijngaard*: waar van, *wijngaardranken*: en misschien is daar van daan ontleend, dat *ranken* beteekenen: parten, potterijen: waar van het seggen: *wat sijn dat voorranken?* en endelijk werd dit woord genoomen voor schraal, en maager: en te sloop voor ligt op geboeid: niet swaar van hout, niet diepgaande, en dienvolgens niet bequaam om see te bouwen, enf.

R A S snel, en bij uitnemendheid: een wiel, een draai-kuil:

kuil : waar van, *daar gaat een tij, als een ras* : dat is, een gevaarlijk en vervaarlijk tij : zie de beschrijving van *Scylla*, en *Charybdis* bij de Poeëten : en in het Duits de vojagie van *Struis*, daar hij beschrijft de wellen, die'er naa sijn seggen touden sijn in de Caspise see. Van *ras* komt *rasheid*, snelheid: *verrassen*, waar van : *iemand verrassen: ik wierd verrasd*, enz.

R A S P, in huisselijke saaken een blik werktuig, daar men brood, of nootemusschaat mee aan stukken vrijft : maar tot harder stoffen gebruikt men *ijfere raspfen*, hebbende de gedaante van veel saagen, digt aan een geklonken, met een gemeen handvatfel aan ieder end : waar van *rasfen* : en hoe wel dit in sig zelfs nog schandelijk, nog eerlijk is : soo heeft evenwel de gewoonte dit *rasfen* tot schande gemaakt : en de misdadigers, als tot een straf op geleit : gelijk, *hij is veroordeeld om te moeten rasfen* : *hij sit in het rasphuis* : hij is een *rasphuis boef*, gelijk of men sei, een galei boef : en een *rasphuis vaar*, of *vaar van het rasphuis* : als een gardiaan daar oover is, enz.

R E D D E N sou niet quaalijk geoordeeld kunnen werden afkomstig te sijn van *reddere* : gelijk het ook in gemeen Duits *redderen*, *opredderen* uitgesproken werd : *ik moet dat huis wat redderen*, *opredderen* : en ook *reddering* : *reddering maaken* : soo seid men, *hier moet wat reddering gemaakt werden* : als of men seide, dat men een saak weederom gaf, en die herstelde in dien staat, daar in sij te vooren geweest was : en nu ook (soo moogelijk) behoorde te sijn : en derhalven ongelukkige, die *sig niet kunnen redder* : soo ook van scheepen, die in ongemak sijn : *die scheepen sijn niet te redder* : het sij sij aan banken, of platen geklemd sijn, of dat sij door wind, en stroom daar naa toe gedreeven werden : sij werden ook dan voornaamendlijk *reddeloos* genaamd, als sij *reddeloos* aan seilaadie, masten, en staand en loopend wand geschooten sijn : en diergelijke ongemakken meer.

R E E, *reede* een onbesloote haaven, daar de scheepen *ree* en *gereed* leggen om weg te vaaren, als bet haar maar lust en geliefd : de Latijnisten hebben dit woord uitgedrukt met het woord *statio*, dat is, een anker plaats : want *stare*

in anchoris beteekend bij haar voor anker leggen, *virg. Aeneid* 2. noemd het eiland *Tenedos*, of (om eigendlijk te spreken) de *ree* van *Tenedos*

Statio malefida carinis:

een *besloote ree* is, die beschut is voor wind en stroom, enf.

R E E, of *raa* de *Etymologia* van deese twee woorden hebben wij (naa onse beste giffing) in het woord *raa* aangewezen: nu fullen wij seggen, wat door een *ree* moet verstaan werden: een *ree* dan is een dwars mast of spriet: waar aan de seilen, op groote scheepen, werden beslaagen, dat is vastgemaakt, of gebonden: en daarom als het noodig is dat'er naa de seilen moet gesien werden: soo roeptmen *ree! ree!* dat is, mannen loop naa de *ree* toe: *een ree in het kruis setten*, dat is, de *ree* kruisfelings teegen de mast setten, soo dat de eene nok te bakboord, en het ander te stuurboord staat: *van de ree moeten loopen*, beteekend een soort van see straf, als iemand van de *ree* in see gesmeeten werd. sie ook, *doopen*.

Reebanden, de banden of touwetjes, waar meede de seilen aan de *ree* werden vast gebonden: een *reebout*, sie, *raa-bout*. Een *reering* is een *ring*, of kram op de groote fokke *ree*, om de seilingen of tuiken, van touw gevlogten, vast te maaken, enf. sie, *raa*.

Reeden, beteekend in het gemeen iets klaar maaken: gelijk de vrouwtjes seggen: *linnen reeden*: *het is eigen gerced linden*: *het is eige reedsel*, dat is, ik heb het selfs laten spinnen en weeven, enf. soo ook werd het gebruikt in de scheepvaart, als *scheepen reeden*, scheepen uitrusten, om die te verhuuren, of te bevragten: *wie reed die scheepen uit?* *ik ree mee aan dat schip*: oneigendlijk, ik heb mee part en deel aan die saak: en hier van een *reeder*, *schipper!* *wie sijn u uw reeders?* dat is, die dit schip en goederen toekoomen: de *reederij*, den handel, die met *het reeden van scheepen* gedreeven werd.

R E E F, werd gelegt een smalle strook seils, gelijk een *rib*: en hier van, *een reef inbinden*, de *Bruin in embl. pag. 138*, het seil door het te saamen binden kleinder maaken,

om

om in storm te minder wind te vatten , oneigendlijk betee-
 tend het sijn staat verminderen : en men gebruikt het ook
 reegen de kinderen, die al te gulzig in het eeten sijn : te ken-
 nen geevende, dat sij wat minder moeten eeten : en dat
 men een sak wel toe kan binden , al is sij niet geheel vol :
 daar en teegen seid men , *een reeffje uitbinden : een reeffje los-
 naaken*: voor sijn staat vermeerderen in tijd van voorspoed:
 en als men te gast is , en daar wel opgeschaft is: meer eeten ,
 als men wel gewoon is : het welk somtijds van onbeschofte
 luiden , of ook wel om korswijl geschied , met het losmaa-
 ken van de broekveeter , of het oprukken van het wambas
 en borstrok seggende , *ik moet een reeffje uitbinden*, enf. van
reef komt het woord *reeven* een reef inbinden : een reeffgat ,
 of , *risfgat* : een gat in het seil , daar door men een reef in-
 binden kan.

REEGEL, of *rigghel* komt van het Latijns woord *regula*
à regendo , om dat men daar naa alles bestierd : en is een
 reegel ook *linea* : somtijds *norma* : somtijds een wet en voor-
 schrift , waar naa men alles doen moet , de voorbeelden
 sijn : een reegel *schrifts* : *naa dien reegel* , of *rijswoer* : *dat*
is een vaste reegelen wet , *dat men het soo doen moet* : en hier
 van *reguleeren* : *hier naa moet gij uww reguleeren* : een geregu-
 lerd leeven leiden : *alles moet sijn regulier* , alles moet sijn in
 den haak : *reegelingen* beteekend te schein leuning van
 latten , daar men op het agter kasteel van het schip op leu-
 nen kan , sie , *W. pag. 55. N. 5.* of om breeder beteekeniste
 geeven : het is die breede lat , die rondom het boord van
 de scheepen gelegd werden.

REEGEN , *pluvia* : en hier van *het reegend* : een reegen-
 bak , een bak , daar in het reegenwaater vergaaderd en be-
 waard werd : een reegenbui , een reegenvlaag , een bui en
 vlaag , daar door veel waater uit den Heemel needer stort :
 een reegenboog , *iris* een veel verwigen boog of kring , die
 sig bij vogtig weer aan den Heemel vertoon.

Mille trahit varios ad verso sole colores.

sie hier van de *Physici* , en het geen de Godgeleerde aange-
 teekend hebben oover *Genesis 9. vers. 13.*

REEF,

REEP, een *reep* touw, een end *touw*, gelijk te sien is in *klokreep*: *valreep*: waar op sijn plaats te sien is.

REGGEN, komt van een *reg* of *rug*: gelijk *breg* hier tot *Leiden* gebruikt werd voor *brug*: *reggen* nu beteekend op klein vaartuig een mast strijken en agter oover, als op sijn *reg*, *leggen*: soo dat die twee woorden *reg* en *leggen* schijnen in een getrokken te sijn.

REIS, of togt, *iter*: *een reis doen*: *op reis gaan*: *de reis opschorten*, *de reis staaken*: *van de reis koomen*: *behouden reis*: *koomen van een behouden reis*: *iemand wenssen geluk en behouden reis*: *de heen*, of *uitreis*: *het geschiede op onse uitreis*: *het geschiede op onse weerom reis*: *de weer reis* of *weederom reis*: en hier van, *de weer reis geeven*, het welk eijgendlijk beteekend de welkomst geeven, om dat men behouden oover gekoomen is: en oneijgendlijk beteekend het, *een weermaal geeven*: dat is, die geene, daar men bij te bruiloft geweest is, weederom noodigen, en onthaalen: *van reis komt reisen*: *iter facere*: waar van, een *reisiger*: een *reis broer*, een makker, die met iemand *reisd*, of *gereisd* heeft, *reisgeld*: *viaticum*, geld dat men op de *reis* van nooden heeft, *enf. reisen* bereekend ook sterven, *reisen naa het ander land*: *ad plures*: soo seid men, *die man gaat reisen*: *die man neemt de reis aan*: die man gaat voort aan voort.

RIB is eigendlijk een gedeelte van een menssen lichaam: *Costa* van de Latijnisten genaamd: *bij viel*, en *bij brak de ribben in sijn lijf*: een *ribstuk*, een stuk vleis daar *ribben* in sijn; *elfrib*, een mans perfoon spotsgewijs. *Iemand met een endje dags om de ribben slaan*, *enf.*: *dat sloot mij op de gibben*, dat is oneijgendlijk, *dat set mij geweldigt en agteren*: dat is voor mij een swaare smak, *dat kleefd aan de ribben*, daar word men vet af: loo ook, *dat set wat aan de ribben*: oneijgendlijk, soo doende kan ik voelen, *dat mijn beurs en kas wel van geld voorzien is*, en dat ik lustig voorwaarts gaa: van deese *ribben* is ontleend het sloopstimmermans woord *rib*, waar door sijn verstaan een strook hout, dat aan de binne sijden van de scheepen, als *ribben* in het

mentien

menſſen lighaam, gevoegd werden, ſie de afbeeldſels bij W. pag. 54. N. 1.: en pag. 55. N. 10.

R I E M is te gelooven, dat komt van *Remus*: en is eerſt een werktuig, daar men mee' *roeid*: en om dat die lang en smal ſijn, ſoo is dit woord ook oover gebragt tot een ſmalle ſtrook leer: waar van het gekoomen is, dat men ſeid: *het is goed riemen te ſnij'en uit een ander mans leer*: het welk oneigendlijk beteekend, dat men op een ander mans beurs makkelijk teeren kan: maar om te koomen tot de eerſte beteekenis: ſoo ſijn'er verſcheide ſpreekwijſen daar van ontleend: als men, *moet roejen met de riemen, die men heeft*: het welk oneigendlijk genoomen, beteekend: men moet de bal ſlaan ſoo hij leit: men moet het neemen ſoo het komt, of valt, men heeft geen keur: men moet ſig behelpen ſoo men beſt kan: *iemand op ſijn eige riemen laaten drijven*, beteekend oneigendlijk naa iemand niet om ſien: maar laaten hem hobben en tobben: *fuis laaten wentelen: eerſt in de boot, keur van riemen*: het welk wij uitgeleit hebben in het woord *boot*: voorts dat een *riem* meede gevonden werd te ſijn van eenige metaalen, als een *ſilvere riem*, dat is om de ſelve reeden, als of ſij van leer gemaakt wierden, enſ.

R I E T, *arundo*: waar van *ſpaans riet*, als een ſoort van riet uit Spanjen koomende: *ſuiker riet*, riet daar *ſuiker* en waſt: een *rietdak*, een *dak van riet*: gelijk doorgaans de boere wooningen, en hooibergen, enſ. gedekt werden: *iets in het riet ſchrijven*, is oneigendlijk genoomen, het ſelfde met, *in de pooten ſchrijven: in de wal ſchrijven*, ſie, *poot* en *wal*: *hij ſit in het riet, en maakt pijpjes*, dat is, hij laat ſchoolen ſorgen: want hij is binnen beſt: en laat de andere het hippelen van drie geiten: *gaan moeten oover een gekloofd rietje*: dat is, voorſigtig moeten ſijn, om ſijn ſaakjes ſoo wel te beleggen, dat men niemand en komt te onvreede te maaken: want ſommige luiden ſlagten het kruid roerme niet: en ſijn te wagten, als een glas: enſ.

R I F, of *rib* beteekend bij de ſeelui een lange en ſmalle bank, plaat of droogte in ſee, hebbende (om ſoo te ſpreken) de gedaante van een *rib*: als het bekende *ſchaager rif*, het welk

welk geleeen is aan de mond van de oostsee: van *rif*, *rif-gaaten*, *sie*, *reef-gaaten*, enf.

Riggbel, *sie reegeling*: in huisselijke saaken: beteekend het een plankje, daar men porselein, of eenig ander aardewerk op setten kan: *set de sebootels op de riggbel*, enf.

R I J een breede timmermans en metselaars maatstok, die sij ook in het metselen gebruiken, om de steenen gelijk te douwen: *sie ook naa W. p. 187. N.4.* Voorts vind men dit woord bij andere geleegendheid: als men seid: *sij stonden op een rij: sij stonden in rijen en geleederen*: dat is, sij stonden agter, en neevens malkanderen: het beteekend ook een dans van veele te saamen: gelijk het daar in oover een komt met het Griekse woord $\chi\omicron\rho\rho\varsigma$: het welk de Latijnisten van haar ontleend hebben, zeggende *chorus*: en daar van ons gebrooken Duits woord, het *koor*: om dat aldaar de *rije* gedaant, en de *koor*, of liever *Choorfangen gesongen* wierden: het *koor van de kerk*: de *koordeur*, de *Choorsteeg*: het welk de eenvoudige Leienaars noemen de *korssteeg*: dog (gelijk blijkt) gants verkeerdelijk: een *koorkleed*: *het hooge koor*: het verheevenste deel van het *koor*, enf.

R I J D E N, of, *rijen* beteekend in het gemeen op een paard, of waagen *ryden*: gelijk de Latijnisten dat noemen *equo, curru vehi*: *op schaatzen rijden*, *in een narrestee' rijden*, enf. *te sloop* werd het gezegt van een schip, dat in storm ten anker leit: soo seid men, *voor anker rijen*; *hij rijd'er voor*: te weeten, voor anker: oneigendlijk het komt op sijn kap aan: hij moet het loodje leggen, enf. *onder deur rijen*: als het waater soo hol gaat, dat de baaren oover het schip heen stuiven: en het schip als onder de baaren deur *rijd*; *het moet'er soo op afrijen*: dat is, het mag soo waajen, en stormen, als het wil: ik sal geen anker ligten, of kappen: oneigendlijk beteekend het moet'er soo mee' deur: *jacta est alea*: en dewijl dit seer gevaarlijk is, soo werd dit spreekwoord gebruikt in het gemeen voor, hij is in groote nood: hij isser om koud, en soo goed als om hals: *rijen* werd ook van de kinderen gezegt, als sij seer sleets in kleeren sijn: waar van het seggen: *de kinderen rijen veel kleeren af*: maar het werd ook op de vissers gepast,

gepakt, als het is in haar teeltijd: *de vis die rijdt: de rij tijd is op-
kanden*, enf.

Rijtuig, al het geen behoort tot een schip, om in storm te gebruiken, als kaabels, plegtankers, enf.

R I J G E N, vastmaaken met *rijgen*, hier van daan, een *rijgveeter*, *aanrijgen* al *rijgende* vastmaaken: *iemand aan een deegen rijgen*: dat is, doorsteeken.

R I J S C H A A F, sie, *schaaf*.

R I N G, of *kring*, door dit woord werd alles verstaan, dat rond is, en in het besonder een goude, silvere, koope-
re, en ijfere *ring*: naa het gebruik, dat sij hebben moeten: soo sijn de ijfere voornaamendlijk te scheep, en deselve sijn bequaam, om iets aan vast te maaken: van *ring* komt *ringen*: gelijk de merrien weedervaart, die men niet en wil van ieder hengst laten bespringen: en de varkens, als sij ontrent dijken gedreeven werden, om haar het vroeten te beletten: en de dijken niet te seer te beschaadigen: waarom'er ook boeten toestaat, als de varkens niet *geringsd sijn*: *omringen*, omfingelen, rondom besetten, *de boose rotten omringen ons*, enf.

R I N G B O U T, een *bout*, daar een *ring* aan is, sie, *bout*, en W. N. 7. 55.

R I N K E L, noemen de Amsterdammers, dat de Leie-
naars een cintel noemen: te weeten een klein plaatje blik: en daar een gat ingeslaagen: en hier van, *loopen rinkelroo-
jen*, loopen ravotten: *rinkinken*, van het geluid, dat'er gemaakt werd in de glaafen: het was *rink, kink*, enf. van *rinkel* komt *rinkelwerk*, of gefneeden *werk*, dat soo dun is, als een *rinkel*: beeldwerk, dat van een beeldhouwer gehouwen werd tot sieraad.

R O B, beteekend twee dingen, voor eerst een seege-
drogt, waar van *robbevelen*, het welk sijn seer scherpe en harde *wellen*, die men somtijds oover de hegten van messen oovertrekt, om die in de plaats van een rasp te gebruiken: ten tweede werd dit woord ook gebruikt voor de maag van groote vissen, en hier van, *bijflokt ket al in sijn rob*: het welk oneigendlijk genoomen geduid werd op inhaa-

inhaalende menssen : en beteekend soo veel, als hij sleet alles in sijn neft : het is haal in klaas louw ! enf.

R O E F, het agterste afschutsel op klein vaartuig, gelijk de kajuit op groote scheepen : en hier van, *de roef huuren, slaapen in de roef* : enf. een *roef* noemen ook de *vespillones*, of doodgraavers en aanspreekers en andere, een houten kap booven schuins toeloopende, die op de doodkisten tot sieraad gefet werd: *staat de roef al op de kist?* enf.

R O E J E N, beteekend een vaartuig met een *roei*, of *riem* beweegen : wat nu een *roei* is, dat blijkt uit de oorsprong van het woord, en bereekend een *rijsje*, een tientje, *riemen*, en ook wel *virga* bij de Latijnisten : waar van *virgulta* plaatsen, daar veel *rijsjes* wassen : een *roei* dan is een *riem* om de gelijkenis wil, die de riemen om haar dunte met een *roei* of *rijsjen* hebben, en hier van *roejen*, gelijk van *remus* komt *remigare*, en een *roejer* *remex* : een *roeibank*, de doft, of de *bank*, daar een *roejer* op fit om te *roejen* : een *roeischut* een *schuit*, die door *roejen* voorgedreeven werd : wij voeren in een *roeischuitje*, enf. het woord *roejen* werd ook bij gelijkenis genoomen tweefins : eerst voor *wijnroejen*, dat is *rooijen* en meeten, hoe veel wijn in een vat is, waar van *wijnroejers*, wiens werk dit is : ten tweede werd het gepast op de vrouwtjes, *quæ parturientibus adsunt, sijn sijn uit roejen, sijn vaaren uit roejen : sijn sijn uit roejen geweeft* : te weeten op sijn *Amsterdams* naa de *voolewijk*, het welk een veld is oover de rievier *het Y* geleegen voor het dorp *buikstoot* : waar van de maaker van de tien vermaakelijkeeden des huwelijks veel wonders weet te vertellen : de *roe* van de *justitie*, de *roedraagende* booden, of de booden met de *roestee* booden : de *roo'roe*, sijnde een soort van *drofsaarden*, die oover al ten platte lande, alle geboeften opvatten : en in *haghtenis* stellen : van deese *roode roe* was *spelle* (ten tijde van *Duc d'Alba*) het hoofd : sijn bedrijf, en uitgang kunt gij leesen bij *hoofd* in sijn *Neederlandsche historien* pag. 191.

R O E R, komt van *roeren*, dat is, beweegen : en dit kan gepast werden op een *voogel roer*, dat ook (enkeld genoomen) een *roer* gefegt werd, om dat een *wildschut*, dat in het mikken

mikken *roerd* en beweegd: maar in de *scheepvaart*, werd het genoomen voor het *stier*, of *stuur* van het *schip*: van dit woord *sijn af* komstig veele *seemans kunst* woorden, dewelke meede oneigendlijk in den gemeenen ommeegang niet onwaardig gebruikt werden, en van fraaje *schrijvers* in haar werken ingelast *sijn*: van *roer* komt *te roer gaan*: *aan het roer staan*: *het roer houden* gebruikt *Hoofd* in *sijn Neederlandsche Hist. pag. 37.* en elders: *de Bruin in Embl. pag. 53.* en beteekend oneigendlijk het bewind hebben: gelijk ook *aan het roer sitten*: *het roer omwerpen*, *schielik wenden*: *het roer oover boord binden*, of *leggen*: *Hoofd. pag. 92.* beteekend een vaste *streek* houden: gelijk den selve seid *pag. 116.* *het roer leit'er naa!* dat is, het moet'er nu mee *deur*: het is daar op gemunt, het moet nu op die voet *gaan*: *enf. stijf op sijn roer sijn*, *idem pag. 53.* eigendlijk beteekend het een *stuurman*, die sig op sijn *roer* verlaat, en niet en kreukt, hoe hard het ook waaid: oneigendlijk, *stijf op sijn stuk staan*, niet *afwijken* (om geen *waarom*) van sijn eerste *voorneemen*: *het roer in't waater houden*: *het roer regt houden*: *regte gangen gaan*: *meeft* van 't spel *blijven*: *sijn poos te roer staan*: doen dat men *schuldig* is: en *lijden*, dat een ander *geleeden* heeft: *ik meen dat ik mijn poos wel te roer gestaan heb*: dat is, mijn beurt wel gehad heb! *sie, poos*: *hij is het roer van't schip*, dat is, oneigendlijk, hij moet *sorg* draagen voor alles. *Roerhard sijn*: niet naa het *roer* *luisteren*: *roerpen*: dit is op *grote scheepen*, dat op *kleine scheepen* de *helmstok* is: te *weeten*, de *ijfere pen*, die in het *roer* vast is, en waar meede het *roer* heen en weer *gedraaid* werd. *Roerstrop*, de *strop*, dat het *roer* *vervangt*, om dat het in *tijd* van *noed* het *roer* soude kunnen *houden*: van *roeren* komt *aanroeren*. *aanraaken*: oneigendlijk *ergens* van *gewag* maaken: *ik roerde die saak maar eeven aan*: *beroeren* *ontstellen* *beroerte*, *ontsteltenis*, en bij *uitneemendheid* een *Apoplexia*: *ik kreeg als een beroerte*, of *beroerdheid* op *mijn lijf*: *hij is beroerd*: *hij is geslaagen met beroerdheid*: *omroeren* *rondom* *beweegen*: *roer de pot om!* een *roerom* noemd men een *koek*, of *struif*, die *mislukt*, en daarom in een *ge-roerd* werd: dit woord gebruikt *Hoofd* bij *gelijkenis*, in *voor-*

val dat iets door het buskruid om ver werd geworpen, en huifen, en menffen, en al wat'er ontrent is, als onder een geroerd werd.

ROESEM O E S E N beteekend onder de gemeene man, lustig *raafen*, en krioelen: het sij dat het afkomstig is van het woord *raefen, moefen*, dat *W. pag. 50.* uit leit, te sijn eenige platen, die de kiel en steeven aan een heggen: of dat het afkomstig is van *roes* en *moes*: dat of verouderde Neerduitsche worde sijn, afkomstig van het Hoogduits *raujck* en *mausch*, dat is, *roefen* en *raefen, ruiffen, geraas maaken*, als een *muis*: en hier van *moes kappen, moes koppers*, soldaaten: die oover al gaan snuffelen, gelijk de *muisen: een roes sjuipen*, soo veel drinken, dat men de hoogte heeft, en luttig vroolijk begint te werden, enf.

R O F F E L, een soort van een schaaf, daar meede maar het ruigste van deelen, en planken werd afgeschaafd: waar van, *bij loopt'er maar met de roffel oover*: het welk ongemendlijk beteekend los'er oover heen loopen, *roffelen*: het werk niet te deegen beschaaven, en bearbeiten: een *roffelaar*, die met de *roffel* arbeid, en bij gelijkenis, een *rabbeelaar, roffelen* en *schoffelen*, enf.

R O G, een soort van platvis met een lange staart, en scharpe rug (gelijk bekend is) en om sijn geringheid weinig geagt: dog de leever werd geagt seer smaaklijk: en hier van het loopje, *rog! rog!* (te weeten, moerje koopen) *de leever is het geld waard*, dat gij'er voor geeven sult: *was'er slimmer rog in see, die sou' mij aan boord koomen*: het welk ongemendlijk van vergramde luiden gebruikt werd: als sij met veragting spreken van iemand, daar sij te onrecht van beleedigd werden.

Ringboord, sie, reebout.

R O K beteekend somtijds een opperkleed van een man: somtijds een *onderrok* van een vrouw: van een man: *komme rok om je lijf, het reegend!* van een vrouw: *hoe veel rokken heb je aan?* immers het schijnt te koomen van *rokken*, of *rukken*: gelijk ook een *rokken*, en *rokkenskop*, daar vlas op gerold werd, de naam daar van gekreegen heeft: te schiep beteekend het

een

een rok een lap presenning, dat ergens oover getrokken is. *Sijn rokje keeren*: en de luik naa de wind hangen

R O L beteekend al, dat rollen kan, dog in naauwer beteekenis, een rond hout met een gat, door welkers behulp iets voort gerold kan werden: geijk de rollen van een waagen: en daar van de naam: een rolwaagen: een kinderrolwaagen, daar een kind in leerd loopen: rollen, omwente-len, *hij rolde van booven neer*: *hij rolde als een kloot*; een rol beteekend ook van ovas een boek, om dat het eentijds, als een rol op gerold wiers: waarom het ook genaamd werd een *volumen à volvend*: een gedeelte van een tooneel spel, waar van, *sijn rol van lusten leeren*: *sijn rol kennen*, *sijn rol speelen*, *ik meen*, *dat hij sijn rol wel gespeeld heeft!* oneigendlijk; ik meen, dat hij sijn persoonaasje wel gespeeld heeft; dog wat seid *Vondel* ter eeren van het Amsterdamsche schouwburg?

De weerd is een speel tonnel,

Elk speeld sijn rol, en krygt sijn deel.

R O M P beteekend een lighaam sonder hoofd: *wat is de romp, als'er de kop af is?* en soo werd dit oover gebragt tot andere dingen: als *dat is maar een romp van een kuis*: dat is, daar is niet veel mooijigheid aan: *romp, slomp*, dat is, soo maar ten ruigsten, soo als het valt: *dat geschiede maar*, *soo romps slomps*, enf.

R O N D beteekend al, dat rond is, en al dat in het ronde gechied: soo is, *rondhout, hout*, dat niet gekliefd is, als *wajfer, siengen, rees*, en zelfs brandhout, dat rond is: *al sijn rond hout wierd hem af geschooten.*

Rondvis, vis die rond is, als wijting, schelvis, kabbelpauw, enf.: en in het besonder, stokvis, die rond is, en werd dan gesteld teegen gedroogde lengen, die gespouwen sijn: *de ronde doen*, dat is, *rondom gaan*: en met naadruk, *rondom gaan sien*, of de dagen nagt wagt wel waar genoomen werd: wie daar! *ronde!* voorts beteekend het woord *rond*, oopenhartig: *goed rond*, *goed seeuus*: het welk de Seeuwen haar selven toe schrijven: dog daar voor behoefd de Hollandse *rondheid*, dat is, oopenhartigheid, niet te wijken, *ik seg het*

rond uit, soo als ik het meen: ik vind daar geen doekjes om: ik maak van mijn hart geen moordkuil, enf.

R O O F, of *buit, præda, buiten* en *rooven*: gelijk blijkt uit het saamen stellen der woorden, een *vrijbouter*, een *roover*, die op *vrijen buit* uit gaat sonder pas, of in iemands dienst te zijn: gelijk ook, *ruiten* en *rooven*, waar van een *ruiter*: *rusle buiten*, den *buit* *verruilen*, en verquanselen: hij *sou' een roof voor de kel van daan kaalen*: dat is, hij is soo onverfaagd, dat hij nog duivel nog hel en ontstiet.

Roofgoed, goed dat *geroofd* is: en om dat de *roovers* ligt afscheiden van het geen *geroofd* is: soo seid men, *meen je, dat het roofgoed is?* meen je, dat ik het gestoolen heb: *wel holla! ten is geen roof goed!* *rooven, steelen*: met geweld iets weg nemen: een *roover*, die hem met *rooven* behelpt: *daar sijn roovers op de kust*, dat is, daar is onraad, enf. een *roofnest*, een *nest*, en verblijf, en schuilplaats daar de *roovers* haar onthouden: een *roofschip*, een *kaaper*, die ten *roof* uitgeruft werd, *sie, kaapen*. Een *roofvoogel*, die op ander dieren aafd.

R O O I komt van *rooijen*: raamen, giffen, soo het behoort te weesen: *rooi schieten*: welter deegen mikken: *dat is geen rooi*, dat mikken deugd niet: van *rooijen*, komt *rooi-meester*, een metselaar of timmermans baas, enf., die verstaat, en aanwijft, hoe de gebouwen, met den aankleeven van dien, behooren te staan.

R O O S T E R komt van *roosten*, dat is, oover het vuur braaden: gelijk blijkt in, *geroost brood*: *het ging'er heet van den rooster*: dat is, oneigendlijk, daar wierd heevig gevogeten: het was een *keet* en heevig *gevegt*: *het geld werd daar op den rooster geteld*: dat is, het moet daar met geweld, en gevaar gehaald werden. Te sloop bereekend het latten, die kruislings oover den andere werden gespijkerd, en om lugt te scheppen, voor luiken gebruikt werden: *roosterwerk*, al het geen te sloop op die wijs gemaakt werd.

R O S B A N K, *bosbank, dolbank*.

R O T S, een klip, *rupes*: *hij staat soo vast, en onbewegelyk, als een rots*: *tanquam Marpesia rupes*: van *rots* komt *rotfen*: *schokken*: *hij doet niet dan rijen en rotfen*: *hij rotst al sijn kleeren af!*

R U I M

R U I M beteekend wijd, breed: *amplum & spatiosum*: dat is een ruim huis! dat is een ruime plaats! en bij uitnemendheid werd het hol van een schip *het ruim* genaamd: waar is de schipper? hij is in't ruim: dit woord *ruim* werd ook oneigendlijk gebruikt voor onbekrompen, mild: *het komt uit een ruime beurs*, of *kas*: daar werd *ruim* opgedist: alles komt daar *ruim* om: het is een *ruimschottel*, de ruimte kan niet *schaaden*: wat *schaad* de ruimte? van *ruim* komt *ruinen*, *ruimer* maaken, *ruim baan* maaken: *maak ruim baan!* maak plaats! *ruimen* beteekend ook bij gevolg verhuisen: *sij sullen moeten ruimen*: *sij sullen de stad moeten ruimen*: *sij sullen de stad moeten verlaaren*, de stad sal haar ontfeid werden: *sij sullen gebannen werden*: *inruimen*, voor een ander plaats maaken: *iemand een huis inruimen*: oneigendlijk iemand iets inwilligen: iemand iets toelaaten: *ik wil haar soo veel niet inruimen*: *sij hebben haar al te veel ingeruimd*: *onruimen*, ontleedigen: oneigendlijk naa laaten: *sij hebben het met'er dood onruimd*, enf. *opruimen*, opkraamen, oppakken: *ruim op!* *de bruid die komt*.

R U K W I N D, een *wind*, die met *rukken* komt: *rukken* nu beteekend met geweld trekken: waar van *rukken* en *plukken*: *rukkingen*, geweldige trekkingen, en bij uitnemendheid stuipen, termijnen: *convulsiones*: van *rukken* komt *aanrukken* met geweld naa sig toetrekken: *ruk aan!* *afrukken*, afscheuren, *inrukken* met geweld intrekken: *oprukken* met geweld *oopen rukken*: *verrukken* met *rukken* besceeren: oneigendlijk verleiden, en *in passivo* verleid werden: *de jonge luiden werden door liefkooscrij verrukt*: ja het beteekend ook verbijsterd gemaakt werden; en als opgetoogen staan: dat de Grieken noemen *εκτασις*, een *verrukking van sinnen*: *uitrukken*, met geweld uittrekken, en bij gevolg met geweld iemand verlossen: *ik rukte hem uit handen der vijanden*, enf. *voortrukken*, met *rukken* voortvaaren, voortsleepen: het beteekend ook voortslaan voortrennen: *ruk voort!* *ruk voort!* enf.

R U S T, komt van *rusten*, en heeft verscheide beteeckenissen: en voor eerst *gerustheid*, soo naa de siel

als naa het lighaam : want het lighaam moe' en mat sijnde soekt *rust* : soo ook de siel door forgen en kommeringen afloofd : *ik heb dag nog nacht rust* : ik moet altijd voort, of het mij lust of niet : gelijk men seid, *nu heb ik rust* : ten tweede de slaap : *kij is in de rust*, *kij is in de rust geraakt* : ten derde het geen iemand doet slaapen, en werd genaamd slaapkruid : *geef het kind wat rust in* (leggen de Leienaars) en endelijk beteekend het te sloop een uitsleekende plank ter sijde het sloop, daar de hoofdtouwen als *op rusten* : en daar in de matroosen bij mooi weer gaan leggen *rusten* : daar en boven komt mij nog te binnen : dat men seid van sommige pistoolen, dat sij *staan op haar rust* : als de haan niet kan oover gaan, buiten wil en weeten van die geen, die het pistool heeft ; naademaal sulke pistoolen daar op gemaakt sijn : en met schroeven vast geset werden : van *rust* komt *rustig* een die fris en wakker is, als door den slaap verfrist : en hier van het gewoone loopje, al die geen *die lastig en rustig is* : dat is, die niet loom, en trag sijn : *het is een rustig kaarel* : het is een rustige en lustige vrouw, het is een wakker wijf : een braave baas : *rustigheid*, wakkerheid, vlijtigkeit. *Rustlijn*, is een *lijn*, of touw daar iets op *rust*, en dat iets vast houdt : soo werd een *rustlijn* genaamd een touw, dat om de sekerheid aan de ree werd vast gemaakt, op dat het de selve soude kunnen vast houden, als de andere touwen quaamen te breeken : soo is ook een *rustlijn*, het touw, of oneigendlijk de keeten, daar meede een anker voor de boeg leggende werd vast gehouden : en een *rustlijn* werd ook een *burg* genaamd, om dat het is als een *burg*, dat het anker, en de ree *bergd* : gelijk *rustlijn*, om dat de ree, en het anker daar op *gerust* kunnen sijn : wat nu *rusten* beteekend, dat blijkt uit de volgende manieren van spreken, *rusten* dan beteekend ontslaagen sijn van arbeid, moeite sorg, en bekommering : en oneigendlijk slaapen : laat hem *rusten*, en van de slaap oover gebragt tot de dood, sterven of dood sijn : gelijk ook soo gesegt werd, *gerust sijn*, *kij is in den Heere gerust* : want de soodaanige werden door geen weerdse dingen ontroerd : maar sij sijn waarlijk *gerust*, en onbekom-

merd :

merd : en brengt haar aan een *gerustheid des gemoeds* : *fig gerust houden* : *fig stil houden* : *berusten* , in bewaaring sijn van een ander , *dat berust onder mij* : *laat mij rusten* : dat is , laat dat ongemoeid : *onrustig* , een mens , dit altijd woelen moet , of die altijd bekommerd is : *wat sijt gij een onrustig mens ? ongerustheid* , bekommerdheid , *ongerust sijn* , bekommerd sijn : *onrust* , moejelijkheid : als ook meede een *wrecker* , of *wekker* : en dat geen , dat een uurwerk altijd in beweging houd : maar het geheel genoomen voor het gedeelte , *gij sijt een onrustig uurwerk* : *gij sijt een raasbol* : *uitrusten* , eens te deegen *rusten* , soo dat de vermoeidheid ter deegen oover is : *nu heb ik eens te deegen uitgerust* : *uitrusten* beteekend ook uitreeden : *scheepen uitrusten* : *volk uitrusten* , waar van hier naa breeder.

S A A B E L genoomen voor een oorlogs gereedschap : is een soort van de beste houwens : en waar in de *Poolen* , en Oosterse volken uitmunten : een *Poolse saabel* , een *Turkse saabel* : en hier van , *hij quam met de saabel in de vuist* : *hij kloofde hem de kop met een saabel* , enf. waar van *saabelen* , met een *saabel* ter needer hakken : *sij wierden al te gaader gesaabeld* : en soo ik berigt ben , soo is het ook een soort van een straf , dat de misdadigers met een *saabel* door de lenden in twee stukken werden gehakt , in de plaats dat sij bij ons onthoofd werden : een *saabel* is ook een soort van een *muis* of *wesfel* , soo *Kilianus* het uit leit : sie *Gesnerus de Quadrupedibus* , daar hij handeld *de mure pontico* : immers het is ten huidigen daage een seer kostelijk bont : en diend de juffers tot groot sieraad : en hier van , *saabele vellen* , een *saabele bonte rand* , enf.

S A A D komt van *satum* , niet tegenstaande het eene woord met een D , en het ander met een T , geschreeven werd : *saad* is dan , dat *gesaaid* werd : en om sijn veelheid seid men , *ket is'er soo vol als saad* : soo vol als haf , bij de *mult* , of meenigte : want *mult* bij mij is een gebrooke Latijns woord van *multus* , of *multitudo* : het woord *saad* werd ook in enger sin genoomen , voor het sijne *saad* , als *koolsaad* , *raapsaad* , *kanaarisaad* , *kennepsaad* , *pieterseelie* , *kervel* , *sterkkors* ,

en ik weet wat al voor *saad* ! want door graan verstaan de koornkoopers Koorn : als *Rogge, Tarw, Haaver, Garit*, enf. *saad* beteekend ook *manne kragt* (om het bedektelijk te seggen) gelijk bekend is : van *saad* komt niet alleen *saajen* : waar van, *quaad saad saajen*, dat is, gelegenheid geeven tot onlusten ; *verfaaden*, *verfaadigen* : soo seid men, *ik kon mijn lust niet verfaadigen* : *hij is niet te verfaadigen* : *ik ben haast verfaad* : dat is, ik heb haast genoeg : *verfaadiging*, voldoening van de lust, en gencegendheid ergens toe, enf.

SAADHOUT, sie, *kolsm*.

S A A G, van de Latijnsiffen *ferra* genaamd : en deesse sijn verscheide, als *raamsaag, steeksaag, handsaag*, enf. waar van op sijn plaats gehandeld is, en gehandeld sal werden : van *saag* komt *saagen*, met een *saag* arbeiden : een *saager*, een *houtsaager*, ook een soort van een klein schulpe, hebbende eenige tandjes, als een *saag* : *saagelis*, het stof, dat door het *saagen* van het hout af valt : een *saagmoolen*, een moolen, waar mee *gesaagd werd* : *saagen* werd ook oneigendlijk van de speelluiden genaamd, de strijktok beweegen, waar van, *saag op ! saag wakker op ! daar wierd wakker opgesaagd*.

S A A L, dit woord, soo als het uitgesproken werd, is van verscheide beteekenis ; want soo men het neemt voor een groote en ruime kaamer, soo schijnt het van Franse afkomst te sijn ; gelijk aan het woord *salet* en *salettecrin* blijkt ; somtijds werd het genoomen voor een *saadel* op het Latijn *Ephippium*, als iets, dat op een paard geleit werd ; van $\epsilon\phi$ en $\epsilon\pi\tau\alpha$. Waar van een *saalnaaker* : iemand uit de *saalligten* : iemand sandruiter maaken ; het welk de beste vrouwe man wel meer, als sondags gebeurd, wat een *saal*, of *saaling* te sloop betekend dat leit W. p. 516. wijdloopig uit ; soo dat mij daar meede ten hoogste vergenoegd houde.

S A M M E R E U S, een seer lang en plat, en steevig vaartuig op den rijn en maas, het welk gebruikt werd infonderheid om seer sware, en lange ijke balken : en in het gemeen om een seer groote meenigte van goed te gelijk af te voeren.

S A N D heeft eerst een gemeene beteekenis, als het genoomen werd voor *arena* : als men seid, *gaan door het gulle*

VERTOO-

sand: gelijk de *duinen*, en de gemeene weegen in het *duin* vertoonen: daar sijn bekende *sanden*, als *graauw sand*, *wit sand*, *schuur sand*, *schulpsand*, enf. en hier van een *sandman*, of *sandkraai*, om dat de *sandlui* sijn als *kraajen*, die op het *sand* sitten: een *sandpont*, een *sandscheepje*, een *sandschuit*: daar is een manier van spreken onder ons, dog dat seer quaalijk (ons bedunkens) op het *sand* toegepast werd: als men seid: *daar werd geen sant verbeeven in sijn eigeland*: want dat woord *sant* is niet het selve met *sand*: gelijk wij het daarom ook met een *t* onderscheiden: want het komt van *sanctus*, een heilig: en daar van *santen* en *santinnen*: want het fiet op het misnoegde seggen van onse Saaligmaakers, Matth. Cap. vers dat'er geen Propheet verheeven is in sijn eige vaaderland: voorts werd *sand* genoomen voor het geen uit *sand* bestaat, als banken, platen in see: *schipper! wagt uuw voor sanden en stranden*: en dat blijkt aan dat bekende *sand* in de Noordsee: het *doggers sand*, als sijnde die bank, daar de doggers met haar dogboots gaan leggen, om kabbeljaauw te vangen. *Ik sie land nog sand*:

Cælum undique & undique pontus.

Sandgrond, een *sandagtige grond*: *sandduimen*: *tumuli arenarii*. *Sijn karretje gaat op een sandweg!* het gaat met hem voor de wind!

SANDSTROOK seid W. pag. 506. is een plank, die de eerste, en de onderste is, die agter teegen de steeven staat, sie, *strook*.

SAS, een spui, een kolk; waar van, *het sas van Gent*.

SCHAA', of *schaade*, *damnum*, *schaade aanbrenge*: *ie-mand schaade doen*, of *aan doen*: *in schaade raaken*: *schaade lijd*: *ik mag teegen geen schaade*, dat is, mijn staat is soo gering, dat de minste *schaade* mij kan deeren: waar van *schaaden nocere*: en in een andere sin werd genoomen, *dat schaade uuw niet!* want naa de letter soo soude het niet waar sijn: dewijl men dit niet en seid, als aan iemand die pijn, of smart, of *schaade* komt te lijd: maar men verstaat daar door, dat is uuw gegunt! gij hebt uuw regte loon! dewijl gij het moedwillens op uuw hals gehaald hebt: *schaadeloos* betee-

kend

kend sonder *schaade*: want *loos* in saamen gestelde woorden agter staande, *sonder* beteekend: als *goddeloos sonder God*; *geldeloos sonder geld*, en ontelbaare andere meer: dog dat selve woord heeft ook, in d' gemeene wandeling, een geheele teegenstrijdige beteekenis, als men seid: *de scheepen sijn scharadeloos binnen gekoomen*: *de scheepen sijn seer scharadeloos geschooten*: het welk beteekend, de scheepen sijn seer *beschaadigd*, *scharadeloos loopen*: dat is, loopen sonder arbeidsloon te verdienen: soo sal een vrouw seggen, *dat haar man de gantsche winter heeft scharadeloos geloopt*: en een ambagsman, die sonder werk is: *ik loop scharadeloos*: dit schijnt in onse taal seer wonderlijk! en evenwel wat sal men anders seggen, als het geen van een wijs man gesegt is: *non omnium, quæ à majoribus accepimus ratio reddi potest*: van *schaaden* komt *beschaadigen*, *schaade aanbrennen*: *beschaadigd*, *schaade aangedaen*: *de waaren sijn beschaadigd*: *een beschaadigde borg*: *is sijn hand of voet niet beschaadigd*, dat is, befeerd? enz.

SCHAAF, een timmermans gereedschap, waar meede planken werden geoffend, en glat gemaakt: verscheid: soorten van *schaaven* hebben wij al uit geleit, en de rest laten wij oover om naa te vorsen bij de nieuwsgierige: want het ons meer aan de tijd, als aan lust, en andere gelee-gendheid ontbreekt: van *schaaf* komt *schaaven*, met een *schaaf* arbeiden, en effenen: oneigendlijk werd het tot andere werken oovergebracht; *dit werkje moet ik nog met scharaaven*: *dit werk is nog niet genoeg beschaafd*: soo ook van de seeden der menssen, *die jongeling moet nog wat beschaafd werden*: *onbeschaafd*, ruuw en onvolmaakt sijn: *dit werk is sooruuw en onbeschaafd*: *het is een onbeschaafd koutje*, dat is, het is een regten plomperd, en vierkante boer: *ker of verscharaaven*, van nieuws op *scharaaven*; *stootscharaaven*; *at stootende scharaaven*: het welk op iemands gang gepaet werd; die soo wat duuwende, gelijk de veenboeren, voor sig heen gaat, *sie! daar gaat bij heen stootscharaaven!*

SCHAAKEL beteekend in sijn eerste beteekenis, een *scharalm* van een ketting: waar van *scharaakelen*, met *scharaakels*

aan een hegren : foo weet men die manier van spreekken : *zij zijn vast aan een geschaakeld* : het welk oneigendlijk beteekend : zij hangen aan malkander als klitsen : maar de *schaakels* , daar men vissen in laat verwarren , hebben haar naam , om dat zij uit veel *schaakels* aan een *geschaakeld* zijn.

SCHAAKEN een gebrooken Perfaans woord , koomende van *Schach* , een Kooning , en *Schachmat* , de Kooning is dood : is bij de liefhebbers van het *schaakspel* , en *schaakbord* bekender , als dat het onse uitlegging van nooden heeft : dog wij verstaan alhier een sloopstimmermans woord , het welk beteekend perken , en vakken , die gebreeuwd moeten werden : W. pag. 506. feid , dat *Schaaken* beteekend vieren , bot geven : waar van het woord , *af-schaaken* , enl.

SCHAAR , dit woord is seer bekend , als het genoomen werd voor een ijfer werktuig , daar men iet mee afknijpt , waar van een *knipschaar* , *wolle* , of *snijersschaar* , een *linne* , of *linnenaaijtersschaar* , en voornaamendlijk , de *schaaren* der droogfscheeders : van een *snijersschaar* hebben wij deese spreekwijzen : *iets kaalen door het oog van de schar* : dat is , iets kabaljen , iets agter omhaalen : *daar hangt de schar uit* , te weeten , op sulc een plaats , daar men gesnooten werd , gelijk sommige waarden daar van een handje hebben : behalven deese beteekenis , foo werd een *schar* ook gefegt van de bekken van krabben , en kreeften : welke laatje foo scharp zijn , als een *schar* : daar en booven beteekend ook een *schar* , een meenigte van volk , gelijk die beteekenis in de Euangelien ten oovervloed voor koomen : maar befonder munt deese beteekenis uit in het faamen getelde woord , *keirschar* , dat nu genaamd werd een *keirleeger* : als de *Heere der Heirschaaren* : en hier van het tijdwoord *schaaren* , dat is , in orde steilen , of met een Frans woord , *rangeeren* : en hier van , *de troepen wierden geschaard in slogorde* : *beschaaren* beteekend het geen gemeenelijk gefeid werd , *beschikken* : gelijk , *geef mij maar last* , *ik sal uww dat wel beschaaren* : wat nu *schaarstokken* bij de sloopstimmerlui beteekend , dat blijkt klaarlijk , voornaamendlijk , als daar bij komt

komt de uitlegging van W. pag. 54. en de afbeeldfel N. 1. gelijk p. 55. N. 5. hij feid dan, dat *schaarstokken* zijn dikke, dog smalle planken leggende (*geschaard*) op de balken in den ooverloop, enf.

SCHAFFEN, beteekend twee dingen: voor eerst opdissen: waar van: *schaf kok! heeft de kok wel geschaft? schaf-tijd*: de tijd om op te dissen: een *schafmeester*, een dijmester: ten tweede beteekend het eeten: *bejje lustig geschaft? ik moet wat gaan schafften*: en behalven deese, soo vinden wij nog het leggen, *ik heb met uuw niet te schafften!* ik heb met uuw niet te doen: ik vraag naa uuw niet.

SCHALKEN, komt mischien van *schalk*, dat is, loos, dog van ouds beteekende het een knegt, waar van in den 51 Psalm in ouden rijme: *Heer ik ben uuw schalk, jaa ik ben uuw schalk*: dog om nog klaarder te gaan, sie het woord *Marschalk*, en voor al *Godschalk* het eerste beteekend als een knegt van de mars, of *legatus imperatoris*: en het laatite een *knegt Gods*: maar om tot *schalken* te koomen, het is al meede een weet, en kennis, en *schalkheid* of loosheid, dat men de luiken, het sij met touw, het sij met klampen heeft geleerd vast te maaken: van *schalk* komt *verschalken*: waar van, *wij hebben haar verschalkt: sij meenden ons te verschalkat*: dat is, te verrassen, en uit het nest te ligten: *dog sijn sij van ons verschalkt*, enf.

SCHAMPEN, waar van *afschampen*, stuiten, af stuiten, *de bijl die schampte af: schampdek*: een dek of dekfels aan de poorten van het geschut, daar op alles *afschampt*, dat, de selve soude kunnen beschaadigen: een *schampscheut* is eigenlijk een *scheut*, die niet te deegen treft: en oneigendlijk een steek, en streek, en bokking, die men aan iemand als van ter zijden geeft: weshalven het te gelooven is, dat *schempen* het selfde met *schampen* is, gelijk uit de voorbeelden klaar is: en derhalven ook *schimpen*, spotten, spreekwen, *schimp*, hoon, smaad. waar van een *schimper*, een spotter, een spreek: een *schimpdigt*, enf.

SCHANDEK, seid W. p. 506. is het hout, dat het boord dekt, sie de selve p. 56. N. 16.

SCHANS,

SCHANS, een bekend woord onder de krijgsluïden niet minder, als onder het see volk: want een *schans* beteekend in het gemeen een sterkte, tot welken einde de *schansen* gemaakt werden: en in het befonder de wallen en vestingen van een stad: gelijk men tot Amsterdam en andere plaatsen zegt: *sij woonen agter de schans*, en het gemeene spreekwoord is: *ouwe paarden jaagt men agter de schans*, het welk oneigendlijk beteekend: als men ergens geen dienst meer van trekken kan, soo agt men het niet: en voornaamendlijk de *paarden*: hoe wel het ook een oud en waar spreekwoord is: jong hooveling, oud schooveling, zie de *Bruin Embl.* pag. het woord *schans* werd te sloop ge-
noomen, voor de sterkte van de stuurplegt: en om nog meer verfeekerd te sijn teegen het geweld der vijanden, soo werden daar nog *schans kleeden* aan de *schans* gespannen, om daar agter voor de koegels van de vijand bevrijd te sijn: een *schanslooper*, zie, *Wolkranger*, *beschansen*: *verschansen*, met een *schans* versterken: soo seïd men, *wij laagen wel beschansst*.

SCHARP, beteekend eigendlijk al, dat gesleepen en *scharp* gemaakt is: dat sijn *scharpe messen*! *scharpe spooren*: iemand met *scharpe spooren* berijen, zie, *spoor*: ten tweede beteekend het ook, dat ruuw en ongelijk is: soo werden de steenen, ende rotfen *scharp* gefegt: jaa een bits man werd ook gefegt *scharp* te sijn: *hij was soo scharp als een els*: een schoenmakers spreekwoord: want een *els* bij haar een soort van een naald, of priem is: *ik val soo scharp niet*: het welk beteekend, of ik staa soo naauw op mijn regt niet: of ben soo bits niet: ik ben soo hongerig niet: gelijk men ook seïd: *ik val teegenwoordig wat scharp*: *scharp* beteekend ook bekrompen: naauwelijks, krap: *gij weegt soo scharp*: daar is *scharp* een vierdevat: *wij hebben scharp half wind*: het is *scharp* gefeild, zie, *seil*: waar teegen gesteld werd ruim: *ruim weegen is geen sond*: *scharp* beteekend ook heevig, heet: *het ging'er kort en scharp*: soo ook somtijds den arbeid der vrouwtjes. *Scharp* beteekend te sloop alhet ijserwerk, het sijn koegels, het sijn bouten, schroot, enf. daar

daar meede men schiet : waar van *kruisfcharp* : *los fcharp* : en hier van het feggen in heevigheid van gemoede , om den vijand meer af breuk te doen : *set'er dubbeld fcharp op* : dat is , set'er eens foo veel op , als men gewoon is daar op te fetten : van *fcharp* komt *fcharpte* , *fcharpheid* , als ook *fcharpen* , en dat beteekend *fcharp maaken* ; ik heb mijn mes daar toe gefleepen : *iemand fcharpen* ; iemand onderrigten , en wijfer en fneediger maaken : *ik moet mij daar opfcharpen* ; ik moet mij daar nog op bedenken , en beraaden ; foo ook , *opfcharpen* , *opfcharping* , enf. dit woord *fcharpen* (wanneer het van de wind gelegd werd) beteekend , dat de wind teegen loopt ; de *wind fcharpt* , enf.

SCHAAVIELEN , ruim baan maaken , alles opruimen : en derhalven werd het ook van de wind gefegt , als die begint goed te waajen : waar teegen wij hebben gefien wat te feggen is , *de wind begint te fcharpen* , enf.

SCHÉEN , van de Latijniften *tibia* : waar van , *fijn fcheenen ftooten* : *een blaruwe fcheen loopen* , of korter , *een blaauwrije loopen* : *repulfam pati* ; *dat fal hem voor de fcheenen fpringen* ; dat fal hem in het oog druipen : *wat voorfcheen hebben* feggen de feelui , als fij iets hebben , daar teegen fij met de *fcheenen* kunnen fteunen : van *fcheen* komt een *fcheenbordje* , of *plankje* , als ook een *fcheenhoed* , een *bordje* , *plankje* , of *hoed* , dat de *fcheen* voor ftooten , of branden bevrijd : een *klopfcheen* is een fchoenmakers gereedfchap , daar fij meede kunnen *kloppen* , en waar op fij de kanten van het leer fomtijds wat affnipperen , enf.

SCHEEP , dit is het oude woord , waar voor nu gefegt werdeen *fchip* ; want hier van komt , dat men in het getal van veele feid *fcheepen* ; gelijk ook uit de volgende manieren van fpreken , en het faamen ftellen der woorden blijken kan : foo feid men , *fcheep gaan* , *fcheep koomen* , *fcheep doen* , *dat is op fijn groot fcheeps* ; het welk oneigendlijk beteekend dat is op fijn rijkelui ; dat is , den gebradden haan fpeelen ; *geen fcheeps verftaan* , is foo veel gefeid , als geen *fcheepspraat* en taal verftaan ; en derhalven niet verftaan , wat'er op

op een *schip* omgaat nog kennis hebben van de *schepvaart*: oneigendlijk, geen verstand hebben van saaken, daar van gesproken werd, en die men behoort te weeten, van *schep* komt het tijdwoord *schepen*, dat is, *schep doen*: waar van *Hoofd in Velsen* act. 3. sc. 1.

Sie toe! sie toe! gij scheept 's lands welvaard uit het land.

Schepen, *gescheept zijn*, waar in de letter G, en hebben daar getoond, dat het noodsaakelijk oover een koomen moet met *opgescheept zijn*, gelijk men gemeenlijk segt: *wij waaren met haar opgescheept*: *ontschepen* beteekend lossen: ontladen: *de waaren wierden ontscheept*, enf. *Scheepsbestier*, de kunst, en het *bestier* om een *schip*, of vloot wel en wijfelijk te *bestieren*: gelijk de *Heer Witsen* zijn nooit volpreelen werk noemd: *scheepsbouw*, en *bestier*.

Scheepsbijl een *bijl* die men te *schep* gebruikt: *scheepsboord*: het *boord* van het *schip*: waar van, *zijn*, of *koomen binnen scheepsboord*: dat is, *schep zijn*, of, *schep koomen*.

Scheepsbouw de kunst om *schepen* te kunnen *bowwen*. *Scheepsgeredfchap*, *geredfchap*, dat men te *schep* van nooden heeft. *Scheepskift*, een bootsgefels *kift*, of in het gemeen een *kift*, die men te *schep* van nooden heeft: *zijn de maats haar kisten alschep?* enf.

Scheepskok, de *kok*, die te *schep* voor het *scheepsvolk* fchaffen moet: waar van uit quaadheid, en als bij veragting: *waar heen voor scheepskok!* *sie*, *pomp*. *Scheepsplunje*, kleding die men te *schep* gebruikt, *sie*, *plunje*: *scheepspraat*, foo men gewoon is, te *schep* te *praaten*.

Scheepstimmerman, een arbeidsman, die fig op het *timmeren* van *schepen* verftaat: voornaamendlijk foo hij een meester in die kunst is. *Scheepstimmerwerf*, een plaats, of *werf*, of *helling*, daar *schepen* kunnen gebouwd werden, *sie*, *helling*, of *werf*. *Schepvaart*, den handel, die met *vaaren*, en uitrusten ven *schepen*, gedreevé werd, *sie*, *vaart*, of, *vaaren*.

S C H E E R E N, heeft verscheide beteekenissen, en voor eerst beteekend het af knippen, affnijden: gelijk met een *seiffen*, en *scheermes* geschied: foo *scheert* een boer het veld met een *seiffen*, als hij het afmaaid: foo *scheerd* een

baard schraaper den baard met een *scheermes*, en het haar met een *schaar*: *wie heeft uww haar geschooren?* *wie heeft uww baard geschooren*: *scheeren* nu beteekend oneigendlijk iemand foppen, met iemand gekken: *gij scheerd mij!* *wij hebben hem lustig geschooren*: misschien om dat het ont voorvaaderen vreemd gedogt heeft, doen het *scheeren* van haar en baard eerst naa de kuint wierd ingevoerd: of dat'er somtijds eenige poetsen mee' wierden bedreeven: of om dat, die geschooren sijn, gemeenlijk daar kaal af koomen: *iemand een kruin scheeren*: iemand munnik maaken: want dan krijgt hij *ultimam rasuram*: dan is hij volflaagen geproffiet: *hij sag'er uit als een geschooren aap*: dat is, hij sag'er geestig en belaggelijk uit, gelijk de leeuwtyes: van *scheereu* komt een *scheerhaak*, en is te sloop een *haak* als een seissen, om des vijands wand meede te beschaadigen, en als weg te *scheeren*: soodaanige *scheerhaaken* hebben de persiaanen eertijds gebruikt aan haar heirwaagens, en de Romeinen noemden die ook *falces*: *vide Stewechium in vegetium de re militari*: en *Curtium lib. 4. Cap. 9. de rebus gestis Alexandri Magni. Ducentæ falcæ quadrigæ: ex summo temone kastæ præfixæ ferro eminebant: utrimque à jugo ternos dirixerant gladios: & inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum: aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant: & aliæ in terram dismissæ quicquid obvium concitatis equis fuisset, amputaturæ.*

SCHEF, een lange stok, gelijk een raagbol gesteecken werd, om te *duiveljaagen*, of *traaven*: welke woorden op haar plaats te sien sijn.

SCHEG, of *schegge*, een loose *scheeven*.

SCHIEDEN, beteekend affonderen: *wij sijn wel te scheiden*: *sij sijn gescheiden van taafel en bed*, dat is, haar is uit de naam van de hooge ooverigheid, dat sij, of hij, niet gehouden is aan de trouw en beloften van haar man, of vrouw: als die sig de trouw onwaardig heeft gemaakt door een quaad leeven: en bij uitneemendheid, die *scheiden*, die *vegten*: en soo een geschil bij leggen, waar van *scheidslui*, *arbitri*: maar bij het vaarend volk beteekend *scheiden* ver-
trekken:

trekken: *ik kan nog niet scheiden: zijn de vrienden nog niet gescheiden?* een *scheimaal*: waar van, een *scheimaal* geeven: een *maal* geeven, als iemand vertrekt: *scheiding* maaken: *separare*: maak *scheiding!* maak *scheiding!* *scheifing* en *scheiding* maaken: alles vereffenen, en ieder zijn deel aanwijzen: een *scheidpaal*, een *scheidsmuur*: *afscheiden*, *afzonderen*: *afscheidneemen*: iemand bekend maaken, dat men vertrekken zal: en verders bedanken voor de genootte gunst, en vriendschap: en verders zijn dienst aanbieden, soo hij hem ergens op zijn reis soude kunnen dienen: *afscheiding*, *afzondering*: *bescheiden*, *ontbieden*, *verdagvaarden*, *ik heb de vrienden hier teegen die tijd bescheiden*: *bescheid*, *antwoord*, *bescheid brengen*: *antwoord brengen*: *bescheid geeven*, *antwoord geeven*, *is er niemand, die mij kan bescheid geeven?* *bescheid doen*, beteekend het zelfde: dog het werd ook anders gebruikt: voor soo naadrieken, als een ander voorgedronken heeft: waar van het seggen: *fulje me bescheid doen*: *waarom doeje me geen bescheid?* *bescheid* (in het getal van veele) heeft *bescheiden*: en daar van, *waar zijn uw bescheiden?* dat is, waar zijn uw stukken of documenten, waar meede gij uw saak beweerden sult, en ons op onse vraagen, en voorstellingen antwoorden? *wij hebben onse bescheiden bij ons*: wij zijn wel gewaapend, en ul wel getrooft: *bescheide* beteekend ook seedig en geschikt: *het is een bescheide jongman*: *bescheidendlijk*, seediglijk, geschikt: en somtijds duidelijk: *hij antwoorde ons op onse vraagen bescheidendlijk*: *wij konden die woorden bescheidendlijk hooren*: *distincte* seggen de Latijnisten: dit woord beteekend ook, seeker, voor waar: *is dat soo?* *bescheidendlijk*: volgd nu *onderscheiden*, *onderscheid maaken*: *wij kunnen die saaken wel onderscheid maaken*, wat goed of quaad is: *verscheiden*, vertrekken: en bij gevolg sterven: *leggen op zijn verscheiden*: leggen op zijn sterven, leggen op zijn uiterste: *hij is verscheiden*: hij is ooverleeden: waar van, *Hoofd in Velsen* act. 5: sc. 9. *hij is verscheien!* *hef nu aan't schreien!* maar *verscheid* beteekend *varius*: daar zijn *verscheid* soorten van menssen: *daar is groote verscheidendheid in de seeden der menssen*: en

endelijk *uitschieden*, niet meer doen: *ik scheier uit: kij scheid'er uit, als de Munnik uit zijn goe' daagen*: dat is, hij heeft niet minder in den sin, als dat: *uit' de neering scheid'en*, enf.

SCHEINAAGEL, sie, naagel.

SCHENKEL, of *schinkel*, *crus* van de Latijnisten genaamd: waar van *crurifragium*, als een mildaadiger, aan het kruis genaagd zijnde, de *schenkels* wierden aan stukken gellaagen: bijgelijkenis werd een end touws, dat aan de nok van de ree vast geplist werd een *schenkel* genaamd.

SCHEPPEN beteekend twee dingen: volgens get geen in onse Duitse ooverfetting van Gods Woord staat, soo beteekend *scheppen*, het geen de Latijnse ooverfeters noemen *creare*: dat is, iets voortbrengen, dat van te vooren soo niet en was: *soo schiep God Hoemel, en Aarde, Gen. I. vers 1*, waar van God onse *Schepper* genaamd werd: en het geen, waar door alles gewrogt is, de *schepping*: en het geen voort gebragt is door de *schepping*, een *schepsel*: en in het befonder een mens, soo hoord men dikwils, *het is een arm schepsel: hij is een wonderlijk schepsel*: maar te scheep beteekend *scheppen*, het geen de Latijnisten noemen *haurire*: waar van een *schepper haurum*: een *scheppet*, een *net* daar men iets mee' *schept*: gelijk de *scheppetten*, om de vis uit de houwers, of beunen, of korven te *scheppen*: of daar meede aan de kanten van de slooten al *scheppende* gevist werd: van *scheppen* komt *ontscheppen*, en beteekend sterven: sie *Hoofd in Velsen act. 5. sc. 1*.

O *Schepper ik ontschep! ontsluit mij uwv genaade!*

Opscheppen, uit een pot of keetel *scheppen*: *schep op met de groote pollepel*: dat is, schaf wakker op! *meenje dat bct bier op geschept staat!* meenje, dat het hier van de boom geschud werd! *uitscheppen*, iets ergens *uitscheppen*: *men schept het hier uit een sloot niet*: dat is, men heeft het hier voor niet niet: oover een koomende met het voorgaande, enf.

SCHEE-

S C H E R P E N, *sie, scharpen.*

S C H E U R, waar van *scheuren*: *scheuren* nu beteekend of van een doen rijten, en slijten: of gereeten, en gespleeten werden: *sijn kleeren scheuren*: en oneigendlijk, *ik scheurde mijn reusels, en maakte daar een huik af*, dat is, ik was soo quaad, als een baars, en daar was niemand, die daar iets om gaf: of die sig daar aan kreunde: *als oudmal begint te scheuren, soo is daar geen stoppen aan*: dat is, als oude lui mal werden, dan is het omgekoomen: en *in priapeis, wilder als wild: wie sal er mij temmen?*

S C H E U T, een plat Duits woord, voor het welk nu gesegt werd een *schoot*, als koomende van *schieten*. *Mijn kind heeft een groote scheut gegreegen*: is veel grooter geworden: van *scheut* komt *scheutig*: *hij valt niet scheutig*, dat is: hij is kaarig, en *schie*t niet gaarn geld.

S C H I E M A N, of soo *Hugo van Linschooten lib. 1. cap. 3.* en *Roemer Visser*, hem noemen *schimman*: soo giffing plaats had, men sou moogen denken: dat hij daarom een *schimman* genaamd wierd, om dat hij is, als de *schim* en schaaduwe van den hoogbootsman: dat is, hoogbootsmans maat: *sie, W. p.*

S C H I E M A N S G A A R E N, het *gaaren*, dat de *schieman* gebruikt, om iets vast te maaken: dit *gaaren* werd te schein gemaakt, of gesponnen, van het herpluis van oude kaabels, *enf.*

S C H I E S C H U I T, sommige noemen die een *schiefschuit*, om dat sij snel in het *voortschieten* is: sulke *schuiten* in het besonder siet men tot Amsterdam, en werden genaamd, *Uiterse schiefschuiten*, deese sijn het, die als *Uiterse marktschuiten* sijn, *enf.*

S C H I E T E N, is van meer als een beteekenis: want *schieten* in het gemeen beteekend een pijl, of koegel doen vliegen door de lugt: *wie heeft die pijl*, of, *koegel geschooten?* met *spek schieten*, te weeten, om brand te veroorsaaken

in des vijands schip : oneigendlijk iemand scherp aan tasten : en sijn faaligheid lustig seggen : *bij schoot geweldig met spek* : hij gaf hem genoeg te ruiken , enl. *schieten* beteekend ook , *doorschieten* , treffen : *bij schoot een voogel* : gaan uit *schieten* , dat is de *paapegaai* geschooten : *sie* , *paapenaad* : een walvis *schieten* , te weeten , met harpoenen , enl. maar daar sijn nog te scheep eenige andere spreekwijzen : de ballast *schieten* , dat is , de ballast werpen : de ballast *schiet* , of *verschiet* , de ballast verrold : *de netten schieten* , de netten uitwerpen : *sijn kuit schieten* : *sie* , *kuit* : *de steng* *schieten* : dat is , neederwaarts laten sakken : *iets rond schieten* , een touw rond *schieten* : dat is , een touw in de *ronde* op rollen : waar van , *sij sullen dat niet rond schieten* : *sie* , *rond* . *Schieten* , snel neederduiken : *bij schoot met de kop naa de grond* : *schieten* beteekend oneigendlijk opdokken , betaalen : *wie sal geld schieten?* enl. van *schieten* komt *affschieten* , dat is , lossen : een roer *affschieten* : *affschieten* , schielijk needer sakken : *beschieten* , met *schieten* kunnen bereiken : oneigendlijk met planken bekleeden : waar van een *beschot* : *mijn oogen beschieten* : *ik was eeven beschooten* : ik werd slaaperig : en mijn oogen waaren eeven toe : *dat mag niet veel beschieten* : dat kan geen groot voordeet geeven : *inschieten* , met een koegel , pijl , enl. ergens binnen *inschieten* : oneigendlijk , invoegen , inlassen : *schiet er een stuk van een plank in* : *ik sal er geld bij inschieten* : ik sal verlies doen : de broek lappen , en het gaaren toe geeven : *dat schoot mij in* : dat quam mij in den sin : *ontschieten* : dat ontglee' mij : *dat is mij ontschooten* : het welk oneigendlijk tweelins verstaan werd , als eerst , dat is mij door het hoofd gewaaid , dat is mij vergeeten : en ten andere , dat is mij mislukt : *het kan soo een mens altemets wel ontschieten* : *opschieten* , uit de hand *schieten* , en laten vliegen : *druiven opschieten* : *schiet op!* *kruis of munt!* oneigendlijk op iemand niet passen : iemand te leur stellen : *de vrinden schooten mij op* : *verschieten* , van de eene plaats werpen naa de andere : *Koorn verschieten* , *sie* , *Koorn* . Insgelijks ontroerd werden , *gij doet mij verschieten* : *de verw verschiet* , de verw veranderd : *verschieten* , met *schieten*

verquisten : *hoe veel kruid heeft hij verschooten? geld verschieten* : iemand geld leenen, of geld voor een ander betaalen : *uitschieten*, oneigendlijk, *verschieten* : *wie heeft dat geld uitgeschooten?* enf. *Schietbout*, een *bout* daar mee geschooten werd. *Schietgeweer*, alderhande *geweer*, daar uit men *schieten* kan, als roers, musketten, inaphaanen, geschut, enf.

SCHIJF, dit woord beteekend te sloop een ronde plank, of bordje in een taakel, waar oover de taalie, of het touw, daar meede gehijsd werd, bewoogen werd : door dien het selve meede omdraaid : en hier van, *het gaat oover veel schijven* : en dienvolgens te gemakkelijker (gelijk den feelui bekend is) oneigendlijk beteekend het : daar leit weinig aan geleegeen of het wat meer kost : want daar sijn veel luiden, die daar aan betaalen moeten : het gaat oover schip en goed : en daarom mag men wel seggen : dat'er niet meer verlooren gaat, als gemeen goed : *sijn gat gaat op schijven* : dat is, oneigendlijk, hij leefd als een heertje op sijn vermaak : het woord *schijf* werd door gelijkenis tot veel saaken oovergebracht : en voor eerst tot geld : *hij heeft seer veel schijven* : *het sijn sijn schijven*, *die'er klappen* : dat is, het is sijn geld, daar alles voor gekogt werd : de klei (seid de boerin) is van mijn kar gekoomen : wat *schijven* in een dambord enf. sijn, dat is genoeg bekend : endelijk werd het ook op een stuk vlees gepast : als men seid een *kalfschijf* : *de raapen appels srujen aan schijven* enf. en zelfs sommige appelen werden *schijvers* genaamd, om dat sij bequaamer sijn als andere om aan *schijven* gesneden en in de pan gebakken te werden. Een *knieschijf*, *poples*.

SCHIJTVAL (K naa het getuigenis van de feelui, die om de noord vaaren) is een soort van roof voogels, de *steenvalken* niet ongelijk : deese *valk* heeft de naam daar van gekreegen, dat hij niet als andere *valken* aafd op het vlees van het gevoogelte : maar (met verlos) op den drek van kokmeeuwen : weshalven de feelui gewoon sijn te roepen, als sij sien, dat een meeuw van den soogenaamde *schijtvalk* gegreepen is :

Schijt meeuw ! schijt ! soo raakje de walk quijt.

hier uit is nu ligtelijk af te meeten : waarom sommige pronkertjes (als bij gelijkenis tot Amsterdam) *schijtvalken* genaamd werden : te weeten , om dat sij de uiterlijke gedaante hebben van rijke luiden , en sij hebben quaalijk een duit in de mars.

SCHILD genoomen voor een waapentuig beteekend soo het rond is , *Clypeum* : soo langwerpig , *scutum* een klein schildje *parma*, enf. iemand te *schilden* te *speer* vervolgen : dat is , een doodelijken haat op iemand hebben : maar te *scheep* beteekend het de borstweering agter het galjoen , W. pag. 55. N. 11. beeld het af : seggende , dat het is een sieraad voor op de stuurplegt , en elders , enf.

Schildbank , of misschien *schildplank* : dit is een swaare plank , daar de enden van het braadspit ter weeder sijden in rusten , en omdraajen. *Schildhoofd* , een hout hebbende de gedaante van een *hoofd* , diend eenigfins tot sieraad : ander deels , om touwen aan te beleggen. *Schildknoop* , een *knoop* aan een touw , die als een *schild* en borstweering is , om vast te houden.

SCHILLIPEN , of misschien *schildlippen* , ten sij het waaren *schulpen* : sijnde te *scheep* dekfels op de *schildbank*.

SCHINKEL , sie , *schenkel*. *Sebinkelbaak* , de *baak* aan de *schenkel*.

SCHIP , dit gevaart kan bij gelijkenis genaamd werden een drijvende batterij , een drijvend kasteel : want men daar uit al drijvende schiet , en schut gevaart houdt : *blank schip* een *schip* , dat schoon gespoeld is : een *scharp schip* : een *schip* , dat onder *skarp* , of sluik toeloopt : dit woord werd gepast op een mens : als men seid , *het is een diep gaande schip* : het welk eigendlijk geseid werd van een *schip* , dat swaar gelaaden is : oneigendlijk te kennen geeft , dat soo een man in al sijn doen al te kostelijk is : en dat , soo hij neutjes heeft , wel dopjes maaken sal : *het gaat oover schip en goed* : dat is , de schaade raakt niet alleen de reeders : maar ook

ook de kooplieden, die waaren in het fchip hebben: *daar men voor fcheep komt, daar moet men voor vaaren*, dat is, eigendlijk, die fig voor bootsgefel verhuurd heeft: die moet bootsgefels werk doen, en die voor kok *fcheep* komt, die moet fchaffen: *die voor hond fcheep komt, die moet knooken acten*: oneigendlijk beteekend het: dat ieder doen moet, dat hem te doen ftaat: en dat die een onderdaan is, fijn meerder moet gehoorfaamen: *daar koomen foo goede fcheepen aan, als'er af vaaren*: dit beteekend eigendlijk, dat de fcheepen, die van andere plaatfen in onfe haavens koomen, foo goed fijn, als die uit onie haavens vaaren: dit werd oneigendlijk van onfe pretieufe en fpjigtige vrijfters gebruikt, als fij fchamper willen feggen, dat fij naa een vrijer, oftwee, niet veel en vraagen: voornaamendlijk, als hij haar opgefchooten heeft: willende feggen, dat fij ligtelijk foo een flag weederom fullen kunnen bekoomen: *duure fcheepen blijven aan land*: het welk oneigendlijk beteekend, dat juffertjes, die haar waar al te fcer op geld houden, daarom fomtijds ongetrouwd blijven: van *fchip* komt *fchipbreuk*, dat is, als het *fchip* foo geftooten en geflaagen werd, dat het *breekt*, en in het gemeen vergaat: *fchipbreuk lijdē*, werden die geene gefegt: die op een *fchip* fijn, dat vergaakt, *de Bruin in Embl. pag. 21.* noemd het *fchipbraak*, fie, ook *Roemer Visfer 2. fchok 47.* finnepop enf. Een *fchippond* reekend men gemeenelijk op een gewigt, van 300. pond: een *fchipper* is, die een *fchip* voerd: dog daar werd bij haar onderscheid gemaakt, of een *fchipper* meede reeder aan een *fchip* is, of niet: de laafte werd maar genaamd een *fetschipper*: om dat hij maar bij de reis, als op een *fchip* *gefēt* werd: *fchipper fie toe!* beteekend oneigendlijk, dat men op ons ftuk naauw letten moet: want het luid niet wel, dat iemand *fchipper te voet* gemaakt, of *ontfchipperd* werd: want dat is niet beeter, dan of een Kapitein de deegen voor de voeten gebrooken, en een *voet in't gat* (dat de gewoonte is) gegeven wierd.

SCHOFFEL, is een tuinmans gereedschap, daar sij iets meede *weg schoffelen*: en dit werd ook de baaren van de see bij gelijkenis toegezigend: om dat sij alles sonder onderscheid weg stooten, of *weg schoffelen*.

SCHOFT, beteekend in Hoogduits, een schouder: en ook wel voor een last, die de *schouder* drukt: waarom doodeters en straatlijpers ook *schoften* om die oorzaak werden genaamd: als sijnde haar ouders en vrienden, als een last: een *schoft* bij de timmerlieden en metselaars beteekend, die tijd, die sij moeten werken, en die geeindigd sijnde moogen rusten: *hoe veel schoften werkje op een dag?* van *schoft* komt *schoften*, dat is, rusten: en die tijd werd *schoftijd* genaamd: *het is schoftijd: de maats houden schoftijd*: de maats moeten *schoften*, enf.

SCHOK, beteekend een seker getal van blokken, klap-hour: wat nu het getal van dien bedraagt, zie *Roemervisser*, die sijn Sinnepoppen in *schokken* verdeeld heeft.

SCHOKKEN, beteekend in het gemeen twee dingen: en voor eerst: het stooten en het opspringen van een waagen: *voerman hoe schokt de waagen soo! wij wierden soo geschokt, dat ons de leeden seer deden*: dit schrijft ook W. p. 506. de see toe, hoe wel sijn E. het noemd *scholken*: want *scholken* is aldaar, holgaan, enf.

SCHOL, een soort van platvis: waar van het spreekwoord: *hij droomd van schol, hij eet gaarn platvis*: het welk een manier van spreken is: waar meede te kennen en geeven werd: dat daar het hart vol van is, dat men daar van spreekt: en naa het oude seggen: *quod cupimus, facile credimus*: en bij gevolg, hij dwaald: hij droomd.

SCHOLFERTS, of, *schollewaars*, dit is een soort van waater voogels, die de groote hebben van een gemeene gans: en seer graatigen verslindend sijn van vis: en derhalven gehouden werden voor een soort van eendvoogels, die men duikers noemd: weshalven *Kilianus* hem noemd *mergus magna*: zie voor al naa *Gesnerus de avibus*, & in *specie de mergis*: alwaar sijn gedaante in plaat, en sijn aard naa het leeven beschreeven werd, en de oorspronk van sijn naam werd

werd naa gevorst: deese voogels sijn in Holland nergens beeter te sien, als in het *schoolfertsbos* te Seevenhuizen, gelegen tussen der Gouw en Rotterdam: dit woord werd ook gepast op een vuil morfig mens, dewijl die voogels selfs leer vuil sijn: als men segt, *jouw regten schoolfert*.

SCHOLEN, soo het mogte sijn een vervloogen Grieks woord: soo most het koomen van σχολή, beteekenende in sijn oorspronk leedigheid, leedigen tijd: waar van het Latijnse *Schola*, dat de Grieken *Gymnasion* noemden: de oorspronk genoomen van de worstelaars, die naakt haar oefening deeden: sie *Mercurialem de arte Gymnastica*: in het gemeen werd een *school* heedendaags genoemd een plaats, daar leerlingen vergaaderen, om onderweesen te werden: en die onderwijst, een *Schoolmeester*: *school houden*: *te school bestellen*: *schoolleggen*, *school gaan*: een *Schoolvrouw*: een *poppe schooltje*, een *kinderschooltje*, enf. soo ook werden de *vissen* gesegt te *schoolen*, als sij met meenigte bij een vergaaderen: gelijk de leerlingen in een *school*: *de vis schoold geweldig bij een*, enf.

SCHOONMAAKEN is een gemeen woord, en beteekend iets, dat vuil geworden is, weederom haavenen, en van sijn vuiligheid reinigen: een *schoonmaakster*: *sijn pad schoonmaaken*, *sijn schoonste seggen*.

SCHOOR komt van *schooren*, dat is stutten: en derhalven is een *schoor*, het geen iets stut, en voor het vallen bevrijd: en hier van het te saamen gestelde woord *beschooren*: dat is in het Latijn, *decretum*: dat geen, dat vast gesteld, en beslooten is: *dat ongeval was hem beschooren*! enf.

SCHOOT, of op sijn seemans *scheut*: gelijk op sijn plaats te sien is: *schoot* nu komt van *schieten*: waar van, *elke schoot is geen endvoogel*: dat is, het lukt altijd niet eeven wel: *non semper feriet, quodcumque minabitur arcus*: *binnen scheuts*, of, *schoots*: *wij kreegen de vijand binnen schoots*: dit beteekend ook oneigendlijk, in de klem, in het naauw: *buiten schoots blijven*: oneigendlijk, sig in geen gevaar begeeven: sig niet laten inwikkelen in een saak, daar gevaar in steekt: *ik hou' mij buiten schoots*, enf. een *schoot onder waater*

waater krijgen: word eigendlijk gebruikt ontrent de fcheepen, die in het rijfen van de baaren, en als het onderfte der fcheepen booven waater komt, van een koogel aldaar getroffen werden: het welk feer gevaarlijk is, en derhalvé is het gebruik, dat foo draa een fchipper fulks verneemd, het straks in lij fmijt: om het gat (foo goed men kan) te laaten ftoppen, *lie, kringen*, oneigendlijk werd het op iemand gepaft, die van een ander een drooge bokking krijgt, dat juist van de bijftanders foo niet gemerkt kan werden: dog die het raakt, die fteektfe bij fig: daar en booven werd het gefegt van iemand, die de hoogte begint te krijgen: *hij heeft een braave fcheut onder waater*: *hij heeft een braave douw*, of, bruts weg, enf.

Schoot, genoomen voor een touw, daar men de feilen kan mee' aan haalen, en vieren: het fij het komt van *fchieten*, of, *fchieten laaten*: of van een *fchoot*, daar men de kinderen op fet, en van de Latijniften *Gremium* genaamd werd: want wie wil daar oover een harnas aan trekken? hier van koomen verfcheide fpreekwijfen: als (voor eerft, *de fchoot aan haalen*, *de fchoot vieren*, oneigendlijk, wat toe geeven, *Hoofd* in fijn Neederlandfche Hiftorien pag. 53. en elders: *de Bruin* in *Embl* p. 18 enf. *de fchoot laaten fpringen*: *vaaren met een gefpronge fchoot*: *vaaren voor de wind*: *lie, bals*: *ruimfchoots feilen*, enf.

SCHOOTBLOK, het *blok* van de *fchoot*.

SCHOOTHOORN, de *horn*, of *hoek* van de *fchoot*.

SCHOOTWAATER beteekend een *fcheut foet waater*, dat van booven koomende door de mond van de feegaaten in fee *fchiet*, *lie Cat. Embl. 22.* dit gefchied voornaamendlijd ten tijde, als'er veel *opper waater* van booven komt.

SCHOOVERSEIL, het onderfte *feil* van de groote maft: *feilen met het fchoover feil*, dat is, *feilen met mooi weer*, enf. *lie, feil*.

SCHOP beteekend verfcheide dingen: eerft als men met de voet iemand foekt te beledigen: *geef hem een fchop*: ten tweede een touw, daar men op gaat fitten, en dat heen en weer bewoogen werd: ten derde een werktuig, daar men iets meede op fchept, en weg werpt: als een *asfchop*.

schop, *frontschop*, enf. *iemand op een schop setten*: iemand los setten, soo dat men hem verstootten kan, als men wil: dat ook *schoppen* genaamd werd: *zij hebben hem geschopt*, *zij hebben hem de schop gegeven*, enf.

SCHORTEN beteekend somtijds haaperen: *daar schort wat!* *wat schort uuw!* *wat let uuw!* *wat deerd uuw!* somtijds beteekend het, en wel bij de scheepstimmerlui, het agterste van een schip wel te saamen voegen: waar van, *het schip is wel geschort*: een *schort* noemen de Amsterdammers, dat de Leienaars noemen een *wagt*: beide (naa mijn oordeel niet quaalijk) om dat een *schort* ligt kan op *geschort* werden: en als het een *wagt* genaamd werd, dan is het selve een oovertreksel, waar door de rokken voor spatten, of nat werden gewagt, en bewaard werden: een *schorteldoek*, of *schortekleed*: een *doek*, of *kleed*, dat iemand voor sijn lijf bind, om niet vuil te werden.

SCHOT beteekend somtijds een scheut, *dat maakt schot*: dat is, dat maakt voortgang: somtijds *beschot*, zie W. p. 56. N. 14. en 58. N. 20. zie *schieten*: en hier van, *ik sal daar wel een schot voor schieten*: oneigendlijk, ik sal dat wel beletten.

SCHOTSPYKER een *spijker*, die bequaam is, om in een *schot* geslaagen te werden: en hier van het spreekwoord: *bij smijter een hand vol schotspijkers onder*: dat is, hij smijter wat *schots* onder: hij praat, dat niet veel besonders is.

Schotbouts, een soort van *ijfere bouten* met gaaten, om hout aan te setten W. pag. 507, en pag. 185. N. 2.

SCHOTSKOOPMAN, soo men op de saamenstelling der woorden let, het komt van *schots*, en *koopman*: *schots* nu (het komt van daan, waar het van daan komt, het beteekend slegt, gering: *ik kreeg een schots antwoord*: *bij gaf mij schots bescheid*: en soo gelooven wij, dat een *schots koopman*, is een *slegt koopman*, en die met sijn waaren (teegen onse heeden-daagse gewoonte) ergens naa toe reisde, om te venten.

SCHOUT BIJ NAGT, wat een *schout* en sijn ampt bij ons is, daar is geen, of weinig uitleg toe van nooden; want de kinderen weeten wel wat het te seggen is, als men roept: *de schout die komt!* *de schout die komt!* een *schout* dan is, die alle breuken,

breuken, en boeten (gelijk men spreekt) moet in vorderen: dog dan spreek ik van *opper schouten*, maar niet van de *onder schouten*: ter see nu werd een *schout bij nacht* genoemd een opper hoofd: wiens pligt het is, *bij nacht* op te passen, dat ieder volgens zijn rang kooome te seilen: op dat alle onheil van oover seilen, en op het lijf te seilen, of den een den anderen te beschaadigen, mag geweerd werden, of soo iemand sig daar in te buiten gaat, door hem aangeklaagd te werden: en deese last, en naam, werd gegeven, en toe vertrouwd aan soo een, die de naaste plaats aan een vice Admiraal bediend: dit woord werd ook gepast op soo een, die sig laat gebruiken, om schelmen, en dieven op te speuren, die te verzaaden en in Balluws, of Schouts handen te leveren: de vrouwtjes hebben ook onder haar een *schout bij nacht*, die sij het quaad wijf daarom noemen: dog in het gemeen met een aansienlijker naam bekend is, en dat is *vroemter*: als of men seid een wijse, en verstandige moer, of vrouw: gelijk de naam van *vroe* en *vroede*: waar van *Vroedschap*: genoeg daar oover bekend is.

SCHOUW beteekend twee dingen: eerst (als koo-mende van *schouwen*, *aanschouwen*: sien, aanfien, en besigtigen, en in het besonder, van weegen en dijkadien: *wanneer geschied de schouw? sijn de Heeren al uit schouwen geweest? schouwen* beteekend ook agten, waardeeren: *hoe veel schouje, dat goed wel waard te sijn?* enf. *beschouwen*, besien: en bij de katterker meisjes, ontfangen, krijgen, maaken: *hoe veel hebje van je vis beschouwd? afschouwen*, afkeuren: *afschouwelijk*, affiendelijk: ten andere beteekend *schouw*, een praam: waar van een *modder schouw*, en in het besonder, daar men paarden en waagens meede oover een waater, of rivier set, en ook een pont genaamd werd, *sie, pont*: de Leienaars hebben de gewoonte, dat sij de plaats, daar de *schouw* leit bij uitnemendheid noemen het *schoutje* en in het besonder, *het Haagse schouw*: *wij lieten ons aan het Haagse schoutje oover setten*, enf.

SCHRAAG, een werktuig van hout, met stijlen, of pooten: gelijk in de huishouding bekend is: maar grooter en swaarder

fwarder zijn die geene, die metselaars, en houtzaagers be-
 bruiken, om stellaadjen van te maaken, en balken op te
 leggen: van *schraang*, of, *schraagen* komt *onderschraagen*,
 stutten, ondersteunen, enf.

SCHRAAL beteekend verscheide dingen: als voor
 eerst, maager: *het is een schraal, en maager man*: ten tweede,
 kaarig, deun, wreck, en ook wel kaal: *het is een schraal hart*:
daar is een schraale keuken: *daar is een schraale vissmart*:
daar is een schraale lugt: bar, guur: oneigendlijk: daar
 valt niet te haalen, of te krijgen.

SCHRAAPER komt van *schraapen*, en beteekend af-
 krabben, waar van *afschraapen*, of, *afschrabben*, en hier
 van een *schraapstaal*, een *staal* werktuig, daar de loopen van
 roers meede werden schoon gemaakt: een *schraaper* dan is
 een *scharp ijser* met een houte steel, waar meede het oude
 teer van de scheepen werd *afgeschraapt*, gelijk de varkeslaa-
 gers gebruiken, om haar varkens schoon te maaken: onei-
 gendlijk beteekend *schraapen* (*per fas & nefas*) alles naa sig
 haalen: en soo is een *schraaper*, een inhaalig mens, enf.
 W. p. 185. N. 1.

SCHRAAVELING, de arbeid en moeite, die men
 aanwend om voort te geraaken, naa het getuigenis van W.
 p. 506.

SCHRIJVER komt van *schrijven*: en is te sloop, die
 op *schrijft*, en aanteekend, wat en hoe veel volk op een
 oorlog schip is, en wie komt op reis te sterven, en de tijd
 wanneer: als ook hoe veel gemaakt is voor het goed, dat
 voor de mast verkogt is, enf. van *schrijver* komt het seggen,
voor schrijver vaaren: van *schrijven* komt een *schrijfschool*,
 een *schrijfmeeſter*, die *schrijven* leerd: een *schrijver*, of,
schrijf jongen, die leerd *schrijven*: van *schrijven* komt ook
aanschrijven, aanteekenen: als ook door *schrijven* bekend
 maaken: *ik heb het hem aangeschreeven*: *aanschrijvens krij-*
gen: *wij hebben aanschrijvens gekreegen*: *aanschrijven* be-
 teekend ook last geeven, dat het gedaan mag, en gedaan sal
 werden, daar oover *geschreeven* is: *afschrijven*, het reegen-
 deel, hoe wel *afschrijven* meede beteekend, doot *schrijven*
 ten

ten einde brengen : hebje die blaaden al afgeschreeven ? daarenbooven *afschrijven* noemen de boekhouders afrekenen, ik heb mijn *afschrijvens* gekreegen: en bij de pagters *afschrijven* beteekend, hoe veel al op de pagt betaald werd : tot aflag van het geen te betaalen stond : en hier van , *gij moet dat op mijn soufseel afschrijven* : *inschrijven* in een boek *schrijven*, wanneer sijt gij in *geschreeven* ? dat is, wanneer hebt gij uuw naam laten aantekenen ? ik ben nog niet *ingeschreeven* : *opschrijven*, optekenen : *schrijf op!* een *opschrift* *επιγραφη*. *onderschrijven*, onderteekenen : ik *ondergeschreeve*: dat is, ik wiens naam gij fiet daar onder staan : *verschrijven*, van nieuws *opschrijven*: dit woord beteekend ook *doorschrijven* laten opfoeken en naa spooren : *sij wierden verschreeven* : *uitschrijven*, dat men nu copieeren noemd : een *rekening uitschrijven* : wie heeft dit boek *uitschreeven* ? *uitschrijven* beteekend ook door *schrijven* verfoeken te koomen : de *uitschrijving* van de *vergaadering* is *geschied* : *voorschrijven* : iemand met *schrijven* wijsen , hoe hij *schrijven* moet, oneigendlijk belasten , hoe men wil dat iemand doen sal: een *voorschrift*, een voorbeeld, daar men naa *schrijven*, en ook daar men naa doen moet : *voorschrijven*, brieven van voorspraak : hij heeft veel *voorschrijvens* : ik heb *voorschrijvens* gekreegen, enf.

SCHROBBEN, is eigendlijk het vuil van eenig ding met een *schrobber*, dat is, korte, of afgetleete beefem schoon maaken : soo seggen de vrouwlui, een *vloer schrobben*, den *haart schrobben* : te sloop werd het verstaan van een vaartuig van buiten , en voornaamendlijk van onderen ontlasten van de vuiligheid, die daar met'er tijd aangegroeid is: een *schrobber* werd ook genoemd een jongen , die *schrobd*, en een meid een *schrobster* : en dewijl dit veel tijds haaveloofe, en luifige, en rappige menssen sijn , soo geeft men haar ook wel die naam van weegen het *schrobben* met haar naagels : *schrobben* beteekend oneigendlijk gebruikt voor *beschrobben*, bekijken : hij *beschrobd* haar seer : insgelijks beteekend het inhaalig sijn , jou *schrobbers* ! en daar van een *schrobnet* : waar meede vis uit de slooten (op een onbehoorlijk wijs) opgevangen, en *geschrobd* werd.

SCHROOT,

SCHROOT, beteekend brokken, en stukken van oud ijzer, waar meede het geschut werd gelaaden, om veel dingen, en voornaamendlijk menssen, te gelijk te beschaadigen: waar van komt, dat men seid, *dat geschut is met schroot gelaaden*: en een *schroot lantaarn* een werktuig, waar in het *schroot* gedraagen werd, als men daar meede een stuk geschuts laaden wil.

SCHUIT, een kleine soort van vaartuigen, waar van wel de voornaamste sijn, *trekschuit*, *schiet-schuit*, *steigerschuit*, *suilschuit*, *tentschuit*, *togtschuit*, enf. waar van, *in een schuitje waaren: wij sijn in een schuit*: het welk oneigendlijk beteekend: wij hebben geen verschil.

Als de bruid is in de schuit, dan sijn alle beloften uit. het welk de taal is van die geene, die bedriegelijk iemand alles op de mouw spellen, en niet minder en meenen, als het geen sij belooven: maar een eel man houd sijn woord: *sijn schuitje laten vol loopen*, beteekend eigendlijk, vol waa- ters laaten loopen: oneigendlijk werd het op een man gepast: als hij het goede nat foetjes naa sig neemt: en van een vrouw, als sij wel aan de man wil: van *schuit* komt *schuiterboef*, *kruiers*, die aan de *schuiten* loopen om een vragje: een *schuiterwoerder*, die met een *schuit* vaart.

Schuiven, moeten, sagjes voort duuwen: en dewijl die sagjes in sijn werk gaat, soo werd het tot andere dingen overgebragt, als *schuiven* op een *schuifstaaf*: welk spel genoeg bekend is: *schuiven*, *schuiven gaan*: beteekend oneigendlijk stilletjes weg gaan: waar van: *ik ging schuiven!* *schuiven ging hij!* van *schuiven* komt *aanschuiven*, *afschuiven*: welk laatste woord meede beteekend, op de sagite, en bequaamste middel iets affeggen: ofsnijden: *ik heb dat van mijn bals geschooven*: *inschuiven*: *opschuiven*, hooger *schuiven*: oneigendlijk werd het gebruikt, als men seid: *sij hebben het op hem geschooven*: dat is, sij hebben de schuld op hem gelegd: *iemand iets op den bals schuiven*: iemand ergens mee belasten: *verschuiven* van de eene plaats *schuiven* op de andere: oneigendlijk beteekend het uitsellen: *die saak is tot op een andere tijd verschooven*. Voorts beteekend het ver-

agten,

agten, verftooten: *zij hebben hem verſchooven, hij werd ooveral verſchooven: hij is een verſchooeling: voortſchuiven, voortſchuiven, wegſchuiven, ſijn uit haar ſelven genoeg bekend.*

SCHULP, is een bekend ſeegewas, en kan met regt de woning van oesters, moffelen, en diergelijke *ſchulpviſſen* genaamd werden: onder deefe munten uit de *paarlemoer ſchulpen*: om dat ſij ſoo paarlagtig van binnen ſijn: de *St. Jacobs ſchulpen*, om haar ribben buiten op: en naa die gedaante werden *aarde ſchaalen ſchulpschaalen* genaamd: van dit woord *ſchulp* komt het bekende ſpreekwoord, *in ſijn ſchulp kruipen*: dit is een eigenschap van de *ſchulpviſſen*, dewelke eerſt leggende gaapen, om aas te vangen, daar naa onraad vreeſende, of verneemende, haar *ſchulpen* toedoen: ſoo gaat het ook met ſommige menſſen, die met den ophief van een ſaak groot opgeeven: maar ſiende, dat men geneegen is haar met reeden teegen te gaan, terſtond haar melk ophaalen: en haar woord, of beloften, of bod geen geſtand durven doen: en dan ſeid men al laggende: *ſijze wel! hij kroop in ſijn ſchulp.*

SCHUT, werd bij verkorting geſteld voor *geſchut*: afkomstig van het woord *ſchutten*, het welk beteekend afweeren, enſ. waar van hier naa breeder: *ſchut*, of *geſchut* nu werd op de Franſe wijs *kanon* genoemd: een *ſtuk geſchut*, *hoe veel ſtukken geſchuts?* of *hoe veel ſtukken voerd het ſchip?* van *ſchut* komt de manier van ſpreken (dog die veel oneigendlijk gebruikt werd) *hij heeft ſchut op*: want gelijk een ſchip, dat *geſchut* op heeft: ſig braaf kan ter weer ſtellen, en ſijn vijand te keer gaan: alſoo ook een man van goed verſtand, en wiens kleepel wel gehangen is, die ſal ſijn kaas, en brood niet ligt laten neemen: maar die hem aan pakt lultig in den baard vaaren: want dan laat hij blijken, dat hij haar op ſijn tanden heeft: dewijl hij niet vies is, om (des nood ſijnde) ſijn tanden te laten ſien. *Schut gevaart houden*: malkander met ſchieten, of en aan, ſoeken te beſchaadigen: een *ſchutleng*, een touw door welkers behulp het *geſchut* binnen boord gelenſd werd. *Schutſpaak* een *ſpaak*.

ſpaak, die in de tromp van het *geſchut* geſteeken werd, als het oovergehijſd ſal werden. *Schutvulling* een ſtuk plat houts, dat tuſſen het *geſchut* geſteld werd. *Schutwerf*, de plaats, of *werf* eigendlijk, daar *ſchut* gelegd werd: dog bij uitneemendheid, een plaats rondom beſchanſt, daar het *geſchut* eerst beproefd werd, of het goed is, eer men het te ſcheep doet: om ſoo veel moogelijk te ſcheep voor het ſpringen bevrijd te ſijn: van het woord *ſchut* komt ook een *ſchut*, of *ſchutter*, en in het beſonder een *boogſchutter*: als ook een *wildſchut*: een *ſchutter*, nu werd bij ons gerekend een muskettier, of bij uitneemendheid een burger, die een musket gebruikt, om onderscheid te maaken van de piekeniers, dat is, die een piek draagen: maar het woord *ſchutterij* beſhield die beide, en van ouds was het een groote ſaak in de *ſchutterij* te ſijn: waar toe ook de *ſchutters doelen*, plaatſen, daar ſij haar in het *doel ſchieten*: met hand en voet boog oefenden: gelijk daar nog van ooverig ſijn de naamen, als de handboog, de voetboog doelen: dog haaren patroon was de Ridder *St. Foris*: waar van de *St. Foris* doelen, en dewijl van de Amſterdamſe *St. Foris* doelen, een proveniers huis al oover veele jaaren gemaakt is: ſoo ſeid men daar: *hij gaat bij St. Foris te koſt*: dat is, hij heeft den onbeforgden koſt: ſijn koſt is gekogt, enſ.

SCHUTTEN, hebben wij geſegd, dat beteekend, afweeren, ſtuiten: en dewijl dit op veelderhande wiſſen geſchied, ſoo is het noodig, dat wij all: s op de gevoegelijkſte wijs koomen te ontleeden: *ſchutten* dan als het van een *ſluis* (op ſijn Leids) of *ſchutſluis* (op ſijn Amſterdams) geſegd werd: ſoo werd daar door verſtaan, het waater beletten, dat het ſijn loop niet mag vervolgen: gelijk ſulks in bedijkte landen noodig is: om dat het buite waater, voor het meeſte gedeelte, hooger is: als de landerijen ſelfs: *ſchutten* beteekend ook een beest, dat uit ſijn eige wei' loopt, of op eenige andere wijs ſijn gebuuren komt te beſchaadigen, in een *ſchuthok* opluiten: en dat ſoo lang, tot dat de eigenaar (volgens den artikel brief, *ſi quadrupes pauperiem fecerit*) de breuke voldaan heeft: daar is ook een manier

van spreken : *dat schut ik* , het welk in het gemeen beteekend , ik spreek dat teegen : ik sal dat soo seer beletten , als ik kan : en misschien daarom oovergenoomen tot het verkeeren , om te kennen te geeven , dat men niet lijden wil , dat iemand , wiens spel soo verlopen is , met speelen sal voort vaaren : ten waar hij den *schutter* sijn regt van *schutten* geliefde te voldoen : van *schutten* komt een *schut* , of scherm , of *schutsel* , en *beschutsel* teegen eenig ongemak : voorts een *schutting* , een heining , of het werk dat gedaan werd , om een *schutsluis* oopen , en toe te doen .

SEE , dit woord (choon het quam van $\xi\omega$ *ferveo* , of $\xi\epsilon\alpha$ *feruqr*) egter souden wij het selve onse taal sonder opspraak moogen inlijven : immers met soo goed regt , als de Franse het woord *maire* , dat van *mare* af komtig is : wat nu het woord *see* aangaat : het is bekend , dat het selve , of genoomen werd voor de wilde woefte *see* , dewelke rondom den aardkloot sig uitspreid : en van de Grieken $\omega\kappa\epsilon\alpha\upsilon\omicron\delta\epsilon$ en van de Latijnisten *Occanus* genaamd werd : *Ovidius* immers *lib. 1. Metamorph.* van de schepping der weereld seid aldus ,

----- *Nondum sua brachia longo.*

Margine terrarum porrextat Amphitrite.

of gelijk de Hollandse Digter singt op het gebouw van den Amsterdamsche beurs.

De langarmde See , de vaader aller Meeron.

of in *Velfen act. 1. sc. 1.*

----- *Die daar weiden gaan*

In den beel kollen schoot van vaader Ocean.

maar in het besonder heeft ieder deel sijn eige benaaming : als *Suidersee* , *Noordsee* , *Oostsee* , *Spaanschee* , *Middellanschee* , en s. maar dit onderscheid heeft in de spreekwijzen geen plaats , en daarom behoeven wij ons daar in niet seer te bekommeren : wel dan *see gaan* : sig ter *see* begeeven , gelijk van de scheepen gelegt werd , *see kiezen* , *in see steeken* : *regt sees* , of , *regt door see gaan* , beteekend oneigendlijk , niemand ontsien : doen soo het behoort : *de see is sonder waater* :

ter :

ter : dit is een oovertollige manier van spreken : als men seggen wil , dat het onmoogelijk is : het geen ons van iemand opgedrongen werd : voornaamendlijk van schatrijke luiden , als sij klaagen , dat sij geen geld en hebben : *onder see leggen* , beteekend niet regt in storm sonder seilen drijven : dewijl de baaren als dan haar verheffen , en oover het schip heen spoelen : *de see vuurd* , dat is , de *see* schiet vuurige *straalen uit* , de beteekenissen hier van sijn te bevraagen bij *de seelui* : voorts , *ver met iemand t' see sijn* : dat is , ver met iemand ingelcid sijn : *seeburg* een *burg* , en vastigheid aan *see*.

Seevaaren , *ter see vaaren* : waar van , *seevaarende lui* , en *seevaart* , de vaart , die op *see* gedaan werd : *ik ben al grooter see oover gevaaren* , *sie* , *oovervaaren* . *See winnen* , hoe langer hoe verder t' *see* geraaken . Voortsfoo ontmoet ons een spreekwijs iemand t' *see helpen* : dat is , iemand voort helpen : iemand te paard helpen : *sie Hoofd* in sijn *Neederlandsche Hist. pag. 12. aan see laten staan* , of , *Seewaarts inwenden* , *aan see wenden* , *aan see gelegen sijn* , *kat' ver see* , of half weegen . *Seedijk* , een *dijk* , waar aan de *see* spoeld , waar van de *seedijk* tot Amsterdam haar naam heeft . *See gaaten* , de *gaaten* , of monden , waar uit en in het *seewaater* loopt , *sie* , *gat* .

Seegal , een *seeklad* de *Bruin in Embl. p. 22.*

Seehard sijn , geen ontroering voelen in *see* .

Seehoofden , *sie hoofden* , en uitstekende hoeken lands , daar de *see* teegen aanspeeld , *sie* , *kaap* .

Seekaart , een *kaart* bequaam voor *seevaarende* lieden , om koers te setten , *sie* , *paskaart* .

Seekap , een *kap* , of keuvel , die de stuurliiden bij storm en guur weer , aantrekken , om niet te verkleumen .

Seelui , *luiden* , die op *see* haar kost moeten soeken : gelijk ook in het getal van een . *Seeman* , een *man* , die ter *see* vaart : en hier van het spreekwoord : *een goed Seeman werd weleens nat* : het welk oneigendlijk beteekend : dat een meester in sijn kunst wel eens kan missen : en dienvolgens dat ook een eerlijk man wel eens kan bestooven werden : schoon hij geen dronkaard is . *Seemanschap* , kennis

van de *see waart*, en het regt, dat daar toe behoord, en hier van: *seemanschap gebruiken*: reedelijk en rekkelijk sijn. *seepaard*, ἰπποβαρῶν. dog die daar voor gehouden werden sijn maar *seekoejen*: gelijk daar van een tot Leiden in de tuin van de Academie te sien is: een schaadelijk goed, soo te waater als te Land: dewijl het Ἀμφίβιον is: dat is, dat soo wel te waater, als te land leeven kan. *Seerooven*, kaapen. *See roover*, kaaper: *see rooverij*, kaaperij.

Seesaaken, verschillen, die tusslen *seewaarende luiden*, en haar reeders, en koopluiden voor vallen, waar van de Regters genaamd werden, *Commissarissen van see saaken*.

Seeschoenen, sie, *seervoeten*.

Seeschuim, een foort van *schuim*, dat gedroogd sijnde bij de Droogisten te vinden is.

Seesiek sijn, het welk seer gemeen is voor die geen, die niet *see hard sijn*: hier van het seggen: *hij is wel seesiek: maar hij geeft niet oover*: het welk oneigendlijk beteekend: dat iemand niet scheutig is: maar wel dat hem de hond op den tas sit: eeven gelijk fommige *seesieke luiden*, die wat sij doen, tot geen braaken te brengen sijn.

Seestad, een Stad aan *see* geleegen.

Seetonnen, of nog korter, *tonnen*: deese werden in *see* *gelegd*, om de dieptens aan te wijzen: sijn onder spits, en booven seer breed, en wit geschilderd om te better gesien te kunnen werden, sie, *Roemer Visser* in sijn eerste Schok het 31. Sinnepop.

Seewis, *vis*, die in *see* gevangen werd.

Seervoeten hebben, gewend sijn, ter *see* te vaaren: waar van *Grotius* een aardige beschrijving heeft, als hij seid,

----- *Stabilenque gradu nutante carina figimus.*
Wat wonder! *est enim.*

Gens innata salo, durisque exercita ventis,

☞ *quibus est lusus pelagi labor.*

Seevoogd, anders genaamd een Admiraal.

Seevoogdij, *seevoogdijfchap*: het ampt van een *seevoogd*.

Seewaaser, het waater van de *see*: waar van het seggen:
dat

dat sal hem al het seewaater niet afwassen: dat is, met die huik sal hij al zijn leeven moeten te kerken gaan: *mij is* (seid een *seëman*) *al meenig een seewaater oover het hoofd gegaan*: dat is, oneigendlijk, ik heb al veel gevaarts uitgestaan.

SEEG, een *seegen*: waar van, *met de seegen vissen*: mischien dat daar van ons woord *seegen*, of heil, of ooverwinning van daan komt, waar van *seegenen*: saalig en voorspoedig maaken, enf.

SEIL, dit woord werd, soo eigendlijk, als oneigendlijk, in veele saaken gebruikt, en de spreekwoorden, daar van genoomen, sijn ongemeen veel, en aardig: de eige beteekenis (gelijk wij weeten) is een maakfel van linden toebereid, door welkers behulp de scheepen, soo groot, als klein, sonder riem of haak, door de wind alleen, kunnen voortgedreven werden: dog als wij seggen, dat de *seilen* van linden gemaakt werden, soo neemen wij den uitleg wat naauwer, en naa onse gewoonte: en daarom werd ook het linden, daar de *seilen* van werden gemaakt, *seildoek* genaamd: want die of vellen (gelijk *Cæsar de bello gallico lib. 3.* schrijft van de Franse) of de Indiaanen van de Balten van de Kokus Boomen (gelijk de Vojaagien getuigen) gebruiken: die doen fulks bij gebrek van beeter: het woord *seil* werd ook genoomen voor een geheel schip: als ook meede oneigendlijk, voor een waatering, daar men bequaamelijk *seilen* kan: gelijk hier buiten Leiden de *seil* en de *seilbregge*: haar naam daar van hebben, en het Omlands *Delffiel*, *Blokfiel*: hoe wel wij bekennen, dat de Klinkers, EI, veranderd werden in IE, naa de gewoonte van die plaatsen: nu die een *seil* gebruiken wil, die moet het ter wind vank stellen: en om daar toe te koomen: soo is het noodig, dat'er soodaanige luiden, en soodaanige stoffen sijn, waar van deefe soo noodige werktuigen gemaakt werden: die geen nu, die een *seil* maakt, werd genaamd een *seilemaaker*, en naa sijn bequaamheid een *opper*, of een *onder seilemaaker*: de naald werd genaamd een *seilemaakers naald*: het gaaren, daar hij meede naaid, *seilgaaren*: een *seilshuit* is een *shuit*, daar men meede *seild*: de steen, die ons de Noorditer aan

wijft, werd genaamd seer eigendlijk een *seilsteen*: bij de Latijnisten *Magnes*: het gebruik van deese *steen*, als ook meede haar eigenschappen sijn wonderbaarlijk: waar van gantse boeken geschreeven sijn: dog die hier van iets begeerd te sien, die sie naa het woord *Compas*: welkers gebruik sonder deese *steen* geen met allen en is: het *seil* dan gemaakt sijnde heeft naa sijn gedaante, en gebruik, verscheide benaamingen: op groote scheepen komt ons, als *het grootste voor*, het *schooverseil*: sijnde het onderste aan de groote mast: hier van daan *schooverseils koelte*: *schooverseils weer*: dat is, mooi weer: *vaaren met een schooverseil*, dat is din, vaaren bij stilte: want als men heeft een *bijlegger met een schooverseil*: dan doet men meer, als men kan, om tegen de wind op te koomen: het onderste *seil* aan de voorste mast werd genaamd *de fok*: waarom ook deselve mast, de *fokkemas* genaamd werd, waar van sie in het woord *fok*: het onderste seil aan de agterste mast werd genaamd de *belaan*, en de mast de *belaansmast*: booven deese onderste sijn drie andere, waar van de twee voorste werden genaamd *bramsceilen*, en die van de belaans mast *kruiszeil*, gelijk op sijn plaats sal getoond werden: voorts *topseilen*, die noz booven de *bramsceilen* koomen, *blinden*, *waaterseilen*, enf. waar van de naamen volgens den letter kunnen naagesien werden: de *seilen* nu vaardig sijnde, soo werden die van de matroosen aan de ree vastgebonden, en dat noemen sij, *de seilen aanslaan*: *de seilen beslaan*: is, het *seil* ingerold sijnde, met haar reebanden te slaamen binden: als men nu gereed is om *t' seil te gaan*, soo maakt men de *seilen* weeder los: en dat noemd men *de seilen laten vallen*, te weeten van de ree: gelijk men op klein vaartuig noemd, *de seilen ophaalen*, *de seilen ophijzen*: hier van daan, *het seil in top haalen*, *of setten*, dat bij swaren storm gevaarlijk is: en daarom werd het oneigendlijk genoomen voor sijn staat soo hoog setten, als immers doendelijk is: dog beeter en voorfigtiger is het, *seil te minderen*, *seil inhinden*, *het seil in den band te houden*: welk alles oneigendlijk beteekend sijn staat verminderen: sijn teering setten naa sijn neering: *het seil inkaalen*,
of

of *het seil strijken*, *het seil laten vallen*, op klein vaartuig, is van een beteekenis: het welk of geschied in een swaare storm, of als men gekoomen is ter plaatsen, daar men weesen wil: en daarom werd *het seil strijken* oneigendlijk genoomen voor op sterven leggen, gelijk ook op gijpen leggen: op groote scheepen noemd men *het seil strijken*, het *seil* wat laten sakken tot een teeken van eerbiedigheid: waar van breeder in het woord strijken, van *seil* koomen de manieren van spreken: *t' seil gaan*: *onder seil gaan*: *onder seil sijn*: *seil maaken*: dat is, sig klaar maaken, om te *seilen*: soo seid men, *de scheepen gaan t' seil*, *met de laatste scheepen t' seil gaan*, is oneigendlijk, de laatste gereed sijn: fukkelen, sammelen, *ergens op t' seil gaan*, beteekend een seker oog wit hebben, waar naa men sijn koers steld: en oneigendlijk, op een saak sig vastelijk verlaaten, *onder seil sijn*, beteekend *seilen*, *de vloot is onder seil*: *stijf onder seil sijn*: werd van een schip gezegt, dat steevig is, en niet ligt behoofd te swigten: dog in een geheel anderen sin werd het genoomen van iemand, die niet ligt komt te belwijken: als wanneer men dit past op een, die schoon hij een roes drinkt, egter niet dronken werd: of van een rijk man, dat hem een weinig schaade niet kan deeren: *het waaid hem in sijn seil*, dat is, de wind diend hem: oneigendlijk, hij is voorspoedig, het gelukt hem seer wel: *speelen alle seilen blank*: heeft sijn oorspronk van de seeroovers: want die maaken geen onderscheid tussen vrienden, of vijanden: alleenlijk naar vernoegende met het bekende spreekwoord: hebben is hebben, aanraaken is kunst: *oog in het seil houden*: dit is het werk van een goed seeman, om geduurig op sijn hoede te sijn: gelijk het oneigendlijk bij *Hoofd Hist. pag. 123.* genoomen werd, voor op sijn beroep passen, en een waakend oog houden, waar op de *Bruin Embl. 4t.* speeld, als hij seid: *oog in 't seil, dat geeft uw keil*: *koomen met een opgetoogen*, *met een opgeset seil*: beteekend, koomen met een opset, en grammen moed, om iemand in den baard te vaaren: *dat is geen seil voor dat schip*: te weeten, als het *seil* te groot is, en het schip te klein, of te rank: oneigendlijk

werd

Qs

werd het ook gebruikt, als men feid, *ik heb geen feil voor dat fchip*, te weeten, als men geen kans en fiet, om iets naa behooren uit te voeren, gelijk een klein manneken ontrent een luftige tas van een vrouw: *als het feil fcheurd, dan heeft het een gat!* dit werd al boertende gefegt: beteekenende foo veel, als dan is dan, niet ongelukkig voor den tijd: *leggen met de feilen voor de maff*, beteekend in onmagt leggen, geen raad weeten, om voort te geraaken: *hier leggen wij nu met de feilen voor de maff*, hier fijn wij nu onklaar, en van ons ftuk af: eeven als men feid, hier leggen wij nu met de billen bloods hoofd: *iemand met de feilen voor de maff inwagten*, is fijn vijand niet fchroomen: maar met voordagt inwagten, om (foo hij luftig en rustig is) met gelijke dapperheid te keer te gaan: *onder een flaand feildje is het goed roejen*: wat wonder? want de wind, en het feil, fijn den roejer gunftig: eeven gelijk het een winkelier, of ambagtsman geweldig helpt, indien hij eenige leggende renten heeft, of eenig inkoomen van ter fijden, daar hij niet voor te forgen, of te werken heeft: *met volle feilen*, dat is, wanneer een fchip voor de wind op iemand af komt, fie hier booven, *met een opgefet, of opgetoogen feil*: *loopen met een nat feil*: heeft deelen fin bij het feevolk, dat een fchipper in de wind hebbende gewoon is fijn feilen te begieten, om te beeter te kunnen laveeren, en van den eenen boeg het op den anderen boeg te wenden: gelijk ook de dronke luiden gewoon fijn te doen, die van de eene fijde van de ftraat gieren, en flingeren naa de andere: waarom men ook van haar feid, dat *fij loopen met een nat feil*. Van feil komt *feilen*, dat is, door behulp van een feil, of feilen, voortgedreeven werden: gelijk *het fchip feild*, het werd ook genoomen voor vermaak neemen met feilen, of de feilen gebruiken: foo werd een fchipper gefegt *laag te feilen*, als hij de wind ruim neemt, *hoog te feilen*, *fcherp bij de wind te feilen*, als hij al te feer teegen de wind inkrimpt: gelijk het daarom ook bij *Hoofd Hift. pag. 3.* oneigendlijk genoomen werd, voor fig teegen iemand kanten, en fchrap fetten: *iemand in de fij' feilen*, dat is, met de voorfteeven een ander in de

de zij' beschaadigen : naademaal de scheepen daar het swakste zijn : dit werd bij *Hoofd Hist. pag. 112.* genoomen , voor iemand met voordagt soo veel beschaadigen , als het immers in ons magt : van *seilen* koomen verscheide te saamen gestelde woorden , als *aanseilen* , zij quaamen *aangeseild* , dat is , al *seilende* genaaderd , *afseilen* , *wegseilen* , wegvaaren : *agter uit seilen* , agter uit drijven , oover 't stuur drijven : oneigendlijk ten agteren teeren , verarmen : *die luiden seilen agter uit* : *inseilen* , *de haaven inseilen* , in vaaren : maar geheel wat anders is het , als men bij *Hoofd Hist. pag. 125.* leeft , *ik ben met hem ingeseild* : want daar beteekend het (gelijk op een andere plaats) met iemand gescheept zijn : dat is , met iemand in eenige onderhandeling zijn , daar men voor vreesd , dat ons , of te magtig , of te loos sal zijn : en derhalven daar men schaade van te verwagten heeft : gelijk ook somtijds gebeurd , dat swakke scheepen met steeviger de haaven *ingeseild* sijnde , daar door schaade koomen te lijden : *opseilen* , *in de wind opseilen* , voort *seilen* , om de hoek te booven te koomen bij *Hoofd. Hist. pag. 145.* werd het genoomen , voor in weer wil van de vijanden , tot ons oogmerk loeken te geraaken : *bij kan dat niet opseilen* , werd ook gesegt van iemand , die al te groote dingen onder neemt , en die al te breed huishoud , en meer verteerd , als hij winnen kan : niet anders als een schip , dat door de stroom meerder agter uit drijft , als het door de wind voort geset werd : *verseilen* , heeft verscheide beteekenissen : de eerste is , van de eene plaats *seilen* naa een andere : de tweede is , dwaalen niet weeten , waar men *geseild* is , of immers daar niet zijn , daar men gaarn was : oneigendlijk gebruikt men dit woord , als men seid : *waar is hij verseild ?* waar is hij vervaaren ? dat is , waar is die man gebleeven , of verhuifd ? *uitseilen* : *de haaven uitseilen* , *iemand voor bij seilen* : eigendlijk iemand in het *seilen* te booven gaan : en oneigendlijk iemand oovertreffen : voorts komt van *voor bij seilen* : of liever van het woord *haaven* , daar het oovergeslaagen is : *wel ! is dit een haaven , om voor bij te seilen !* als of men seggen wilde (oneigendlijk genoomen) wel ! hier woon ik , en ik bid

uw komt binnen, gij weet wie ik ben, en hoe ik mijn gasten onthaal, en soo seggen ook goede vrienden: laaten wij hier aanspreken, *dit is geen kaaven, om voor bij te seilen*, enf. *voort seilen*, met *seilen* voortvaaren: *weg seilen*, *af seilen*: wegvaaren, afvaaren, sijn van een beteekenis.

Sein koomende (naa ons gevoelen) van het Latijnsfe woord *signum*: of van andere woorden, die daar eerst van verbafterd sijn: beteekend een teeken: gelijk blijkt uit het volgende: *een sein geeven*: een teeken geeven: een *seinschoot*: dit is een *schoot*, die gedaan werd; om een teeken te geeven, waar naa ieder sig heeft te gedraagen: gelijk fulke *seinschooten* veel, en veelderhande sijn: soo ook een *seinschip*, dat nu met regt de naam draagt van een advijsjagt: welkers gebruik is, tijding, of advijs in brengen, daar het noodig is: weshalven sij voor al snel in het seilen behooren te sijn.

SEISEN beteekend in het gemeen touwen vast maaken, en in het besonder werd het verstaan van swaare touwen: *Seising*, touw, dat tot het vast maaken, en beleggen gebruikt werd, enf.

SELLING, of, *sel*, de plaats in de grond, daar een schip, anker, enf.: vast gefecten heeft: en dewijl het waater door de engte daar snelder loopt, als op andere plaatfen: soo komt daar van het seggen: *daer gaat een stroom*, als een *sel*: sie, *ras*.

SENGEN beteekend door de vlam blaaken: soo werd de huid van een schip, als die geharpuid sal werden, eerst *gesengd*, sie, *gaar maaken*: van *sengen* komt *versengen*, dat is, t'eenemaal door het *sengen* bedorven sijn: *al de kleeren, en luieren, waaren versengd*, enf.

SENTEN, sie, *kenten*.

SERVINGS is geloofelijk, dat komt van *servo* ik bewaar: want het dikke kleeden sijn van strengen gevlogten, om daar door schotvrij te sijn, enf.

SETTEN, vast leggen, *hij heeft het schip daargeset*: *aansetten*, digt in een wringen, *set aan*, oneigendlijk seiden, *dat kan niet aansetten*, dat is, voordeel doen: *aansetten*

setten beteekend ook, aanbranden: *een mes aansetten*, een mes steevig maaken, om te snijden: *iemand iets aansetten*: iemand rappig maaken: *een aansetter*, de stok, daar het kruid, en de kogel, in het geschut meede werd *aangeset*: anders genaamd de stamper: *setgang*, een *gang*, of plank, die men in neemen kan, ook een loofe *gang*, die men rondom het schip *set*, als men het selve bouwd.

SEULEN, of gelijk andere het spellen, *suilen*: dit is, een bekend woord, zelfs onder de gemeene man: als zij seggen: *dat moet soo wat heen seulen*: het welk anders gezegd werd: dat moet wat heen sloeren: dat moet soo wat heen sukkelen: maar de oorspronk is ieder niet even seer bekend: door *seulen* dan verstaan de vissers: met een net agter een paard, of kar, gespannen, tusschen de banken in gaan vissen: het welk aangefien het seer langzaam (gelijk men weder denken kan) voort gaat: soo heeft dit oorzaak tot dit spreekwoord gegeven.

SIGT, of, *gefigt*, dat is, soo ver het *gefigt* toereiken kan: *de schoepen sijn uit oms gefigt*, enf.

SIJ, of, *sijde, latus lateris* (om nu van geen *sij*, of, *sijwurm* te spreken) dit woord werd ook op het boord van een schip toegepast: daar van koomen mij deese spreekwijzen te binnen: *iemand op sij leggen*: *aan iemands sij leggen*: en bij uitneemtheid: *iemand aan boord klampen*, *iemand in de sijde seilen*: waar van op het woord *seilen*, enf. van de gemeene beteekenis sijn verscheide woorden, en manieren van spreken: voor eerst *sijlings*, *oover sij*: waar van, *sijlings sitten*, dat is, met de *sij* ergens naa toe *sitten*: *iemand oover sij aansien*: dat is, oover dwars, oover schouwer, met verapting aansien: *op sij hebben*, hier van, *sij heeft de tas op sij*: dat is, ruim genoomen, *sij* is meester van de kas: *hij heeft sijn vrouw altijd op sij*, dat is, hij gaat nooit uit sonder sijn vrouw: gelijk een krijgsman niet uitgaat sonder sijn deegen: *ter sijde gaan*: *aan een sijde gaan*: *ter sijde setten*: wegsetten: oneigendlijk, niet agten, sig daar aan niet steuren: *set die swaarigheid ter sijden*: *sij gangen*, *sij paaden*: waar van, *sij gangen gaan*: oneigendlijk, quaa-de gangen gaan, enf.

SIJL,

S I J L, waar van op het woord *seil*.

S I M, door dit woord verstaan wij geen aap: maar een hengelaars gereedschap: dat de Latijnisten *Linea* noemen: te weeten de snoer, die aan de hengelstok is, en waar aan de dobber, en hoek, valt is: hier van, *mijn sim is gebrooken: mijn sim is in de war*, enf.

S I N K E N, beteekend in het gemeen daalen, sakken, en soo werd het oovergebracht, en gepast op veel saaken: in het besonder beteekend het onder waater neederdaalen, waar van: *het schip is gesonken: hij sonk weg als een baksteen: neuten sinken*: waar van, *sinkneuten*, enf. van de son seid *Hoofd in Velsen*, act. 1 sc. 1.

Sink! Goude Sonne sink!

dat is, gaa onder: *de aarde* werd gesegt *te sinken*, als sij begint te sakken: *het waater laten sinken* beteekend, het waater laten stilstaan, op dat de modder, slijk, of sand naa de grond soude sinken: en het waater altoo helder en klaar werden: *het hart sinkt mij in de schoenen*, een oneigendlijke, en oovertollige manier van spreken, waar door te kennen gegeeven werd, dat men gants en gaar geen moed en heeft: *ontsinken*, werd ook indien selven sin gesegt, als, *de moed ontsinkt mij: Hoofd in Velsen* act. 5. sc. 1. schrijft het ook de item toe.

het geluid

Ontsinkt mij t'elkenmaal, en wil ter keel naauw uit.

van *sink* komt *versinken*: enf.

S J O U W, of soo andere het schrijven *Chiouw*, beteekend eerst een oprerolde vlag: waar meede te kennen gegeeven werd aan de vlootelingen, dat op dat schip eenig ongemak is: en dewijl sulks gemeenclijk sonder moeite, en arbeid, niet te herstellen is: soo werd een *sjouw* ook genoomen voor arbeid, (gelijk de Enkhuifers, enf. spreken) *daar is een braafs jowdje aan vast! dat was een sjowdje!* dat was een kraam! daar was wat te stellen! dog het woord *sjowwen*, als ook een *sjowwer* werd onder het vaarend volk in een enge beteekenis genoomen, voor op Scheepstimmerwerken spaanderste raapen, en de scheepen haavenen: lossen en laaden: en voorts al te doen, wat op het schip voor valt:

de

de *sjouwers van de werf* zijn naa *Tessel geprest*: waarom? om te *sjouwen*, enz.

SITTEN, in een ruime beteekenis weet ieder, wat het te seggen is: maar gelijk *sedere* in het Latijn veel beteekenissen heeft: alsoo sal men bevinden (uit het vervolg) dat *sitten* in het Neederduits geen minder heeft: *sitten* dan beteekend somtijds woonen: gelijk als men seid: *de jonge lui gaan daar sitten op soo een swaare huishuur: hij is wel blijven sitten: hij sit warmpjes en wel: in re lautá: daar sit niet veel op: hij is kaal: sitten* werd ook geseid *de parturientibus*: gelijk de vrouwtjes seggen: *ik wou dat sij'er voor sou sitten: hij sit'er voor*: als het eigendlijk van een schip gelegt werd: soo beteekend het: *vast sitten: aan de grond sitten*: oneigendlijk, die man is in de lij: *sij lieten hem sitten*: sij saagen naa hem niet om: sij quaamen hem niet te hulp: *sitten* beteekend ook niet gevorderd werden, en soo seid men, *die jongens blijven sitten*, te weeten, in dat school, daar sij *sitten*: en in haatelijker sijn omtrent eer ampten: *die heer blijft sitten: sij laaten hem sitten*: waar van, *het sijn sitters*, dat is, verchoovelingen: te schiep, beteekend een *sitter* een balk, leggende op de boodem van een schip, W. p. 54. N. 4. en p. 55. N. 8. van *sitten* komt *aansitten, assidere*: en in het besonder *sitten* aan taafel: dat is, te galt sijn, gelijk ook men al laggende segt, *wij sullen aansitten met schoone servetten: besitten: possidere: wie besit dat goed?* waar van, *besitter, besitting: in besitting sijn*: en in een lijdende beteekenis, soo seid men *beseeten sijn: van wie werden die goederen beseeten?* en dit woord werd ook gepast op iemand, die bij uitneemendheid van een boose geest geplaagd werd, als *gij raafd, of gij dol, en beseeten waart: affsitten*, te weeten, van een paard, of waagen, *sit af! de ruiters saaten af: opsitten* beteekend het teegendeel: gelijk, *sij gingen opsitten*: welk woord *in priapens* meede wel bekend is: maar dit woord werd ook op de honden enz. gepast, als sij op haar agterste pooten gaan *sitten*: het welk een groote onderdaanigheid bereekend: gelijk het ook daarom (oneigendlijk) tot die menssen werd oovergebracht, die in alles de

de wil doen van die geene, wiens lijf eigens sij sijn, *verfit-ten*, al *sittende* verluimen: *sij had dat huwelijk wel moogen verfiten*: het welk die kragt heeft, als of men seide: dat huwelijk gelukt haar niet al te wel.

SLAAGS S I J N, waar van, *de vloot is slaags*, zie, *slaan*.

SLAAKEN, beteekend in het gemeen losmaaken, loslaaten, soo gebruikt het *Hoofd* op veele plaatfes in sijn Nee-derlandsche Hittorien: als, *de gevangens wierden geslaakt*: en in een oneigendlijken sin: *het geschut slaaken*: dat is, lossen, *afschieten*, *de seilen slaaken*: de seilen losmaaken: nu is ligt af te neemen, wat het *slak* in Seeland beteekend: als men seid, van die vermaarde slag: *de slag op 't slak*: te weeten een diepte, en kil, of spui, tussen de platen, en kreeken heen vlietende.

SLAAN is een woord, dat sig tot veel saaken, en dat door gelijkenis uitbreid, de gemeenste beteekenis is, *slaan-geen geeven*: waar van, *vuist slaagen*, of een bitser woord, *vuistlook*: *stok slaagen*: maar *slaan* beteekend ook, *slagten*: *dood slaan*: *wanneer sulje slaan!* *de vlooten hebben teegen malkander geslaagen*: dat is, *slaags geweest*: *geslaagen sijn*, beteekend de neederlaag hebben: niet anders als een beest, dat geslagt is: *geld slaan*, waar van, *geld slaat men met haa-mers*: *touw slaan*, waar van een *touw slaager*, of, *lijfslaa-ger*: *de klok slaat*: gelijk men seid, *ik weet wel, wat de klok geslaagen heeft*: dat is, ik weet wel, wat dat beduid, *geluid slaan*: geluid geeven, *sijn tong slaet ijser*, het welk betee-kend, men kan aan sijn praat wel hooren, dat hij beschon-ken is, *de maat slaan*: waar van, *maat slag*: van *slaan* komt het tijdwoord *slaagen*: dat is, bedijen, gelukken: *het kooru is niet wel geslaagd*: *het slaagd niet wel*: *het quam niet slaags*, het quam niet ter snee, het gaf geen pas, van dit *slaagen* komt *beslaagen* van de selve beteekenis, zie, *Hoofd in Vel-sen act. 4. sc. 3.* alwaar *Graaf Floris* seid teegen *Velsen*.

Mij deerd, dat ik ooit deed onnoos'len anne klaagen.
waar op de *Velfer Ridder* antwoord.

Dat denken ik wel! nu 't komt dus quaalijk te beslaagen.
van *slaan* komt ook het naamwoord *slaagen*, dat nu in het
getal

getal van een gefegt werd *slag*, waar van, *slaagen geeven*: *slaagen krijgen*: en in het ceatal een *slag geeven*: een *slag krijgen*: dit woord *slag* werd ook tot andere dingen oover gebragt: gelijk wij ook in het tijdwoord gefien hebben: en voor eerft beteekend het woord *slag* een gevegt: waar van, *slagleeveren*, en met een faamengefteld woord in de land oorloogen een *veldslag*: *de slag van het waater, laat teegen de slag fij' van het fchip*: te fcheep beteekend ook een *slag*, een feeker befeggen van een touw: waar van, *heele en halve slaagen maaken*: en miffchien hier van: *laat'er een slag in*: doet het bij de gis: foo ook, *dat is'er de slag van!* dat is *de regte slag*: want *slag* in deefe voorvallen een handeling, of *kabitus*, of handigheid, *dexteritas* beteekend: *dat is geen slag: kij heeft'er geen slag van*, het woord *slag*, en *slaagen* werd ook oneigendlijk genoomen voor fchaade, en verlies: *dat was een fwaare slag voor hem: de Koopman krijgt fwaare slaagen*, en bij uitneemendheid feid men van een vrouw, wiens daagen naaderen om te baaren: *fij kreeg de slag op den kals*: dat is, de arbeid oover viel haar. Heugelijker is het, als men seggen mag: *iemand een slag voegen*: dat is, iemand een goede dienft doen, en foo tot vergelding, *bij voegde mij een slag*: van *slag* koomen ook te faamengeftelde woorden: als een *slagbed*, waar door de Scheepstimmerluiden verftaan een *bed*, of *bedding*: dat geleit, of geflaagen werd voor de fcheepen, die fullen af loopen: ten einde de felve niet door de *slag* mogten befchaadigd werden: een *slagboeg* het wenden van de *boeg*: *het gefchiede met een slagboeg*: dat is, met een gelukje: met een *slingerlag*: foo ook, *dat viel hem in fijn slagboeg*: *dat was een slagboeg voor hem*: een *slagboom* gebruikt men te land, om de ruitery het loopen, en ftroopen, te beletten: en in Frontierfteeden, om daar door voor een fchielijke ooverrompeling bevrijd te fijn: de vrugt van dien leerd de daagelijke ervarentheid, *fie, boom*: een *slagelger*: *fie, elger*: een *slaglijn*: een touw daar de feilen meede vervangen werden: een *slagpomp*: dat is, foo een *pomp*, die met een *slag*, en ftok op, en neergaat, verfhillende hier in van een *Steekpomp*:

een *slagfij*, een misbouwde *fij*' van een schip. Voorts koomen van *slaan* eenige te saamengesteldewoorden als *aanslaan*, *afslaan*, *inslaan*, *omslaan*, *ontslaan*, *opslaan*, *verslaan*, *uitslaan*, *voortslaan*: welke alle indien ik na eis van faaken soude naabehooren uit pluifen: ik soude bij naa vraagen: waar ik soude eindigen: hoe wel ik (sonder roem gesproken) de uitleg van dien al lang voor deesen uit de pen geworpen heb: dog die beveil als nog (om den goedwilligen Leefer niet al te lang met deese beufelingen op te houden) aan de schuilende blaaderen van mijn groot werk.

SLAAPEN, *leggen slaapen*: *gaan slaapen*, alle beken-de woorden: *uit den slaap wekken*: *uit zijn slaap schieten*, *somno excuti*: het woord *slaapen* werd oneigendlijk genoo-men voor geen aanftoor lijden, waar van, de binne dijen (ten opfigt van de seediiken) *slaapers* genaamd werden: want die geen dienft en doen, als wanneer de seediiken mogten koomen door te breeken: een *slaaperd* noemen om deselve reeden de Scheepstimmerlieden de binnefteeven van een schip: van *slaapen* komt ook *slaaperig*, dat is, geneegen tot den *slaap*: waar van, *die slaaperig is*, *die vaakerig is*, *wat doet die bij de bruid?* *slaaperigheid*: genee-gendheid om te *slaapen*, de saamengestelde woorden *zijn beslaapen*: het welk twee dingen beteekend, te weeren: *ergens op slaapen*: *soo een bed beslaapen*: en *in priapeis* het selve met *bijslaapen*: waar van mijn *bijslaap*: *sig ergens op beslaapen*, dat is, een nagje tijd neemen om sig te beraaden. Voorts *verslaapen* beteekend ook, of sijn tijd met *slaapen* doorbrengen, en al te lang *slaapen*: of geld betaalen voor het gerief van het *slaapen*, *uitslaapen*, *soo lang slaapen*, tot dat de *slaaperigheid* ter deegen oover is.

SLABBERS, buisjes, die uitvaaren om *slabben* te vangen: van *slabben* komt, *slabbetje soet*, *vers en goed*, sie, *baaring*: *slabben* beteekend ook bemorsen vuilmaaken, gelijk een *slab* de kinderen voorgedaan werd, om die in de plaats van haar kleeren te *beslabben*, voorgedaan werd. Waar van *beslabben*: het welk oneigendlijk gebruikt werd in
het

het volgende: *gij sult uww daar aan niet beslabben*: dat is, gij sult daar aan niet te pas koomen.

SLABBING, of woeling beteekend de bewind fels van de kaabels ontrent de kluisen.

SLANG, een vergiftig dier, gelijk bekend is: waarom de duivel in Gods Woord *den ouden Slang* genaamd werd: om dat hij al van ouds af het gantse menschelijk geslagt vergiftigd heeft: door gelijkenis werden sommige dingen *Slangen* genaamd, als een langwerpig stuk geschuts: soo ook een soort van handwaatermoolens, enf.

SLAPPEN, *verslappen*, beteekend verfwakken, minder werden: *de wind die slapt: een slappe koelte*, soo ook, *de neeringen slappen: de handen slappen*, dat is, de moed, en kragt, gaat oover.

SLEE', of *sleede* in het Latijn *traba*, komt van *trahere* trekken: soo seggen de Dordenaars een *sleenaar*, waar voor de Amsterdammers seggen een *sleeper*: *sie, ijs*: maar voor al *sie W. p. 185. N 41.* alwaar de afbeeldsel te sien is van een *Scheepstimmermans'lee'*, enf.

SLEEF, beteekend een strook van een kleed, dat agter naa *sleept*: oneigendlijk een stoet van geselschap: *ik mag sulke een sleep agter mijn niet hebben*: van *sleef* komt *sleeven*, dat trekken beteekend, en voornaamendlijk langs de aarde, gelijk het ook aldus uitgedrukt werd, als men seid, *langs de vloer sleeven: hij sleepte haar bij het haar langs de vloer: waar is de Sleeper, die dit vat sleeven sal?* te schiep werd het gebruikt, voor een schip door behulp van een ander schip *voortsleeven*: gelijk daarom *de waater schiepen*, en de schippers van dien, *slepers* genaamd werden: *sleeven* werd ook bij gelijkenis gebruikt voor de voeten niet opligten: maar de selve langs de vloer *sleeven*, waar van, *sleeppoeten*, en die soo gaat, *een sleeplenden*.

SLEET, komt van *slijten*, het welk beteekend een schip, dat *versleeten is*, *sie, slijten*.

SLEGTEN, komt van *slegt*, dat is, glad: *het is effen en slegt*: soo dat *slegten* beteekend effen en glad maaken: gelijk de Latijnisten het noemen *soloÆquare*: te schiep

en bij de Scheepstimmerlieden beteekend *slegten*, alle oneffendheid van planken, en balken, wegneemen: alles effenen en gladmaaken: *het is slegt, en regt*: niet opfigtig: niet weids: *een slegt man*, een gering man: *slegt* beteekend ook eenvoudig, waar van, *slegtigheid*, soo seid men, *dat was een groote slegtigheid*: *een slegt hoofd*: endelijk werd *slegt* genoomen voor simpel, gek: dien bloed is *slegt*: *hij sal nog geheel slegt werden*: van *slegten* komt *beslegten*: het welk oneigendlijk beteekend vereffenen, gelijk: *alle geschillen beslegten*, enſ.

SLEMP, werd genaamd (om de geuren) een vetje: een vette mond: *op een slempe gaan*: gaan op een gaitmaal: en soo is *slempen*, gasterceeren: en hier van het leggen: *ſij doen niet als slempen en dempen*: als tceeren en smeeren: een *Slempbout*, een soort van een knie, welkers beschrijving, en afbeeldſel te ſien is bij W. p. 54. N. 2.

S LIJ P E N, wetten, ſcharpmaaken: waar van, *een ſlijper*: *een ſlijpsteen*: oneigendlijk werd *ſlijpen* gebruikt voor ſneediger, gaauber, ſchranderder maaken: en soo ſeid men dat iemand *geſleepen is*: *het is een geſleepen gajt*: loos, en doortrap: wat nu het woord *ſlijpsteen* belangd: daar van ſeid men niet onaardig: *hij is op de ſlijpsteen geweest*: de gelijkenis genoomen van een mes: en soo beteekend het, hij heeft leergeld gegeven, enſ.

S LIJ T E N, heeft veel beteekenissen: dog die alle voor een goed neederlander ligt op te loſſen ſijn: voor eerſt dan bekend het in 't gemeen, al beefigende vergaan: en doen vergaan: soo ſeid men, *bij ſlijt veel kleeren af*, en de *kleeren ſlijten*: *hij is ſeer ſleets*: dat is, hij *verſlijt*, en rotſt veel kleeren: te *ſcheep* werd het genoomen voor floopen: *een ſchip ſlijten*, *een half ſleetje*, een ſchip, dat half *verſleeten* is: en *in priapisis*, een weeuwte: een *ſleet*, of *ſlijter* een ſchip, dat nergens toe en deugd, als om *geſleeten* te werden: *ſlijten* beteekend ook vertieren, waar van een *ſlijter*, die voor een ander verkoopt: endelijk werd *ſlijten* oneigendlijk genoomen voor doen vergeeten, *alles ſlijt de tijd*: voorts *ſlijting* noemen de vrouwtjes een soort van linden,

den, dat daagelijks kan gebeeftigd werden, en niet bequaam is om meede te pronken, *dat is goede slijting*, enf. van *slijten* komt *af slijten*, *ver slijten*, welkers beteekenissen met het enkele woord bij naa een en het selve sijn.

SLINGEREN, komt van *slinger*, genaamd van de Latijnisten *funda*:en derhalven beteekend het, heen en weer beweegen, gelijk een schip door de wind *geslingerd* werd, *het schip slingerde geweldig*, *slingeren* beteekend ook *fwieren*, *swaajen*, gelijk de dronke luiden eigen is: voorts, *ie-mand slingeren* beteekend, met iemand om springen, als de kat met de muis: iemand lustig ooverhaalen: en bij de pagters eertijds wierd *slingeren* genoemd, met de pagt om springen naa ons welgevallen: waar van haar *slinger maanden*, in dewelke sij met de luiden naa haar welgevallen accordeerden: een *slinger slag*, een boegslag, iets dat gebeurd met het *om slingeren* van een schip, *ver slingeren* met *slingeren* door brengen: oneigendlijk verlieven, *deperire*, *hij is daar op ver slingerd*: *hij is op dat vrouwmens ver slingerd*, enf.

SLIPPEN, glijen: waar van *ontslippen*: *slip vangen*: botvangen, komt van *slip* het uiteinde ergens van: *een slip van een mantel*, of rok: als waar aan niet veel vat is: de saamengestelde woorden sijn *deur slippen*: *deurglijen*, oneigendlijk *conruere* door de vingeren sien, *weg slippen*.

Sliptouwetje, een *touwetje*, dat ligt door de vingeren *slipt*, enf.

SLOEP, of *Chaloup* een seer sneedig vaartuig om te roejen, en waar in de *Groenlandse sloepen* uitmunten, en hier van een *sloeproer*, een bootsgefel, wiens werk het is in de *sloep te roejen*.

SLOEREN, meeten: waar van, *het moet soo wat heen sloeren*, het welk oneigendlijk beteekend: dat moet soo wat heen gaan, *sie*, *sculen*.

SLOOPEN, is een goed Scheepstimmermans woord, en beteekend bij haar aan stukken breeken: en in het besonder oude scheepen van stuk tot stuk losmaaken: dat ook van sommige slijten genaamd werd: hier uit kan men nu

ligtelijk afneemen, wat een *sloop*, dat van de Suidhollanders een fluwijn genaamd werd, beteekend, te weeten een linde oovertrekfel oover een oorkuffen, dat daar van, als het vuil is, werd afgehaald, en *gesloopt*: *sloopen* heeft ook een oneigendlijke beteekenis, als men feid, *de vergaadering wierd gesloopt*: en bij Hoofd in Velsen act. 1. sc. 4. *hie majst*.

En sloopt vermaft van weeld en fchat.

dat is, valt in duigen: *mole ruit suâ*, enf.

SLOOT, beteekend een waatertje, dat het eene land van het ander fcheid: en derhalven fchijnt het mij te koomen van *sluiten*. Hier van koomen eenige spreekwijfen: als, *hij viel van de wal in de sloot*: dat is, hij raakte oover boord, hij raakte geheel aan leeger wal, *icmand helpen van de wal in de sloot*: iemand quaaden raad geeven, ook wel iemand oover het paard helpen, en onderfchijn van vriendschap bedriegen: een Weimans woord is het, *een goede waater kond fiet geen modderige sloot aan*: dat is, een regt Lief hebber mikt het soo naau niet, of het niet al naa fijn fin gaat: hij flaat de bal soo fij leit: hoe morfiger: hoe gruifiger: hoe beeter: *bij mijde den reegen*, en *hij viel in de sloot*: dat is, hij viel van quaad tot erger:

Incidit in scyllam, cupiens vitare Charybdin.

SLOT, heeft twee beteekeniffen beide wel bekend: de eene is, dat het beteekend, een werktuig, daar men iets mee *fluit*: waar van *Heere slooten*, een *nagtslot* en *vuurslot*, enf. en hoe wel het in het een tal maar een *o* heeft: het is nogtans feeker, dat het van ouds twee *oo* gehad heeft, naamendlijk *floote*, waar van, *slootemaaker*, en in het getal van veelen (gelijk bekend is) nu nog *slooten* genaamd werd: *een slot op fteeken*: *een slot op flaan*, enf.: oneigendlijk werd dit woord van *Cats* onder fijn loopjes gebruikt, gelijk ook het woord *fleutel*, als hij feid: *dat het slot niet wel te bewaaren is, daar elk een de fleutel van draagt*: als willende seggen, dat'er sommige (de goede niet te naa gefproken) niet poort valt fijn: en daarom feid dien felve Heer (als tot een waarschouwing) dat die een fchoone kat in fijn huis heeft, geen bontwerker daar bij moet brengen:

dog

dog dit loopt te hoog: wij ſchrijven maar voor de **eenvoudigen**: de tweede beteekenis van *slot* is, dat het beteekend een kasteel, in het Hoogduits *stein*: om dat sij van steen opgemaakt werden; waar van soo veelvuldige naamen: als van 's *Graavenstein*, *Kroonstein*: *Gruntstein*, *ijfstein*: en het bekende *slot*: soo door de braave daad van eenen *Harmen de Ruiter*: zie, *Hoofd Hist.* p. 207. als door de behendigheid van het Hollands wonder *Hugo Grotius*, te weeten, *Loefstein*, en andere: oneigendlijk werd het woord *slot* gebruikt voor het einde: *dat was het end*, en *slot van de zaak*: *mij komt nog bij slot van reekening soo veel*: *ten had geen slot*: *ten sloot niet*: de reedenen hadden geen klem: een *raadslot*, een *besluit*, dat de *Raad* genoomen heeft, *decretum* bij de Latijnſten genaamd, zie, *sluiten*.

Slotgat, een gat in de malt, daar het *slothout* door geſteeken werd: en dit is het *hout*, daar de ſteng ſijn ſteunfel van heeft.

SLUIKEN, iets behendig ſonder tol, of pagt, in, of uit ſlaan: waar van, *de waaren ſijn in en uit geſlooken*: *de waaren wierden ter ſluik in en uit gebragt*: die geen, die dat doet, werd een *ſluiker*: en de daad *ſluikerij* genaamd.

SLUIPEN beteekend behendig weggaan: waar van, *bij ſloop weg*, als een *boender dief*: een *ſluiphaaven*, daar men ten alle tijden uit kan: een *ſluiſhoer*, die haar neering bedektelijk doet.

SLUIS, zie, *ſchutſluis*.

SLUITEN, met een *slot* verſcekeren: *de kelder is geſlooten*: oneigendlijk beteekend *sluiten*, paſſen: oover een koomen: *het ſluit*, *gelijk een tang op een varken*: *de vrede is geſlooten*: een *huwelyk ſluiten*: *ſij ſittten op het huwelyk ſluiten*: *het bek ſluiten*, alleen erfgenaam ſijn: *ex aſſe heres*: in ſcheeps ſaaken beteekend *sluiten*, de laaſte plank, of rib, of balk, ergens in voegen: waar van, *ſluitplank*: *ſluitſtukje*, enſ.: van *sluiten* komt, *aſſluiten*, maaken, dat niet alle man daar bij kan: *ik kan die ſolder, of kelder, aſſluiten*: *beſluiten*, iets ergens in vervangen: en oneigendlijk, vaſtſtellen: *ik heb beſlooten dat of dat te doen*: waar van, een

besluit neemen: *in*sluiten: *hij sloot mij in huis*: *ik heb uw brief in mijn brief ingesloten*: oneigendlijk behelfen: *in*sluitende al mijn *wens*: *ont*sluiten, oopenen: oneigendlijk oopenbaaren: *op*sluiten beteekend twee teegenstrijdigdingen: eerst *oopen*sluiten: en dan *weg* sluiten: *sluit de deur op!* oopen de deur! *sluit die man op!* *sluit de waaren op*: de dogter werd t' huis *op*gesloten, enl.: *uit*sluiten, *buiten* sluiten: *hij wierd uitgesloten*: oneigendlijk voor bij gegaan: en in het besonder *uit* een uiterstewil: *hij is uit de erfenis uitgesloten*: van *uit*sluiten komt *uit*sluiting: *het geschiede met uitsluiting van de Weeskaamer*, enl.

SMAKKEN beteekend in het gemeen smijten, werpen: waar van, *een smak*, *ik viel sulke een smak*: het welk ook eigendlijk beteekend, schaade, *hij heeft sulke een smak gekreegen in zijn lenden*: soo ook beteekend een *smak*, een vaartuig, als een boejer: waar van een *smak*schipper, die een *smak* voerd: een *smak*seil, een *seil*, dat van het eene boord naa het ander kan *gesmakt* werden: *smakken* voorts beteekend dobbelen, of de dobbelsteenen werpen: *wie moet'er nog smakken?* *smak weg!* *ik heb'er nog een smak naa.*

SMAAL werd gesteld teegen breed: *een smalle weg*, een *breede weg*: *smal*deelen, de *deelen smal*, en gering maaken: *naar veel kinderen sijn*, *daar smaldeeld het soo*: of op sijn boers: veel varkens maaken de spoeling dun: *een smalschip* werd gesteld teegen een wijd schip bijde binnelandsvaarders: dog de eene kan door alle sluifen, als *van Spaarrendam, der Gouw*, en de andere niet: en hier van een *smal*schipper, die een *smal*schip voerd: *smal*dock, *dock*, of *linden*, dat *smalder* is, als ander *dock*: en hier van het spreekwoord (dog oneigendlijk genoomen) als men wil seggen, dat iets uit geen bekrompe beurs gedaan is: *ten is geen smal*dock, *wat je meend!*

SMEEREN komt van *smeer*, en beteekend de vettigheid, die in een beest is: *hoe veel sal die Os wel smeeren?* dat is, hoe veel pond *smeers* sou' wel in dat beest sijn? en hier van het loopje: *wie soude gedagt hebben, dat in een klein beestje soo veel smeer stak?* het welk, of spots gewijs, of met verwondering

dering, geseid werd : en beteekend, wie sou gedagt hebben : dat in soo een klein manneken soo veel harts, of verstands stuk ? maar het is de lui somtijds niet aan te sien : *smeeren* nu (op sijn scheeps genoomen) beteekend iets met *smeer* bestrijken : en hoe wel veel deelen van een schip, jaa zelfs de mast met *smeer* teegen het inwaateren *befmeerd* werden : als men seid, *sij doen niet als teeren en smeeren* : waar van hier naa op het woord *teer* : egrer werd het *smeeren* besondedlijk verstaan van het hol van een schip (soo ver het onder waater komt) met *smeer* bestrijken : het welk voor alle vaartuigen, en voor al groote scheepen gants noodig is : hier van, *de smeerpot, de smeerquaast* : van *smeer* komt ook *smeerig, vet-tig*, of met *smeer* bestreeken : *bij siet'er altijd soo smeerig uit* : dit woord beteekend ook somtijds voordeelig : waar van, *alle officien sijn smeerig* : *het is een smeerig ampt* : daar is nog een saamengesteld woord, dat genaamd werd, *smeerschoenen* : dat is, een plasdank soeken te behaalen : flikfloojen : want het woord *smeerschoenen* beteekend eigendlijk, de *schoenen* van iemand wat *smeeren*, en op die wijs schoon maaken, gelijk op sommige plaatsen de gewoonte is, enf. : van *smeeren* sijn ook *afsmeeeren*, met *smeeren* eindigen : oneigendlijk iemand aflossen : lustig klop geeven : ik heb hem lustig *afgesmeerd* : soo ook oneigendlijk af winnen : endelijk *befmeeren*, met *smeer* bestrijken, enf.

S M I J T komt van *smijten*, het welk werpen beteekend : *de smijt* nu is een touw, door welkers behulp de seilen kunnen werden toegehaald. Dat nu *smijten* werpen te seggen is, dat blijkt uit veel voorbeelden : *smijt het roer om ! smijt hem dat voor de scheenen* : het welk oneigendlijk beteekend : vrijf hem dat eens door de neus : houd hem dat eens voor oogen : van *smijten* komt *aansmijten, afsmijten, in smijten, op smijten* : welke laatste bij ruime menssen deeze beteekenissen heeft : eerst een *slot op smijten* : een slot met geweld op slaan : *smijt'er op* : slaat'er op : en endelijk de aldereingeste beteekenis : *smijt het hout op't vuur !* dat is, werpt het daar booven op : *versmijten*, verwerpen : *uitsmijten*, uitflaan, uitwerpen.

SNAAUW, een soort van een Seeuws, of Vlaams vaartuig: daar is ook een tijdwoord, dat *snaauwen* is, en betee-ken graauwen: *hij snaauwde, en graauwde mij toe, of hij mij voor de bonden gevonden had*: dat is, hij bejeegende mij bits, en schamperlijk.

SNEB, of *neb*, welk bijvoegen van een letter ligtelijk gebeurd, als narm voor arm: naars voor aars: en in het Latijns *gnatus* voor *natus*, en *αμικτός* voor *μικτός* bij de Grieken: een *snebschuit* dan is een *schuit* met een *sneb*, gelijk onse boere, en warmoefiers *schuitjes*: als ook de *trekschuiten* in het gemeen, enf. *sie, neb*.

SNEE komt van *snijden*: waar van, een *snee geeven*: een *snee Broods*: dat *quam regt tersnee*, dat is, dat quam ter regter tijd. Te scheep bete: kend *de snee*, dat men anders noemd *het bit*, waar van op sijn plaats gesprooken is: van *snee* komt *sneedig*, en beteekend snel: *het schip is sneedig in't seilen*: oneigendlijk gaauw, schrande, *het is een sneedig verstand*: *hij is niet sneedig*, of *sneedig genoeg*: *sneedigheid*, gaauwheid, vlugheid, schrandeheid.

SNEES is een vissers woord, waar door sijn uitdrukken het getal van twintig: en *foo* is een *worp* het vierdedeel van een *snees*: *hoe veel het snees Schelvis, of Schol?* enf.

SNEES, een gebrooken woord voor *Chinees*, en beteekend onder het bootsvolk een *schaggeraar*: om dat de *Chineesen* groote *schaggeraars* sijn, dat van het Hebreeuws woord *שָׂבַר* of *נְגוּרָה* *negotiari*. *Sneesen*, *schaggeren*: gelijk de *Smaussen*, of *Hoogduitse Jooden*, dat selve eigen is.

SNEEUW, of korter *snee*, *nix*: waar van, *foo wit als sneeuw*, als *eerstgevallen sneeuw*: *sneewit*: spierwit, *sneblind*, steekeblind: *hij fiet, of hij in de sneeuw gescheeten had*: hij keek op sijn neus: hij stond, als een bepifte paap: van *sneeuw* komt *sneeuwen*: *het sneeuwde*, enf.

SNIJDEN, *scindere*, te weeten, met een mes van een scheiden: gelijk klooven met een bijl, of wiggen, geschied: van dit woord komt bij uitneemendheid een *snijder*, of *snijer*, dat is, een kleermaaker: gelijk van *naajen*, een *naajer*:
snijden

snijden beteekend ook van de *steen snijden*: waar van, *hij is gesneden*: *hij sal gesneden werden*; iemand van de *kei snijden*; iemand foppen: het beteekend ook *lubben*; *het is een gesnede big*: een *gesnede kaater*, enf. van *snijden* komt een *snijijser*, een *ijser*, daar men mee *snijd*: *snijwaater* een loofse boeg, de welke, om dat sij finalder is, als de regte boeg zelfs, beeter bequaam is, om het waater *sneediger* te *snijden*: voorts koomen van *snijden* veel te saamengefelde woorden: als, *afsnijden*, door *snijden* weg neemen: *afsnijden* beteekend ook iemand niet toe laten te koomen, daar andere luiden koomen moogen, als bij gelijkenis, van de gemeenschap der geloovigen: *de vrindschap afsnijden*; de vrindschap niet meer onderhouden: *afsnijding*, waar van, *afsnijdingen maaken*; gelijk in den oorlog geschied: *besnijden* den voorhuid; waar van *besnijding*; gelijk bij de Jooden de gewoonte eertijds was; waar op sommige meenen (dog te onregt) dat de liersanger *Horatius* speeld, als hij seid.

Credat fudæus apella,

Non ego.

insnijden, een *insnijding* maaken; *opsnijden*, oopen *snijden*, ook *twetfen*, *pogghen*, *snorken*; *hij snijd geweldig op*; een *opsnijer*, een *poghans*: *versnijden*, dit woord heeft verscheidene beteekenissen: voor eerit, *versnijden* beteekend met *snijden* bederven; ook wel alles aan stukken *snijden*: *dat kleed is versneden*: *is dat laaken al ree versneden?* voorts beteekend *versnijden*, met *snijden* goed maaken: *is die pen al versneden?* en endelijk van nieuws op *snijden*, *bersnijden* (om soo te spreken) *uitsnijden*, door *snijden* ergens uit weg *snijden*: *was de hoovaardij soo wel in een varken, als in een mens*; *men konse daar gemakkelijk uitsnijden!* *voorsnijden*, *snijden* voor een ander; waar van een *voorsnijer*, die de kost op groote maaltijden sierlijk *opsnijd*, enf.

SNIK beteekend een soort van een kerf bijl; dog sonder houte steel, waar meede de timmerluiden de balken, of de sijden van dien (naa dat sij ten ruuwsten afgekapt sijn) effenen: en schijnt sijn naam gekreegen te hebben van het geluid, dat gehoord werd, als de bijl af schampt; een *snik* betee-

beteekend ook een geluid van een mens, en voornaamend-
lijk, die seer krank is: *daar geeft hij den laatsten snik; het is
snik heet*, dat is, het is seer heet; want die de hitte voeld,
straks begint te *snikken*.

SNOEK is een vis, die als een wolf is onder de vissen;
en hier van, *een snoek vangen*; het welk oneigendlijk betee-
kend, in het waater vallen; en derhalven werd het spots-
gewijs geleid; *soo ook, hij is'er bedreeven, als een snoek op sol-
der*; dat is, hij heeft'er soo veel verstand van, als onse kat.

SNOEPING, komt van *snoepen*, dat is, ter sluik ee-
ten, *hij snoept altijd uit de sak*: waar van, *snoeps zijn*: *een
snoeper*, *een snoepster*: dit woord werd van Hooft in Vel-
sen 1. act. sc. 5. oneigendlijk gebruikt, als hij dit selve de dui-
nen toe schrijft:

En krimt door't sturven van de duinen:

Duinen, die bij verwaaid onweer

Met vrugt met al de boomen snoepen, enf.

een *snoeping* beteekend te scheep een spleet, of naad, als of hij
het hout (dat tuffen beiden behoort te sijn) weg *gesnoept*
had, enf.

SNUIT, of *snub*, of *nub*: hoewel het eigendlijk vier-
voetige dieren toegeschreeven werd: waar van een *var-
kensnuit*: *wat doet hij'er met sijn snuit in?* het welk een
bitse manier van spreken is, en beteekend: wat behoefd hij
sig met die saak te bemoejen: laat hij sijn bek houden: bij
gelijkenis schijnt *snuit*, ook te beteekenen een neus: waar
van *snuiten*: *de neus snuiten*: *snuit uw neus!* *snuit uw neus
uit!* en soo iste gelooven, dat *snot* meede komt van *snuit*,
of *snuiten*: om dat het uit de *snuit*, of neus *gesnooten* werd:
en daar leit niet aan geleege, dat *snot* met een *o*, en *ge-
snooten* met *oo* geschreeven werd: want dat sien wij in veel
selfstandige woorden (let wel) dat die met een *o*, en de
tijdwoorden met *oo* geschreeven werden: als bij voorbeeld:
gebod van gebooden: *slot van geslooten*: *slop of slopje van
gesloopen*, *sog gesoogen*, en diergelijke meer: *snuiten* be-
teekend ook iemand te veel gelds voor eenige waar af nee-
men: waar van, *sij hebben ons gesnooten*: sij hebben ons
bij

bij de neus gehad : *emungere aliquem pecunia* : *snuut* beteekend ook bij de heekelteeven , het slegtste van het vlas : waar van het seggen : *dat gaarn is maar van snuit gesponnen* , enf.

Soen bieden , als men op het woord *soen* fiet , soo kan men ligtelijk giffen , wat *soen bieden* beteekend : want *soen* beteekend in oud Neerduits vrede , vergiffenis : foo is dan *soen bieden* niet anders als vrede aanbieden : en hier van het seemans woord : *het weer en bied geen soen* , dat is , het *weer* begint nog niet te bedaaren : *sie* , *weer* , of *weeder* : en hier van komt nu *een soem* , dat van een *kus* moet onderscheiden werden : gelijk de Schrijver van de *Batavise Arkadia* wel aanmerkt : want een *soen* werd gegeven , als men oneeniggeveeft is , en malkander weederom tot een vrend aanneemt , en ontfangt : waar van *soenen* , en het regte woord *versoenen* : *die vrienden sijn weeder met malkander versoend* : maar het is geheel wat anders , als men seid , *bij heeft soo* , of *soo veel geld versoend* : dat voor de Liefhebbers geen uitlegging van nooden heeft.

SOG , komt van *suigen* , en soo werd de vogtrigheid , die een moeder tot voedsel van haar *suigeling* in haar borsten heeft , *sog* genaamd : *sij heeft veel sog* : *ik heb geen sog in mijn borsten* : *dat sal sog sijn in uuw borsten* , dat is , dat sal uuw wel bekoomen : *suigen* is ook een tuimans woord , waar door men eenige vrugtboom , kan laten *suigen* , en *suigende* laaten vereenigen met een andere boom , gelijk deese kunst heedendaags hier te land seer gemeen is : *suigen* beteekend ook oneigendlijk , affien , afleeren van iemand , *dat heb ik hem afgesoogen* , enf. wat nu verders *soogen* belangd , dat beteekend iemand met de borst voeden : waar van gesegt werd , *het is een soogende vrouw* , enf. te scheep nu beteekend *het sog* , dat waater , dat van het voortvaarende schip naagesleept , en als van hem *gesoogen* werd : en hier van *in temands sog vaaren* : het welk oneigendlijk beteekend iemand hinderlijk sijn : want hoe veel meer swaarte een schip naafig sleepen moet , hoe het te minder vaart kan maaken : van dit *sog* komt *sogpeilen* , dat is , met het oog *peilen* , of afmeeten ,

meeten, hoe kort, of hoe lang, het *sog* een schip naa sleept, *sie*, *selling*.

Soggat, werd van de seelui dat *gat*, of dat hok, genaamd, het welk bequaam is, om de koegels en bouten te bewaaren, en is geplaatst onder de konstaapels kaamer.

Sogstuk, een kort *stuk* houts gaffels gewijs uitgehold, *sie*, W. p. 54. N. 4. idem pag. 55. N. 8.

SOMMER, is een naam van swaare ijke balken, gelijk bij de groote Hourkoopers en Scheepstimmerluiden bekend is: daar is ook een bijvoegelijk woord het welk in sommige spreekwijzen ontmoet, als men seid, *die man is soo sommer*, die man is soo stiel, en droog, en soo houtig: hoe wel het van andere genaamd werd *somber*: als of het een Frans woord was van *sombre*.

SON, dat heerlijk schepsel, dat gesteld is van God Gen. 1. cap. 1. tot een ligt des daags: waar van, *de Son schijnt*: *de son steekt*: *de Son gaat op*: *de Son gaat onder*: *de Son daald*: te scheep noemen *sij*, *de Son peilen*: *de Son schieten*, afmetten hoe hoog de *Son* booven de kim is: en hier van, *het is Suiderson*: dat is, het is middag: *Noorderson*: het is middernacht: en hier van, *verhuisen met de Noorderson*, dat is, verhuisen sonder huur te betaalen: betaalen den huiswaard met bedstroo: *abire in salutatio hospite*: *bij is soo helder als een Son*, dat is, hij is soo klaar als murg: daar schort niet het minste aan: een *Sondek* een *dek*, of beschutsel voor de *Son*: gelijk het woord selver meede brengt: dit *verdeke* staet voor de hut: en dit is de plaats geweest, daar die wijdberoemde *Michiel Adriaansen de Ruiter's* Lands Seevoogd geschooten wierd: wiens dood met een lofslijk vaars in het Latijn vereerd is door den *Heer Petrus Francius* puikdigter onser eeuw: en daar naa door hem rijmeloos vertaald, enz.

Soe, *soode*, komt van *fieden*: *het waater is aan de soo*: een *soo*, of *soodje vis*: een getal vis, die het kooken is waardig: *hoe veel dat soodje?* *hoe veel die soo?* *dat is een braave soo!* *fieden* nu beteekend kooken, waar van, *sij schaffens ons gesooden en gebraden*: voorts *soo* beteekend ook een *fiedendheid* in de maag, als men seid, *ik heb de soo in de kuel*:
ende-

endelijk beteekend een *soo'* een stuk aarde met gras begroeid : en hier van , een *leewerik* op een *soodje* : het welk oneigendlijk beteekend , wisje wasje ! ik weet niet watje uit uuw hoofd sfooten meugt : *dat en kan geen sooden aan den dijk setten* : dat mag niet helpen : dat helpt soo veel , als een boon in een brouwkeetel.

S O O D , of gelijk andere het spellen *soot* , hier door verstaan de feelui een buis of kooker , die buiten om de pomp komt , op dat de selve niet en soude kunnen beschaadigd werden.

S O R L E N , noemd W. p. 508. sijn best doen om te ontvlugten.

S O R G L I J N , dit woord heftaat uit *sorgen* , en *lijn* : *sorgen* nu is bekommerd sijn : gelijk *sorg* bekommering : wes halven men segt als'er gants geen swaarigheid is : *dat is sonder sorg ! een hartje sonder sorg* : een mens , die onbekommerd leeft : voorts *sorg draagen* : *besorgen* , *laat dat op mij staan* , *ik sal het wel besorgen* : en daar van , *besorgd sijn* , bekommerd sijn : een *sorglijn* dan is een touw , en bij uitneemendheid aan het roer , dat een schipper daar aan doet , uit vrees , en *sorg* , dat'er iets aan het roer mogt breeken : en daar door bet selve koomen te verliefen : dit werd met een andere naam genoemd een *roerftrop* ; sie , *roer*.

Sortouw , dit woord komt van *sorten* , en *touw* : *sorten* nu beteekend iets vast toerukken : en bij gevolg iets met touwen , spijkers , klampen vast aan een hegten : een *sortouw* dan is een *touw* , dat tot *sorten* bequaam is.

S O U T , is die noodige waar , sonder welk naauwelijk iets tot voedsel van een mens kan bedagt werden : immers alles is sonder *Sout* smaakeloos ; en daarom werd vis , vlees , booter , enf. met *Sout* vermengd , soo tot de smaak , als om de selve lang te kunnen voor het verderven bewaaren ; soo eet men *gesoutevis* , *gefoutevlees* ; en dit is de reeden , waarom wij , en andere volkeren , soo groote moeite , en onkosten doen , om *Sout* uit Vrankrijk , Spanjen , te bekoomen ; waar van , *Fransfout* , *Spaansfout* ; hoewel het laatste ook al boortende voor suiker genoomen werd ; om dat de suiker eerst

eerst uit Spanjen in deese gewesten ingebracht is; *Sout* werd ook onderscheiden in *ruurwout*, en *witwout*; want het sij het gehaald werd uit de *Soutbergen*, of uit de *Soutpannen* die aan see sijn; egter het *Sout*, dat wij gebruiken in onse huishouding, dat werd eerst gesuiverd, en opgekookt, en die plaats, daar dat geschied, noemen wij een *Soutkeet*, of ook wel een *keet*, het welk op sijn plaats te sien is; een *Soutpan* in een *Soutkeet*, is de pan, daar het *Sout* opgedroogd werd; een *Soutzak* beteekend, een *sak*, daar *Sout* in gedaan werd; dit werd ook een log mens toegepakt, als men seid; *hij is maar een regte Soutzak*; *sij sit als een Soutzak*; van *souten* komt het saamen gestelde woord *ongesoute*, dat is, *niet gesouten*, daar geen *Sout* bij gedaan is; en oneigendlijk werd het genoomen, in het volgende: *iemand iets ongesouten seggen*; dat is, iets soo seggen, als het een mens op het hart leit, sonder verschooning, rond uit; het welk ook ongewaffen genaamd werd; *ik sei het hem soo ongewaffen!* bij gelijkenis werd een schip, dat met *Sout* gelaaden is, een *Soutzak* genoemd (gelijk bekend is) enf. van *Sout* komt *souten*; als, *vlees souten*; *het vlees is wel gesouten*; *hoe sout gij uuw vis?* op drie bier, of een vaan? dat is, hartig; dat er een dronk op smaaken kan; *iemand iets souten*; beteekend iemand iets duur aansmeeren; *ik meen, dat ik het hem wel gesouten heb!*

S P A A K, of *handspak*; dit is gemeenlijk een end houts, daar meede een braadspit omgewonden werd; hoe wel het tot stuuwen, en andere dingen, meede gebruikt kan werden.

S P A A N, is een oud Duits woord, en het welk in *spaander* heedensdaags veranderd is, waar van *spaanders*; een *spaan* nu is eigendlijk (gelijk wij weeten) een dun stukje houts, dat nergens toe bequaam is, als om te branden; hoe wel de tijd de menssen geleerd heeft, dat sij van de *spaanen* iets hebben weeten te maaken, en daar van een *schuimspaan*, daar de vuiligheid van de keetels werd *afgespaand*, *vis*, en *vlees*, enf. werd opgeschept; een *booter spaan*, daar *booter mee gespaand* werd; van *spaan* komt *spaanen*; *spaan booter!* het welk met een boerfer manier van spreken gesegt werd, spit

spit Booter. *Spaanders* nu in het getal van veele verschaft eenige spreekwoorden, als, *spaanders raapen*, beteekend oneigendlijk, steenen raapen: *daar men bakt, daar vallen spaanders*: dat is, daar men kaats, daar moet men bal verwagten: of om klaarde te gaan, dat loopt'er op, dat hebjer van te verwagten: het boontje komt om sijn loontje, enf. een *spaandermand*: *haal een mand vol spaanders*: een *spaanderbaak*, een *baak*, daar men op de speepstimmerwerven de *spaanders* meede bij een schoffeld, sic de af beeldtel bij W. pag. 185. N. 2.

SPAANSVAARDERS, een schip, of schipper, die op Spanjen vaart.

Spaanse flag, sic, *flag*.

Spaanstoppenant, sic, *toppenant*.

SPAND, waar van *spand regten*, of, *het spand oprcgten*: het welk in mijn ooren luid, als of men sei' de *spanning*, daar de steeven mee' vast moet geset werden, *spannen*: en daar dit meede geschied een *spandstut*, dat is, een oplang: hoe wel daar toe meer dingen vereist werden.

HET SPEEL, sic, *boog*.

SPEEL EN is een aangenaam woord voor de kinderen: want die doen niet liever, als *speelen*: en soo *speelsiek*, seer geneegen tot *speelen*: waar van *spel*, of op sijn Amsterdams *spul*: *willen wij een spul speulen? hij speuld sijn spul wel!* sic, *rol*: dog dan werd het veritaan van een *tooneel spel*, of klugt. *wanneer sullen de tooneel speelders* (dat is, Comedianten) *speelen?* soo ook werd het op koordedansers, en andere aaperijen gepast: soo dat het woord *spel* met de kindsheid begint, en de menssen tot de dood toe bij blijft: *speelen* beteekend ook op alderhande sangmaats werktuigen afgerigt, en daar meede beelig sijn: soo seid men, *die man speeld wel op de fluit, viool, orgel*, enf.: en werd daarom (soo hij de kost daar mee' verdiend) een *speelman* genaamd: en de werktuigen, *speeltuigen*: voorts beteekend *speelen*, dobbelen: *om hoe veel speelsje? uww spel en deugd niet!* dit beteekend oneigendlijk, die waagen gaat niet regt: *het spel verflooren geeven*: oneigendlijk, de moet gants en gaar verlooren

looren geven : *speelen* werd ook de honden, konijnen, haafen, en andere dieren, toegeschreeven : gelijk de hondemelkers, enf. wel bekend is : als zij met het voortteelen beefig zijn. Endelijk beteekend *speelen*, vermaak schep- pen : waar van, uit *speelevaaren*; *speele vaaren is een bil- slag waard*; dat is, als men uit *speelevaart*, soo moet men het soo effen niet neemen, of men wat ongemak lijd : van dit *speelen* komt een *speeljagt*, een *speeljagje*, in tegenstelling van een oorlogs jagt : een *speelschuit*, een *speelwaagen*, of *speelwaagentje*, enf.

SPEEN beteekend op zijn boers de pram, of mam van een beest, en soo werd het tot het vrouwvolk ooverge- bragt : zie *Hoofd* in zijn fangen van Roosmond : *ag! ag! ag! de speen is of! speen* dan, of teepel : en hier van *speenen*: *ablaftare* : *het kind is gespeend* : oneigendlijk beteekend het, sig onthouden ergens van : *ik moet mij wat speenen* : dit werd ook gefeid van de vis, die in een korf, of beun ge- leit werd : om niet grondig te fmaaken : *het is gespeende vis*.

SPEEREOP, of misschien *spiereep* : een *reepje*, of tou- wetje, daar de dobber van de haaringnetten aan vast zijn, *zie, spie*.

SPEIL beteekend twee dingen, eerst een stut, of dwars- boom, dat gefet werd om te stutten : ten tweede eenige rin- getjes van ijsen, daar men de bouts (als zij te lang zijn) mee- de sluit.

SPEK beteekend de vettigheid van varkensvlees : waar van, *het is soo vet, als spek* : dit woord werd ook bij verwij- ting de Spanjaards en Portegeesen toegedouwd, als men leid, *spekjan!* dat is, *Jan eet spek* : een walvis werd ook *spek* toegeschreven : en soo werd die geen, die een walvis aanstikken snijd, een *speksnijder* genaamd : een *spekeeter* werd oneigendlijk genaamd een bloedeloos dier, dat om de kaars vliegt, hebbende de gedaante (dog is schraalder, en min schaadelijk) van een puiſte, of schalbijter : van *spek* komt *spekken* : en beteekend oneigendlijk wel versien zijn : *mijn beurs is wel gespekt* : *mijn beurs is teegenwoordig niet wel gespekt*.

SPIE is een bekend ijfer werktuig, het welk in de enden van de ijfere bouten gefteeken werd: en hier van werden de gaaten van de bouts *spiegaaten* genaamd: dog dit woord werd ook te fcheep gebruikt voor de gaaten, die in het boord van het fchip booven de waaringen werden gemaakt, op dat daar door het waater, daar de fcheepen mede gefpoeld werden, soude van zelfs weg loopen: dog in een fcheeps gevegt gebeurt het wel, dat het bloed van de gequetften, en dooden, als waater, de *spiegaaten* uit loopt: een *spiegat* werd door gelijkenis gefegt van de oopening, die aan weederfijden van een fchoen is: waar van, fchoenen met kleine, of groote *spiegaaten*: *spie* beteekend ook een *spion*: waar van *spieden*: en *verfpieden*, een *verfpieder*: want fulke luider, *latent post careffa*, en fien door de gaaten: van de Latijnften werden fij, *speculatores* genaamd van *speculari*: waar van Ulyffes *lib. 13. Metam. feid.*

Nec quid specular habebam.

verfpieden beteekend ook bij gevolg verklikken: *wij fijn verfpied! wij fijn verfpied!*

SPIEGEL, indien ik fei', dat dit woord quam van *speculum*, het fou' miffchien veele vreemd dunken: en derhalven laaten wij het voor een goed Neerduits woord aanneemen: dewijl het al lang fijn poorter regt gekogt heeft, of om beeter te fpreken, hem het burgerregt al lang in deefe landen opgedraagen is: de bekendfte beteekenis is, dat het beteekend een werktuig, daar men fig in *spiegelen* kan: het werd ook gefegt (om reddenen hier niet te noemen) van een waaterpot: endelijk werd het te fcheep gebruikt, voor dat agterfte gedeelte van een fchip, waar in het waapen, of het merk staat, waar aan men het fchip kennen kan: en daarom fijn kaapers en feeroovers wel gewend haar *spiegels* te behangen, als fij niet willen weeten, wie fij fijn, gelijk fij fulks ook doen door het veranderen van haar vlaggen, enf. van *spiegel* beteekend ook een voorbeeld, dat tot leering kan itrekken: *neem daar een spiegel aan: dat gefchied tot spiegel van andere*: het tijdwoord van *spiegel* is *spiegelen*: *fig spiegelen in een spiegel: fig aan andere spiegelen*: waar van on-

eigendlijk, *bij spiegeld hem sagt, die hem aan een ander spiegeld*: dat is, hij leerd buiten zijn schaa' en schande: en met regt dan mag men seggen.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Voorts is'er nog het woord *befpiegelen*, daar het nieuw gemaakte woord *befpiegeling* af komtig van is: en beteekend, zijn sinnen ergens meede beefig houden: of met een Onduits basterdwoord, *speculeeren, speculatie*: af komtig van het woord *speculari*, koomende van *specula*, een wagttooren, soo fiet men bij *Virgilius Lib. 4.*

*Regina è speculis ut primum albescere lucem
Vidit.*

en bij den selven, te scheep het kompagne: *Lib. 6.
Æneid. Specula palinurus ab altâ.*

Spiegelworp, enf.

SPIER, is een gedeelte aan eên lighaam, dat vleesagtig is, en sonder been: waar van men seid: *het is soo wit, als een spier, het is spierwit*: het gedeelte genoomen voor het geheel: soo seid men, *mijn spieren jooen*: dat is, ik ben geneegen tot vegten: gelijk men anders seid, mijn handen jooen, te scheep beteekend *het spier*, de *gijk*, het welk op zijn plaats te sien is.

Spiering, of spierling, een visje soo dun, en wit, als een *spier*: dog heeft een seer viele lugt oover sig: voornamendlijk, als het dood is: waarom de selve stinkvis genaamd werd: van *spiering* komt het seggen: *een spiering uitwerpen, omeen kabbeljauw te vangen*: dat is, oneigendlijk genoomen: iemand iets kleins vereeren, op hoop van iets beeters weer te krijgen. *De spiering doet de kabbeljauw afslaan*: dat is, de seerste waar is de oorzaak, dat de beste tomtijds goed koop moet verkogt werden.

SPIJKER, in zijn eige en gemeene beteekenis, soo beteekend het een ijfere naigel: waar van, *de spijker op het hoofd slaan*: dat is oneigendlijk, een saak oordeelen, soo als sij waarlijk is, de Latijnisten noemen het: *rem acu tangere*: voorts, *weet ik een spijker, hij weet een gat!* en beteekend

kend oneigendlijk: hij weet altijd eenige uitvlugten te vinden: hij is voor geen een gat te vangen: *hij is soo hard als een spijker*: hij is seer sterk van lighaam, en weet van geen siekten, of ongemak: een *spijker* werd ook genaamd een pakhuis, en misschien dat zij eertijds van hout te saamen *gespijkerd* wierden: gelijk ook als nog op veel plaatsen van de Oostsee geschied, daarenbooven noemen wij bij gelijkenis de snot, die de kinderen uit de neus hangt, een *spijker*: *doe die spijker uit uw neus*: van *spijker* komt *spijkeren*, en beteekend met *spijkers* vasthegten: *spijker dat eens vast! de hoed staat hem soo vast op sijn kop, of sij daar op gespijkerd was*: dat is, het is een onbeleefden buffel: hij neemt voor iemand de hoed af: van *spijkeren* komt *verspijkeren*: het welk twee dingen beteekend: eerst al *spijkerende* verbeesigen: *timmerman hoe veel spijkers hebje al verspijkerd?* ten tweede *verspijkeren* beteekend dat geen, dat quaalijk *gespijkerd* is, wederom ter deegen *spijkeren*: *timmerman die planken moeten werden verspijkerd!* enl. een *spijkerboor*, een *spijkerhaamertje*, een *spijkerijser*, zie de afbeeldfels bij W. pag. 115. N. 1.

S P I L, is een werktuig, door welkers behulp het kaabeltouw, of kaabelaaring, enl. kunnen ingewonden werden: zie de afbeeldfel bij W. p. 56. N. 16. bij de weevers beteekend ook een *spil*, waar door men al gaande en staande kan wol spinnen, *fusas* van de Latijnisten genaamd: en hier van, *daar leggen wij nu met de spillen in de as*: daar leggen wij nu met de billen bloeds hoofd: daar is nu het werk gans en gaar verbrod: van *spil* komt *spillebeen*: een die strooje *beentjes* heeft: *kij lag daar te spillebeenen*, dat is, te spartelen: en gaf den geelt: *spillen* beteekend verquisten: *kij spild een growwsaam geld*: soo ook *verspillen*, van *spillen* komt ook een *spilpenning*, *prodigus*, een verquister, *spilpenningen*: speldegeld, geld, dat iemand om te verquisten gegeeven werd.

S P I T heeft verscheide beteekenissen: de gemeenste, en bekendste is, waar aan men alderhande vlees braad: waar van, *een boen aan het spit braaden*: *het spit in de as wenden*, het werk verbrodden: *hij leit in 't onderspit*: hij is aan legerwal:

gerwal : *bij wierd met het spit gesmeeten : en hij heeft van het gebraad niet geheeten* : dat is , hij komt altijd in het hoekje , daar de slaagen vallen : de tweede beteekenis is een werktuig voor op de plegt van een schip ; zie , *braadspit* : de derde is een soort van een ongemak in de rug , en lenden , waar door iemand sig niet kan buigen ; en werd het *spit* genaamd : *bij heeft het spit in zijn rug* , hij kan sig niet buigen : de vierde is , een opdelving , dat met een spaa geschied : waar van , *het onderspit delven* : oover een koomende in beteekenis , met in het *onderspit* leggen : van 't laatste komt *spitten* , delven : waar van *afspitten* , *omspitten* , enf. : een *speetje* , een dun en lang stokje , of *ijfertje* , gelijk een *spit* : een *speetje paaling* : een *kaars speetje* : *speetjes darmen* , *darmen* , die met een *speetje* werden omgekeerd , enf.

S P L E E T , komt van *splijten* , van een rijten : waar van , *het is gespleeten* , en *gereeten* , soo dat een *spleet* , een reet , en scheur , beteekend , een splinter , een brok houts , dat van het andere af springt , en *splijt* : *de splinters doen meer quaad* , als de kogels : *men siet de splinter in een anders oog* : *maar niet de balk in ons eigen oog* : het welk oneigendlijk beteekend : dat wij altijd meer quaad kunnen sien in een ander , als in ons zelfs : van *splinter* komt *splinterig* : *het is splinterig hout* : en dit woord *splinterig* werd ook van Hoofd ergens in zijn Neederlandsche Historien gebruikt voor schurfd , en gevaarlijk : *het was een splinterige saak* , enf.

S P L I T , of *spleet* , en hier uit blijkt , dat ik uuw alleen in het oor bijten sal : een *splitruiter* : die het niet en weet , die sal het niet klappen.

S P L I T S E N , of *splitten* beteekend het selve met *splijten* , of , *doen splijten* : *splitzen* nu is een scheeps woord , en beteekend eerst de enden van de touwen losmaaken : en dewijl dit geschied om weeder in een te vlegten : soo beteekend dit woord bij gevolg aan een vlegten : *dat touw is gesplitst* : *de enden aan een splitzen* : een *splitsgang* een *gang* , dat is , een plank , die *gespleeten* is : een *splitsbaamer* een *baamer* , daar men meede *splitst* : en derhalven heeft de selve aan de eene zijde een scherpe punt , gelijk een *splitsboorn* , daar toe

roegebruikt werd : een *splitstong*, de scherpe enden van een wimpel, of vleugel; dewelke aan de enden *gespleeten* sijn.

S P O E D, *spoedigheid*: de *grootste spoed*, is *selden goed*: dat is, al te groot een haast is *quaad*: van *spoed* komt *spoedig*, vaardig, *wij quaamen spoedig over*: *spoed* beteekend somtijds het saamen getelde woord *voorspoed*: waar op slaat in een quaaden sin *tegenspoed*: op het woord *voorspoed*, en *spoedig*, zie, *Hoofd in Velsen act. 5. sc. 5.*

O voorspoed spoedig! des mij't wonder doct verstoffen!
van *spoedig* komt *voorspoedig*: gelukkig: *die luiden sijn voorspoedig in al haar doen*: in *tijd van voorspoed moet men denken om tegenspoed*: dit is een wijse les, en werd van de liefsan-ger op sijn scheeps uitgebromd.

Contrahes vento nimium secundo

Turgida vela.

voorspoedig beteekend ook tierig, en groeisaam, *dat is een voorspoedig kind!* dewijl het niet veel stooten van siekten, of andere ongemakken, heeft uitgestaan: voorts van *spoed* komt *spoeden*, of liever naa de gemeene spraak *spoelen*: want dat is ons taal eigen, dat sij de D, in tijdwoorden, of gants weg werpt, of in een J veranderd: waar van in onse spelkonst: *spoelen* dan beteekend haasten: en soo seid men, *spoei uww wat*: *gij moet uww wat spoelen*: enz.

S P O E L E N, is een seemans woord, en werd de see, en het waater in het gemeen toegeschreeven: van *de see* seid men, dat die *tegen het strand*, *dijk*, *hoofd*, *stad*: enz. *aanspoeld*: *spoelen* beteekend ook door het *spoelen* van het waater schoonmaaken: *spoel het schip*: *kleeren spoelen*: *een roerjer spoelen*: *de voeten spoelen*, oneigendlijk, iemand buiten boord in see werpen: gelijk certijds bij de Duinkerkers, en daar naa in weerwraak bij de Seeuwen in gebruik geweest is: *sie*, *kaaring*, en daar in, *van Duinkerken ten haaring vaaren*: *spoelje mond*, dit werd oneigendlijk gefegt teegen luiden, die vuile klap uitslaaan: een *spoel* beteekend ook een *weevers spoel*: of *schiet spoel*, om dat hij door het web *geschooten* werd: van dit werktuig komt ook *spoelen*: dat is het gaaren, of de keeten, op de *spoel* winden: soo is het de ge-

woonte, dat een weever weefd, en de vrouw (om geen tijd te verletten) *de spoelen spoeld*: van *spoelen* in de eerste beteekenis komt *spoeling*, te weeten dat nat, daar een kuip, of tobben meede *ongespoeld* is: en ten platten lande is dit gemeenlijk de drank, of voeder, voor de varkens: weshalven het niet te verwonderen is: dat boeren, gewoon sijn te seggen: *veel varkens maaken de spoeling dun*: het welk van de steelui oneigendlijk gebruikt werd (dog sonder gelijkenis gesproken) voor daar veel kinderen sijn, daar smaldeeld het geweldig: en derhalven komt het daar soo ruim niet om: van *spoelen* komt *aanspoelen*, al *spoelende* naaderen, of raaken: *afspoelen*, door *spoelen* afneemen, en verminderd werden, afwissen: sie hier de spreekwijzen: *de See heeft dat land afgespoeld*, of ook, *weg gespoeld*: *de landerijen spoelen af*: *spoel de vuiligheid af*! *spoel de vuiligheid door*! *laaten wij de swaargheid eens van het hart spoelen*: dat is, laten wij de swaargheid eens van het hart af drukken: *inspoelen*, invloegen: *omspoelen*, rondom schoonspoelen: *verspoelen*, *uitspoelen*, *wegspoelen*, enf.

SPONNING beteekend de keep, die in de kant van een plank werd ingevoegd: om een andere plank daar in te doen sluiten: oneigendlijk beteekend het de optree van een bedstee, waar op de bedplank rust, van *sponning* komt *sponning sibaaf*, sie, *schaaf*, en W. 185. N. 1.

SPOOR heeft verscheide beteekenissen, en dewijl die veel van den anderen verschillen, soo sal het niet ondienstig sijn, de dubbelzinnigheid van dien opte lossen: *spoor* nu beteekend voor eerst bij de liefhebbers van paarden, een ijzer werktuig, waar meede een paard (des noods sijnde) geprikkeld werden kan; waar van de spreekwijzen: *het Paard den spoor geeven*: *iemand geeven een spoor*, en prikkel; dat is oneigendlijk, iemand aanmoedigen: *iemand met spoorren noopen*; dat is, iemand tot sijn pligt dwingen. Een *kaan* werd ook een *spoor* toegeschreeven; gelijk de haanemelkers genoeg bekend is. *Spoor*, of *speur* beteekend het *waagenspoor*, dat is, daar aan men *speuren* kan, waar *waagens* gereeden hebben: want *speuren* beteekend naa vorsten:

waar

waar van, ik heb wat op't *spuur*; een *spuurbondje*, of spijjoendje: ik *spuurde aan hem*, dat is, ik merkte aan hem: voor *befpeuren*, merken; *opspuuren*; naa vorffen: wij hebben hem *opgespuurd*; opgesogt, enf. endelijk het beteekend *het spoor*, of een gat in een *spoorbalk*, dewelke is seer swaar op groote scheepen, waar door de masten tot de hel toe neederzakken: waar van de verscheide naamen van, *het groote spoor*; *fokkespoor*; *spilspoor*, enf. van dit woord *spoor* komt het scheepstimmermans woerd *spooren*: dat is, beefig sijn met *spooren* te maaken.

SPREIDEN, en *breiden* schijnen mij de selve woorden, alleen verschillende in spelling: want wie van de liefhebbers der spelkonst weet niet, dat een *b* ligtelijk in *p* kan veranderd werden? daarenbooven dat somtijds de letter *s* (gelijkerwijs in *sneb* en *neb* getoond is) oovertollig is. Bij verfetting van een letter, sie, *seil* veranderd in *siel*. Soo seid men *sprieden*, waar van een *sprie'*, of, *bedsprie'*: om dat het booven oover een bed *gespreid* werd: van *sprieden* komt *verspreiden*, *verbreiden*: dat *gerugt heeft sig verspreid*: *uitspreiden*, *utbreiden*. *Spreiden* nu een seilmaakers woord, beteekend *gillen*: waar van op sijn plaats gesproken is. *Spreidsel* beteekend seer dun geslaagd hout, weshalven het sig seer *verspreiden* kan.

Spriet is een soort van een lange mastboom: waar aan een seil uitgespreid werd: hier van, *vaaren met een loopende spriet*: *vaaren met een geschooten spriet*: dat is, swigten: sie, *Roemer Visser*: en hier van meede *sprietoogen*: dat is, staroogen: om dat de schippers haar *oogen* geduurig omhoog naa de *spriet* gestrekt houden: van *spriet* komt *boegspriet*, de *spriet*, die voor op de *boeg* uitsteekt: gelijk aan boeijers, smakken, jagten, enf. te sien is: haar gebruik is, om daar aan de fok op te hysfen, sie, *boeg*.

SPRINGEN is een woord oovervloedig van beteekenissen. *Springen* in sijn eerste beteekenis beteekend van de aarde opwippen: soo seid men, *springen oover een sloot*: *springen in het touwetje*: en hier van een *springfok*, of *pols*: een *sprong*, op het Latijn *saltus*: en *Rhodus*! en *saltus*!

een *boksprong*, foodanig een *sprong*, als een *bok* maakt: oneigendlijk, grillen, parten, enf. foo ook, een *tweesprong*, dat is, twee weegen, die in een loopen: de Latijnlitten noemen het *bivium*: *nuu staa ik op een tweesprong*, dat is, oneigendlijk, nu ben ik in twijfel, waar ik mij keeren: foo ook een *driesprong*, *trivium*: *springen* beteekend ook het werk, dat een hengst in het teelen doet: waar van een *spronghengst*: foo werd ook een merrie geseid *besprongen* te sijn, enf. daarenbooven beteekend *springen*, vertrekken, bankrot speelen: *die koopman sal moeten springen*: van *gocderen* seid men ook, dat die *moeten springen*: dat is, die sullen moeten verkogt werden: *springen* beteekend ook *spijten*: *de mast is gesprongen*: foo ook *barsten*: *het geschut is gesprongen*: in de lugt vliegen: *het kruidhuis is gesprongen*: *Springendvuur*, een ongemak aan het lighaam, dat als met een *sprong* het vel ontsteekt: van *springen* komt *afspringen*, van booven naa beneden *springen*; *omspringen*, *rondom springen*: *met iemand omspringen* beteekend oneigendlijk, leeven met iemand naa sijn welgevallen: *bij springt met hem om*, als de *kat met de muis*: *opspringen*: van *vreugd opspringen*: *opspringen* beteekend ook *oopen springen*: *het slot sprong op*: *uitspringen* beteekend oneigendlijk, foo goed als men kan, sig redder: *ik sprong'er uit*: eindelijk werd het waater ook het *springen* toegeschreeven, waar van *sprongvloed*, dat is, als het waater schielijk seer hoog opgeperst werd: gelijk tulks door de volle maan, en een sterke wind somtjids geschied: *de Bruin Embl. Pag. 314.*

S P U I, waar van *spuien*, een plaats, daar het waater *gespuid* werd: een kolk, of waaterloofing: hier uit blijkt, waarom de gragt in den Haag, het *spui* genaamd werd: van *spuien* schijnt te koomen *spuiten*: want seg eens *spui het!* en trek dat te saamen in een lettergreep, foo is het *spuit*: gelijk daarom de gebiedende wijs, of *imperativus* bij ons (door *onkunde*) in veelderhande voorvallen seer quaalijk gebruikt werd: want dat is bij mij een staale wet, dat als het woord in de onbepaalde wijs geen *d*, of *t*, en heeft, dat ook in de gebiedende wijs geen *d*, veel min een *t*, behoord geschreeven,

schreeven, of gesproken, te werden: als bij voorbeeld, *beminnen*, heeft *bemin*, niet *bemind*: *maaken*, niet *maakt*: maar *maak*, en soo in andere: dog hier van in onse *Analogia*, of oover een stemming: soo dan *spuiten* het selve mogt sijn met *spuien*: soo sou' een *spuit* van een beteekenis sijn met *spui*: dog het gebruik is hier in de baas: en een *spuit* beteekend een houte, of koopere buis, enf. daar men meede *spuiten* kan: waar van een *brandspuit*: een *waaterspuit*, enf.

STA AF is een smits woord, en beteekend bij haar een lange en platte, dog smalle strookijfers; gelijk bekend is: dog het woord *staf* beteekend een *schepter*, of *kooninklijken staf*: gelijk men weet, dat een *schepter* van het Griekse woord $\Sigma\kappa\eta\pi\lambda\omicron\nu$, en daar van het Latijnse *sceptrum*, afkomstig is. Van dit woord *staf* komt *staaven*, dat is, met den *staf* bevestigen: gelijk te sien is bij *Hoofd in Velsen act. 2. sc. 3.* alwaar *Gijsbert van Amstel Graaf Floris* dit voorhield.

Gij swoerd met daaging Gods, en bij gestaafden eed: van *staaven* komt *verstaaven*, dat is, aan duigen vallen: *de vaaten sijn verstaafd*, en soo sou' men kunnen seggen, dat een *staf* wel eer een duig beteekend heeft: een *staafkoogel*, soo een *koogel*, daar een *staafje* ijfers door gaat.

STA AG: sie, *stag*: want het sij men segt, *oover staag smijten*, of *werpen*, of *oover stag*: het is van een en de selve beteekenis: van *staag* komt; *eevenstaag*, elke reis weederom: *dat sou' wel eevenstaag geschieden*.

STA AL genaamd *Chalybs* een Grieks woord, waar meede het ijfer getemperd werd, is een bekende stof: en hier van: *hij is soo-hard als staal*: van *staal verstaalen*, weederom met *staal* vernieuwen, en ook verharden: gelijk blijkt: *verstokt, versteend, verstaald*, enf. *Staal*, of *staalgrond* beteekend een plaats, die met bagger, of modder, werd opgehoogd: gelijk dat bij de *Leienaars* bekend is: *de Bruin in Embl. Pag. 60. en 246.* gebruikt deese spreuk: *nog grond; nog staal*.

STAANDBLOK: sie, *knegt*.

STA APEL

STAAPEL beteekend uit zijn eige kragt een plaats, daar iet *gestaapeld*, of opgehoopt, of geplaatst, kan werden: en soo kan een helling, of timmerwerf, een *staapel*, genaamd werden: soo seid men; *een schip op staapel setten*: het *schip staat op staapel*: een *staapelblok*, een *blok*, waar op de kiel op het *staapel* werd gesteld. En soo hebben wij daar van (dog oneigendlijk) deese spreekwijs: *daar is wat op staapel*: dat is, daar is wat gaans, daar is wat in de moolen: en in een smaaklijker zin: hansen is in de ketter, en maiken in schapraiken: *staapel* daarenbooven beteekend het geen *gestaapeld* is: en bij gevolg een meenigte: *daar is de staapel van alles*: daar is verschie: van *staapel* komt het Dordse woord *staapelregt*: het welk een *regt* is aan Dordregt wel eer vergund, en nog gebruikelijk: waar door de waaren, in het *staapelregt*, uitgedrukt, daar moeten geloft, en opgeveild werden: zie de beschrijving van Dordregt: en in het befonder de keuren van het *staapelregt*, enf. *staapelen*. stuuwen, ophoogen: *is de turf wel gestaapeld?*

STAART genaamd van de Latijnisten *cauda*, zijnde het agterste gedeelte voornaamendlijk van viervoetige gedienten, en voogelen, en daarom werd het gesteld teegen het hoofd, waar van daan: *ik weet'er hoofd, of staart aan te vinden*; dat is, alles is seer verward: *kij loopt naa sijn staart om*; dat is, hij is seer te onvreeden: *dat muisje heeft een staartje*; dat is, daar schuld meer swaargheid, als men wel fou' denken: en gelijk het hoofd genoomen werd voor de voornaamte, gelijkerwijs men seid: *hij is het hoofd van de heiligen*: alsoo werd de *staart* genoomen voor de geringste: *de staart komt agter aan*; dat is, de sleep, de tein: soo ook een *staartje* bier, of wijn, dat op een vat is; dat is, het laatste, enf. *een groot bart*, en *een kleine bart*: dit werd gesegt van iemand, die groots in sijn waapen is, en fonder goed, gelijde kaale aadel. Van *staart* komt *staartrib*: si, *rib*, en W. pag. 4. N. 11. een *staartstuk*, een *stuk vlees* ontrent de *staart*, of stuit van een beest, enf.

STAG, een swaar touw, dat de mast voorover houd: sulke zijnder verscheide, als *bakstag*, waar van op sijn plaats gelprooken

gesproken is. *Spaanse flag*, daar de ree van het blind aan de boegspriet meede vast gebonden werd: het oover *flag* schijten: schielijk wenden, en teegen de wind inkrimpen: *iemand oover flag werpen*, beteekend oneigendlijk, iemand de voet ligten: *oover flag loopen*; dat is, buiten nood de hoogte foeken, of loeven: een *flagkraag*, de *kraag* van de *flag*: soo ook het *flagseil*: het *flagtouw*, enf.

STAMPEN beteekend eigendlijk met de voeten kloppen: waar van *stampvoeten*: en dewijl dat veeltijds uit boosheid geschied: soo werd het genoomen voor soo boos sijn, dat iemand van boosheid met sijn voeten op de aarde *stampt*: *hij stampt voete van boosheid*: voorts werd het genoomen voor stooten: gelijk men seid: *eenige waaren in een ton, of vat stampen*: soo werd ook het buskruid in een roer, of geschut, enf. *gestamp*, en het werktuig, daar het meede geschied, werd een *stamper* genaamd, en in ruimer sin de *stampers* van vijfels, van straatmaakers, toebakverkoopers, daar sij al *stampende* de slegte toebak mee' kerven: *stamprijen*, *stampstooten*, *rijen*, en *stooten*, dat het *stamp*: een *stampsee*, een baar of golf, die soo teegen de boeg aanslaat, als of 'er teegen *gestamp* wierd: een *stampsteeven* noemen sommige een breede *steeven*, ooverinids het waater daar teegen swarder aan *stamp*, als teegen de smalle: van *stampen* komt *instampen*: het welk oneigendlijk beteekend iemand iets, als met alle kragt, en geweld, doen begrijpen: *hij sogt hem dat in te stampen*: *uitstampen* beteekend oneigendlijk iemand door *stampen* begekken, soo dat hij genoodsaakt is weg te gaan, waar in de wittebroods kindertjes, en andere melkmuiltjes, uitmunten: als een teeken van haar kindse onnooseiheid, of onnoosele kindsheid: waar van haar swetten: *wij hebben hem uitgestamp*, enf.

STAR, of *ster*, *stella* op het Latijn: waar van, *de starren blinken*; *de starren schieten*, dat is, met een graadboog neemen de hoogte der *starren*: *daar verschiet een star* | het welk een gevoel van onkundige menssen is: die niet weten, dat de selve maar dampen sijn, die ontsteeken werden, en alfoo als *starren* door de lugt needer schieten: een *star* werd

werd ook genoomen voor iets, dat de gedaante heeft van een *star*: en voornaamendlijk voor dat kooninklijk teeken, dat een koonink, of die van kooninklijken bloede zijn, op haar borst draagen: voorts werd ook de kol van een paard, of rund, enf. een *star* genaamd, om dat de haaren aldaar sig, als een *star*, verspreiden: en ruimer het voorhoofd van een mens: *ik sloeg hem voor zijn star*, enf. van *star* komt ook *staroogen*, het welk de Grieken noemen ἀστρίσιον. *Staroogen* dan is het selve met *sprietooogen*, waar van sie het woord *spriet*.

S T E E K komt van *steeken*, en beteekend op het Latijn *punctum ferire*, dat is, met de punt, of de scharpte iets in drukken: soo is een *steek* van een mes, of deegen: *icmand een steek brengen*, *een steek versetten* (gelijk de schermmeesters spreken;) een *steek* werd ook oneigendlijk gebruikt voor een bokking: *hij gaf hem een steek*: een *steek* beteekend ook een staaktsel van paalen, waar door de salmen, en steuren, enf. gestuit werden in haar loop, en als in de fuiken gedwongen werden. De *steek* beteekend (ook bij de breidsters) de kennis, om de saajet om de breijfers gevoegelijk te breien: waar van het leggen, *ik kan de steek*: dat is, ik heb de slag al weg, om een *steek* te maaken: een *steek* beteekend ook een end van een kabel, dat door de ring van een ankerroog *gesteeken* werd: een *steek* werd ook gesegt een *pompsteek*, dat is, het neederdrukken, en bij gevolg ook het ophalen van de *pompstok*: *hoe veel steeken hebje al gedaan*: *hoe veel steeken hebje al gepompt?* een *steeksaag*, een *saag*, die van twee getrokken werd: dog als *steekende*: en verschild derhalven van een *saamsaag*, sie, W. p. 185. N. 1. *steeken* beteekend ook (bij gevolg van zijn eerste beteekenis) ophouden: gelijk te sien in de spreekwijs: *het werk blijft steeken*: *hij bleef daar in steeken*: hij kon dat niet wel uitvoeren: hij kon dat niet wel rondschieten: en soo moet ook genoomen werden het woord *steek* in sommige manieren van kaartspeelen: *ik heb de steek*, dat is, ik heb de leste trek. Voorts van *steeken* koomen veel te saamengefelde woorden, als voor eerst *aansteeken*,

aansteeken, welkers beteekenis klaar is in: *een kaars aansteeken*: dat is, *ontsteeken*: doen branden: *afsteeken*, afvaaren, om dat de schipper het schip door behulp van een haak, of boom, van het land, enf. *afsteekt*: *besteeken*, dat is, rondom met bloempjes, of iets anders, besetten: *mijn logters wierden* (te weeten op haar verjaardag) *besteeken*: in haatlijker sin werd het genoomen voor bekuipen: *sij hebben dat soo besteeken*: dat is *besteeken werk*: *doorsteeken* ergens *doorsteeken*: *ik sal hem doorsteeken* (leid een dronke boer) *als een hond*: *insteeken*: *steeken* ergens in: oneigendlijk raaden, oorblaafen: *wie heeft uuw dat ingesteeken?* *fig ergens insteeken*, dat is, fig ergens mee' bemoejen: *waarom steekje uuw in een ander mans saak?* in schulden *steeken*: *hij steekt tot de ooren toe in schulden*, *animam debet*: *biersteeken*, waar van een *biersteeker*, een *biersteekerij*, een plaats daar *bier*, dat op een ander gebrouwen is, bij kleine, en groote vaaten, verkogt werd: *ontsteeken*: waar van, *een vat ontsteeken*: *ons vat is nog niet ontsteeken*: *ontsteeken* beteekend ook toornig sijn: *hij ontfak in sijn aansigt*: het werd ook geslegt van een wond, die verslimmerd is, *die wond is seer ontsteeken!* *opsteeken*, waar van op sijn plaats in het breede: gelijk ook *onversteeken*: *ondersteeken* beteekend (in krijgs saaken) bij een ander voegen, en alsoo van twee een maaken: *de Compagnien, de Regementen sijn ondergesteeken*: van *ondersteeken* komt een *ondersteek* doen: dat is, iemand de schoen uit de voet treden: iemand voorkoomen, enf. *een ondersteeksel*, een kinder luijer, die een kind onder aan het lijf (tot verschooning) gesteeken werd, enf. *versteeken*, verbergen: *sij hebben hem, of die goederen, versteeken*: *versteeken sijn van een saak*: dat is, iets moeten missen: *ik ben van mijn voorneemen, of hoop, versteeken*: *ik ben versteeken van die erfenis*: in een *quaad velsteeken*, beteekend ongesond sijn: dog in *priapeus* werd het verder getrokken: dat egter onse uitleg niet van nooden heeft, endelijk komt vord den dag *uitsteeken*: waar van deese spreekwijzen, *steek uuw hand uit*; dat is, *strek uuw hand uit!* en bij gevolg te raaden *geeven*; *steek'er om uit*; dat de Amsterdammers noemen,

men, wat raaje? eeven, of, oneeven? *uitsteeken* beteekend ook uithangen, *wat steekt daar uit?* maar het beteekend ook iets met een punt van eenig ding beneemen, *iemand de oogen uitsteeken*, het welk ook oneigendlijk beteekend iemand omkooopen, en de handen salven, op dat hij soude sijn fiende blind, en hoorende doof, *steeken* is ook een lief hebbers woord, welkers beteekenis genoeg bekend is uit het seggen; *hij is een goede steeker onder de bennen*: een *steeker* beteekend ook een rib, of inhoud in het fog, welkers af beeldsel te sien is bij W. pag. 55. N. 8.

STEEL beteekend eerst dat endje, daar aan de vrugten hangen: waar van, *het steeltje is nog groen*: het welk wanneer het van een grijsaard gefegt werd, soo heeft het een feer kragtige beteekenis: ten tweede beteekend door gelijkenis dit woord, het handvatfel van een bijl, of haamer: *de bijl vloog van de steel*: van *steel*, en wel in de eerste beteekenis komt *steelen*: want *steelen* gelijk wij weeten, beteekend heimelijk, en dien volgens teegen wil, en dank, iemand iets ontneemen: nu kunnen de vrugten niemand heimelijker *ontstoolen* werden, als wanneer die (met *steel* met al) weggenoomen sijn: en hier van *besteelen*; *wij sijn seer bestoolen*; *ontsteelen*; *sij hebben ons dat diefagtig ontstoolen*: maar daar is een soort van *steelen*, dat men eger oordeeld geoorloofd te sijn, te weeten, dat men iets den eigenaar *ontsteeld*, en laat hem het sijne houden; dat is, dat men iemand de kunst affiet: dat gaauwe dieven haar werk is: ten tweede kan iemand met *steelen* eerlijk de kost winnen: wanneer sijn naamendlijk, als eerlijke luiden, de *steelen* wel gebruiken: foodaanige sijn al die eerlijke ambagtslieden, die bijl, of haamer, gebruiken, enf.

STEEVEN werd verdeeld in *voorsteeven*, en *agtersteeven*: gelijk bij de Latijnisten *prora*, en *puppis*. *Steeven* nu is af komstig van *stijven*; dat is, hegt, en sterk maaken: soo dat de *steevens* sijn de sterkte van een schip: waar van een *buiten*, en een *binne steeven*, als ook een *loose steeven*: welk laatste beschreeven werd te sijn een klamp, die aan een *steeven*, die voor, of agter te smal is, geflaagen werd:

Wat

wat nu *stijven* aan gaat, behalven zijn eerste beteekenis, soo zijn'er nog besondere, die van de eerste haar af komt hebben; als *stijven*, dat is, met *stijffel* (waar van een *stijfster*) *stijfmaaken*; daarenbooven *stijven* beteekend ook vermeerderen; dat *stijfd een boel*, of *boedel*; *het is een stijven boel*: *het is een stijf man*: voorts *stijven*, iemand het hart onder de riem steeken: *iemand in zijn boosheid stijven*: het beteekend ook helpen, als, *dat kan die man veel stijven*, enf.: *Steevenen*, de *steeven* van een schip ergens naa toe wenden: waar van *besteevenen*: en de spreekwijs: *hij sal wel befeilen*, dat *hij besteevend heeft*: dat is oneigendlijk, hij sal wel tot zijn oogmerk geraaken: zie *Hoofd Hist. pag. 93.* voorts wat *steevenbaaken* zijn, wijftaan *W. pag. 185. N. 2. enf.*

STEIGER komt van *steigeren*, dat is, verhoogen, klimmen, stijgen: gelijk *hij steigerd*, als een *quaad paard*: het welk oneigendlijk beteekend, hij roond sig booven maaten verbolgen: *de graanen*, *de waaren steigeren*, dat is, de selve werden merkelyk duurder: een *steiger* beteekend een plaats, en voornaamendlijk een opslag van hout, daar men uit een schip op stapt te land, gelijk het de *Amsterdammers* ten oovervloed bekend is: waar van ook bij uitneemendheid, *de kampersteiger*: *van wat steiger vaart de schuit voerder af?* enf. *steigeren* werd ook van de metselaars gebruikt, als een *steigeren maaken*: waar van de spreekwijs: *ik heb soo veel van steigeren*, als *van metselen*: dat is, ik heb soo veel van het eene werk, als van het ander: het welk een onvernoegde manier van spreken is: dewijl het loon van *steigeren* (als gevaarlijker) dubbeld is: van *steiger* komt een *steigerschuit*, dat is, een *schuit*, het sij *roei*, of *seilschuit*, die van een *steiger* af vaart: waar van een *steiger schuitevoerder*: een *seesteiger*, door welkers behulp men uit see te lande *steigerd*: soo noemd *Hoofd Hist. pag. 10.* *Cales de seesteiger* der Engelsen in *Vrankrijk*, enf.

STEL komt van *stellen*: haar plaatsen af beeldsel, zie bij *W.* in het elfde hoofdstuk; en soo ik geloof hier van, *het geschiede op een stel en sprong*: met een vaart: *ik ben niet*
T
op

op mijn stel: ik ben niet op mijn dreef: *mijn huis is niet op
 zijn stel*: mijn huis leit oover hoop, het is nog niet opge-
 schikt: *stellen* beteekend plaatsen: *stel dat boek daar*: *stel
 die post op mijn reekening*: en soo fiet men ook, wat dat een
stelhout is: te weeten, een *hout*, dat onder het geschut op de
 rampaarden gelegd werd, om die naa tijds geleegdenheid, te
 doen rijfen, en sakken: een *stelling* beteekend bij de tim-
 merlieden een *stellaadje*, eenige planken, die gesteld sijn,
 om daar op te doen haar werk: gelijk ook in de huishou-
 ding een *stelling* (of van haar gewoonlijk gebruik) een
bierstelling: daar de halfvaaten bier, enf. opgeleit werden:
 een *stelling* beteekend ook iets, dat iemand *steld*, als bij
 hem aangenoomen voor de waarheid: het welk met een
 Latijns woord van haar genoemd werd *positio*: *stellen* be-
 teekend ook beraamen: *de mart stellen*, dat is, eigendlijk
 de waaren *stellen* op soo een prijs; als iemand beliefd: *ik
 meen, dat ik wat te stellen heb!* ik meen, dat ik werk genoeg
 heb! maar oneigendlijk werd het ook genoomen voor ie-
 mand *de wet te stellen*: iemand naa sijn hand setten: *orde stel-
 len*, *hij steld deese en geene beambten*, enf. *stellen* beteekend
 ook oneigendlijk tuigen: *hij kan het wel stellen*: *hij kan het
 niet wel stellen*, misschien genoomen oneigendlijk voor
 klaar maaken: gelijk men seid, een orgel, of viool, of an-
 der snaarenspeel, en klokken *stellen*: waar van een *klokke-
 stelder*: en de beteekenis daar teegen strijdende: *ontstellen*,
van sijn stel helpen: *wie heeft de snaaren ontsteld?* en soo
 ook oovergebracht tot het gemoed, iemand ontruffen: waar
 van *ontsteltheid*, *ontsteltenis*: gelijk men seid, *daar was
 groote ontsteltenis*: *die luiden waaren seer ontsteld*, enf. van
stellen koomen veele te saamengefelde woorden, als *aan-
 stellen*: en beteekend *neevens stellen*: oneigendlijk iemand
 een plaats geeven te bedienen: *hij wierd tot dat ampt aan-
 gesteld*: dog, *hoe steld hij hem aan?* beteekend, hoe draagt
 hij sig al? wat gelaat, wat gebaar toond hij? *hij stelde hem
 aan*, of *hij dol was*: *bestellen*, de beteekenis van dit woord sal
 klaar blijken uit de volgende spreekwijsen: *een brief bestel-
 len*: iemand een *brief* behandigen: oneigendlijk een soopie
 met

met een vaart opneemen, met'er loop, gelijk een *brievenbestelder*, of *briefdraager*, een brief *besteld*: *ik sal dat wel bestellen*: ik sal dat wel verrigten: en spotsgewijs, *gij hebt dat wel beschikt! curasii probe!* *bestelling*, *verrigting*: *het is een segre bestelling*: beteekend, het is daar segt gesteld: *bestelling brieven*, enf. voorts *instellen*, *iets ergens instellen*: oneigendlijk de eerste zijn, die iets bied, of gebied: *hoe veel stel je deese waaren, of boeken in? wie heeft die gezondheid ingesteld? wie is daar de instelder van?* waar van *instellingen*, *ordeningen*, enf. *ontstellen* hebben wij te voor uitgeleit: *opstellen*, *iets ergens booven op setten*: oneigendlijk *charitatis mandare*, wie heeft deese brieven *opgesteld*? dat ook voor, *ingesteld* genoomen werd: dat is, wie heeft deese brieven ontworpen? daarenbooven beteekend *opstellen*, *verwaaren*: *daar is een pagt opgesteld*: *opstellen* beteekend ook het selve met *oopen stellen*, of *oopen setten*: *verstellen*, *vermaaken*: *de kleermaaker versted mijn kleeren*: *mijn kleeren zijn versted*: *versted* beteekend ook oneigendlijk verbaasd zijn: *ik stond versted, doen ik het hoorde*: *uitstellen*, *differre*: wij fullen de saak wat *uitstellen*, opschorten: *uitstel is geen quijtschel*: lang borgen is geen betaaling: *uitstel geeven*, *uitstel neemen*: te weeten, van tijd: *voorstellen*, *iets stellen voor een ander*: *sij stelden hem voor*, oneigendlijk iemand voordraagen: *hij wierd de heeren voorgegesteld*: *die saak stelde ik soo voor*: *voorstellen* dan beteekend, *voor oogen stellen*, enf.

STELT een hout werktuig, waar op de knie van een verminkten rust, en steund: en hier van, *hij gaat op stelten*: *hij kloft met sijn stelten*: zie *Hoofd in sijn Historien pag. 374.* alwaar hij met korte woorden aldus de gasten beichrijft, die uit Seeland tot hulp, en ontfet van Leiden gekoomen waaren: *agt hondcrd matroosen*, *rapse gasten*, *kroes van opsigt*, *en ijslyk in't oog*: *deesen was de eene arm geknot; die den voet, of het been quijt, en klofte op stomp en stelt*: *d'andere leeden doorhakt, doorboord, en de huidt'saamen genaaid met litteekens der uitgestaans stryden*: een *stelt* beteekend ook een werktuig van hout, en is een lange stok, die een voet, of twee, booven de aarde een klam, of *suppedaneum*

heeft, waar op iemand met zijn voet steunen kan: op foodaanige twee *stelten* gaan somtijds de jongelingen om korswijn, en om eenige grillen aan te regten: wanneer men dan zegt: *de weerd rijd op stelten*: *het gebeele huis ree' op stelten*, soo moet dat oneigendlijk verstaan werden, te weeten, dat wonderlijke kuuren in de weerd, of het huis, zijn aange-regt: een *stelijn*: sie, *speereep*.

STENG, of *stang*: want een *stang* is eigendlijk *pertica*, een lange *stok*: waar van, *loopen met de lijnstang*, dat is, *loopen met een stok*, daar *lijm* aan gefineerd is: waar meede gekken wel eer liepen, om voogeltjes te vangen: gelijk men nu de kinderen wijs maakt, dat men de selve wat fout moet leggen op de staart, waar aan men dan haar onnooselheid sien kan: *lijnstang* werd ook op een mens gepast, die een *lijmer*, of *praatvaar* is: een *steng* dan is meede een lange *stok*, of *maft*, of *spriet*, die booven op de rechte *maft* gefet werd: waar van *bramsteng*, waar aan de ree' van de *bramfeilen*: *kruissteng*, waar aan de ree' van het *kruisfeil* vast is, enl. *de steng schieten*, dat is, *laaten fakken*, dat in storm noodig is: *vaaren met een geschooten steng*: *ter halversteng*: een *stengstag*, de *stag* van de *steng*: sie, *stag*.

STIEREN, *stierboord*, *stierman*, enl. sie, *stuuren*.

STIJL komt buiten allen twijfel van *stilus*, een grifje, zijnde eigendlijk bij de Latijnsisten, een ijfer werktuig, waar meede de selve schreeven, hebbende de gedaante bij naa van een kleine vijl: want onder was een scherpe punt, waar meede de letters in het was wierden ingedrukt, en booven een plat plaatje, welkers gebruik was, de letteren, en woorden, die quaalijk geschreeven waaren, uit te plakken, dat op die wijs ligtelijk konde geschieden: en daarom werd het van haar genaamd, *stilum vertere*: van dit woord *stijl* komt, *bij heeft een goede stijl van schrijven*: dat is, een goede swier, en handeling: soo ook in de koopmanschap: *bij moet maaken, dat hij een goede stijl heeft*: het welk ook ruimer genoomen werd, voor, hij moet maaken, dat hij een goed middel bij der hand heeft, waar meede hij met God, en met eere, door de weerd kan geraaken: *dat is geen*

geen stijl van doen, beteekend, dat is geen goede manier van doen: van *stijl* komt *stijleeren*, dat is onderregten: *bij moet hem wat stijleeren: hij is nog niet gestijleerd*, enf. een *stijl* werd ook gepast voor een steunfel, waar aan, of waar op, een deur rust: en derhalven verstrekt het als een pilaartje: en soo legt men oneigendlijk, *hij is de stijl van het huis*, enf. *stijl* beteekend ook een speereep, waar van op zijn plaats gesproken is.

STIKLIJN komt van *lijn*, en *stikken*: *stikken* nu beteekend somtijds al naajende beteeken: of ook door het roesluiten van de keel smooren: waar van de spreekwijzen, *ik stik van dorst*; *hij sal aan die brokken stikken*: van dit laatste komt *verstikken*: *de kelder is verflikt*, muf, en duf: dewijl hij roe geltaan heeft, en niet verlugt is, enf.

STINKPOTTEN, dit woord is te saamen gesteld van een *pot* en *stinken*: *stinken* nu is een vuilen stank van sig geeven: waar van, *hij stinkt als een bok*; *hij stinkt als een bussem*: en een oovertollige manier van spreken is het, als men seid: *hij stinkt seve vaam in de wind*: en hier van een *stinkerd*, het aars gat, en bij gevolg een *stinkbok*: het bereekend ook een vuile saak: *dat sal een geweldige stinkerd geeven*: *het sal daar geweldig stinken*: *hij stinkt daar al*: hij is daar niet aangenaam: en dat daarom, om dat hij sig *stinkende heeft gemaakt*. Een *stinkende storm*, een geweldige harde bui, of onweer: *een vuile en stinkende mist*: een *stinkpot* dan is een *pot*, daar een vuile *stank* uit komt: de selve werden in de see oorloogen gebruikt, om als men ge'enterd heeft, de vijand uit hut, kajuit, en andere voordeelige plaatsen, door de *stank* te doen verhuifen, enf.

STOEL heeft een seer gemeene beteekenis: sijnde een werktuig, daar men op sit, en voor soo ver is een bank meede een *stoel*: maar wij neemen het in enger beteekenis: gelijk als men seid, *spaans stoelen*, *matte stoelen*, waar van, *stoel mat*, enf. *daar was niet een stoel in huis, om op te zitten*: *iemand een stoel setten*, beteekend oneigendlijk, iemand de voet dwers setten. *Gij sult daar mee' een stoel in den Heemel verdienen*: dat is, gij sult werken van karitaaten doen: een teer verdienstelijk werk. *Stoel* beteekend ook een *preekstoel*.

stoel, soo daar de vrouwlui in de kerk op zitten, als op de welke de predikant itaat, als hij preekt: *is de predikant al op stoel?* soo ook de *stoelen* der professoren: *is de professor al op stoel?* van *stoel* komt *gestoelte*: een plaats, daar veel *stoelen*, of sitplaatsen aan een gehegt sijn: waar van, *der keere gestoelens*, *vrouwwe gestoelte*, *mannen gestoelte*, *de paapen gestoelens*, *monniken gestoelens*, enf. en het doophuis, of het hekje van predikanten, en ouderlingen, diakonen, enf. om dat die heeren in een huisje, of hekje, afgezonderd sieten: de schijf van een artfok werd ook een *stoel* genaamd (loo ik geloof) om dat de blaaren, daar op als sittende valt sijn: en is het ook te gelooven, dat de *stoel* van de vlagge spil een *stoel* genaamd werd, om dat de vlagge spil in dat lange hout, als in een *stoel* vervangen werd: en daar sijn steunfel soekenmoet, enf.

STOKVIS, is een *vis*, die soo hard is gedroogd, als een *stok*: een *stok* nu is een dun en langwerpig hout, daar men meede slaan kan: *baculus*, of *baculum*: waar van *bacillus* een *stokje*: en hier van *stokslaagen*: *slaagen*: die met een *stok* gegeven werden: *daar souden stokslaagen op passen*; een *stok in 't wiel steeken*, is een voermans woord, het welk onvergindlijk beteekend een saak verhinderen: een saak in de wal schuiven: want als men een *stok* in een wiel, of rad van een waagen, steekt: soo kan de waagen niet voortrijden: maar moet stille staan: *stok in 't honderd*: dat is, te grabbel werpen, en die het raakt, die raakt het: *als men een hond wil slaan*, *soo kan men ligt een stok vinden*: dat is, als men iemand plagen wil, soo kan men daar toe ligt een oortak vinden: want die varken niet (naa het bekende loopje) die moet op het schot: *de stok staat daar agter de deur*: dat is, soo gij daar komt, gij sult daar niet welkom weesen: ik weet daar uuw vangst: van *stok* komt *verstokken*, iemand soo hard maaken, en onbeweegelijk maaken, als een *stok*: soo seld Moses, *God verstokte het hart van Pharao*: Exodi cap. 10. vers 1. het beteekend ook *verstokt werden*: verharden: waar van de *verstokte Pharao*, sie, *staal*: maar om weeder te keeren tot ons voorgaande: *stokvis* noemd men in het be-

fonder

sonder gedroogde kabbeljaauw, en lengen: de andere noemd men gedroogde *vis*: en om dat de *stokvis* soo hard is, soo is het noodig, dat men die (gelijk men feid) *klopt*, of *beukt*: want soo spreekt men: *stokvis kloppen*: *stokvis beuken*: waar van, *beukt'er op als stokvis*, *een beuker*, en *beukkaamer*: maar nu heeft de ondervinding al een andere konst geleerd, te weeten, dat men de felve in de kalandermoolen laat weekmaalen, dat minder moeiten is, en de *stokvis* minder brokkelen, en kruimelen doct: *stokvis sonder booter*, is een loopje, waar door men verstaat: iemand wat stoklaagen, of wat op den huid geeven: *maar stokvis*, *die wel gebooterd is*: doet de liefhebbers waatertanden, en daar smaakt ook wel een dronk op: maar voor mij, ik sou haar niet gaarn mijn maag leenen: dewijl de mijne tot sulke lekkernijen niet gewend is.

STOMP, werd gesteld teegen scharp: *het is een stomp*, of *bot mes*: daarenbooven bereekend het, niet (pits: *dat is*, *een stompe toorn*: wat wonder dan dat een mast, daar een stuk booven af is, een *stomp* genaamd werd? een *stomp*, of, *stompje* beteekend een arm, of, been, daar de hand, of voet, af is: *stoot toe met jouw stompje!* maar de schrijver van de tien vermaakelijkheeden des houwelijks heeft een seer aardige vertelling van het *stompje*: dog de plaats (hoe wel ikse wel weet) sal ik hier niet aanwijzen: is iemand nieuwsgierig, hij salse in het leesen wel vinden: dog dat is maar om te lagghen: een *stompje* beteekend ook bij de Amsterdamsfe jongens een stuiver, *hoe veel hebje? een stompje*.

STOOKER, komt van *stoocken* het welk, of eigendlijk, of oneigendlijk werd gebruikt: eigendlijk beteekend het een *vuurstoocken*: waar van, *is de kagghel gestookt? is den oven gestookt? wanneer sulje stoocken?* en hier van een *stookebrand*, *stookebranden*: oneigendlijk beteekend het ophitfen: gaande maaken: *bij stookte het vuur van oneenigheid: wie heeft die onlusten gestookt?* en dan beteekend een *stookebrand*, een oorblaaser, *hortator scelerum*: *stookebranden*: oorblaafen: hier van daan komt in de seevaart een *stooker*, dat is, een wind, die door de eene, of andere oorzaak, aangeset

aangefet werd: *het is een stooker van een wind*, te weeten, die de seilen (om soo te spreken) lustig voortstookt: het woord schijnt mij afkomstig van *steecken*, waar van *ontsteecken*, en in de voorleeden tijd *ontstooken*, enf. van *stiooken* komt beneevens andere woorden, *opstooken*, *stook het vuur lustig op!* oneigendlijk gaande maaken: *hij stookte het vuur van oneenigheid lustig op*: Hoofd in *Granida* act. 2. sc. 3. schrijft dit ook den trompet toe, als hij leid:

De dulle trommel, en d' opstookende trompet.

STOOTEN beteekend een stoot geeven: *waarom stootje mij?* een stoot beteekend ook oneigendlijk een siekte: *ik heb een swaare stoot gehad*: *stooten* beteekend ook teegen *aanstooten*: *ik heb mijn voet gestooten*: te sloop beteekend het stampen: *het schip stoot geweldig*: *aanstooten* oneigendlijk door *stooten* opwekken, en vermaanen: *aanstoot lijdten*, ongemak lijdten: *die aan de weg timmerd, heeft veel aanstoot*: dat is oneigendlijk, die sig onderwerpt het oordeel van andere, die heeft veel teegen sprekenste vermagten: en vornaamendlijk van die geene, die het minst bequaam sijn, om daar van te oordeelen: dit weet ik wel, dat mijn lot mee' sal weesen: maar wat raad: *jam jatta est alea*: maar ik wil hoopen, dat den Heemel mij sal bewaaren voor die geen, die maar een boekje geleesen hebben: want dat is seeker, dat ik daar voor sal sijn *een steen des aanstoots*: *afstooten* van booven neer: *instooten* ergens in: *omstooten*, *om verstootten*: *wie heeft dat omgestooten?* het welk oneigendlijk beteekend, wie heeft dat belet? *op*, of *oopen stooten*: *verstootten*, *wegstooten*: *iemand verstootten*, iemand verwerpen: *een vrouw verstootten*, *uxorem repudiare*: gelijk bij de Jooden, en Romeinen seer gebruikelijk is geweest, sie, *Ovid. in tristibus lib. 4. Eleg. 10.*

Pene mihi puero, nec digna, nec utilis, uxor,

Est data, quæ tempus per breve nupta mihi.

Altera successit, quamvis sine crimine conjux,

Non tamen in nostro firma futura thoro, enf.

Dog wat de Jooden aan ging, dat en was Gods uitgedrukt bevel niet: maar het was haar maar ingeruimd, om de hardigheid

digheid haarer herten, *Matth. Cap. 19. vers 8. uitstooten*, oneigendlijk iemand de voet ligten: *zij hebben hem uit zijn ampt uit zijn welvaaren gestooten: iemand uit het huis stooten*: dog driemaal ongelukkige! die haar selven dit ongemak op den hals haalen. *Uitstooten* beteekend ook uitlappen: *wat mag hij uit zijn kruin stooten*, enl. van *stooten* komt een *stooter*, het welk op zijn Amsterdams beteekend een Leidse vijf-groot, of vijf vriefe botjes: dat is, halve stuivers, en hier van: *botje bij botje*: elk leg eeven veel toe.

S T O P, en *stopfel*, komt van *stoppen*: of het laatste van het eerste: een *stop* nu beteekend een tap, of op zijn Amsterdams een deuvik, waar mee' men een gat, daar men de kraan in steeken moet, *toe stopt*: een *stopmes*, een *mes* van wijnverlaaters, daar sij de reeten, en spleeten mee' kunnen *toestoppen*: *hij gaat met een stopmes op zijn gat*: dat is, hij is een wijnverlaater: wat voorts een *stopmes in re venereá* beteekend, kan nu voor die geen, die het weet, niet onbekend sijn: *stoppen* beteekend een soort van naajen, waar van een *stopper*, en *stopster*: *als laaken, kousen stoppen*: het werd ook gelegd van glaafemaakers, als sij glaafen toe maaken, die gebrooken sijn: *hoe veel glaafen heb je gestopt?* voorts *stoppen* beteekend ook vol doen, of betaalen: *dat gat is niet te stoppen*: *sie, gat*: van *stoppen* komt het woord, *toestoppen*: dat van de selve beteekenis is: *verstoppem*: niet kunnen loofen: *de goot is verstopt, mijn hoofd is soo verstopt*, enl. een *stopanker*, een daagelijk anker.

S T O R M, *tempeftas*, een bui, een vreeselijke verheffing van wind: waar door de see heemel hoog optijgt: en weederom tot den afgrond needer sakt: *sie, Ovidius in tristibus libr. 1. Eleg. 3.*

Me miserum! quanti montes volvuntur aquarum!

Jam jam tacturas sidera summa putes!

Me miserum quantis subsidunt æquora ventis!

Jam jam tacturas tartara nigra putes!

En hier van bij uitneemendheid: *een heevige storm; een vliegende storm; een stinkende storm*: soo ook, *de storm beliep*

ons: wij wierden van een storm beloopt: dat is, verrast, en oovervallen: wat anders beteekend *storm* in den oorlog, te weeten, een aanval: *impetus*, en daar van *stormen*, een storm aanvoeren; een storm afwagten; een storm afslaan, enl. stormen, buien, onweer maaken: het stormd geweldig: stormen heeft ook een oneigendlijke beteekenis, als men seid, dat stormd mij teegen de neus aan: dat is, het is teenemaal teegen mijn heug, en meug: een plaats stormender hand inneemen: *expugnare, urbem vi capere*: een stormboed, te weeten, van ijser, die men in het stormen plag te gebuiken: een stormleer, een ladder tot den storm noodsaakelijk: van storm komt *bestormen*, met geweld aantasten, enl.

STORTEN, plengen, *stort* niet! het beteekend ook met geweld needer werpen, gelijk het koorn *gestort* werd in een brouwkeetel: waar van: *hoe veel heb je gestort? bloedstorten*, bloedvergieten: *bloedstorting*; dat sal sonder bloedstorten niet toe gaan: het is ook bekend, dat de baaren gesegt werden te *storten*; als sij omhoog geweest sijnde, te grondewaarts needer *storten*: een *storting*, een miskraam: van *storten* komt *stortreegen* te weeten, een slagreegen, die uit den Heemel needer *stort*: als of het waater uit emmers, en geheele reegenbakken uitgegooten werd: voorts koomen van *storten* eenige te saamengestelde woorden, als *afstorten*, *instorten*, *omstorten*, *uitstorten*: Dog dewijl die beteekenissen klaar sijn, en niet sonderlings in sig behelfen: soo sullen wij ons met het geseide vernoege houden.

STOUWEN: sie, *stuuwen*.

STRAND de oever van de see: de *scheepjes staan op strand*; de *scheepjes steeken van strand af*; *aan strand wonen*, *rijen*, enl. van *strand* komt *strands*, dat tot het *strand* behoort: soofeggen de Amsterdammer viswijven; *het is strandse vis*; dat is, die van sandvoord, of wijk op tee, aldaar seer vers gebragt werd: want dat die vis bij haar soo is in agting, en nog meer is geweest, daar is de oorfaak van, dat sij voor deese met reffelle, en vlielandse kaagen niet anders en kreegen, als oubakke vis: maar nu (door behulp der beunen) is dat ongemak vrij verbeeterd: maar niet teenemaal

teenemaal weg genoomen : een *strandbeer*, en *strandregt* : want foo een *beer* opfigt heeft , om het *strandregt* te bewaaren : welke *regten*, en keuren voor de lief hebbers kunnen naa gefien werden : *stranden*, op het *strand* vervallen , en aldaar blijven , en verongelukken : *daar is een fchip geftrand* : wij waaren in nood van *stranden*.

STREEK is fonder twijfel afkomftig van *strijken*, wiens berekeniffen wij in het vervolg fullen ontvouwen : een *streek* nu beteekend een fagte, en lange aanraaking, gelijk van een hand, of *strijkijfer*, enf. kan gegeven werden : en indien het van een beefem gefeid werd, foo feid men een veeg , van veegen : gelijk het alfoo op beide wijfen gebruikt werd : *hij kreeg een streek*, of, *hij kreeg een veeg*, uit de *pan* : het weik oneigendlijk genoomen, foo veel beteekend : als hij had'er meede fijn voordeel van : maar spotsgewijs genoomen, hij kreeg mee' een duuw, of bokking : *dat fijn streeken!* of, *treeken!* *ik kan fijn streeken* : *dat waare flimme streeken!* kunsjes, en praktijken : het woord *streek* beteekend in de feevaart het geen de Latijniſten noemen *curfus*, of het Franſe woord *cours* : en hier van *regtstreeks* : fie, de *Bruin in Embl. pag. 64.* dat is, regt door ſee. *Streekhouden*; waar van; *het kompas houd geen streek*; dat is, het kompas is niet wel met den feilſteen *beftreeken* : *streek* beteekend ook een *landstreek* : *hier omstreeks woond niemand* : *in wat streek woon je?* *ik woon in de streek?* het welk een *landstreek* is ontrent Enkhuiſen : waar van de raapen, die daar waffen, *streeke* (of om beeter te ſeggen) *streekſe raapen* genaamd werden *Streeken* hebben wij gefegt komt van *strijken* : *strijken* heeft verſcheide beteekeniffen : de eerſte is iets met een hand, enf. ſagjes vrijven : *strijker met uuw hand cens oover*: bij het vrouwvolk nu *strijken. linden strijken*: waar van die het doet, een *strijkſter*, en het werktuig, waar mee' het geſchied, een *ijfer*, en *strijkijfer* genaamd werd : *het feil ſtrijken*, fie, *feil*. *De vlag ſtrijken*, fie, *vlag*. *Strijk!* *strijk!* *de maſt ſtrijken*. *Strijk dat geld naa uuw*: waar van, *strijkgeld*, *trekgeld*, voor het hoogſte bod. *Iets met planken beſtrijken* : dat is, met planken beſchieten. Van *strijken* koomen

koornen verscheide te saamen gestelde woorden : dog waar in weinig aan te merken staat, als *aanstrijken*, *afstrijken*, *instrijken*, *opstrijken*, *verstrijken*: dog *uitstrijken* beteekend oneigendlijk iemand bedriegen : *sij hebben hem seer uitge-streeken* : uitgesloopen, enf.

STREKKEN, *trekken*, *rekken*: die fei', dat sij alle van een beteekenis waaren : wie sou' het selve durven loogheden ? eevenwel de gewoonte maakt eenige verandering, en die bind ons, om besondere spreekwijzen op te soeken : de eerste, die ons voor komt, is : *de kust strekt sig sui'en en noorden* : daarenbooven werd *strekken* genoomen voor schaarser schaffen : *wij moeten de kost wat strekken*: wat doen *strekken* : *die kost en strekt niet genoeg* : *dat is strekkelijke kost* ! bloedbeulingen (te weten) in de pekel geleit : voor mij, die se lust, eet se met sijn vrienden : de gierigheid (fei' de man) bedriegt de wijsheid : van *strekken* komt *verstrekken*, het welk beteekend verschieten : *bij heeft hem geld verstrekt* : *dat verstrekt een praatje* ! dat is maar om korswyl : *uitstrekken*, uitbreiden : *active & passieve*, *dat gebied strekt sig ver uit*, enf.

STROO de halm van het koorn : *breng het stroo weg* ! *op stroo slaapen* : slaapen sonder een bed onder het lijfte hebben : *iemand op het stroo leggen* : dat is, iemand (volgens onse gewoonte) dood sijnde, op het *stroo* (als op een bed van eer) ten toon leggen. *Stroo* nu beteekend aldaar, *bedstroo* : waar van, *iemand met bedstroo betaalen* : geen huur betaalen : maar met de noorder son verhuisen : *de gunst van de gemeente* (segt elders *Hoofd in sijn Historien*) *is een vuurtje van stroo* : dat is, de gemeente is wispeltuurig, en haar liefde gaat haast oover : *een stroo jonker*, *een kaale jonker* : *bij laat hem aan een stroo binden*, *ik heb hem geen stroo in de weeg geleit* : van *stroo*, een *strooienhoed* : een *stroowis*, het laatste werd te saamen gesteld van een *wis en stroo* : *wissen* nu beteekend afveegen ; een *stroowis* dan beteekend iets van *stroo*, waar meede iets afgeveegd, gereinigd, en schoon gemaakt kan werden : en hier van het seggen, *bij is hier op een stroowis*
koornen

koemen drijven, of, *aandrijven*; dat is, hij is hier met zijn kaale gat gekoomen; dog (met verlof) de inboorlingen valt dit zelfs te beurt: maar niet de vreemdelingen. Het woord *stroospreken* sommige uit *strooi*: waar van, *strooijen*, *bestrooijen*: *strooi de bruid!* *strooi de bruid!* dit nu geschied bij ons met maagdepalm, tot bewijs van haar reinigheid: en derhalven is het een verwijt van oneerbaarheid, indien het gebeurt, dat men *gekapt stroo* voor de bruidsdeur *strooid*: *het pad strooijen*, beteekend het *pad* bereiden: oneigendlijk de weg baanen, en de saaken soo veel ten besten schikken, als immer doenlijk is. *strooijen* werd ook oneigendlijk genoomen voor spillen, verquisten: *die het sijne strooid*, *die kan het niet al op raapen*; dat is, al te mild is schaadelijk. Van *strooijen* komt *bestrooijen*, *instrooijen*, *opstrooijen*, alle van een gemeensaame beteekenis: voorts *verstrooijen*, het welk oneigendlijk beteekend, den een hier, den ander daar jaagen; *wij verstrooide den vijand*; *verstrooide gedagten*, gedagten, die opgetoogen waaren. *Uitstrooijen*, oneigendlijk verbreiden; *sij strooiden dat uit*. *Uitstrooijing*, *uitstrooifsel*; *het is maar een uitstrooifsel*, enf.

STROOK, *strookje*, dat is een smal stukje: het sij linden, het sij seildoek, enf. van *strook* komt *strooken*, dat oneigendlijk smeerschoenen beteekend: soo seid men, *strooken en streelen*: bij de sloopstimmerlieden beteekend *strooken* maaken: *dat schip strookt wel*, enf.

STROOM, de beweging van het waater, soo als het af, als oploopt: dat is, soo wel van eb, als van vloed: waar van, *vaaren voor stroom*, *voor de stroom af* (of *met de stroom*) *in stroom*, *teegen stroom*; *teegen de stroom op*, *een doode stroom* werd genaamd eigendlijk wanneer der weinig, of geen tij gaat, gelijk tusschen de naavloed, en vooreb: en in het besonder tusschen de oude, en nieuwe maan: en gelijk het gemeenlijk gaat, wanneer der ontrent see plaatzen geen *stroom* en is, soo verneemt men daar ook niet soo veel scheepen, als anders: en derhalven werd het ook oneigendlijk genoomen; voor, hier en valt niet te doen, hier is het stil en doods: soo neemt het *Hoofd in Velsen Act. 3. Sc. 4.*

De

De winden sonder toom

Aan't rennen, schut ik kort; en maak een doode stroom.
 Van stroom komt, op stroom leggen: soo vraagd men; waar leggen de scheepen? op stroom: en de rivieren zelfs weiden stroomen (*fluenta*) genaamd: *sijn de stroomen wel bewaard?* de uitleggers *sijn geleit oover al op onse stroomen.* Van stroom komt ook stroomen: *het waater stroomd lustig: stroomenae waateren;* dat *Virg. lib. 2. Aeneid* noemd, *flumen vivum,*
Donec me flumine vivo

Abluero.

Van stroomen komt ook oover stroomen, dat is, door de stroomende waateren ooverrompelen: *het waater ooverstroomde het geheele land, als een sundvloed.*

STROP, of strik: een touw, daar men iet meede, als aan een strik vast maaken kan: en wanneer het van *basten van boomen* gemaakt werd, soo heeft het de naam van een *bast:* een *bast om uuw bals! hangebast!* het werd ook wel een *koord* genaamd; sic, *koord.* Jaa zelfs met beide deefe woorden: *stropkoord. stropouw.*

STUINDER schijnt mij het selve te sijn, als of men sei' *steunder,* om dat het is een rib, of hout; daar iets op *steund,* of sijn vastigheid van heeft, sic, *W. p. 54. N. 4.*

STUITEN, wat beteekenisfen dit woord heeft, dat sal blijken uit de volgende spreekwijzen: *iemand in sijn loop stuiten,* dat is, iemand beletten, ophouden: oneigendlijk, iemand de voet dwars setten: *wie heeft dat werk gestuit?* dat is, doen stil staan: *dat werk dat stuit,* dat heeft geen voortgang, dat wil niet wel deur. *Stuiten* beteekend ook ergens teegen aan stooten, en bonfen: waar van een kinder *stuitet, een stuitknikker,* enf. een *stuitwind,* dat is foodaanig een wind, die ergens teegen aan slaat, en soo weederom te rug gedreeven werd: *afstuiten, dat moet'er soo op afstuiten,* dat moet'er soo mee' deur: *laat dat maar op mij afstuiten,* leg maar de schuld op mij.

STUK (in sig selven aangemerkt) bereekend een gedeelte: soo seid men, *bij stukken en brokken: een stuk broods;* om *stukken gaan,* beedelen gaan: *van stuk tot stuk, van stuk*

tot beetje: men sorgd voor een brood, en aan een stuk heeft men genoeg, dat is, men is bekommerd, hoe men veel sal bij een schraapen; en ons leeven is kort, soo dat wij sulks niet van nooden hebben: mag dan de lierdigter niet wel singen?

Quid brevi fortes jaculamur ævo

Multa?

Een *stuk* beteekend ook *sijn* pligt, werk, handel, enf. *bij verstaat zijn stuk wel: op zijn stuk letten: iemand van zijn stuk helpen: ik ben van mijn stuk af: het welk oneigendlijk beteekend, ik ben van mijn voorneemen versteeken: op zijn stuk staan, bij bleef stijf op zijn stuk staan: zijn end houden, drijven dat men drijft: een stuk te sloop beteekend ook geschut: waar van, een stuk geschuts, woet bij't stuk setten: het welk eigendlijk beteekend, de voet setten bij het geschut, en dewijl dit als een teeken van onverfaagdheid gerekend werd, soo daagd de eene konstaapel den ander wel eens uit: seggende, soo gij een braaf kaarel sijt, en moed en couragie hebt, maak niet veel praats! maar, set voet bij't stuk! het welk ook oneigendlijk genoomen werd, voor zijn woord gestand doen: bewijzen met'er daad, dat men gesproken heeft: voorts seggen de kooplieden, en weevers, een stuk laaken, dat mij voor komt, als een laaken: gelijk men vraagd: hoe veel het stuk van die appelen, peeren? enf. en soo ook stukgoederen, waar door verstaan werden soodaanige goederen, die stuk voor stuk werden aangegeven, en ook soo haar vragt betalen: en dat in teengestelling van die geene, die bij de last ontfangen, en aangegeven werden.*

S T U L P L U I K, dit woord werd te saamen gesteld van *stulp*, en *luik*: *stulp* komt van *stulpen*, en beteekend ooverdekken: gelijk blijkt aan de *stulpen*, die oover de heete as *gestolpt* werden: en derhalven is een *stulpluik* soodaanig een *luik*, dat oover een gat, als een *stolp*, *gestolpt* werd, *sie, luik*. Van *stulpen*, of, *stolpen* komt *ooverstolpen*: *ooverrompelen*, oovervallen: *wij wierden ooverstolpt*, enf.

S T U T, en *stutten* zijn woorden van een oorsprong: en dewijl *stutten* beteekend schooren, onderschraagen, soo is

een

een *stut* niet anders, als een hout, dat iets schoord, en ondersteund, zie, W. p. 56. N. 15. en p. 58. N. 20. alwaar afgebeeld staan een *stut* aan de halsmast; en op de laatste plaats een *stut in 't kruis*: daar is nog een *verkeerde stut*, dat een kromme rib aan het agter schip is, enf. van *stut* komt op *stutten rijen*, dat is, op stelten rijen, zie, *stelt*: het woord *stut* beteekend ook oneigendlijk, steun, steunfel: *gij sijt mijn stut, en steun*; *ik heb een groote stut aan hem*: *stutten* behalven dat het beteekend schooren, soo beteekend het ook beletten: en voor een Amsterdams jongens loopje, *stutten loopen*, schaabbullen, piereweien, enf.

STUUR, andere noemen het *stier*, waar van op zijn plaats gesproken is: met een ander woord werd het genaamd het *roer*, van *roeren*, beweegen: dewijl het *stuur* niet *stuuren* kan sonder beweegen: *hij is het stuur van 't schip*: het welk oneigendlijk beteekend, hij is de man, die alles beaamen en *bestieren* moet: *hij is het stuur quijt*, hij is de klem quijt: *ooverstuur drijven*, agter uit drijven: oneigendlijk agter uit teeren: *de saasten drijven ooverstuur*; soo ook, *het loopt ooverstuur*; *daar is veel ooverstuur*; daar is groot verlies. *stuurlastig* werd van een schip gefegt, het welk al te veel naa agteren gelaaden is: van *stuur* komt *stuuren*: *stuur regt*! het welk oneigendlijk beteekend, gaa regte gangen! want het de dronkemans aard is te *swieren*, en met een nat seil te loopen: *stuuren* beteekend ook bij de Amsterdammers fenden: *ik sal dat stuuren*: *sult gij de snegt, of meid, stuuren? iemand uit stuuren*: iemand uit fenden: oneigendlijk *subornare aliquem*: iemand fenden om te veripieden.

Stuurboord beteekend te sloop de regterzij' voor de man, die te *roer* staat, en hier van het seggen, *iemand stuuren van stuurboord tot bakboord*, dat is oneigendlijk, iemand houden voor 't lapje; iemand fenden om een dagscheer: *slingeren van stuurboord tot bakboord*, enf. *Stuurmal*: het patroon van een *stuur*, zie, *mal*. *Stuurlui*, *stuurlui*; *luiden*, of een *man*, die sig op *stuuren* verstaat: en hier van het seggen: *de beste stuurlui sijn aan land*: het welk oneigendlijk betec-

beteekend : dat het ligter is te berispen , als te verbeteren : *stuurman* door gelijkenis beteekend ook de laatste , de agterste : *bij is voor stuurman op gegaan* (seggen de jongens) enf. *Stuurmanschap* , de kennis , en konst , om een schip te *stuur*ren. *Stuurplegt* , de *plegt* , daar de *stuurman* op staat , sic , *plegt*.

S T U U W E N , digt in een pakken : waar van , *sijn de waaren wel gestuurd* ! dit woord werd ook oneigendlijk genoomen , als men segt , *die man kan wel stuuwen* : die man kan wel een braaven roemer bij sig steeken , of op sijn seemans , die man is stijf onder seil : van *stuuwen* komt *voorstuuwen* : voortdrijven : *wij stuuwden hem voort* , enf.

S U I D , *suiden* : gesteld teegen noord , en het noorden , *vaaren om de suid* , noemen onse seelui , vaaren naar de west : een *suide wind* , die uit het *suiden* komt : *suiderson* , des middags , als de son in het *suiden* is : *suidoost* , *suidwest* : als de wind , oftussen het *suiden* , en het *oosten* , oftussen het *suiden* , en het *westen* is : de *suidpool* bij de sterrekijkers genaamd *polus antarcticus* : dat is , de *pool* , of *as* , die in het *suiden* gedeelte van de weereld verbeeld werd te staan.

S U I L E N , sic , *seulen*.

S U K K E L E N , beteekend swerven , teegenspoed hebben : *die luiden hebben veel gesukkeld* : *die luiden sukkelen geweldig* : een *sukkel* , een *sukkelaar* : *sukkeling* , enf.

S W A A J E N , swenken , draajen , omdraajen : waar van , *het schip wil niet swaajen* : *met een swaai* , *met een draai* : met een slinger slag , met een slagboeg , enf.

S W A A L U W , is een bekende naam van een voogel : en bij gelijkenis werd iemand *een naakte swaaluw* genaamd , die kaal , en berooid is : van de staart van dit dier : hebben de smids , en timmerluiden ontleend het werktuig , dat men een *swaaluwstart* noemd : sijnde een ijster , of houtje , dat voor scharp , en agter breed , en plat , is : dog haar gebruik moet bij geleegendheid naagespeurd werden.

S W A A R D , dit is eigendlijke een bekend krijgsgeweer , waar van koomen verscheide spreekwijzen : als men seid , *een swaard trekken* : *de dienaars met den swaarde* : *icmand*

met den swaarde straffen: of dat het selve is, iemand ten swaarde veroordeelen: en hier van een *swaardveeger* (gelijk bekend is,) te sloop beteekenen de *swaarden*, die bewegelijke houten werktuigen, die terzijden buiten aan het schip werden aangehegt, om door haar behulp bequaamelijk met klein, en middelbaar vaartuig, te kunnen laveeren: welke kunst nu met groote sloepen soo seker gaat sonder *swaarden*, dat'er in het minste niet aan en haaperd: en bij gebrek van deese handeling is de seevaart der ouden soo gebrekkelijk geweest, gelijk wij weten, dat zij nooit af en staaken, als met een voor wind, dewelke ook met kragt, en naadruk, genaamd werd *ventus ferens*.

— **SWABBER**, beteekend eigendlijk een langwerpige dwiel, aan een stok vast gemaakt: om iets op te dwielen: dat men ook *swabberen* noemd: en daarom werd ook die geen een *swabber* genaamd, die foodaanig een *swabber* gebruiken moet: waar van het seggen: *voor swabber vaaren*: het welk een van de geringste diensten te sloop is.

— **SWAK**, beteekend in sijn oorsprong buigzaam: gelijk men seid, *een swak tientje*, *ofrijsje*: en daarom dienstig tot een *swiep*, of *swiep*: waar van *swiepen*, *swiepen*: een *swieping*: en beteekend *swak* te sloop een buigzaam touw, om door sijn behulp, een dikker, en min buigzaam aan te beleggen: wat voorts *swak* in het gemeen beteekend dat is bekend, en blijkt uit het volgende: als, *ik ben soo swak, dat ik op mijn beenen niet staan kan*: *hij is een swak mens*: *de sieke man is nog swak*: *de vrouwlui sijn swakke vaatjes*: *swak* beteekend ook, klein, of weinig in getal: *wij sijn swak van volk*, enf. waar van, *verswakken*, *swakker werden*, en ook *swakker maaken*, enf. *swakheid*, kragteloosheid: en ook oneigendlijk een *swakheid* des gemoeds: *swakheid* beteekend ook onkunde in eenige zaak: waar van, *ieder moet sijn swakheid kennen*: en iets naalaaten te doen: *ex conscientia imparitatis*.

SWEMMEN, baaden, en *swemmer*, *aanswemmen*, *naa toe swemmen*, en daar van, *in vveelde swemmen*: sig teeneemaal tot weelde oovergeeven.

SWERVEN,

SWERVEN, beteekend sukkelen, van de eene plaats na de andere: *hij sal altijd moeten swerven*: waar van een oover, die dit ongeluk oover komt: *foo ook ter see, wijbben lang op see gefworven*.

SWIEP, *swieping*, sie, *swak*.

SWIGTEN, beteekend kreuken, en het seil inbinden, of huiken, voor een storm, die ons te magtig is: *al die sbeepen, en moolens swigten: vaaren, en maalen met gefwigte seilen*: oneigendlijk beteekend het sijn bek snoeren, en swijgen voor iemand, die uuw oover mag: *ik wil voor uuw niet swigten*: en bij *Hoofd in Velsen act. 2. sc. 3.*

Wie voor geen vreesfe swigt:

Maar dapper is van deugd, hij op sijn hoornen ligt.

En wie dat lastig pak ontfangt met heelen lyve,

Daar is 't laad op, laad op, tot hij daar onder blijve. enf.

SWIJMEN, beteekend foo flauw werden, dat men beswijkt: waar van, *ik sweem foo stijf, als een deur: in swijmen leggen: leggen in kat swijm*, dat van de katten ontleend is: *swijmen* beteekend ook ergens naa gelijken: *hij swijnd naa sijn vaader*: *Hoofd in Granida act. 1. sc. 3.*

Uuw stem nog aanschijn sweemd geen menschelijk geslagt.

TAAKEL, beteekend een dun slag van een touw, waar meede de goederen in, en uit het schip, gehijfd werden: van *taakel* komt *taakelen*, dat is, touwen aanslaan: en hier van *toetaakelen*: het schip van touwwerk versien, om see te kunnen kiefen: *foo seid men, de sbeepen werden toegetaakeld: daar is veel toetaakelens aan vast*: in het gemeen werden deeze woorden genoomen voor klaar, en gereed maaken: *een schip outtaakelen*: een schip sijn staande, en loopend wand, afligten, tot een teeken, dat her werd opgeleir, om voor eerst niet in see te gaan. *Taakelblok*, een blok aan een *taakel*. *Taakelgaaren, gaaren*, daar een *taakel* mee' bewoeld werd. *Taakelbaak*, een *baak*, en als een ijfere hand aan het end van een *taakel*, enf.

TAALE, een touw, daar men iets meede naa sig toe haald: gelijk het daarom ook een *taalicreep* genaamd werd: waar van ook een *kalstaalie*, gelijk op sijn plaats te sien:

voorts beteekend (bij de Leienaars, en andere) een feftiende deel van een el: van *taalie*, *taalien*, naa sig toehaalen: waar van het feemans woord: *taalie aan!* *taalie aan!* een *taaliehaak*: dat is een *haak*, die aan een *taalie* vastgemaakt werd, enf.

T A A N, een foort van verf, die van run, of ijke schors gekookt werd: waar van een *taankeetel*: *taanen* met *taan* verven: een *getaandfeil*: *bij fiet'er* (foo geel) *uit*, of *bij getaand was*.

T A N D, *Dens*: waar van, *tandeloos*, *sonder tanden*: van *tand* komt *tanden*, dat is, *tanden krijgen*, *dentire*: ons kind *krijgt tanden*: *tanden* beteekend ook met ijfere haaken, als *tanden*, een vaartuig ooverhaalen, tot Leiden zijn ook ijfere pinnen, die sij noemen, *Barnevelds tanden*; om dat die in die tijden (gelijk bekend is) gebruikt zijn. *getand zijn*, beteekend *zijn tanden* wel durven *laaten sien*: of wel juffer durven (spreken uit de mond: het geen een bootsgefel fou' seggen: boe en baa weerom durven seggen, hij is wel *getand*: hij sal zijn kaas en brood niet laten nemen, enf.

T A N G, dit is of een ijfer werktuig, dat men gebruikt aan den haard: waar van, *sij zijn foo smeurig*, *dat men haar met geen tang fou' durven aantasten*: dit is een oovertollige manier van spreken, en beteekend, dat die mensfen seer vuil en smeurig zijn. Maar een *tang* beteekend ook een *nijptang* (gelijk bekend is) en op een fcheepstimmerwerf fiet men ook, *W. p. 185. N. 2. en pag. 147.* . enf. *N. 3. de afbeeldfels*: waar meede voor teegenwoordig mij vergenoegd hou': *het fluit als een tang op een varken*, dat spotsgewijs gefeid werd, als hebbende gants geen flot: en daarom het is een fotte praat.

T A P, beteekend eigendlijk het geen de Amsterdammers noemen een deuvik: *speel om deuviken*, *die kunje weer viffen*: dat is, bij veragting van iemand, die niet veel te verliefen heeft: *speel om ouwe dollen*: waar van deuviken, dat ook *in priapeus*, oneigendlijk genoomen werd: een *tap* dan is een rond stopfeltje, dat in het gat van een tong geflaagen

gen werd, daar de kraan moet ingesteeken werden, *bij beerd hem, als scharbier op den tap*: dat is, hij werd hoe langer, hoe slimmer: en foosou *tappen* eigenlijk sijn, de *tap* uit het vat haalen, het welk bij verleegendheid van een kraan geschied, als men niet wil, dat'er geduurig aan het vat sal gegaan werden: maar de gewoonte heeft al onderscheid tusschen deuviken, en *tappen* gemaakt: soo dat *tappen* nu al geschied met een kraan! *tap waard! tap!* waar van een *tapper*, een herbergier: *het tappers gild, een tapje opsetten*, enf.

T A S, in het gemeen genoomen een lee en sakje: waar van een *koegeltas*: hoe wel bij het vrouwvolk (gelijk bekend is) de *tassen* van veelderhande, en zelfs kostelijke stoffen, gemaakt werden: *de hond sit baar op de tas*, sijn is gierig: waar van ook een *beugeltas*: een *googheltas*, enf. het woord *tas* werd ook op een vrouwmens gepast, als men seid: *het is een braave*, en *lustige tas, van een vrouw*.

T E E R is een foort (naa ons dunken) van pik: dog *dunder*, en als gesmolten: en hier van een *teerkooper*: een *teerkeetel*: een *teerquaaf*: een *teerton*: een *teertuin*, een afgefloote plaats, of werf, daar *teer* leit: en hier van bij de Amsterdammers: *de oude, de nieuwe teertuinen*. Van *teer* komt *teerig*, dat met *teer* besmeerd is, of dat daar naa ruikt: *bij heeft een teerig broekjen aan: sijn banden sijn soo teerig: hoe ruikt het hier soo teerig?* enf. *Teeren* voorts beteekend met *teer* smeeren: een *schuit*, *schutting*, *brug teeren*: en oneigenlijk *slempen*, *brassen*: waar van daan het spreekwoord: *de burgers sullen teeren: hij doet niet, als teeren, en smeeren*: en hier van *teergeld*, een *teerpenning*: maar om de klugt raad eens, wat seggen wil dit volgende, ons bij deese geleegendheid uit de pen gevallen.

Die meer verteerd, als wind, veerteerd en schip, en schuit:

Hoe meer dat ik verteer, verteer ik wel een duit?

Van *teeren*, *brassen*, *slempen*, komt *teering*: gelijk men seid: *men moet sijn teering setten naa sijn neering*: of bij verkorting: *men moet sijn teer setten, naa sijn neer*, dat is, *pro quaestu sumptum facito: tuo te pede metire*: spring niet verder, als uuw pols lang is: *teering* beteekend ook een siekte,

waar door een mens al zijn vlees, en bloed, als *verteend*: want hoe wel *verteeren* eigenlijk beteekend de *teer* verbeefigen: en oneigendlijk met slempen, en dempen (jaa ook zelfs nuttelijk besteeden: gelijk men weet het seggen: *hoe veel verteerje daar in de kost? hij heeft meer als bij zijn leeven sal kunnen verteeren*, enz.) door brengen: egter bij gelijkenis werd het ook op deese soort van siekte toegepast: en soo seid men ook *uiteeren*: *die mens die teerd uit*. *Teeren* beteekend ook oneigendlijk kookken, of om kragtiger te seggen *digerere*: gelijk men seid *mijn maag teerd niet wel*: de gelijkenis (soo ik geloof) genoomen van hout, dat de *teer* niet wel kan indrinken, of vatten: gelijk ook daar van komt: *ik kan die spijs niet verteeren*, dat is, verdouwen.

T I J, of *getij*: of volkoomender, dog min gebruikelijk, *getijde*: dit is (gelijk wij in *getij* gesegt hebben) de beweging van op, en afloopend waater: dewelke gemeenlijk komt op haar gesette tijd: dog wind, en maan brengen somtijds eenige verandering: *het tij is goed*, *het tij verloopt*, *mijn tij is verlopen*, dat is, oneigendlijk, ik heb mijn tijd gehad: mijn saaken zijn gedaan: *tij stoppen*, *blijven leggen*, om dat *het tij verlopen* is: *tij kaavelen*, giffen, wanneer het *getij* goed, of quaad sal zijn: en hier van het seggen: *ik weet wel tij te kaavelen*, dat is, giffing, en goede ooverflag te maaken, en mijn slag waar te neemen, *alle tijen hebben haar weertijen*: of soo andere willen: *alle tijden hebben haar weertijden*: dat is, de kans kan keeren, en veranderen: want naa hooge vloedden koomen laage ebbes, sie, *eb*: *het tij breekt den hals*: dat is, het *tij* verfwakt: *het tij vergast* (de gelijkenis genoomen van iemand, die te *gast* is, en zijn dingen laat drijven) beteekend, daar en is geen *tij*: nu is het stil waater, een *tijanker*, een daagelijks *anker*: een *tijglas*, een sandlooper, daar men aan weeten kan, hoe lang het *tij* nog duuren moet, of ook geduurd heeft: *de tij weg*, noemd W. p. 510. daar de stroom het alder hardst voortschiet.

T I L L E N, is een woord, dat feer naa aan komt aan het Griekse woord *τιλαν*, *vellere*, *evellere*: uittrekken uithaalen:

uithaalen : het welk sonder *tillen* niet wel geschieden kan : dog het sij, wat het sij : *tillen* beteekend bij ons opligten : *til op ! hij kan heffen , nog tillen* : dat is oneigendlijk , hij deugd nergens toe : *tillen* beteekend ook oneigendlijk (swaarigheid maaken , sig bekommeren , sig quellen : *gij moet daar aan niet tillen* : gij moet dat niet agten , gij moet dat in de wind slaan : van *tillen* komt het duivemelkers woord een *til* op het Latijn , *decipula* , het slag : en hier van : *daar is wat op 't til* , dat is oneigendlijk , daar is wat gaans : daar is wat op handen : daar is wat in de moolen , *tillen* gebruikt ook W. pag. 5 10. als een sloopstimmermans woord voor smal en sloop van onderen rijten : van *tillen* komt vornaamendlijk : *optillen* , opbuuren : *vertillen* : maar bij uitsteekendheid sig met *tillen* beseeren : *ik heb mij vertild* : *maak , dat gij uwv niet vertild* : *uttillen* , uitheffen , uitligten , enf.

TIMMEREN , is een woord , dat op *huis* , en *sloopstimmeren* , gepast kan werden : waar van een *huistimmerman* , een *sloopstimmerman* : en daarom kan men seggen : *ik timmer op deese werf* , dat ook beteekend , ik laat mijn sloop *timmeren* : *quod enim quis per alium facit hoc ipse facere videtur* : *timmeren* werd ook van een sieke gebruikt , als de koorts naa de harstenen stijgt , en dan leid hij , *ik heb sulc een getimmer in mijn hoofd alle hout en is geen timmerhout* : *ex quo vis ligno non fit Mercurius* . Een *timmerman* , die sig op het *timmeren* verstaat : een *Timmerwerf* , een plaats tot het bouwen van sloopen , of huisen , bequaam gemaakt : en daarom ook de *werf* in het gemeen , de *stadstimmerwerf* , de *sloopstimmerwerf* , een *getimmer* , een gebouw , *het is een wonderlijk getimmer* : een *timmering* , bouwing , *timmeraadje* , enf.

TINGEL , wat voor een strookhouts dit sij , sie , W. p 55. N. 9.

TOELEGGEN , dat dit woord komt van *toe* en *leggen* , daar aan twijfeld niemand : nu *toeleggen* beteekend (selts bij de kinderen) *bijleggen* , *leg wat toe* , botje bij botje (op sijn Fries) in oorlogs saaken , ten andere beteekend dit

woord een aanflag maaken : als bij voorbeeld : *zij leggen daar op toe* : en soo een *toeleg*, een aanflag : bij scheepnummerlieden beteekend *toeleggen*, op staaipel setten : dat is, een aanvang maaken, en daar op *toeleggen*, om een schip te bouwen, *sie, leggen*.

TOEROEDEN, dit woord komt van *toe*, en *roed*: *roed* nu beteekend of de vuiligheid, of liever vettigheid in een schoorsteen : ten tweede de vettigheid in een beest : want *roed* in oud Duits beteekend reufel : *toeroeden* dan beteekend een stuk geschuts met *roed*, of smeer digt maaken : waar van ook *oproeden*, dat op sijn plaats te sien is, *enf*.

Toeschaaken, sie, schaaken.

TOESORREN, met geweld toerukken, *sie, sorren*.

TOGT, beteekend in sig selven, een beweging, en voornaamendlijk van wind : *hier is groote togt* : *in de togt sitten*, en hier van *togtig* : *dit is een togtig huis* : dog mischien door gelijkenis werd een koe gelegd *togtig te sijn* : die geneegen is (gelijk *Horatius* seid)

Tauri ruent is

In venerem tolerare pondus.

waar van het ook tot de menssen overgebracht werd : als men seid, *die lui sijn seer togtig* : schigtig, jagtig, haastig om iets te bekoomen : voorts beteekend een *togt*, een reis en bij verkleining een *togje*, een klein, of kort reisje : *wij gaan op een togt* : *ik sal uw geen togt weigeren* : ik ben gereed, als gij gereed sijt : en als gij een roemer drinkt, ik false ook drinken : een *togtschuit*, een *schuit*, die voor geen storm en swigt : en hier van, *vaaren met een togtschuit* : *togten*, jagten, sig haasten : *hoe togt hij soo?* *togt vallig*, die door de minste *togt*, of wind, eenig ongemak lijd : *vantogt* komt ook een *optogt*, *expeditio* : *wanneer sal de optogt geschieden?* waar uit blijkt, dat deese woorden af komstig sijn van *tijgen*, *aantijgen*, beschuldigen, waar van *aangetoogen*, aangeroerd, vermeld : gelijk *in de aangetooge plaatsen te sien is* : en hier van, *aantogt*, *in aantogt sijn* : koomen aantrekken, en naaderen : hoewel de *voortogt* behoorde te hebben, *aantogt* : *geef aantogt om geld* : *de hindertogt* :
de

de sleep, de staart, die agter aan volgd: *de voortogt hebben*: (op sijn Frans) *hebben de avant garde*: *de hindertogt hebben*: *de arrier garde*, *den aftogt blaasen*, *classicum canere*, *de wittogt*, *exitus*. enl.

T O L K, een maat, of duimstokje, het welk *tolkt*, of aanwijst, de groote van eenig ding: want een *tolk* beteekend, een taalman, die onderregt, wat'er gesproken is: en hier van, *vertolken*, vertaalen, *interpretari*, enl.

T O L, beteekend twee dingen: eerst een kinderlijk werktuig, dat rondom beweegd werd: waar van een *werptol*, die met de hand geworpen werd: en een *drijftol*, die met een sweep, als sijn opgefet is, voortgedreeven werd: en hier van, *mijn hoofd draaid mij, als een tol*: van *tol* komt *tollen*, met een *tol* speelen: maar de tweede beteekenis van *tol* is, *pagt*, waar van, *de tolessen*: *de tol ontfangen*, en hier van een *tollenaar*: een *tolbek*: *de Franse quaamen oover aan het tolbek*.

T O N, beteekend in het gemeen een vat, dat rond is, en tweeboodemen heeft: *ik ben soo dik, als een ton*: en hier van, in het befonder, een vat op seckere maat, en groote gesteld, als, *een ton bier*: *een ton turf*: waar van, *tonnen*, de *tonnen* vullen: gelijk daar toe geswoore *tonders*, en *tonsters*, aangesteld werden: een *ton* beteekend ook bij de seelui, een baak in see geleit, of die op een staak, op kaapen, en uitsteekende hoeken lands, geset werd: waar van het seggen: *wij sijn bij de eerste, of tweede ton*, enl., sie, *Roemer Visser* in sijn 3. Ichok het 15. sinnebeeld. Een *tonneboei*, een *boei*, die van een *ton*, of *tonnetje*, gemaakt, en toegesteld is, sie, *boei*: *tonnevees*, *vees*, dat gesouten in *tonnen* bewaard, en versonden werd.

T O P, , of als andere spreken, *het sop*: dit beteekend in het gemeen het hoogste van eenig ding: *kij sat op het top van 't huis*: *het seil in 't top setten*: het welk oneigendlijk beteekend, onder of oover: sijn staat soo hoog setten, als het immer moogelijk is: *een topseil*, waar van, *topseils koelte*, een gemeene *koelte*, als men de hoogste *seilen* voeren kan: van *top* komt *toppunt*, en beteekend de hoogste staat: *kij is*

gekoomen tot het top, en de toppunt, van alle roem: van top komt ook toppen, de toppen af hakken.

T O P P E N A N T, een soort van een touw, dat aan de top, of nok, van de ree gebruikt werd: een *toppenantsblok* een blok, dat tot de *toppenant* dienstig is. *Topreep*, een reeps touws, dat vier dubbeld om de *toppen* van de masten gehegt werd. Een *topstander* een vlag, die van de bovenste steng afwaaid.

T O R N, komt van *tornen*: *tornen* nu beteekend in het gemeen, de naaden losnijden: gelijk een naajer, of naaister feid: *lostornen, outtornen*: een *torn* nu beteekend oneigendlijk een geschil, of gevegt: waar van het seggen, *ik heb meenigen torn* uitgegaan: *sij moeten aan mij niet tornen*: dat is, sij moeten aan mijn stokje niet koomen blaffen: *ik moe nog een reis een torn doen*: ik moet nog een reis een kansje waagen: bij sloopstimmerlieden beteekend *tornen* weeder houden, beletten, te weeten, dat een schip in het afloopen, niet al te veel vaart maakt: het welk door een *tornstouw* belet werd.

T O U W, beteekend, al het geen van kennip, of hennip, gedraaid, of geslaagen werd, om tot koorden, lijnen, seelen, kaabels, enf. gebruikt te werden: hier van daan al die naamen, die volgens haar gebruik, haar eige besondere beteekenissen gekreegen hebben: als in het besonder de *hoofdtouwen*, dat sijn de swaare *touwen*, die boven aan de mast, en aan de juffers, ontrent de rusting gespannen sijnde, de mast staande houden: *kaabelstouw*, dat *stouw*, dat aan het anker vastgemaakt werd, en door de kluis met behulp van de kaabelaaring, in groote scheepen, uit en in gehaald werd: voorts sie op haar plaats, *bootstouw, gijstouw, haaktouw, plegtouw, poortstouw, putstouw, rakedertouw, sortouw, swabbertouw, tornstouw*, enf. van *touw* komt *touwen*, met *touwbeefig sijn*, oneigendlijk, met een *touw* iemand afroffen: *ik sul er optouwen, touw der op!* bij leerbereiders werd het genoomen voor het woord *leertouwen*, en *leertouwer* (om de kortheid) *touwer*, die geen, die ooverleer bereid, want *touwen*, en bereiden, van een beteekenis

teekenis sijn. Het woord *Touwvetje* beteekend een klein, of een *touw*, als marling, enf. een *touwvetje uitwerpen*, de *Bruin Embl.* 40. oneigendlijk, swaargheid, ongemak, als in de volgende voorbeelden, *bij heeft het touwvetje al aan sijn been*: dat is, hij is al in de knel: *dat was een touwvetje!* dat is, dat was een werkje! daar was wat te doen! voorts beteekend het selfde woord een verbintenis, gelijk ook soo het woord *lijn*, en *lijntje*, genoomen werd: als *het touwvetje is aan stukken*, de vriendschap is gebrooken: *aan het touwvetje trekken*, is een saak roeren, een saak leevendig maaken: *gij moet aan dat touwvetje niet trekken*, *sie, lijn*. *Touwboeg*, de *bogt* van het *touw*. *Touwscieeren*, het loopend, en staande, wand spannen, en valismaaken. *Touwslaager*, een lijndraajer, hoe wel het in naauwer sin genoomen werd, voor een, die swaare *touwen slaat*, en meede een lijnslaager genaamd werd. *Touwwerk*, alderhande slag van *touwen*, en het geen van *touw* gemaakt werd.

T R A A L I E, een bekend werktuig (het sij van hout of ijfer, enf. dat voor een venster verstrekt: dog is kruislings met latten, of ijfere plaatjes, vastgehegt: hoe wel in gevangenissen de selve wel deegelijk van dikke stijlen gemaakt werden: en hier van niet alleen: *staan voor de traalien*: *kijken door de traalien*: maar ook, *sie selven door de traalien exten*: dat is, soo lang gevangen blijven sitten (versta dit van gijfelaars) tot men soo maager is, dat men door de *traalien* uit koomen kan: en dewijl dit onmoogelijk is, soo verstaat men daar door, dat die man daar voor sijn leeven sal moeten blijven sitten: *traaliewerk*, alderhande werktuig, dat de gedaante van een *traalie* heeft: soo ook een *traalieuik*, *sie, luik*.

T R A A N, *lacrima*, waar van, *traanen laten*: *traanen sorten*: de *traanen*, of *traantjes rolden oover haar wangen*: waar van dat aardig lied (onder al die andere sin, en geestrijke, deuntjes van P. C. Hoofd) als hij singt.

De traantjes rolden needer van d' een en d' andre wang.

De traantjes rolden needer, rolden needer.

En hebben teedre traantjes (sei sij) soo groot een kragt? enf.
van

van *traan* komt *traanen*: *traanen* voortbrengen: *mijn oogen traanen*: en foo een *traanoog*: maar om tot ons oogmerk te koomen, *traan* werd ook een vettigheid genaamd, die uit walvispek voornaamendlijk voort komt, en dan aldermeest, als het begint te rotten: en misschien daarom *traan* genaamd, om dat het als een *traan* uit de oogen, alsoo deese vettigheid uit het walvispek uitsijperd: deese *traan* werd in plaats van raap oolie in lampen gebruikt, dog om haar quaade stank bij veele niet gebruikelijk: waar van een *traanbok*, een die in de *traan* arbeid: een *traankeetel*: daar de *traan* ingekookt werd: enz.

T R A A V E N, sie, duiveljaagen.

T R A V A A D E, een uitheems woord, waar door een schielijk onweeder werd verstaan: en van de gemeene stormen onderscheiden, om dat het haast weeder bedaald: en naa het seggen van bevaare lieden, soo heeft men die veele in bergagtige plaatsen, alwaar de see, en landwinden somtijds teegen malkanderen aanbulderen.

T R E K, komt sonder twijfel van *trekken*, het welk beteekend haalen, een *trek* dan is een haal: *die trek* (te weeten van een visnet) *was goed!* dat is, wij hebben met het net veel vis naa ons toegehaald: *elke trek is'er een*: dat is, ieder reis vangen wij seer veel, de dobbelaars seggen, *die geen trek heeft, die is beeft*: het welk oneigendlijk gebruikt, beteekend, die niet toetast, die krijgt niet: elk moet passen, dat hij gaauw is: het woord *trek* beteekend ook een streek, en loosheid, en werd ook anders genaamd een *treck*, *dat was een slimme trek*: *iemand een trek speelen*: voorts *trek* beteekend ook een geneegendheid, en lust om te eeten: *ik heb groote trek daar naa*: *ik heb nergens trek toe*: soo ook seiden men, *daar is goede trek in de waaren*: de waaren sijn wel gewild, daar is goede *af trek*: en foo, *de waaren werden wel getrokken*, enz. *trekken* hebben wij gesegt te beteekenen haalen: *trek! trek!* haal! haal! *turf trekken*, turf baggeren, en met het baggernet modderen: *een trekpad*: *een trekshuit*, *een trekvaart*: al te saamen bekende woorden: *trekpleister*, een *pleister* om te maaken een opening, oneigendlijk

eigendlijk zeggen de vrouwtjes dit van een stoff, dat *het* *zijn* regte *trekpleisters*: als die haar langer kunnen doen blijven sirten, als sij wel gemeend hadden: dog of de vrouwen zelfs geen *trekpleisters* sijn, daar aan geloof ik niet, dat een regtschaape kaarel rwijfeld: zie, *Cats Embl.* 19.
Parte prima fileni Alcibiadis.

DUM TRAHIMUS TRAHIMUR.

Insgelijks Hoofd in sijn minnesinnebeelden.

Van soo veel schoonen, die des weerelds dop bedekt.

En is'er niet dan een, daar hart en sin naa trekt.

Trekken beteekend, ook looten, *het lot trekken*: wie wil voor mij trekken? van *trekken* koomen seer veel te saamgestelde woorden, als *aantrekken*: aan doen: *trek uwv kleeren, kemd. schoenen, enf. aan*: oneigendlijk ter herten laten gaan: *waarom trekt gij uwv dat aan? afrekken*, af haalen, *trek hem de boed af!* oneigendlijk afkorten: *trek hem soo veel geld af*: voorts iemand van een ander *afrekken*, dat is, iemand omkopen: *intrekken, inhaalen*, oneigendlijk naa sig neemen: *hij heeft soo veel ingetrokken*: *omtrekken*, omhaalen, omreizen: *de burgerij trekt om*: *ondertrekken*, onderhaalen: *optrekken*, oopentrekken, of ook *om koog trekken*: oneigendlijk *optrekken*: als ook *ligtmuffen*: hij trekt lustig op, waar van een *optrekker*: *het kind trekt op*, het kind is onrustig: *optrekken* beteekend ook opvoeden: *hij trekt sijn kinderen vvel op*: *vertrekken*, verreizen: *vertrek! hij vertrekt morgen*, *vertrekken* van sijn plaats haalen: *hij vertrok niet eens sijn mond om te laggen*, dat is, hij was seer staatig, *vertrekken* beteekend ook verhaalen, vertellen: *hij vertrok ons wonderlijke geschiedenissen*: *uittrekken*, uithaalen, *trek uwv kleederen uit!* oneigendlijk *een doo' uittrekken*, waaden op sijn leids: *wie sal hem uittrekken?* voorts beteekend dit woord, uitreizen, uitmarcheeren: *wanneer sijn die volkeren uitgetrokken?* *voortrekken*, *wegtrekken*, enf. het beteekend ook oneigendlijk ontfangen, genieten: *ik trek daar niet van*: *ik heb daar nooit van getrokken*: *gij sult niet trekken*:

trekken: waar van *trekgeld*: te weten sulc *geld*, dat men geniet, om het hoogste bod, of de verhooging, die daar op volgd. *Trekken* beteekend ook reifen: *Hooft in Bacco act. 4. sc. 8.*

Wij trekken in een ommering

Van moeiten en bekommring, enf.

Ik trek naa 't oosten, waar van, *vertrekken*, *uittrekken*, *omtrekken*, waar van hier naa breeder.

TREIL noemen de feelui een lijn, daar men een schuit mee' voorttrekt: en hier van het seggen: *ik verkoop uws de schuit met feil, en treil*, dat is, soo als lijn rijd, en teild: het een met het ander.

TRISEN, of *treifen* beteekend iets door een giate blok, of *treisblok* aanhaalen: soo dat het van taalien verschiet, het welk geschied, door behulp van schijven, dat veel gemakkelijker in sijn werk gaat: waar van een *taalicblok*, een *blok*, daar een schijf in is, sie, *taalie*.

TROMMEL, en van andere korter *trom*: *de trom*, of *trommel roeren* (te weten) om volk te werven: *hij is soo wild, of hij met een trommel in 't bos gevangen was*: waar door in het gemeen verstaan werd, hij is wuder als wild: maar ik geef den lezer te bedenken, of dit niet een spottelijke manier van spreken is: voor gans tam, en mak: even gelijk men seid: soo wreed, als een schaap: soo doof als een quartel, of quakkel: daar wij weeten, dat een schaap niet minder dan wreed: en een quartel niet minder dan doof is: te meer, dewijl men seid, *haafen met trommelen vangen*: voor iemand tijdelijk waarschouwen: gelijk de *haafen* (soo doende) gewekt werden, en om een goed heen koomen sien. Voorts, *hij kan met al sijn vrinden wel op een trommel, of ton dansen*, dat is, hij heeft seer weinig vrienden. Van *trommel* komt *trommelen*: *den trommel slaan*: maar oneigendlijk werd het genoomen, als men seid: *ik sal er op trommelen*: *ik sal uww op den bek trommelen*: *trommelslag*, waar van, *iets bij trommelslag verkoopen*: dat onder de krijgslui, en voor al bij het voetvolk gebruikelijk is: een *trommerflaager*, of *tamboer*: een *trommelstok*, enf. Een *keetel-*

keeteltrommel. een *trommel van koper*, of (gelijk het woord luid) van een *keetel* gemaakt: het welk onder de Hoogduitscheer aanfienelijk is.

T R O M P beteekend twee dingen: eerst, en voor al, het mondstuk van een loop, het sij van een roer, of gefchut: en hier van feid men, *iemand de tromp op de borst setten*: dat is, sig soo aanstellen, of men iemand soo terftond doorschieten wilde: want dat is kennelijk genoeg, dat door de *tromp* aldaar het geheele roer verftaan werd: ten tweede werd *tromp* genoomen voor een *muiltromp*, dat is, een ijfer werktuig, dat in de mond (want *muil* ten besten genoomen, een mond beteekend) tuffen de tanden gefet werd, en door het tongetje, dat in 't midden is, eenig aangenaam geluid verwekt werd: waar van daan nu onfe feehelden haar naam genoomen hebben, dat laat ik daar: dog waar door sij soo vermaard geworden fijn, dat is al de weereld bekend, als sij maar weeten, dat'er een *Marten Harpertsz. Tromp* in de weereld geweeft is: waar van nog de heldhaftigheid in fijn soon *Cornelis Tromp* enf. uitblinkt.

Fortes creantur fortibus.

Van *tromp* komt *trompen*, dat is oneigendlijk, bedriegen: gelijk op geen een plaats bij *Hoofd in fijn Hist.* te fien is.

T R O M P E T, bij de Latijniften *tuba* en beteekend in het gemeen een *kleine tromp*, dit is het gewoone-lijk werktuig onder de ruitery gebruikelijk, om de gemoe-deren tot een gevegt aan te moedigen, of gelijk het *Hoofd in Granida act 2. sc. 3.* noemd opftooken: *op de trompet blaafen*, dat ook *de trompet steeken*, bij *Hoofd* in het felve spel genaamd werd, *act. 3. sc. 2.*

Dan fou' hij daar wel fijn: soo wil tot bloedig teeken

Van den aangaande ftrijd fluks de trompetten steeken.

Van *trompet* komt *trompetten*, een *trompetter*.

T R O S, heeft verfcheide beteekeniffen, en daarom fullen wij van de bekendfte beginnen: een *tros* beteekend een bos: waar van, *een tros druiven*: en miffchien daar van (door het omfetten van een letter) *torffen*: *bajulare*, voor-naamendlijk, als iemand soo een *tros* op fijn fchouders

om

draagt, als de Israëlitcn bragten uit het land Canaan. Ten tweede beteekend een *tros* een bundel: en *foe*, pak en *sak*, en daarom in het Latijn *impedimenta* met regt genaamd, om dat sij in het trekken een groote verandering aan een leeger aanbrengen: gelijk ook de *tros* van de *trosboeven*, en hoeren, die het leeger volgen, enf. te *scheep* beteekend het een *tros* van touw, enf.

T'SORREN, waar van *toesorren*, rukken, toerukken, enf.

TUI, *foe* ik sei' dat het quam, of van *tij*, of van *touw*: wie sou seggen, dat het gants misgeraaden was? want van dit woord komt een *vertuianker*, een *tuitouw*: het welk een touw, of kabel, is, daar meede men een schip *vertuid*, dat is, vastmaakt: *wij laagen vertuid*, dat is, met een kabel voor en agter uit.

TUIG, alderhande *werktuig*, dat ergens toe noodig is, *wat is dat voor tuig*: oneigendlijk, wat sijn dat voor voden: te *scheep* beteekend het al wat tot een schip noodig is: *bou'je tuigje fiks*: wees kant op alles: en voornaamendlijk, je weet wel: een *tuig* noemen de vrouwlui, en voornaamendlijk de boerinnen, een sleutelreeks, enf. dat sij op sij draagen, en de barbiers haar kooker met haar gereedschap. Waar van *tuigen*, een schip met staand', en loopend wand voorfien: *het schip is hoog getuid*: voorts van *tuigen* koomen deese spreekwijzen: *hij kan dat wel tuigen*: *ik kan dat quaalijk tuigen*, dat is, hij kan daar aan wel, of quaalijk behouden blijven. En hier van *tuigen*, *getuigen*: *testari*, en *testes*, die *getuigenis* geeven, of draagen, van een saak, enf.

TUIMELLEN, rondom rollen: waar van hier vooren: een *tuimelbank*, welkers rugsteun kan omgefet, en *omgetuimeld* werden.

TURK, is een bekend woord, en beteekend een vreedmens: waar van, *gij sijt een regte Turk*, of beul: de oorsprong is, om dat de *Turken*, of Mahumetaanen (gelijk wel eer de Spanjaards bij ons) bij de Christenen voor vreedemensen gehouden sijn: waar van, *de groote Turk*: *de Keiser van Turkijen*: hoe wel die naam bij haar haatelijk is.

Dewijl

Dewijl het woord *Turk* bij haar een landlooper beteekend : soo dat sij liever naa haar Propheet Mahomet Mahumetaanen genaamd werden : teſcheep beteekend een *Turk* een ſelbout , waar van op ſijn plaats geſprooken is.

T W E E B A K , op ſijn Noordhollands, en in goed Neerduits beteekend het brood, dat *tweemaal gebakken is*. *Panis* (quasi) *biscoctus*, waar van het Franſe woord *biscuit* : en dienvolgens ons gebrooke Neerlands *biffcuit*: dat in Suidholland bekender is : *cen biſcuitbakker*, enſ.

V A A R E N , beteekend bij de Hollanders, en alle ſee-
luiden, *teſcheep vaaren* : *hij roept lui*, en *hij vaart voor morgen niet* : het welk eigendlijk beteekend de veerman roept wel hard en ſtijf, als of hij *vaaren fou'* : maar hij heeft het van daag niet in den ſin : oneigendlijk, hij is ſoo quaad niet, als hij wel lijkt. Maar bij de Stigtſe, Gelderſe, en Ooverijſſe beteekend het meede op een waagen rijden : ſoo ſeggen ſij : *voerman wanneer ſult gij met de waagen afvaaren* ? oneigendlijk werd dit woord, gebruikt, als men ſeid, *hoe vaarje ? hoe vaarje al ?* hoe is het met uuw gefondheid : dog dit woord *vaaren* werd ook in een quaa den ſin genoomen, als men ſeid, *het vaart mij ſoo!* ik ben dat ſoo ongewoon : *ket ſalmij magtig vaaren* : *ſoo moet gij vaaren!* ſoo quaalijk moet het uuw bekoomen ! *naa de Voolewijk vaaren*, *parturire*, een bekend ſpreekwoord bij de Amſterdammers : *die lui vaaren wel!* *die luiden ſijn welvaarende*, *hoe vaarje ? een quaalijk vaaren krijgen*, *welvaaren*, *welvaart*, *aanvaaren*, *naa toe vaaren*, *waar daar eens naa toe* : *daar is neering en welvaart* : *daar beſtaat lands welvaart in*. *vaarbaar*, *navigabilis*, *ket is vaarbaar weer*, *ket is geen vaarbaar weer*, het is *weer*, of *geen weer* om te vaaren : *afvaaren*, *invaaren*, *omvaaren*, *ontvaaren*, *opvaaren*, *vervaaren*, naa een andere plaats vaaren : *waar is hij vervaaren ?* Waar is hij gebleeven ? *vervaaren* beteekend ook *vervaard maaken* : dog werd in de onvolmaakte, en volmaakte tijd, anders geboogen (gelijk bekend is) egter oordeelen wij, dat het niet dienſtig is, de beteekenis van beide op te loffen : van dit *vervaaren*, komt ook *vervaard*, ſchrik-
W kig,

kig, of angstvallig zijn: soo ook *vervaarlijk*, *bij sag'er soo vervaarlijk uit!* *vervaarlijkheid*, enl. *uitvaaren*, op reis gaan: *wanneer is nuw man uitgevaaren? met wie voer hij uit?* *uitvaaren vaaren*, dat is, *vaaren* om een speelreisje: *voortvaaren*, niet ophouden van *vaaren*: waar van, *voortvaarend*, oneigendlijk, naarstig, ijverig: *voortvaarendheid*: *bij doet dat met sulc een voortvaarendheid*: *wegvaaren*, enl.

V A A R E N D M A N, *Vaarendgesel*, een man, of *gesel*, die figerneerd met *vaaren*. *Vaart*, werd in een ruimen zin genoomen voor alle plaatsen, daar men *vaaren* kan: in enger beteekenis voor alle gegrave gragten, en veeren, daar trekschuiten *vaaren*: *de Haarlemmer vaart*, enl. insgelijks werd het genoomen voor de oefening, en den handel zelfs: *de vaart is goed*: *de vaart is slegt*: *de vaart is verboden*: *de vaart is oopen gesteld*. *Vaart*, vaardigheid: *met een vaart*, snedig, *vaartmaaken*, goeden voortgang maaken. *Vaartuig*, beteekend alderhande slag van scheepen, groot, en klein sonder onderscheid: hoe wel het woord naa zijn oorsprong maar beteekend, het gereedschap, dat tot een *vaartuig* behoord. *Vaarwaater*, het *waater*, daar men vaart, hier van daan de spreekwoorden: *bij leit altijd dwers in het vaarwaater*: *sij sijn malkander altijd in het vaarwaater*: dat is, sij sijn malkanderen altijd hinderlijk, en leggen altijd met malkanderen oover hoop, zie, *Hoofd Hist.* pag. 95.

V A A S E N, of *vaasfen*, *feefels*, en oneigendlijk *grillen*: te sloop beteekend het eenig touwwerk, dat ergens geleit werd, om het schuuren te beletten: *bet sijn maar wiese vaasfen*, oneigendlijk het sijn maar parten, *fratsen*, *grillen*.

V A L, dit woord (als ook *vallen*) heeft in de Neederduitse taal veele beteekenissen: dog de grond berekening is, *daalen*, *sakken*, *neederlijgen*: een *val* dan beteekend een *struikeling*, *neederdaaling*, *neederstorting*, *Casus* in het Latijn genaamd: en oneigendlijk een *verneederling*, en *ondergang*: als men seid, *hoogmoed komt voor den val*, anders word het genoomen in het bekende spreekwoord, *daar is een ouwe rot in de val*: want het daar genoomen werd, of eigendlijk voor een knip, daar men rotten in vangt: of oneigend-

oneigendlijk voor listen, en laagen: maar op zijn scheeps beteekend *de val*, de *valreep*: voorts wat *vallen* aangaat: het heeft zijn gebruik te sloop, als men zegt: *laat vallen!* laat sakken! te weeten, of het blind, of fok, of eenig ander seil: *in de boot vallen*, gewind needer glijden, *val!* *val!* *het schip wil niet vallen*, het schip wil niet wenden, gelijk het behoort: waar van daan het spreekwoord: *'t en heeft geen val*, oneigendlijk, 't en heeft geen swier, of, aangenaamheid: *vallen* beteekend ook gelukken, als, *daar sal niet van vallen*, dat en sal niet gelukken: wat de saamgestelde woorden belangt, die zijn veelderlei: als *aanvallen*, een *aanval* doen: *impetum facere*: *val aan als leeuwen!* *wij hebben grooten aanval*: wij hebben groot bezoek: *afvallen*, afwenden, oneigendlijk, iemand verlaten: *zij zijn den Koning afgevallen*: *dat valt mij af*, *dat valt mij teegen*, *afval*, *afvalligheid*: maar in enger beteekend werd het geteld voor den *afval der beesten*, als hoofd, pens, darmen, pooten, enz. waar op *Hoofd in Velsen* spelende seide act. 5. ic. 5. *bij 't afval van 't genot*. *Bevallen*, gelukken en dienvolgens behaagen: *de os is wel bevallen*: *dat bevalt mij wel*: *bevallig*, goelijk, aangenaam, *het is een bevallig kind*: *bevalligheid*, lieflijkheid, minzaamheid: *bij spreekt met een groote bevalligheid*: soo ook, *mijn huisvrouw is in de kraam bevallen*, dat is, gekoomen van een jonge soon: daarenbooven: *gevallen*, gebeuren: *indien het geviel!* *het geviel soo*: een *geval*, waar van; *bij geval*, *casu*: *ik laat mij dat wel gevallen*, het behaagd mij: het is mij aangenaam: *ik nam daar een welgevallen in*: ik schepte daar vermaak in: *inval*: *val in de boot*: het beteekend ook neederstorten, *het gantse dak is ingevallen*: maar oneigendlijk als men seide, *dat sal mij wel invallen*, dat sal mij wel in de gedagten koomen: hier van daan, *ik kreeg een inval*: daar en booven beteekend *inval*, ook *aanval*, *daar is den soeten inval*, een *inval doen*: een *aanval doen*: *omvallen*: beteekend omflaan, *het schip viel om*: *ongeval*, ongeluk, ongemak: *ik vrees voor ongeval*: *ongevallig sijn*, siekelijk sijn: *ongevalligheid*, siekte. *Ontvallen*, *gevallen sijn*: *die boeken moeten hem*

hem ontvallen zijn: oneigendlijk beteekend dit woord vergeten: ontgaan: *dat is mij ontvallen*, het welk ook beteekend onbedagt iets spreken: maar voor al beteekend het onverwagt afsterven: soo seide een vrouw, *indien mijn man mij quam te ontvallen*. *Uitvallen*, een *uitval doen*: van *vallen* komt *valreep*, het welk een *reep*, of touw is, waar langs het bootsvolk uit het schip in boot, of sloep afglijdt, dat *sij vallen* noemen (gelijk gesien is) maar nu werd tot gemak van reeders, en andere heeren, enf die aan boord gelieven te koomen, een ladder, naa het beloop van het schip gemaakt, uitgehangen, waar langs men met gemak op en af klimmen kan: een *valblok*.

VANGEN, is een woord van een gemeene, en bekende beteekenis: en beteekend iets in sijn geweld krijgen: engelijktwij weeten, die middelen sijn veelderhande soo met netten, schiergeweer, hoeken, honden, listen en laagen, en ontallijke andere middelen meer: *vis vangen*, *voogelen vangen*: *wild vangen*: *dieven vangen*, enf. en hier van, *is de vangst goed? wij hebben een slegte vangst*. Ik weet *uw vangst*: het welk oneigendlijk, en drijgender, of spotsgevijs, geseid werd, en beteekend ik weet, datje bakhuis, enf. vliegen vangen sal: dat uw iets quaads is naakende: het woord *vangst* beteekend oök aan een Os, enf. dat vet, dat in de keep tussen de buik, en agterste pooten, af hangt: en hier van, *de Os heeft een goede vangst*: *wangen*. beteekend ook oneigendlijk iemand verschalken: *hij meende mij soo te vangen*: daarenbooven beteekend het ook winst doen: *hij meende, dat hij daar een Haas gevangen had: het is daar niet te vangen*, endelijk van *wangen* komt *vervangen*: dat is, verpoosen, of de beurt van een ander waarneemen: *die luiden moeten malkanderen vervangen*: *mutuam praestare operam*, enf.

VARKEN, onder de viervoetige dieren weeten wij alle, wat dat is, en het selve werd van veele een swijn genaamd: hoewel het een het mannetje, en het ander het vrouwtje beteekend: dog soo werd in het Latijn meede gesept, *procus*, en *sus*, sonder onderscheid van geslagt. Van *varken*

varken dan, een *varken slaan*: een *varken slaager*: *die varken biet*, *die moet op 't schot*, dat is oneigendlijk, als men een hond wil slaan, soo kan men ligt een stok vinden. Een *varken* beteekend ook een mens, die *varkens manieren* heeft: te sloop werd door een *varken* verstaan, een kleine legger, of waater vat: als ook een werktuig van veel schrobbers aan een, en alsoo is *varken* een schip met schrobbers schoon maaken. Een *varken* in huisselijke saaken, is een baare borstel, dog langwerpig, en met een handvatfel, daar de vloeren, glaafen, enf. meede werden afgeveegt. Een *varken staart* is een ijzer werktuig, waar meede de loopen van roers, enf. werden schoon gemaakt, want *het kruld gelijk een varken staart*, gelijk men ook alsoo van sommige luiden haar baard, of haar, spreekt.

V A R S E B A A L I E, dit woord komt van *vars*, en *baalie*: een *baalie* hebben wij voor heen getoond, dat beteekend een kuip, of tobben: wat *vars* aangaat, beteekend onlangs geplukt, geslagt, gevangen, geleit: *varse vis*, *vars vlees*: soo is dan een *varsebaalie*, of de tobben, daar het soutevlees, spek, vis, in *vervarst* werd: of die geen, die dat ampt waar neemt: *hij vaart voor varsebaalie*: *vervarssen*, *varsser maaken*, beteekend drinken: *luje uww niet te vervarssen?* enf.

V A T koomende van *vas*, of wel van *vatten*, begrijpen: ten sij men oordeelde, dat het laatste van de selve oorspronk was: een *vat* dan is, daar iets in gekuip werd: *een groot vat*, *een klein vat*, *het Heidelbergervat*, het welk van weegen sijn groote seer vermaard is, en te *Heidelberg* kan gesien werden. *Ik weet niet, in wat vat ik het gieten sal*: dat is oneigendlijk, ik weet niet, wat ik doen sal: *in alle vaaten gieten*, op veel'erhande wijzen besoecken: *dat in het vat is*, *dat en verfuurd niet*: *quod differtur non aufertur*. *Vaatwerk*, daar is *alderhande vaatwerk te koop*. *Vatgeld*, een sekerere belasting, die op ieder *vat* wijns (dat vier okschoofden beheld) geset werd. *Vaaten* werden somtijds verdeeld in *heele*, en *halve vaaten*: soo is een *halfvat* de helft van een ton: waar van: *hij heeft soo veel te seggen, als een jongen, die een halfvat t'huis brengt*, dat is, gants niet:

hij is voogd, daar de turfleit, enf. Van *vat* komt *vaaten* in het veelal: waar van, *vaaten wassen*. *Vaaten* seid men ook van de brouwers, als sij het brouwsel in *vaaten* doen: *wanneer sullen sij vaaten?* en soo *vatten*, of *vaaten*, begripen, omvangen: *daar is geen vat aan!* het welk beteekend (dog oneigendlijk) daar hebben sij niet op te seggen: dat raakt, dat roerd haar niet. *Vatten*, en *vaaten* beteekend ook oneigendlijk, verstaan: *ik kon dat niet vatten: ik kon dat niet vaaten*. Van *vatten*, of *vaaten*: *aan vatten: vat dat aan! ik weet niet, hoe ik het aan vatten sal?* dat is, ik weet niet, hoe ik het beginnen sal. *Omvatten*, omvangen, *ik kan het met mijn handen omvatten: vervatten: hervatten* beteekend van nieuws op iets *aan vatten*: oneigendlijk herdoen: *gij moet het eens vervatten*: gij moet mij op een andere gelegenheid nog eens koomen bezoeken.

VEEM, gemeenschap, verbindtenis, gild: soo vraagt men naa een waagdraager tot Amsterdam: *in wat veem is hij?*

VEER, vaart, *trajectum*: en hier van, *dat is een goed, dat is een slegt veer*: *hij kan alle veeren oover*, hij kan lustig oover der heiden: *een veerman, een veerwif*, die tot het oovervoeren van de luiden gesteld is: en dewijl sulke *veerwijven* (gelijk men seid) geen kerkmeesters sijn: soo werd het genoomen voor een helleveeg, een *haabaai*: waar voor de Rotterdamse helleveegen vermaard sijn, als slaande een onbehouwen geluid, *haai, baai*, enf. een *veerschip*, een *veerschipper*, een *schip*, of *schipper*, die op een geset *veer vaart*.

VENSTER schijnt ons te koomen van *fenestra*: en soo een *boute venster*: *venstersiek sijn*, dat is, niet doodsiek sijn: *hij is venstersiek, en niet deursiek*: want de dooden niet door het *venster*, maar door de *deur* uitgedraagen werden: hoewel in het woordje *deur* nog een dubbelfinnigheid schuuld: want dat beteekend somtijds gants en gaar, geheel en al, teenemaal: soo dat *deursiek* ook beteekend, *gevaarlijk siek*, krank: het spreekwoord dan, wil seggen: hij heeft geen nood van sijn lijf, hij sal van die siekte niet sterven: te
scheep

fcheep zijn ook *vensters* in de kajuit, en die noemd W. p. 55. *Vensters op sij' N. II.* enf.

VERBINDEN beteekend *saamen binden*, vereenigen, en hier van *verbindtenis*, vereeniging. *Binden* beteekend bij de *Boekebinders*, een boek op *nieuws binden*, en in een quaaaden fin, quaalijk *binden*: *dat boek is verbonden*: bij heelmeefters is dit woord gants gemeen: *een wond verbinden*: *wanneer sijt gij verbonden?* enf.

VERBOODEMEN, de waaren van het eene fchip losfen in het ander: gelijk volgens de keuren van het Itaapel-regt gefchieden moet, *fic, boodem.*

VERDEK komt van *dekken*, en foo is een *verdek*, een *dekfel*, daar iets veilig onder fchuilten kan, en hier van een *half verdek*, of *fondek*, *fic, dekken.*

VERDIEPEN komt van *diepen*, dat is, *dieper maaken*: en foo is dan een *verdieping*: wanneer de modder uit de grond *dieper* als te vooren uitgehaald werd: in een huis fpreekt men ook van een *verdieping*, te weeten, de hoogte van de vloer, tot de folder: waar van, *de eerste, tweede*, enf. *verdieping*: *het is geen man van hooge verdieping*: beteekend, het is geen man van groot verftand, *fic, diep.*

VERDUBBELEN komt van *dubbelen*, twee tot een maaken: waar van *dubbeld*, het welk fomtijds beteekend een copij: en fomtijds vals, geveinfd: waar van, *dubbeltbartig, dubbelfinnig*, dat tweelins kan verftaan werden, en foo *dubbelfinnigheid*: voorts *dubbeld* komt ons voor, als of het quam van *duplum*, waar van *duplicare*, enf. *verdubbelen* dan werd met regt te fcheep genoomen, voor een *dubbeld* huid om een fchip fpijkeren, en een *verdubbeling*.

VERHEFFEN beteekend twee dingen, of met *heffen* befeeren, gelijk ook met *tillen*: of omhoog *tillen*: en daar van oneigendlijk *iemand verheffen*: *hij verheft fig al te veel*: *de wind verheft fig*, *fic, opfteeken*. *Verheeven, verheeven zijn, of werden*: *hij fit verheeven*, *als een pad op een kluit*, dat is een spottelijke manier van fpreken, waar door men te verftaan geeft, dat het een laafdunkende fot is, en dat hij de aapen flagt, die, hoe fij hooger klimmen willen, hoe men meer-

der liet haar naakte billen, enf. *Een verheffing*, verhooging: als ook verflimmering: *een verheffing van een koorts*: enf.

VERHENSEN komt van *hensen*, en beteekend iemand als burger maaken, op een plaats, daar hij nooitte vooren geweest is: het welk gemeenelijk geschied, door eenige lasten van geld iemand op te leggen, of iets te eten: maar wel voornaamendlijk met het uitdrinker van een hartigen teug: waar toe een *hensbeeker* bewaard werd.

VERHANDREIKEN, van *hand* tot *hand* oover reiken: behandigen, sic, *hand*.

VERKERVEN, sic, *kerven*.

VERKLIKKEN, dit woord komt van *klik*, hetzij men dit neemt voor een slag, of een houte kolf, daar meede geslaagen werd: want *klik* dit beide beteekend: en hiër van *klikken* geluid maaken: en soo ons bekend woord *verklikken*, bekend maaken, en in een haatlijken sin kraajen, waar van *verklikker*, kraajer: en daar van een *verklikkers dagbuur*, te weeten, seeven stuivers van ouds: het welk Hoofd ook in sijn Historien aantekend, dat sijn seeve stuivers lui genaamd wierden: te scheep beteekend een *verklikker*, de boe, of boeflijn (waar van op sijn plaats gesproken is) soo dat het te gelooven is; dat het bootsvolk daar door gewaarschouwd werd, of ook iets onklaar is.

VERLAAT, afkomstig van *laaten*, het welk van seer veel beteekenissen is: *laaten voor* eerst beteekend, niet beforgen, of meede neemen: *ik laat dat daar*, het welk onzijdiglijk beteekend, ik wil daar oover niet knibbelen: waar van *aflaaten*: *laat af!* dit woord beteekend ook aftrekken, verminderen, waar van de *aflaaten* des Paus, enf. *naalaaten*, en hier van *naalaatig*, die niet en doet, dat hij behoort te doen: *naalaatig sijn*, *naalaatigheid*: *naalaatenschap*, *ea qua post mortem reliquit*, *aut ab eo reliquenda sunt*: *laaten* beteekend ook *toelaaten*, en soo is het bij ons een vlijend woord, en werd bij de tijdswoorden gevoegd, gelijk bij de Grieken de *modus optativus*: *laat dat geschieden!* *laat ik dat doen!* en gelijk blijkt, het beteekend eilieven! daarenbooven beteekend dit woord: *genoomen*: het sijn! *laat dat soo sijn!* *laaten*

ten beteekend ook *dader laten*: *ik ben gelaaten*, en spotsgewijs: *laten is goed voor het hangen*: want daar in een dubbelfinnigheid schuld. Van *laten* koomen *inlaten*, dat is, in huis *laten*, *laat mij in*: oneigendlijk *sig in eenige saak inlaten*: dat is, sig met eenige saak bemoejen: *ik laat mij in die saak niet in*: *ontlaten*, minder op sijn stuk staan: *het weer ontlaat*: het weer is soo guur niet als te vooren. *Uitlaten*, *laten uitgaan*: *wie heeft hem uit gelaaten?* *uitlaten*, sig oopenbaaren: *bij laat sig niet uit*: *uitgelaaten sijn*, *ferocire*, *die luiden sijn uitgelaaten van vreugden*, enf.

VERLEGGEN, beteekend of van de eene plaats leggen op de andere, of soo leggen, dat men niet weet, waar men iets geleit heeft: *sie*, *leggen*.

VERLOOPEN, door *loopen* verliezen: en daar van komt: *bij verloopt al sijn vet*, *bij verloopt al sijn tijd*: *verloopen* beteekend ook op een andere plaats *loopen*: *het getij verloopt*, *de nering verloopt*: *het is met die luiden seer verloopen*, dat is, die luiden sijn seer verarmd: *soldaaten werden gefegt te verloopen*: *de serere signa*: van *verloopen* komt *verloop*, en soo seid men, *naa verloop van veel jaaren*: alsoo, *daar is een groot verloop van saaken*, dat is, *verval*, en *verslimming*.

VERLOOREN, komt van *verliesen* (soo men nu spreekt) maar mij dunkt (onder verbetering) dat het komt van het enkel woord *looren*, niet agten: als af komstig van het woord *leur*, dog (het sij, hoe het sij) de betekenis is genoeg bekend: want *verlooren* beteekend dat men door eenig toeval quijt geraakt is: *daar is een kind verlooren*, of *verlooren geloopen*: *een verlore reis doen*, dat is, sonder winst te doen: *een verlooren man hebben*, die geen geld 't huis brengt, maar wel verteerd: soo ook, *die kinderen hebben een verlooren Vaader*, enf. *een verlopen lip* noemd een sloopstimmerman, daar geen weergaa toe te vinden is, enf.

VERMANNEN, *sie*, *mannen*.

VERNAAGELLEN, *sie*, *naagel*.

VERPOOSEN, *sie*, *poos*.

VERPREIEN, beteekend te sloop, iemand inwagten, om met hem te spreken: *wij hebben die sloopen verpreid: wij wierden verpreid, enf.*

VERSCHieten, sie, *schieten.*

VERSEILEN, sie, *seil.*

VERSETTEN beteekend eigendlijk van de eene plaats *setten* op een ander: *een stoel versetten: ik wil'er niet een voet om versetten*, dat is, ik wil'er gants geen moeite om doen: *ik mag niet een voet versetten*, dat is, ik mag mij niet verroeren: *versetten* beteekend ook oneigendlijk veranderen: foo seid men al drijgende, *ik sal uw die kop versetten! die man is niet te versetten*, niet te beweegen, niet te vermurwen: een *steek versetten*: een steek afkeeren, en met een kunstwoord, *pareren*: voorts *de droefheid versetten*: soeken te vergeeten: het beteekend ook verpanden: *kij heeft sijn kleeren, boeken, goud, silver, enf. verset: ik heb geen verset*, ik heb niet, dat ik verpanden kan: en oneigendlijk, ik heb geen hulp, of bijstand.

VERSTAAVEN, sie, *staaf.*

VERSTEEKEN, *wegsteeken*: verbergen.

VERSUIPEN, komt van *suipen*, het welk gulsig drinken beteekend: waar van, *kij suipt stark: een soopje*, een flokje, te weeten, sterken drank: *willen wij een soopje drinken? ik heb geen soopje in huis. Versuipen* nu beteekend door *suipen* verquisten, en verteeren: *kij heeft al sijn geld versuipen*: oneigendlijk beteekend het, sig door *suipen* te buiten gaan, *die man versuipt sijn selven: dat is een versuipen bloed. kij siet'er seer versuipen uit*: endelijk beteekend *versuipen*, verdrinken, in het waater smooren: *die man viel buiten boord, en is versuipen*, enf. Voorts *uitsuipen*, door *suipen* leeg maaken: *wie heeft de kan uitgesuipen?* oneigendlijk werd het genoomen in het volgende, iemand *uitsuipen*, iemand kaal en berooid maaken: *lorfen*, en *botgen*, en niet betaalen: *het is een regte uitsuiper, het is een regte uitsuipster*, enf.

VERTEEREN, sie, *teer.*

VERTIEREN, komt van *tier*, het welk beteekend
luf,

lust, vermaak: *bij heeft geen tier*: soo ook *tieren*, welvaarend sijn: *dat Vee wil hier nietieren*. waar van *tierig*, *het Vee is tierig*, dat is, welvaarend: soo ook *tieren*, baaren, raafen: gelijk de gewoonte is van mannsen, en vee, die *tierig sijn*, enf. *vertieren* nu beteekend versenden, verkoopen, sig weeten quijt te maaken: soo ook *vertiering*, *die luiden hebben groote vertiering*, groote neering.

VERTUJEN, sie, *tui*.

VERTUININGBLAD, een *blad*, of plank, die iets bedekt: want *tuinen* beteekend bedekken: en soo is een *vertuining* bij uitneemendheid te schiep die plank, die booven het reehout komt, sie, *reehout*.

VERVAAREN, sie, *vaaren*.

VERVANGEN, sie, *vangen*.

VERWAAID, sie, *waajen*.

VERWEERD, sie, *weer*.

VERWIJDEREN komt van *wijd*, en beteekend het niet anders, als een grooter af keer hebben, als te voeren: en daar van *verwijdering*: *de gemoederen verwijderen*: *om alle verwijdering voor te koomen*, enf.

VICE ADMIRAAL, of gebrooke *Vies Admiraal*: die de naaste plaats aan den *Admiraal* bekleed: gelijk een *Vicerooi* een onder Koning: *qui est vice regis*.

VIEREN, om alle dubbelfinnigheid weg te neemen, soo sal ik voor af seggen, dat ik het woord niet af komstig reeken van *vier*, dat de Latijnisten *ignis* noemen, dat is *vuur*: en derhalven soo noem ik *vieren* hier niet een *vuur ontstecken*: maar op sijn scheeps, voor bot geeven, gelijk het alfoo ook *Hoofd* neemt (dog oneigendlijk) in sijn *Historien pag. 47*. als hij seid, *vieren*, en *aanbaalen*: een *touw*, of *kaabel* *vieren*: *de schoot* *vieren*: oneigendlijk werd het genoomen, als men seid: *een dag* *vieren*, dat is, heiligen, tot een heilig gebruik besteeden: waar van het seggen (als men iemand vleien wil) *ik sal uuw* *vieren*, als een *heiligen dag*: dat is op een andere oneigendlijke wijs, ik sal uuw feer ontien: ik sal naa uuw oogen om sien: de toontjes pluifen: als ook verschoonen. *Baaker! je moet de kraam-*
vrouw

vrouw wat vieren! dat is, gerak, en gemak aan doen, enf.

VIJSTINGEN beschrijft W. p. 513. te zijn houten, met ijfere bouts doornaageld: binten om de masten steunfel te geeven, en regt in 't spoor te houden.

VINGERLING komt van *vingeren*, als hebbende daar van de gedaante: want het is een ijfer aan de agter kiel, daar de roerhaak in haakt, of hangt: andere noemen het een duimling: van *vinger* komt *vingeren*, met *vingeren* aanraaken: gelijk de liefhebbers bekend is: *vingerboed, vingeren*.

VINKENET, een *net*, dat men spand voor *vinken*, soo luid de gemeene beteekenis. Te scheep verstaat men daar door los roosterwerk, dat tuffen het verdek, en bak, geliet werd.

VIS, dit woord komt (soo mij dunkt) van *pis vis*: en daar van, *vis eeten*: *vis vangen*: *ik ben soo gefond, als een vis*: dat men noemen mag, soo fris, als een hoen: *vis laat den mens, soo als hij is*, dat is, *vis* is niet voedsaam. *De groote vissen eeten de kleme*, dat is, groote luiden verdrukken de geringe. *Een klein visje, een soet visje*, soo men seid, waar door te verstaan gegeeven werd, dat men met een kleindje beeter te vrede kan zijn, als sommige met haar groote: want luttel onderwinft maakt groote rust. *Die een goed visjen heeft, die mag het wel in de keetel houden*, dat is, die eenig verval, of winft gekreegen heeft, laat die dat stilletjes opsteeken, en niet luide roepen, op dat hij dat gerustelijk besitten mag, en het hem niet ontjaagt werde. Van *vis* komt *vissen*: en beteekend arbeiden om *vis* te vangen. *In troebel waater is het goed vissen*, de reeden is, om dat de *vis* dan minder uitkijk heeft, om sig te wagten: oneigendlijk werd daar door te verstaan gegeeven, dat men in verwarde tijden, en saaken, de beste gelegenheid heeft, om winft te doen: maar het kan dan eevenwel gebeuren, dat men *agter het net vist*, dat is, misdobbeld, en niet en vangt: gelijk die geene doen, *die vissen voor een vissers deur*: want men kan geen spek haalen (naa het gemeene spreekwoord)

uit

uit een honds nest. *Vissen* beteekend ook oneigendlijk ergens naa in het waater soeken, *waar werd er naa gewist?* soo ook snuffelen, naa speuren: *daar wierd geweldig naa die saak gewist.* *Opvissen*, de *vis* deuntjes opvangen. *Uitvissen*, naa spooren: een *visser*, waar van, *ongelukkige vissers!* arme halsen! wien het geluk niet en diend. Een *visbouwer*, een *viskaar*, *viskorf*, *visnet*, *visnetje*, enf.

V I S S E R is een scheeps woord, als het genoomen werd voor een dikke plank, daar in het midden een rond gat in geboord is, om de mast daar in te vervangen: de afbeeldfels sijn te sien bij W. p. 54. N. I. en 3. *Vissingen* sijn klampen, daar de mast ontrent den ooverloop op rust, enf.

E E N U I L V A N G E N is een bekend spreekwoord bij de feelui: maar ik heb tot nog toe niet kunnen verneemen, waar van het sijn oorspronk heeft: een *uil* weeten wij, dat een dier is, dat het ligt schuuwd, en bij nagt alleen vliegt, gelijk daarom ook de sommige *nagtuilen* genaamd werden: *bij stond en keek, als een uil*, dat is, slegt bij sijn neus neer: *het is een uil van een vent*, een lomp: *jouw uilskuiken!* indien nu giffing plaats hebben mogt, soo souden wij gelooven, dat een *uil vangen* eigendlijk de *voogelvangers* te beurd valt, als sij haar flouwen teegen den avond gespannen hebbende, daar in eenige beweeging verneemen: dog meenende iets goeds *gevangen* te hebben, haar met een *uil* moeten te vreedden houden: waar door haar werk merkelyk veragterd: soo deese giffing goed was, soo was het niet on aardig op sijn scheeps geseid, *een uil vangen*, voor niet kunnen wenden, dat veel oover 't stuur set: soo ook een *uilsje vangen*, voor buitens tijds, en teegen wil en dank moeten slaapen.

U I T H A A L E N, beteekend in het gemeen iet uittrekken: en te schiep een schip van de werf op stroom *haalen*: *sijn de schiepen al uitgehaald? dat schip is hoog uitgehaald*, dat is, dat is een duur schip: dat komt den eigenaar hoog te staan, *iemand uithaalen*, iemand uit den huis, of het school, enf. meede neemen. *Uithaalen* beteekend ook oneigendlijk winst doen: *bij sal daar een goede som uithaalen*:

len: het beteekend ook de tong schraapen: soo seid men, *bij meende mij uit te haalen.*

UITHOUWER, of liever *uithouder*: want het komt van *uit* en *houden*: het beteekend te sloop een reep touws, dat gebruikt werd, om het taakel te rug te trekken om alle schaade in het hysen te verhoeden, enf.

UITKIJK, dit beteekend de plaats, daar een man gesteld werd, om naa land, sloepen, *uit* te sien, enf. naa tijds geleegendheid, en werd daarom een *uitkijker* genaamd.

UITLEGGER, komt van *uit* (dat hier buiten beteekend) en *leggen*: want het is een schip, of vaartuig, dat buiten de haaven, en alsoo op stroom geleit werd, of om wagt op vijanden te houden, of dat'er geen sloepen voor bijen souden vaaren, sonder haar tol behoorlijk betaald te hebben: een *uitlgeer*, is ook een lange rib, of balk, die sig van het begin van het galjoen tot het end toe uitstrekt, sie, W. p. 55. N. 7. *Uitleggershoofd*, het hoofd, of knop van den *uitlegger*: wat nu voorts *uitleggen* aangaat, dat heeft nog eenige beteekenissen, die oneigendlijk genoomen werden: als een *hoen is uitgeleit*: dat is, *leit* geen eieren meer: *uitleggen*, te raaden geeven, *leg'er om uit!* soo ook verklaaren, waar van *uitleg*, *uitlegging*: *ik heb daar den uitleg al van*, enf. het beteekend ook wijder maaken: *mijn kleeren moeten werden uitgeleit*: een stad *uitleggen*.

UITLEKKEN, al lekkende leeg werden: *dat vat sal soo doende wel uitlekken*: oneigendlijk rugbaar werden: *die soak is uitgelekt*, enf.

UITLOOPEN, beteekend te sloep uit de haaven in see loopen, gelijk *inloopen* het teegendeel: *wanneer sijn de sloepen uitgelopen?* *uitloopen* beteekend ook uitbotten, *de boomen beginnen uit te loopen*: soo werd het ook van seerigheid geseid, dat uit het lijf uitflaat: *uw lippen loopen uit*.

UITLUIEN, voor *uitluiden*: dit werd eigendlijk van de klokken geseft, door welkers geluid sommige dingen werden verboden: soo werd een jaarmarkt *uitgeluid*, tot een teeken voor ieder, dat de selve gecindigd is: *iemand uitluien*.

uitluien, iemand op die selve wijs de stad ontfeggen, en uitbannen: in teegenstelling van *inluien*, indaagen: *uitluien* beteekend ook oneigendlijk iemand schelden, en oover haalen: *ik heb hem uitgeluid, dat de bonden geen brood van temsullen willen eten*: te scheep werd het genoomen voor uithijffen, dewijl sij als aan een klokcreep in het hijffen schijnen te trekken.

UITREEDEN, *sie, reeden.*

UITRUSTEN, beteekend twee dingen, eerst door *rusten* sig verfrissen: waar van, *ik moet wat uitrusten*: ten andere beteekend het klaarmaaken, gelijk in *toerusten* te sien is: waar van, *toerusting*: *daar werd groote toerusting gemaakt*, groote toestel, enf. *een vloot uitrusten*: *instruere classen*: *bootsvolk uitrusten*: *ik sal hem uitrusten*: dat is, van alles versien, dat hij op de reis van nooden heeft.

UITSETTEN, komt van *uit*, en *setten*: dat is, *buiten setten*: soo seid men, *iemand uitsetten*: *iemand aan land setten*: *schipper set mij eens uit! wie wil hier uitgeset werden?* *uitsetten* beteekend oneigendlijk doen vertrekken: *ik sal u uw uit den huis, uit de stad setten*: in eerlijker sin werd het genoomen voor ten huwelijk besteeden, of het gevolg van dien: *hij heeft sijn dogter uitgeset*: waar van, *uitsetting*, huwelijks goed, of *uitrusting*: *penningen uitsetten*, dat is, op renten *setten*: *ik heb mijn penningen teegen soo, of soo veel uitgeset*: *uitsetten* beteekend eigendlijk uitdijen, gelijk men seid, *dat is een geset, of lywig man*, enf. *voortsetten*, *wegsetten*, bij naader geleegendheid.

UITSTOOTEN, *wegstooten*, *sie, stooten.*

UITVAAREN beteekend in het gemeen, dog oneigendlijk *invehi in aliquem*: *hij voer geweldig teegen hem uit*, *sie, vaaren.*

UITWERPEN, *sie, werpen.*

VLAAG beteekend een bui, waar van op sijn plaats te sien is: *bij vlaagen*, bij buien: *een soomervlaag*, een bui, die haast oover gaat: het is een Dorts spreekwoord: *Heer! hoe wonderlijk wallen de soomervlaagen!* het welk de woorden waaren van een man, die in het waater geleege had, teegen

teegen zijn vrouw, willende haar wijs maaken, dat zijn kleeren door een *foomervlaag* soo nat geworden waaren, daar het seker was, dat het dien dag het schoonste weer was geweest, dat men van den Heemel had moogen wenssen: het woord *vlaagen* beteekend ook door gelijkenis, de wee' en pijn, die baarende vrouwen overvallen: *sij kreeg vlag op vlag: die vlaagen sullen niet over gaan.* enf.

V L A G, het bekende sieraad booven op de masten der scheepen. Haar gebruik is groot, gelijk W. p. 269. aanwijst, om daar door aan de scheepen, die in de vloot zijn, dit, of dat teeken te geeven: van dit woord *vlag* komt, *de vlag voeren*, het welk beteekend de opperste zijn, gelijk ook, *de grootste vlag voeren*: oneigendlijk werd daar door te kennen geeven, dat iemand het meeste swerft, en het hoogste woord voerd: *hij voerde geweldig de vlag: hij liet de vlag geweldig waajen: de bloedvlag laten waajen*, een teeken geeven om te slaan: dit geschied in den strijd der mannen: maar het is wat anders, als het van het vrouwvolk geschied: *veel vlaggen luttel booters*, dit beeld *Roemer Visser uit*, met een schip daar veel *vlaggen* van waajen, als of het wilde te kennen geeven, dat schippers, die de meeste pronk ontrent haar scheepen gebruiken, het alderlegst schaffen: en soo trekt hij daar deese gelijkenis uit, dat de meeste blaffers de regte bijters niet en zijn: maar dat luiden, die stil haar dingen doen, meer te agten zijn, als swetfers, en opnijers: andere wederom duiden het woord *vlag* op *vlaggewaater*, dat eigendlijk stokviswaater is: naademaal der in een lok veel *booters* schijnt te zijn, als het vol is: maar aan de belletjes, en blaasjes, kunnen sij wel sien, dat'er veel *waater* onder de *booter* is: en dan souden sij (op Oostindiesvaarders) gewoon zijn te seggen: *veel vlaggen luttel booters: dat pronkt, als een vlag op een vullis schuit* (te weeten pronkt) het welk een manier van spreken is, als men met iemand wil spotten, die foodaanig gekleed is, dat het een naa het ander niet en gelijkt: *vlaggedoek*, het doek, of de gaas, en andere stoffen: selfs ook sijde, daar

de *vlaggen* van gemaakt werden : *vlagbek* , het *bek* , of traaliewerk , daar kleine foorten van *vlaggen* , of vleugeltjes , aan vast zijn : een *vlaggeman* , een bevelhebber , die in een vloot (bij uitneemendheid) een *vlag* voerd : een *vlaggespil* : een *vlaggestok* , de *stok* , of de *spil* van de *vlag* , enf.

V L A K , beteekend twee dingen , ten eerste , als men seid , dat is een leelijke *vlak* in een mooi kleed : het welk oneigendlijk beteekend , dat is een leelijke daad van een fraai man : en hier van *vlakken* , dat is , *vlakken krijgen* : dat sal *vlakken* , of ook *vlakken inbrengen* : *gij sult dat vlakken* : *vlak niet ! vlak niet ! vlakpapier* , enf. ten tweede beteekend *vlak* , effen , regt : gelijk blijkt uit de volgende staaltjes : *het vlakke veld* , *vlak uitleggen* : *vlak voor 't laaken* : *vlak voor de wind* : *leg het vlak neer* : *vlak leggen* : oneigendlijk , maar beeter gesweegen : ik laat het aan u l. oordeel : *vlakwaater* , een *vlakke see* : een *vlakke* , enf.

V L E E T , is een soort van rog , die seer groot en grof is : en so werden sommige vrouwlui door haastigheid genaamd *jouw vleet* ! als niet veel deugende : een *vleet* beteekend ook een net , dat in see drijft om haaring te vangen : *het deugd niet een vleet* , dat is , gants niet , enf.

V L E U G E L , is een gedeelte van een voogel , anders ge segt een wiek : en daarom werden ook de *huisvleugels* *vleugels* genaamd , om dat het eigendlijk *vleugels* van voogels (en in het besonder van gansen) zijn : de *vleugelspil* , dat is , de *spil* daar aan de *vleugel* omdraaid , sie , *spil* . Te scheep werd een klein vlaggetje (dog gespleeten aan het end) een *vleugel* genaamd , *iemand de vleugelen korten* : *iemand het hollen beneemen* : *iemands magt besnoejen* : van *vleugel* komt *vleugelen* . *iemand vleugelen aansetten* : maar oneigendlijk *iemand de armen vast* , of op den rug binden : *sij waaren soo gevleugeld* .

V L I E B O O T , een *boot* , of galjoot , misschien eertijds bij de Vlielanders gevonden , of in gebruik gebragt , sie , *boot* .

V L I E G E N , genaamd *Volare* : een *Voogel vliegt* : *hij vloog*

vloog weg: hij wil vliegen, eer hij vleugels heeft: dat is on-eigendlijk, hij wil meester weeten, eer hij knecht is: en al-foo op het manne kakhuis gaan (*konos sit auribus*) en door de stil, of bril, vallen: van *vliegen* komt bij uitneemend-heid een *vlieg*: *musica*: en daar van (om van geen andere te spreken) een *biervlieg*: waar door verstaan werd een bierbuik, die altijd op de bierbank sit: een *vlieger*, een kinder speeltuig van papier gemaakt, dat sij in de lugt laten *vliegen*: *iets vliegen laten*, iets niet ophouden, *de schoot laten vliegen*: maar wat is dat te seggen, *bij lie'er een vliegen?* 't is een bootsgefels praatje, en dat eerlijke ooren ont-ftigten fou': doe het vrij, maar dat het niemand, en hoord: *adfert deprensâ pudorem*.

VLIET, komt van *vlieten*, dat is, vloejen, en foo is een vliet niet anders als een vloejend of stroomend waater: en hier van tot Leiden *de vliet*, als koomende door Deils- haaven, en Delf, *vlieten*, en stroomen, door Leiden.

VLOED, stroom, en in het besonder wassend waater: *wij quaamen met de vloed binnen*: daar sijn drie voornaame *vloeden* bekend onder de gemeene man als de *sundvloed*, waar door de weereld verging: *de alderheilige vloed*: waar door *op alderheiligen dag*, door een hooge *vloed* ongemee- ne schaade in de jaare . . . wierd veroorsaakt, en de *spring- vloed*, waar van in het woord *springen*, enl. en daar van, *de voorvloed*, *de eerste vloed*: *oovervloed*, *copia*: *oovervlo- dig*: *copiosus*, van *vloed*, behoord te koomen *vloeden*: maar (gelijk wij elders getoond hebben) de D werd feel veel in het Neerduits veranderd in J: en derhalven seid men *vloe- jen*: *het waater vloed*, dat is, wast, loopt op: maar al weeder om tot het vrouwvolk: *vloejen* beteekend bij haar een maandelijke fwakheid: dog die strekt tot haar gefond- heid, enl.

VLOOT, werd genoomen voor een seeker geral scheepen, die te gelijk ergens naa toe willen: en dit en kan niet gefegt werden, als van scheepen, die kunnen *vlooten*, dat is, drijven: foo seid men dan, een *vloot uitrusten*: *de vloet is uitgelopen*: *de vloot is binnen*: *de vloot is geslaagen*, enl.
een

een *vloot*, en *vlootje* beteekend ook een vlak tobbetje, dat onder de vaaten gelegd werd, om het geen uit de kraanen lekt, daar te laten *vlooten*: de selve naam hebben die van de viswijven, daar sij tot Amsterdam haar bot voornaamendlijk op ten toon leggen, en wat wonder? dewijl sij op de selve wijs gemaakt sijn: een *vloot* noemen ook de buislui de dobber, die aan een haaringnet gehangen werd om te *vlooten* de netten, dat sij niet en finken: en dewijl daar veel toe van nooden sijn, soo werd dit woord ook in het veeltal gebruikt: *vlooten* een tijdwoord beteekend *vlot sijn*, drijfzig sijn: *de scheepen kunnen hier niet vlooten*: *vlooten* werd ook oneigendlijk genoomen als men seid, *dat sal niet willen vlooten*: dat sal niet willen gelukken: dat sal niet door den beugel willen.

V L O T, een verfaaming van balken, dat de Latijnisten *ratis* noemen, welk woord ook bij haar digters voor een geheel schip genoomen werd: de Amsterdammers gebruiken dit woord in een bepaalde beteekenis voordat *vlot*, dat aan de rievieris mark leit, waar langs de viswijven gemakke-lijk aan haar vischuitjes kunnen koomen: van *vlot* komt het vaarttuig, een *vlotshuit* genaamd, het welk laag bij het waater leit, en alsoo de gelijkenis van een *vlot* heeft: een *vlotshuitevoerder* een man, die soo een *vlotshuit* voerd, of sig daar meede geneerd: *vloten*, *vlot sijn*: waar van *vlot-gras*, dat is foodaanig *gras*, dat met de vloed rijft, en met de eb daald: het welk voornaamendlijk ontrent Wieringen te vinden is, en dit gedroogd sijnde, werd het wier genaamd, waar van op sijn plaats breeder sal gesproken werden.

V O E R, komt of van *voeren*, als, *dit is bootsgefels voer*, sijn eige koopmanschap meede brengen: en daar van, *dat is geen gemeene mans voer*: het welk (oneigendlijk genoomen) seggen wil, dat is geen gemeene lui haar kost, dat is alte duur voor de gemeene man: een *voer* beteekend ook, als het komt van *voeden*, en te saamen getrokken is van *voeder*, een groot vat wijns, het welk ook een *voedervat* genaamd werd: een *voerhoois*, een seekere maat van hooi,

het welk bequaam is om een getal beesten te *voeden*: endeljk *voer* beteekend dat geen, dat de beesten, als paarden, koejen, enf. te eeten gegeeuen werd: *pabulum* noemen het de Latijnisten: en *voedsel*, het geen de mens tot verfaadiging verstreken mag: *Hoodfin Velsen*: act. 2. sc. 3. *voerd Harmen van Waerden in*, teegen *Graaf Floris*, spreken aldus.

Uw hooge sprongen sijn heer meester nu gedaan,

Gij sult van nu voortaan der voeren niet meer drijven.

al waar het woord *voeren* (mijns oordeels) beteekend, *parten*, *fratsen*: soo dat hij seggen wil, gij sult tulke dingen naadeefe niet meer doen, en dan neem ik *drijven* voor *bedrijven*: *tanquam simplex pro composito*: van *voeren* komt *voerman*, een *man*, die de waaren op sijn waagen, of kar, *voert*, *voeren* het tijdwoord beteekend iets op een kar, of met een schip brengen ter bestemder plaats: maar *voeren* voort te eeten geeuen, daar van komt: *het is beeter menssen te voeren als varkens*: gelijk meiden, die als sij de kinderen iets voort kaauwen, haar selven alderbest seegenen: oneigendlijk, daar is meer voordeel aan vast: want draf te eeten lust niemand, ik laat staan, die beeter kan: *voeren* daarenbooven beteekend *voeren* vullen op sijn kleermaakers: soo seggen sij, *waar mee' sal dat kleet, jak*, enf. *gevoerd werden*: als ook *voering*, *die voering is goed*: *die voering deugd niet*: voorts *invoeren*, *toevoeren*, enf.

VOET, een bekend gedeelte van ons lighaam: en waar van veelderhande beteekenissen, en spreekwijssen afkoomen: maar om iets te seggen van sijn eigeselfs, soo let op de volgende: *dat staat op sijn voeten*, dat is, soo als het behoort: *iemand voeten maaken*, iemand met geweld doet vertrekken: *gaa weg! of ik sal uw voeten maaken!* een *voetval doen*, een knielap haalen, op sijn knieen vallen, en om vergiffenis bidden: *iemand een voet geeuen*, iemand iets inwilligen, iemand aanleiding ergens toe geeuen: *iemand de voet ligten*: dat is, iemand sijn ampt, eer, en aansien beneemen, en op sijn scheeps; iemand buiten boord smijten: *iemand de voet dwars setten*, *iemand een voetje setten*
teegen

teegen iemand dwars drijven, en hem soo veel hinderlijk sijn, als mogelijk is: *houd die voet, en gij sult wel leeren lansen!* oneigendlijk is dit een bespottling, als of men seggen wilde: *edo dum bone vir, curasti probe!* het sal soo wel gaan! gij sult'er soo wel koomen! maar het sal wat laat weeten: voorts een *voet* beteekend een seekere maat van grootte, waar van een *voetmaat*: van *voet* sijn nog meer woorden afkomstig, als *voetboejen*, *voetboog*, *voetangel*, *voetganger*, *voetknecht*, *voetpad*, *voetsool*, enz. maar dit spaaren wij tot beeter geleegendheid.

V O L S T A A N, is een seemans woord, waar mee' hij te kennen geeft niet te swigten, nog niet te kreuken: anders gesegt rond staan, het welk oneigendlijk beteekend, men moet geen struif bederven om een ei: *laat het dan volstaan!*

V O O R B A A R I G, zie, *baar*.

Vooreb., zie, *ab*.

V o o r g a n g e r, is een die een ander voor gaat, en in het besonder in alle eer; en deugd: want *gangen* seiden de ouden voor *gaan*, waar van het woord *gang*: en nog heedendaags het Noordhollands seggen, *sij sijn gegangen*, dat is, *gegaan*, te sloop beteekend de *voorganger*, het voorste end van een touw, of kabel, om dat het als *vooruit gaat*, ten opsigte van het geen volgd, enz.

V O O R H A A L, beteekend eerst *uitbaalen*: waar van in de *voorhaal sijn*, dat is, in de voorbaat sijn, zie, *baalen*.

V o o r k a s t e e l werd geteld teegen *agter kasteel*, en beteekend de voorste sterkte van een schip, dat is de bak, gelijk het agterste de kajuit: dewelke sij op het schip als *kasteelen* verstreken: een *kasteel* nu te seggen, dat het afkomstig is van het Latijns woord *Castellum*, dat weet immers ieder wel, als ook dat dit *diminutivum* afkomstig is van *castra*, een legerplaats: dog wij oordeelen (naa het seggen van de regtsgeleerde) *abundans cautio non nocet*: en ten minsten baat het niet, het en schaad ook niet.

Voor kneegje, de *knecht* van de fokkemast, zie, *knecht*.

V o o r o n d e r, een verblijf plaats *ander de voorplegt*, waar van, *kruip in het vooronder!*

Voorscheen klimmen, dat is, met handen, en *scheenen* sonder weevelingen teegen de mast op klimmen, sie, *scheen*.

Voorschip, het *voorste* gedeelte van een *schip*, enf.

Voorseil, of *fak*: om dat de fokkemast de voorste is, sie, *seil*. *Voorstaarribben*, sie, *staarribben*.

Voorsteeven, de *steeven* van het voorschip, in teegenstelling van de *agtersteeven*.

Voorvloed, sie, *vloed*.

VORST, werd hier niet genoomen voor een opperste, waar van *Vorstendom*: nog voor de *Vorsten*, dat sijn pannen die op de nok van een dak leggen: maar voor een *vriescende* lugt, waar door de waateren toestremmen: waarom *Kilianus* ook meend, dat *Vorst* (per *Metathesis*, door verletting der letteren) geslegt werd voor *Vrost*, want sommige seggen niet *bevrooren*: maar *bevroosen*: dog het sij wat het wil, de *Vorst* toond al te mets niet dan al te veel, dat hij een *Vorst*, jaa een *streng* *Vorst* is: voornaamendlijk, als hij *aanboud*: daar en teegen als hij afaat van sijn strengigheid, dan seid men, *de Vorst heeft gedaan*: *de Vorst heeft een gat*: van welke laatste manier van spreken sie het woord *gat*, enf.

V R A G T, heeft verscheide beteekenis, en voor eerst beteekend het een last, die in een *schip*, of op een *waagen* werd gelaaden: soo seid men, *dat is een goed vragje*: *goede vrag bedingen*, of *maaken*: van een *vaartuig* is ontleend het volgende: *gaa uit mijn schuit, je bederft mijn vragt*: het welk oneigendlijk beteekend, ik wil met nuw niet te doen hebben: *vragt* beteekend ook het loon, dat men voor de *vragt*, en het gerief van vaaren, of rijen, betaald: *schuit vragt* noemen de Latijnisten *naulum*: *waagen vragt*, met een gemeender woord *veetura*: *wat scheeld het mij, het kost mij maar de waagen vragt, of huur!* het welk oneigendlijk beteekend: *wat scheeld het mij, ik heb'er niet veel bij te gelden!* haalje hart op! *vragt verwaaren*: *vragt verrijden*: een *vragt schip*, een *vragt waagen*: van *vragt* komt *bevrachten*, dat is *vragt* inlaaden: *wie sal dat schip bevrachten*.

V R I E S E N, waar van dit woord sijn oorspronk heeft,

is seer duister : en derhalven kan ik de giffing van *Kilianus* heel wel inschikken , dat *vriesen* soude een te samen getrokken woord sijn van *ver* en *ijs* , (of soo sommige spreken) *ies* , dat sou' dan sijn *in ijs veranderen* : gelijk waarlijk niet alleen waater , maar ook *bier* , *wijn* , *olie* , enf. *in ijs veranderd werd* : sie de vojagien naa het noorden.

VRIJBUITEN , rooven , op *vrijenbuit* uitgaan , en daar van een *vrijbuit* , sie , *buit*.

VRIJFHOUT , dit woord komt van *hout* , en *vrijven* : als sijnde een *hout* , dat een vaartuig voor het *vrijven* , en schuuren teegen andere vaartuigen bevrijd : deese gebruiken de meeste binnelandsvaarders : een *vrijpaal* beteekend bij de huislui een *paal* , die men set in de wei' , op dat de beesten daar teegen sig souden *vrijven* , enf. een *vrijver* , daar men meede kisten , en kassen *vrijft*.

VROEGKOST . of bij verkorting *vroekost* , den ontbijt , te sloop is dit een gewoonte , dat'er *grutte* geschaft werd , sie , *grutte*.

VUIL , beteekend in het gemeen bestooven , beslikt , begroeid : en daarom werden de sloopen gesegt *vuil te sijn* , als sij onder waater seer *vervuild* en begroeid sijn : soo ook *vuilen* , of *plaatfen* , en gronden , die *vuil* en steenagtig sijn : sie , de *Bruin in Embl. p. 21*.

VUILENBRAS , of weekbak , het welk is de tobben , of de kuip , daar de varsebaalie het soute vlees , of soute vis , enf. in vervarft : en wat wonder dat soo kuip vuil werd ? dit woord werd ook tot kinderen oovergebracht , die ongemeen morsig sijn : soo seid men , *jouw vuilen bras* !

VULLINGEN komt van vullen , de beschrijving van dit woord op sijn sloopstimmermans geeft in het breede *W. p. 55* . en de afbeeldsel *N. 6* . dat de nieuwsgierige genoeg sij tot naartigting.

VUUR , anders genaamd *vier* : *konstaapel geef vuur* , schiet : waar van , *vuur aanleggen* : *een vuur stoken* : het welk oneigendlijk beteekend *twist* , en tweedragt rokkenen : *bij stookt het vuur van oneenigheid* : *vuur* beteekend ook moed , wakkerheid : *daar is vuur in* : waar van *vuurig* ,

moedig, kittig : hoe wel *vuur* en voornaamendlijk *koud vuur*, en *vuurigheid* : ongemakken sijn des lighaams : van *vuur* komt *vuuren*, en heeft verscheide beteekenissen: voor eerst *vuuren* beteekend stookten : *wanneer sulje beginne te vuuren?* een huisselijke manier van spreekten, als het naa de winter gaat: *vuuren* beteekend ook een teeken met *vuur* geeven : gelijk tot dien einde *vuur baaken*, en *vuur boeten*, werden ontsteeken: en voornaamendlijk *vuurd men* in nood, om hulp daar door te verfoeken, *vuuren* beteekend ook, *vreugde vuuren ontsteeken*, het welk geschied oover cenige ooverwinning, of vrede, die verkreegen is, de gemeene man noemd het victorie branden : *vuuren* werd ook de see toegeschreeven : *de see die vuurd*: sie struis in sijn Vojagie p. . . van *vuur* komt verders een *vuurslot* : waar van, *het is soo siks, als een vuurslot* : dat is oneigendlijk, het is soo kant als een dobbelsteen, *een vuurkleed*, kleeden, die men gebruikt, om brand te verhoeden : als seilen, en die nat gemaakt, soo ook offchuiden, enf.

WAADEN, komt van *waade*, of nu gesegt een *wed.* en daar van *de watten*, *loca vadosa*, want dat sal mij ligtelijk toegeltaan werden, dat de Hoogduitse een T voor onse Dgebruiken : immers als haar bekend is, dat de saak met de woorden oover een komt gelijk wij weeten, dat deese *watten* droogtens sijn, van Holland sig noordwaarts aan uitstreckende : waar van, *een watonvoojer*; die de smakken oover de *watten* in veiligheid geleid. af komstig van het Latijns woord *vadare* : het welk niemand vreemd kan denken, dit weet, dat de V bij haar de kragt heeft van onse W: als *vinum*, *Wijn*: *vallum* een *wal*, enf. *waaden* : dan is door het waater lobberen, enf.

WAAG, komt van *waagen*, het welk mij dunkt (onder verbeetering het selve met *wegen*: gelijk de A en E dikwils onder malkander vermengd werden : *peerden paarden* : *swerden swaarden* : soo is dan een *waag* de plaats, daar gewoogen werd : gelijk tot gerief van ieder sulke gebouwen in de steeden enf. sijn opgeregt, waar van een *waagdraager*, een arbeider aan de *waag* : en werd tot Amsterdam onderscheiden

scheiden van een vrij man aan de waag: *waaggeld, geld*, dat men voor het gerief van het *weegen* geeven moet, de *waag*, een *waagschaal*, de *schaal*, daar men meêde *weegt*: *iets in de waagschaal setten*: beteekend oneigendlijk, iets in gevaar stellen: *die luiden stellen haar goederen in de waagschaal*: een *waaghals*, een roekeloos mens, die sijn leeven niet en agt, maar het selve buiten nood in gevaar steld: hoe seid *Lucretia* van haar man *Collatinus*, bij *Ovid. in fastis?*

Sedenim temerarius ille?

Est meus, & stricto quolibet ense ruit.

waagen (gelijk uit de voorgaande woorden) blijkt beteekend somtijds in de *waagschaal setten*: waar van, *die waagd die wind*: *het moct gewaagd sijn*: *waagje niet, soo hebje niet*: voorts beteekend *waagen* in roeren sijn, *de geheele stad waagde daar van*: of misschien, *de geheele stad gewaagde daar van*, dat is, had daar haar mond vol van: want *gewaagen* beteekend praatén: soo seid men, *ik heb daar van hooren gewaagen*, verhaalen, vertellen: waar van, *gewag maaken*: *mentionem facere*.

WAAGER, sie, *balk*, en daar in *balkwaager*: sie *W. p. 55. N. 5. en 6.* van *waager* komt *waageren*, de *waagers* met naagels vasthegten, enf.

WAAJEN, beteekend het beweegen van de lugt: *ik agt het soo veel als de wind, die daar waaid!* dat is, niet met al: *waajen met alle winden*: beteekend oneigendlijk, de huik naa de wind hangen, saalie vouwen, en voor al ongelstaadig sijn: *het is mij door het hoofd gewaaid*: dat is, het is mij schoon vergeeten: van *waajen* komt een *waajer*, een juffers gereedschap, om daar door bij warm weer eenige koelte door het beweegen van de lugt te verwekken. Voorts *aanwaajen*, waar van op sijn plaats te sien is: *het sal uww soo niet aanwaajen*: *afwaajen*, *hij liet de vlag agter afwaajen*, *omwaajen*, *omverwaajen*: *opwaajen*, *de wind die wil niet helder opwaajen*: *verwaajen*, *van sijn plaats waajen*: *daar verwaaid niet een blad*: dat is, het is gants dood stil, *verwaaid door de wind bedorven*: en onstuimig: *het is verwaaid weer*, sie, *onweer*: *de kaars verwaaid*: dat is, het

kaarsmeer smelt te eer, door dien de wind de vlam teegen het smeer te lijwaarts aanlaat: *uitwaajen*, *laat le vlag uitwaajen*, dat is, *laat de vlag* niet ten deele, maar geheel en al, sonder vouwen *uitwaajen*.

W A A K E N, beteekend in het gemeen de wagt houden: en in het besonder des nagts: *wie sal van deese nagt waaken? wie heeft bij de sieken gewaakt?* waar van, een *waaker*, een *waakster*: een *waaker* beteekend ook te sloop een end lond, dat tot gerief van de maats nagt en dag brand. *Waaken* beteekend ook *fordraagen*, en dat blijkt als men seid, *een waakend oog houden*: *waaken* beteekend ook iets te kennen geeven: als *een waakende boei*, dat is, een *boei*, die aanwijst, waar het anker leit, sie, *boei*.

W A A L E N, beteekend wellen, sig verspreiden: en dit werd eigendlijk het waater toegeschreeven: waarom een *Waal*, en *wel*, een draaikuil kan genaamd werden: te Amsterdamm noemd men *de Waal*, een plaats rondom met paalen afgeschooten, daar de groote sloopen voor storm, en ijsgang, veilig leggen: waar van een *Waalredder*, een man, die *de Waal red*, dat is, op ruimd, en klaar houd: weshalven het genoeg blijkt, dat men verkeerdelijk somtijds dit woord hoord veranderen in een *Waalridder*: ten waar men het spotsgewijs wilde gebruiken, gelijk het woord *Ridder* in andere geleegendheeden wel gebruikt werd: *het is een bedroefde Ridder*, enf. van kleine sloopen werd het genoemd *de jagthaaven*: als voor de speeljagjes alleen gemaakt: van *Waaen* komt het dat men seid, *het tij Waald*, *het tij kenterd*, en veranderd: in het gemeen beteekend *Waaen* ongestaaidig sijn, *de naald van het kompas Waald*: dat is, de naald draaid heen en weer: sijn houd geen streek: sie het woord *kompas*: dit *Waaen* schrijft ook *Hoofd* in de voorreden van sijn *Enbl.* het gemoed toe, als hij seid, *door 't Waaen van sijn moed*, enf. soo werd dit woord *Waaen* ook de menssen toegeschreeven, als sijn het warren soeken, en zelfs niet en weeten, wat sijn willen: *waar van hoe legje soo en Waald? waar toefal dat Waaen beduiet?*

W A A M E N, beteekend de modder op doen wellen, het welk

welk als het door de stroom, of het tij geschied, dan seiden men, *het tij waamd*.

W A A R I N G E N, komt van *waaren, bewaaren*: en soo sijn die niet anders als planken, die iets afschutten, en voor ongemakken behoeden, en hier van *legwaaringen*, enz.

W A A T E R, een bekende hoofdstof, waar uit de see en rievieren bestaan: en naademaal dit woord sig verre uitgebreid, soo sullen wij eerst sijn eige beteekenissen, en daar naa de oneigendlijke oplossen: *waater* werd voor eerst verdeeld in *soet*, en *brak*, of *soutwaater*: *soetwaater* is, dat of uit den Heemel neederdaald, dat anders *reegenwaater* genaamd werd, of uit de rievieren, en putten geschept, of gepompt werd: *soutwaater*, is, dat uit de see is, *brakwaater*, dat met *soet*, en *soutwaater* vermengd is: voorts werd het *waater* gesegt *staande*, of *stroomend*, dat is *vloejend*: *staande waaters*, dat sijn poelen *aquæ stagnantes*: *stroomendwaater*, dat geduurig in beweging is: dog hoe dieper gronden, hoe minder dat de stroom gemerkt werd: waar van, *stille waaters hebben diepe gronden*: het welk oneigendlijk beteekend, luiden die stilswijgen, die weeten meer, als die geen die, veel praats hebben: en in quaaer sin: sijn sien of sijn geen vijf tellen konden, en sijn hebbender *wel tien in de mouw*: sijn hebbense (seggen sommige) agter haar ooren: daarenbooven werd *holwaater*, en *segt*, en *vlakwaater* teegen malkander gesteld: het eerste is, als de see, of *waateren* door de wind ontsteld sijn: het andere, *cum placidum ventis stat mare*, gelijk *Virg. in Eclog.* seid, als het dood stil weer is: *vallendwaater*, *wassendwaater*, werden ook teegen den anderen gesteld, het een is als het van eb, het ander, als het van vloed is, of komt: soo ook, *hoogwaater*, *laagwaater*: *hoog* en *laag* naa tijds geleegendheid: egter *het is hoogwaater*, beteekend oneigendlijk, mijn blaas is ooverlaaden: ik ben genoodsaakt te *waateren*: daar is ook onderscheid tusschen *binne en buitewaater*: *binnewaater* is, dat *binnens dijks*, *buitewaater*, dat *bustens dyk is*: *beslootewaater*, of *toewaater*, en *oopenwaater*: *beslootewaater* is, als het *waater toegevrooren* is, *oopenwaater*, als het niet bevrooren,

vrooren, maar ontdooid is: *het is nu weeder oopenwaater*: van *Waater* koomen deese spreekwijzen, *wat waater in sijn Wyndoen*: en beteekend wat toegeeven: seil minderen, (wigten): *in sulke Waaters vangt men sulke wiffen*: dat is, men krijgt loon naa werken: *veel Waaters vuilmaaken*: groot boohaamaaken: *hij is verdronken eer hij Waater kende*: dat is oneigendlijk, hij is geknapt, hij heeft seer los te werk gegaan: hij heeft sig vergreepen: *Gods Waater laten gaan oover Gods Akker*: fuis laten wentelen: fioolen laten sorgen: sig nergens meede bekommeren: *booven Waater sijn*, geen vrées hebben voor schaade: *wel te Waater willen*, *wel onder Waater willen*: gaarn met sijn neus in het nat sijn: natgierig sijn. *Waater scheppen*: oneigendlijk soo scharp bij de wind seilen, dat het *Waater* te lijwaart in het vaartuig loopt: soo seid men, *wij schepten Waater*: *veel Waater laten vallen*: het welk die scheepen gebeurd, die voor breeder sijn als agter: *veel Waaters trekken*: diepgelaaden sijn: en diepgaan: *tussen waater en wind*, tussen Heemel en aarde, oneigendlijk waifelen, geen sijde kiefen: *de slag van 't Waater*, dat is, het geweld, dat het *Waater* baard, als het ergens teegen aanslaat: *doorwaateren*, het *Waater* indrinken, *dat goed is doorwaaterd*: *inwaateren*, *verwaateren* het selve: *uitwaateren*, sijn *waater* loofen, waar van een *uitwaatering*, een *Waaterloofing*, enf. de saamengeftelde woorden van *Waater* sijn een *waatering*, anders gelegd *Weetering*, een gemeene boefcm van polders. *Waater* beteekend oneigendlijk pis: *sijn waatermaaken*: *sijn Waater loofen*: *het Waater besien*: sijn *Waater ophouden*: en hier van een *Waaterbordje*, een *Waatersteen*: een *waaterpot*: *ik moet waateren*: *Waater*, *waaterfugt*: *hij heeft het waater*: *hij is waaterfugtig*: endelijk *waater* beteekend sterken drank, enf. *lekkerwaater*: *sterkwaater*, *waater* dat inbijtende is: en ten dien opfigte *sterk*, enf.

Waaterbord, of halsmalt, W. p. 56. N. 14. *Waatergang*, of lijf hout, of legwaaringen. *Waaterbond*, een *bond* die geleerd is te *waater* te gaan: en hier van, een *goede Waaterbond* *fet geen modderige sloot aan*: oneigendlijk, men moet soo naauw niet schouwen: *mé moet geen ongemak ontien*.

Waater-

Waaterkant, de kant van het waater, wij wonen aan de waaterkant, dat is, aan de see, of rievier.

Waaterloop, de loop van het waater: soo ook een waaterloofing, waar langs het waater geloofd werd.

Waaterlanders, die in *VVaaterland* wonen: waar van, de *Waaterlanders* quaaamen op den dijk: dat is oneigendlijk, de traanen quaaamen in de oogen: want sij sijn niet gewoon op den dijk te koomen, of het moet al groote nood doen: gelijk ook die schreien, sig inbeelden in groote nood te sijn.

Waatermoolen, een moolen, die het waater uit de polders uitmaald: sie hier op de *Sinnepop* van *Roemer Visser*: in het eerste *Schok*, de 40. hoe wel een *Waatermoolen* ook in *priaepis* beteekend *naturam muliebrem*. *Waaterpas*, gelijks het waater: waar van, *waaterpas* schieten. *Waaterschip*, beteekend eigendlijk een schip, dat waater haald: dog deese sijn tot *Amsterdam* tweederlei, te weeten, de eene, die om *soutwaater* vaaren, voor de *soutkeeten*, en de andere om *varswaater* voor de *brouwers*, welk laatste ook een *Waaterschuit* genaamd werd: voort een *Waaterschip* beteekend ook een schip met een beun, en bij uitneemendheid die geene, die de *Amsterdammers* de varste soop' verschaffen: en hier van daan: *het is Waaterscheeps goedje: het sijn Waaterscheeps botjes*. *Waaterschust*, sie, *Waaterschip*. *Waaterseil*, een seil, dat dienstig is voor een schip bij stilweer, en voor stroom, om te spoediger voort te geraaken: een *waatersteen*, of *gootsteen*.

WAIFELEN, laveeren, faalievouwen: gelijk *Hoofd* seid in sijn *Neederlandsche Historie* pag. 183. *elk verstond dat waifelen wel: elk verstond wel, dat het geveinsdheid was, en s.*

WAK, of *swak*, *swakte*, of *swakke stee*, of plaats in het ijs: de *Amsterdammers* seggen een *wrak*, waar van op sijn plaats *breeder: wak* beteekend ook vogtig: *het is wak* meer: te weeten, dat het ijs *wak* maakt.

WAKKER, werd gesteld teegen slaaperig: en soo seid men, *ik ben wakker: iemand ontsagt wakker maaken: oneigendlijk, iemand sijn schaade, of smart, doen gevoelen: wakker* werd ook gesteld teegen lui, en loom: *het is een wakkere vent: het is een wakkere vrouw: wakker* is ook een woordje om ie-

mand aan te moedigen: *wakker als man! saa! wakker! lustig!*
wakkeren beteekend aanwaffen, vermeerderen: *de wind,*
die wakkerd: de neeringen die wakkeren. Utinam!

W A L, sonder twijfel afkomstig van het Latijnse woord
vallum: de reeden hebben wij voor heen getoond in waaden:
 en soo is een *wal*, een bolwerk, of schans van een vesting:
 of een dijk, die teegen het waater leit: hier neemen wij het
 voor het laatste: *van de wal affleeken*, wegvaaren:
van de wal in de sloot: oneigendlijk oover het paard helpen,
 quaden raad geeven: *gij sijt van de wal*: gij sijt van uuw stuk af:
het raakt kant, nog wal, het sluit niet: ten raakt niet:
bij de wal langs: oneigendlijk tuffen de droppele deur:
 en hier van, *bij de wal langs*, soo vaart men seker:
medio tutissimus ibis, houje wat laag, soo werdje niet geschooten:
aan de wal blijven: aan land blijven: niet tee gaan:
 van *wal* komt en *hoager wal*, en *laager wal*: *aan hooger wal*
fijn, gelukkig: *aan leeger wal fijn*, ongelukkig fijn: *iets in de wal*
schurven: een stok in 't wiel steeken, iets verhinderen:
 van *wal* komt *burgwal*: dat ook *wal* genaamd werd, is eigendlijk
 een *wal* van een *burg*, of slot, en ruimer genoomen van een stad:
 waar van een *Burger*, een man, die in een bemuurde plaats woond,
 en voor al van steeden: en soo een *Burge*, of *Burgermeester*:
 die oover een *Burg*, en haar *Burgers*, of inwoonders te seggen,
 en te gebieden heeft: het *Burgerrecht*, het recht om in een stad te woonen,
 en voor een *Burger* erkend te werden: *bij is daar al Burger*:
 dat is, hij is daar al bekend, hij is daar als kind in huis:
 de gewoonte heeft gemaakt, dat men onderscheid vind, tusschen
 een *Burger*, en een *Poorter*, en een *Burgers kind*, en *Poorters kind*:
 een *Burget* werd gerekend, die het *Burgerrecht* heeft van weegen
 zijn geboorte, een *Poorter*, die het *Burgerrecht*, of liever
Poortersrecht, gekogt heeft, die nu van een *Burger* gebooren werd,
 is dan een *Burgers kind*: maar die van een *Poorter* gebooren werd,
 is een *poorters kind*: dog die van een *Poorters kind* gebooren werd
 krijgt de naam van *Burger*, volgens de gewoonte (soo ik meen) van Amsterdam.

W A L V I S, een bekende *vis*, die sig ontrent Groen-
 W A L V I S,

land, enf. onthoud, *Juvenalis Satyrá* 10. noemd hem *balena Britannica*, is een seer lomp, en log beest, welkers *vis* (van weegen sijn vetrigheid) spek genaamd werd, *Walvispek*, waar van traan gekookt werd: de kaaken werden *Walvisbeen* genaamd, waar van het gemeene woord *balijn*, als koomende van *balena*, of het Griekse woord *βαλίνη*: als een soort van *been*, koomende van een *Walvis*; die geen nu, die uit vaart om *Walvissen te vangen*, werd een *Walvisvanger* genaamd: en de daad zelfs de *Walvisvangst*: sie, *pek*, *harpoen*, enf.

W A N H O U T, soo men op de saamenstelling van dit woord let, soo sal men bevinden, dat het uit twee leeden bestaat: het eerste is *wan*, en het ander *bout*: wat *wan* aan gaat, ik wil den leeser hier indagtig maaken, dat voorheen op het woord *wal* gesegt is: waar uit ik besluit, dat *wan* beteekend, of het selve is, met *vanus*, de Latijnse uitgang afgetrokken sijnde, (en dat wel aan te merken staat) *va* en *wanus* is lang: en soo ook *wan*, dat is, *waan*: *bout*, dat *gewaand* werd *bout* te sijn, maar het is bedorven, en geen goed *bout* meer: want van *wan* komt *wanhoop*, *wanscheppet*, *wangelat*, *wantrouw*: alle woorden, die genoeg beteekenen, en uitdrukken, de kragt van het woord *vanus*.

W A N D is een woord, dat tweefins genoomen werd: of voor de muuren, en sijden, van een huis, of gebouw: of voor het touwwerk, dat gespannen, of op een schip los staat, waar van, *staand*, of *lopend wand*: een *wandtaalie*, dat is een *taalie*, die in het *wand* gebruikt werd: voor een muut van een huis werd het genoomen, als men seid: *hang de schilderij aan de wand*! *bij kleefde aan de wand*. enf.

W A N G noemen de Leenaars een koon, en de Latijnisten *mala gena*: te sloop beteekend het een klamp, die naa de mast, enf. aan de eene sijde werd uitgehold, als een *wang*, of koon: en soo een *wang*, of *wangen*, sijn dienstig om een mast, of iets anders, dat *swak*, of *gebrooken* is, te vervangen.

W A N T E N, bootsgefels handschoenen: *trek u uw Wanten aan!* *trek u uw Wanten uit!* enf.

W A N T I J,

WANTIJ, een *tij*, die van twee zijden komt, en dienvolgens in het midden stuit: het woord *wan* hebben wij in het voorgaande woord uitgeleit, zie, *tij*.

WAPPER, beteekend de schop: iemand de *wapper* geven: iemand de schop geven: waar van, *wapperen*: hoe *wapperd* het *seil* *foo*! hoe *slingerd* het *foo*! enf.

WARLEN, *warren*, wellen, kenteren onder een de *stroom* *warld*, of *dwarld*: *warling*, *dwarling*, en daar van een *dwarld* *wind*, enf.

WASSEN, beteekend twee dingen, eerst, *met waater schoonmaaken*, dat ook *spoelen* genaamd werd: hoe wel bij het vrouwvolk daar nog onderscheid in is: want *wassen* noemen sij met warmwaater, en *seep*, iets schoonmaaken: *onse*, *kleeren* (dat is linnegoed) *werd gewassen*: *onse* *kleeren* *sijn naa de was*: *de was* *oover de vloer hebben*: *de was* *opdoen*: *wij* *laten uit wassen*: *wij wassen t' huis*: enf. van *wassen* komt een *waster*, en *foo* het een man is, een *wasser*, waar van bij veragting, *fan de wasser*. *Spoelen*, in koud waater *wassen*: *spoelen roemer*, de rest op het woord *spoelen*: *wassen* beteekend ten tweede groejen aanneemen *vermeenigvuldigen*: *het Waater wast*: *de Maan wast*: *de Boomen wassen*, enf.

WEBSCHEEREN, dit woord bestaat uit twee deelen, te weeten een *web*, en *scheeren*: een *web* beteekend in het gemeen een seckere lengte van *linden*, en dat in een gerold: waar van een *web linden*: *scheeren* nu beteekend hier niet afsnijden: maar uitspannen: als men dan seid, *een web* *scheeren*: *foo* werd daar door verstaan, de draaden *foo* lang uitspannen, als het *web* weefen moet: naa deese gelijkenis werd ook bij sloopstimmerlui gesegt, *een web* *scheeren*, als sij de latten spijkeren, waar naa het beloop van het schip werd aangeleit, enf.

WEEDER, of in een getrokken *wéer*: *mooi weer*: waar van, *mooi weer*, en *geen haaring*: het welk oneigendlijk beteekend, alle ding is meutje, maar de schouw rookt er niet van: in troebelwaater is het goed vissen, enf. *mooi weer speelen*, *Violen* laten forgen, *sijn hart* *ophaalen*,
len,

len, optrekken, lichtmuffen. *bandzaam weer*, *schoon helder weer*: daarentegen *leelijk weer*, *wust weer*: *nood weer*, dat is, waar door veel menssen, en voornaamendlijk op see swervende, in gevaar koomen, om haar goed, en leeven, te verliezen: *wat was het te nacht een nood weer!* *vogtig*, *deifig*, *dik*, *donker*, *dookig*, *mottig*, *onstuimig weer*: sie alles op sijn plaats: *weer en wind diend hem*: het gaat hem naa wens.

O nimium dilecte Deo, cui militat aether,

Et conjurati veniunt ad classica venti.

Beweeren, door het quaade *weer* opgehouden werden: *wijl vvaaren daar beweerd: weerwvijs sijn*, sig op het *vveer* verstaan, en kunnen sien, of het mooi, of leelijk *weer*, sijn sal.

WEEDER, beteekend somtijds *weederom*, en soo ook *weer*: *fulje het weer doen?* een *weerhaan*: een werktuig staande op een toorn, hebbende de gedaante van een *haan*: sie *Roemer Visser* in sijn eerste schok de 35. sinnenpop: het welk met de wind *heen en weer* gedraaid werd: oneigendlijk beteekend het een mens, die seer veranderlijk van sinnen is: *vertumno inconstantior*: *vveerligt* het schitteren van de bliksem sonder slag, bij de Latijnisten genaamd *fulgetra*: waar van *weerligten*, *het weerligt*: om dat het dan duister, en dan *weederligt* werd. *Weerreis*, of *weederomreis*: waar van de *weerreis geeven*, sie, *reis*. *Vveerstroom*, of *weederstroom*, de *stroom* die teegen een schip aankomt: *slender hinken* seid, *dat bij de wedderstroom kreeg*: en dat is braaken. *Weervvaaren*, *weedervvaaren*, nog een maal *vaaren*, of *weederom vaaren*: oneigendlijk werd het gebruikt in het volgende: *denk eens wat mij is weedervvaaren!* dat is, wat mij gebeurd is! *ik moet uuw mijn weedervvaaren verhaalen*: sie, *vaaren*. *Weertij*, een verandering van het *getij*, waar van alle *tijen hebben haar weertijen*, sie, *tij*. *Weerwind*, een *draaiwind*, sie, *wind*.

WEEREN, is een krijgsmans woord, en beteekend afkeeren, dat is, (als men geslaagen werd) weederom durven slaan: *en daar van sig te weer stellen*: *sij weerden haar*

dapper: en met het te saamengestelde woord *vervveeren* *vveeren* beteekend ook sijn best doen: *vveerje als een man*: van *weeren* komt af *weeren*, af keeren: *beweeren* met reddenen bevestigen: *causam defendere*: *hij beweerd die saak seer wel*: *vervveeren*, te weer stellen, en oneigendlijk, sijn stuk staande houden: *hij vviist sig nergens mee' te vervveeren*: *waar sijn de vervveerders*: *hoe is die vervveering in sijn werk gegaan*: enz.

WEEKBAK, dit woord komt van *vveek*, en *bak*: *week* beteekend drie dingen: eerst de tijd van sieven dagen: *dat heeft soo veel daagen, vveeken, maanden, jaaren, geduurd*, ten tweede slap, murw, *dat brood is vveek, die peer, appel, pruim*: *het is een hard man op een vveeke kaas*: dat is oneigendlijk, hij is, lijkt, of wil lijken, stark te sijn: maar hij is *vveekelijk* van lighaam, *een regte vveekbak*, dat is *vveek gebakken*: waar van, *vveekelykheid*, swakheid: ten derde beteekend *week, geweekt*, als koomende van *vveeken*, of op sijn Seeuws, en Vlaams, *vveiken*: waar van, *vveek maaken*, en verversen: *werd de stokvis geweekt*, soute vlees of vis ververs, en daar diend de *vveekbak*, of kuip toe: *iemand week maaken*, oneigendlijk, iemand gedwee maaken: *ik maakte hem soo week*: *hij is week in den boesem*, het selve: *hij is vveek in de beurs*, sijn *beurs* is niet wel voorzien.

WEEVEN (seid men) voor een spreekwoord, *is een goed ambagt*: maar schoon het eenig geld opbrengt: *eevenwel* is het heendendaags in kleinagtig: want de kunst gaat om brood: de ouden hebben *Minerva*, of *Pallas* de vinding toegeschreeven: Hoe wel de ongelukkige *Arachne* voor haar in kunst niet en begeerde te wijken: die meer begeerd te weeten van dit droevig voorval, die lees *Ovid. Metam. 7.* Daar sijn'er, die meenen (en niet buiten reeden) soo sij seggen, dat de *Weefkunst* van Adam door de weereld verspreid is: dog alsoo haar bewijs maar vrouwelijk is, soo laat ik het daar: want voor mij, ik wil wel rond uit bekennen, dat ik geloof, dat'er een boesje schuild: en dat sij al te vrouwelijk om haar hart sijn. *Weeven*, dan geeft de naam aan een *Weever*: want schoon de grootste Prinssessen, en Koonin-

Kooningen Keiserinnen eertijds deese konst hebben geoeffend, het is heedendaags de manier niet: van *Weever* komt het seggen: *bet is of hier een Weever vrijd*, te weeten, wanneer een kaars niet wel, of donker, btand: soo ik geloof hier uit gesprooten, dat de *Weevers*, of *Weevertjes* bij kleine lampjes, en dunne pitjes *Weeven*: dog soo dit *Lucretia*, die magtige *Dame*, tot geen oneer strekte, als een teeken van suinigheid, sie, *Ovid. in Fastis lib. . . .* alwaar hij seid,

Lumen ad exiguum famula data pensa trahabant.

hoe veel te minder de *Weevers*, dewelke verscheiden sijn, *Linneweervers*, *Griuwweervers*: *Wolleweervers*, *Lintweervers*, enl. van *Weever*, *Weeverij*: *Weestouww*, of, *Weefgetouww*: hij is van het *Weefgetouww* afgesprongen, hij is van't *Weeven* verlost: het woord *Weeven* is ook te sloop gebruikelijk, en dat blijkt uit *Weevelingen*, dewelke sijn touwetjes, die tussende hoofdtouwen gespannen, of *geweeven* werden, dienende voor de bootsgefellen, als, om naa de mars te klimmen.

W E G D R I J V E N, het woordje *weg* beteekend van ons af, van ons *vveg*: soo *vveggan*, *vvegloopen*, *vvegvaaren*, *vvegdrijven*, sie, *drijven*.

W E I S C H U I T, is een *schuit* seer ligt, en rank, dat de *Weilui* gebruiken om gefwind door het waater te vaaren, en vaardiglijk oover kaaden, en dijken, gesleept, en door het veld gedraagen te werden: wat het woord *Wei* aangaat, in de eerste schijn, soo lijkt het wel te koomen van een *Wei*, of *Weide*, naar beesten *geveid* werden: maar het woord *Weiman* geeft gedagten tot iets anders: want een *Weiman* is een wildschut, en die sijn gewoon de beesten ten eerste te *ontweiden*: dat is, het gedarmte daar uit te haalen: en derhalvê soo geef ik het den leeser te bedenken, of het niet van *Weid*, dat is, ingewand af komtig is: immers die scide, dat een *VVeid* of *VVeide*, *pascua* daarom soo genaamd was, om dat sij de beesten haar *VVeide*, dat is, ingewand haar voedsel verschaft, die soude mijns bedunkens niet buiten het spoor sijn, en dan was dit geschil geheel, en al, ter needer geleit: dog ik laat ieder sijn vrijheid om te oordeelen:

en soo dit goed is, en iemand een *goed Weiman* is, die steek het in zijn *Weitas*, sie, *Fokkenburgs klugt van de Weierij*, want het sou' mij soo wel niet passen van de *Weierij* te praaten.

WEL, of *vviel*, draaikuil, en hier van *vvellen*: sig opwaarts begeeven, sig beweegen: en daarom werd het ook van de saus of doop, of sop, gesegt: *meid je moet de saus vvellen*! en, *als het vveld gevveld is, dan sal't niet schiften*: en hier van een *V Pelgrond*, een grond, die altijd door kagt van het waater *opvveld*: *welsand, drijffand, sand*, dat niet vatt leit, maar *driftig* is.

WELVAART, *vvelvaaren*, sie, *vaaren*.

WENDEN, draaien: en hier van, *ik vveet niet vvaar ik mij vvenden of keeren sal!* *nescio quo me vertam!* *het schip vvil nog wenden, nog keeren*: dat is, het wil de eene, nog de andere weg: *het is de vvend teegen de keer*: het is dwars teegen de man aan: het is of men met het hoofd teegen de muur wilde: van *vvenden* komt *aanvvenden, naa toe vvenden*: en daar van *vlijt aanvvenden*: *alle moeite aanvvenden*: dat is in het werk stellen: *afvvenden*, afkeeren: *iemand afvvendig maaken*: *iemand afkeerig maaken*, en bij gevolg raaden tot afval: *afkeeren, afvveeren*: dit is een woord van een vreedzaam man, die niet smijten, nog vegten wil: maar alleenlijk afkeeren wil het geweld, dat hem werd aangedaan: soo kan men seggen eenvoudig bij zijn neus neer: *ik heb niet gevogten, maar ik heb maar afgekeerd*: *vim vi repuli*: *invvendig* betee-kend het teegendeel van *uitvvendig*: *bet schort die man invvendig*, dat is in de verhoole gedeelten van het lichaam: *bet schort hem uitvvendig*: dat is, dat men met de oogen sien, of met de handen tasten kan: voorts *sij is invvendig net*, sij gaat niet ophigtig: *sij gaat uitvvendig*, dat is, voor het oog kostelijk: en hier van, *uitvvendigheid*, enf. *omvvenden, omkeeren*: *ik vvend het om en om*, ik ooverleg het op veelerlei wijzen.

WENKEN, *vvinken*, iemand een teeken geeven: en dewijl dit met de oogleeden, of oogscheelen, geschied: soo kan men wel afmeeten, waarom men *vvenk*, of *Winkbreuven*

breeuwen zegt, want *winken* beteekend *nuere, met een wink, nutu*: nu *breeuwen* beteekend digt toefstoppen, en dat doen de *winkbraauwen*: want sij bepaalen, hoe ver de oogleden sig naa het voorhoofd uitstrekken.

WERF, *sie*, *scheepstimmerwerf*: een *werfboot*, een *boot* ten dienste van een *scheepstimmerwerf*, *sie*, W. p. 185. N. 3.

WERK (genoomen voor herpluis, of het vuilste van hennip en vlas) is dat geen, waar meede de naaden, en voegen der planken aan scheepen, en bruggen, digtge maakt, of gebreeuwd werden, de *bijfel* daar het meede geschied werd een *werkbijtel* genaamd, *sie*, W. p. 185. N. 3. *daar is werk als vlas*, het welk dubbelsinnig geseid werd: want *werk* kan genoomen werden voor arbeid, en dan beteekend het, daar is *oovervloedig werk*: of anders het is *soo schoon werk*, of het vlas selfs waar.

WERK, arbeid: *werken*, *arbeiden*, *nu mannen aan uw werk! elk weet sijn werk: die niet en werkt, die sal niet eeten: een VVijnwerker: werken* werd ook een schip, en wijn toegeschreeven: van een schip werd geseit, dat het *werkt*, als het door het geweld der baaren op en neer springt: en de wijn werd geseit te *werken*, of te *arbeiden*, als sij ruid, en karteld.

WERPEN, beteekend smakken, gooijen, en daar van een *werp*, dit woord werd oneigendlijk genoomen voor de *dobbelseenen werpen*: waar van, *werp weg! hij werpt seer gelukkig*, enf. *dat is een braave, dat is een slegte werpt*: een *werpanker* nu beteekend een *anker*, dat bequaam is om terstond uitgeworpen te werden: *een werpnet*, dat niet uitgespannen: maar met een *werp*, of *worp* in het waater gesmeeten werd: van *werpen* koomen veele te saamengestellde woorden: als *aanwerpen*, *toewerpen*: *afwerpen*, van booven needer *werpen*: oneigendlijk voordeel aanbrenge: *dat mag niet veel afwerpen*, dat mag niet veel opbrengen: *inwerpen*, insmijten: *omwerpen*, *om verwerpen*: *onderwerpen*, onder de voet smijten: oneigendlijk onderdaanig sijn, of ook onderdaanig maaken: *hij wil sig de wetten niet*

onderwerpen: hij wil sig niet onderwerpen de magt des Koonings: *ontwerpen* beteekend, een ooverslag, een schets maaken: *wie heeft die saak, of dat geschrift, ontworpen?* en *foo, een ontwerp van een saak*: *opwerpen*, om hoog werpen: *de see, de grond werpt op*: *werp op!* oneigendlijk op de baan brengen: *wie heeft dat eerst opgeworpen?* het beteekend sig verheffen, of sig iets onrechtvaardiglijk aanmaatigen: *hij wierp sig op voor Kooning*: *hij wierd voor Kooning opgeworpen*: *verwerpen*: van de eenen plaats werpen naa den ander, als ook van nieuws *opwerpen*: *die werp moet je verwerpen*: *versmakken*, oneigendlijk, veragten, versmaaden: en hier van, *hij verwerpt alle goede vermaaningen*: *men moet sijn oude schoenen niet verwerpen, eer men nieuwe heeft*: waar meedete kennen gegeeven werd, dat men Æsopus hond niet moet slagten, dewelke naa de schaadu hapte, en liet het stuk vlees, dat hij in sijn bek had, vallen, *uitwerpen, wegwerpen*, enf.

WERVELWIND, een draaiwind: want wat het woord *wervel* aangaat, dat beteekend (gelijk wij weeten) eigendlijk een werktuig van hout, dat men omdraajen kan, om daar meede iets te sluiten: dit seggen wij daarom, om dat dit woord moet onderscheiden werden van een grendel, die gemeenlijk van ijser is, en niet omgedraaid, maar ingeschooven werd: van dit woord *wervel* is af komstig, en daar van te saamgesteld een *wervelbeen*, dat is een knook aan hals, of rug, die omgedraaid kan werden: *wervelsiek*, balhoorig: *gij soud mij wel wervelsiek maaken*: gij soud mij door uuw lellen, en lemme wei mal, en sot maaken, sic, voorts *Kilianus* op het woord *worwelsiek*.

WERVEN, soo mij dunkt komt van een *werf*, of plaats: gelijk geseid is, en dan soude het in sig selven beteekenen van de eene *werf* op de andere loopen, gelijk de *wervers* gewoon sijn: maar *werven* nu beteekend aanneemen: waar van, *volk werven*: het welk ook uit korswijl geseid werd, als men eenige vrinden, of gasten, soekt bij een te verfaamen: van *werven* komt *werver*, *werving*: *hier sijn wervers gekoomen, om te werven*: *sal de werving voort gaan?*
van

van *werven* komt *verwerven*, verkrijgen: *kan ik dan geen troost verwerven*, sie, *werf*.

WEST, werd gesteld teegen oost: waar van daan *Westewind*: en soo werden alle plaatsen ten opsigte van haare geleegendheid genaamd: *West*, Suiden, Noorden, Oost, geleegen te sijn: gelijk sulks van veele geleerden, ontrent de woorden der Euangelisten, dat *de Wijzen quamen uit het Oosten*, in haare schriften aangeweesen is: soo ook noemen de Grieken Italiën (om dat het in opsigte van haar *westelijk* aan geleegen is) *Hesperia* van *hesperus* de Aavondstar, soo seid Virg. Ecl. . . .

Ite domum saturæ venit hesperus, ite capellæ.

soo ook bij ons het *Noorder* gedeelte van Holland werd *Westvriesland* genaamd, ten opsigte van *Vriesland*, dat aan de oover sij' van de *Suidersee* geleegen is: daar en teegen werd dat land *Oostvriesland* genaamd, dat ten opsigte van dit selve *Vriesland* oover de Rievier den Dollard geleegen leit: soo ook *Sui. holland* teegen *Noordholland*, enf. als dan een seeman seid om de *Westvaaren*, om de *Oost*, om de *Noordvaaren*, soo kan men daar uit niet anders verstaan, als dat hij vaart naa soodaanige gewesten, die op die streek van het kompas (ten opsigte van de Haaven, daar hij uitvaart) geleegen sijn: soo noemd men ook *Westindien*, *Westindiesvaarder*, als gesteld teegen *Oostindien*, *Oostindiesvaarder*, enf.

WIEGEN, komt van *wieg*, het welk een werktuig is, waar in de kinderen gelegd werden, om door het beweegen der selve gefuft, en in 't slaap te raaken: *wiegen* dan is een *wieg* heen, en weer beweegen: *iemand in slaap wiegen*, beteekend oneigendlijk: iemand onder schijn van vriendschap, en door goede woorden, en beloften, bedriegen: dit woord werd ook van de sloopstimmerluiden gebruikt, waar door sij te kennen geeven een vaartuig, dat op staapel staat, en gereed is om af te loopen, los wrikken, en aan 't glijen helpen.

WIEL, heeft tweederhande beteekenissen: de eerste is, een rad van een rampaard, enf. waar van spotsgewijs:

hij wierd van een karos met een wiel ooverreeден, dat is, van een kruywaagen: van *wiel* komt een *wieltros*, een *tros*, die aan een *wiel* te sloop gebruikt werd, *sie tros*, een *stok in 't wiel steeken*, oneigendlijk een saak verhinderen: voort *wiel* beteekend een *wel*, of draaikuil: en daar van de *wielingen* eenige droogte, en wellen ontrent de Vlaamse en Seeuwse kuff: waar van, *de sloopen sijn de Vielingen ingelooopen*, *sie*, *de Bruin in Embl. pag. 32*.

W I E R, beteekend gedroogd vlot gras: of het Latijnse woord *Alga*, waar van,

Projectá vilior Alga.

als sijnde een stof, die nergens toe en deugd: dog dit oordeelen de Noordhollanders, enf. niet: dewelke haar swaarste seedijken daar meede weeten hegt, en stark te maaken: van dit *wier* heeft het Eiland *Wieringen* haar naam, als sijn de gelegen op een plaats, daar teer veel *wier* gevonden werd: daar is een spreekwoord: *hij siet*, of *hij Wieringen in sou'* (te weeten, *moeten inloopen*) of gelijk andere willen *de Wielingen*: dat is, *hij siet of hij Viaanen verraden had*: dog beide komt het daar op uit: dat iemand teer te onvreden is, om dat hij tot sijn oogmerk niet en kan geraaken: want die om de west van daan koomen, in de Maas, of Tessel t'huis hooren: dien komt het ongeleegen de *Wielingen* te kiesen: soo ook die uit Tessel of het Vlie, enf. naa Amsterdam willen, die raaken van haar stuk, als sij op de Reede van *Wieringen* moeten koomen.

W I G, of *wigge* de Latijnisten noemen het *cuneus* sijnde een hout, of ijser werktuig, waar meede hard, en quastig hout gekloofd werd: want (gelijk wij weeten) het is onder dun en scharp, en allensjes dikker naa booven, op dat het ingeslaagen sijnde met een mooker, of swaaren houten haamer, het hout te bequaamer soude doen splijten: van dit woord *wig* schijnt te koomen het woord *wighart*, dat is, soo *hard*, of die een *hart* heeft, als een *wig*: gelijk *Atbard* gants en gaar *hard*, enf. het woord *wig*, *sie*, *Roemer I. 34. enf.*

W I J N, op het woord hout meenen wij getoond te hebben,

pen, hoe dat de *V* bij de Latijnisten de kracht heeft van onse *W*. en daarom oordeelen wij (onder verbetering) dat *Wijn* afkomstig is van het Latijns *vinum*, te meer om dat de *vi* in *vinum* lang is, dat is, als of het geschreeven wierd *vijnum*: dat nu *Wijn* is het druivensap, dat is ten oovervloed bekend: want daar van een *Wijnstok*: een *Wijngaard*: *Wijnhuis*: *Wijnkan*: *Wijnkop*: *Wijnmoer*: *Wijnsteen*: *Wijnvat*: enz. maar een spreekwoord moet ik hier nog in lassen, te weeten, *icmand verkoopen, en geeven hem van de Wynkoop te drinken*: dat is, too gaauw sijn booven een ander, dat hij hem niet alleen buiten sijn weeten sal weeten te *verkoopen*: maar ook van het geld, dat ten besten gegeeven werd booven de *koop*, sal laten *drinken*, sonder dat de *verkogte* het merkt: maar wat het te seggen is: *die Wijn voerd, die Wijn drinkt*, dat weeten de bootsgefallen alderbest, die ten spijt van kooplui met de *Wijn* leeven, of het roofgoed, en waater was: *hij doet al Waater in sijn Wijn*: dat is, hij geeft al beeter koop hij is soo trots niet meer, enz.

W I K, waar van *wikken*, beteekend de proef ter naauwer nood kunnen uitstaan: en daarom seid men, *het was wik, of wak*, dat is, het was sus, of soo: het scheelde weinig of niet: want als ijs niet al te stark is, dan is het *wik of wak*, of men daar oover, of onder raaken sal: en derhalven soo blijkt de beteekenis van *wikken*, dat naamendlijk *wikken* is, gissen hoe veel swaarten iets heeft: en oneigendlijk: *hij wikte dat soofwaar*: dat is, hij was daar oover seer swaarmoedig, enz.

W I L, en *willen* sijn enden van dik touw, die in de plaats van vrij houten, voor de boeg van klein vaartuig, gehangen werden, zie, *vrijhout*.

W I M P E L, beteekend een lange, en smalle, en gespleete vlag, en hoe wel haar gebruik tot sieraad voor een gedeelte strekt, soo is'er ook groote nuttigheid in, ten opsigte van opper en onder bevel hebben in een vloot: van *Wimpel* k mt *bewimpelen*, beswagtelen: oneigendlijk, verbloemen, en bedekken, enz.

W I N D, dunkt ons afkomstig van *ventus*, op dien voet

van wijn, en andere woorden: 't is waar, dat de E in I de T in D, veranderd werd: maar die het meerder toestond, sou die het minder kunnen weigeren? geenfins *Wind* nu (gelijk wij weeten) is een sterke beweeging van de lugt, en naa dat de selve sterker, of slapper: mee, of teegen is, soo bekomt sij ook haar naamen: een *slappe Wind*: een *stijve wind*, *rukwind*, *stuitwind*, *wervelwind*: een *voorwind*: een *teegenwind*: en daar van, *vaaren met een voorwind*, of *voor de wind*: *vaaren met een teegenwind*, of *in de wind*, *teegen de wind in*, of *op*: *bij de wind*: *beneden de wind sijn*: *booven de wind sijn*: dat is, in lij', of te loefwaarts: soo ook, *de wind ruimd*: *de wind vierd*, *scherpt*, *krimpt in*: dat is, de *wind* werd hoe langer, hoe beeter: en in de laatste voorbeelden, hoe langer, hoe slimmer voor de geen, die vaart: *de wind draaid*, *keerd*, *loopt*, *schiert om*: alle van een beteekenis: alleenlijk; dat het laatste te kennen wil geeven, dat het de *wind* schielijk veranderd: *de wind quijt sijn*, niet voort moogen, en oneigendlijk, niet wel bij sijn sinnen sijn: het niet vast hebben: *in de wind houden*, *in de wind*, *bij de wind stecken*, draagende houden: *onder de wind loopen*, *teegen de wind inkrimpen*: *in de wind opseilen*, oplaveeren: oneigendlijk gebruikt het *Hoofd in sijn historien pag. 145.* voor in weerwil van sijn vijanden soeken booven te geraaken, *sie*, *seil*: *de wind dood loopen*: dat is, soo hard seilen, dat de *wind* niet volgen kan: het welk ik geloof in soo een geval te gebeuren, als *de wind* schielijk gaat leggen, en het schip nochtans sijn vaart behoud (*per motum à motore impressum*) op dien voet spreekt ook *Hugo Grotius* in sijn gedigten, gemaakt op de seilwaagen van *Prins Maurits*:

Vela noti celeres non potuere sequi.

men seid ook oneigendlijk *sijn selven dood loopen*, dat is, sijn selven in de weeg loopen, niet opdoen, soo ook, *dat sal sijn selven wel dood loopen*: schiejende te slaan op de spreekwijzen, *iemand dood loopen*, *iemand dood drinken*: *bij sou hem wel dood*, en *leevendig loopen*, *drinken*, enf. *in de wind werpen*, *in de wind slaan*: niet een sier agten: agten iets soo veel als de *wind*: soo gebruikt het *de Bruin in Embl. pag. 95.*

259. *de wind inhouden*, vind men bij *Hoofd in zijn Hiff.* pag. 29. en beteekend aldaar, zijn voorneemen niet oopenbaaren: niets laten blijken, niet uitkoomen: hoe feer iemand ons de tong schraapt. *Wind in 't hoofd hebben*: *wind breeken*: *windklooven*: *daar is wind aan de lugt!* veel gevaas maaken, pogghen, snorken: waar van een *windbuil*, *windbreeker*: *de saaken gaan voor de wind*: dat is, voorspoedig: *de wind vlak in 't oog hebben*: oneigendlijk het leer quaad hebben, en *gants in de wind*, sie, *Hoofd pag. 44.* *aan de wind leeven*, dat is niet hebben te eeten, of te breeken: en daarom seid men uit mismoedigheid: *ik kan van de wind niet leeven*: ik heb hulp en onderstand van nooden: *een schipper mag geen wind verleggen*: dat is, *een schipper mag geen wind versuimen*, sie, *de Wisbuije regten 41. aan de wind graan*: oneigendlijk, optrekken, ligtmuffen, *wind vatten*, dit werd eigendlijk van de seilen gesegt, als sij door de wind gespannen werden, oneigendlijk als men seid, *ik heb een wind gevat*: *het kind is gequeld met winden*: *het is maar wind!* het heeft niet te beduiden: dog dit sei' Fop ook, maar hij bestruifde de seilen: van wind komt *windrig*: *het is ninderig weer*: *hoe is hij soo winderig?* *hoe heeft hij soo veel wind in 't hoofd?* hoe is hij soo woelend? *windvank* iets, dat wind vatten kan: *een seid ter windvank stellen*: enf.

WINDEN, beteekend in sig selven draajen: en mischien gelijk de *wind*: en hier van een *Windas*, een *as*, of spil, daar men iets meede ophijfd: een *Windboom*, of spaak, daar een *Windas* meede kan omgedraaid werden: *windgeld*, dat een schipper toegeleit werd voor het slijten van taalien: een *Windbaakje*, dat aan de *Windreep*, vast is: soo ook het *Windreepsblok*, enf. van *winden* koomen vericheide saamengestelde woorden: dog die alle uit haar selven genoeg bekend sijn: en daarom stappen wij die oover: endelijk komt van *winden*, *windelen*, dat is, *dikmaals winden*, en daar van een *windsel*, een swagtel, enf.

WINKEL, beteekend eigendlijk een *hoek*, *Angulus*: en daarom noemd men een *Winkel*, een plaats, daar men waaren in het voorhuis verkoopt, dat daarom een *oopenwinkel*

kel genaamd werd, in teegenstelling van een *toewinkel*, die binnens kaamers gehouden werd: dat nu een *Winkel* een *hoek* beteekend, dat leeren ons de Leienaars daagelijk, als zij vraagen, *wie fit daar in den hoek?* een *hoek* of *loekbank*, een *toonbank*: daar en booven neemen wij het spreekwoord te baat: *daar sijn soo veel schuilhoeken, en Winkels* een *Winkelbaak*, de *baak*, daar men de *Winkels* meet: hoe verre zij *regthoekig* sijn, of niet: want soo de *Winkels* niet *regthoekig* sijn, soo seid men, *het is buiten den baak*: het welk oneigendlijk genoomen, het en gaat niet soo als het behoort: het is buiten de kerf: *Winkelkaakjes* ijsertjes, als *Winkelbaaken* tot gebruik, om twee enden houts vast van een te vervangen.

WINNEN, is een bekend woord en beteekend verscheide saaken, en in het gemeen, voordeel doen: soo seid men, *de aanbouder, die wint*: dat is, die neemt in het gemoed van die geen, die iets geeven kan: *wij zullen hem wel winnen?* dat is, op onse zijde brengen: *wij hebben een sieltje gewonnen*: de man is ons: *geld winnen*: *hij wint geld*, als *slik*: *tijd winnen*, uitstel neemen: en daar van het seggen: *tijd gewonnen, is veel gewonnen*: *nam interim siet alsquid*: *winnen* beteekend ook verdienen: *de kost winnen*: *hij kan sijn kost niet winnen*: *een stad winnen*, een stad verooveren: *het regt winnen*: *wij hebben het regt gewonnen*: waar teegen gesteld werd, *het regt verliezen*: van *winnen* komt *winst*, voordeel: *dat bied winst*: dat geeft hoop van voordeel: *winst eissen, geeven*: *winst lokt aan*: *de winnende hand is mild*: dat is, luiden, die wel *winnen* sijn niet kaarig: van *winnen* komt *aanwinnen* of *winnen*, *inwinnen*: *ooverwinnen*, verooveren: waar van, *oover winnaar*, *ooverwinning*: het beteekend ook meer *winnen*, als men verteerd: *ik heb al soo een seun oovergewonnen*: ik heb al soo veel geld oovergewonnen: en daar van, *ooverwinst*: *dat is de eerste ooverwinst*: voorts *verwinnen*, met de tijd beeteren: *ik kan dat ongemak nog niet verwinnen*: *uitwinnen* voordeelijker sijn: *dat wind veel uit*: *dat kan niet veel uitwinnen*, enf.

WISSEN,

WISSEN, beteekend afveegen : waar van een *wis*, een *maarswis*, een *stroowis*, *het is maar wisje? wasje?* dat is eigenlijk vraagen naa de bekende weg : want men kan wel sien, of iemand *wist*, dan of hij *wast*, enf. een *wisser*, en dweil, en in het besonder, waar meede een stuk ge-
schuts werd *uitgewist* : en hier van een *wissersklos*, *sie*, *klos* en *wissersstok*, *sie*, *stok*.

WISSEL, komt van *wisselen*, dat is, het een geeven, en, of voor het ander : *geld wisselen* : *wissel mij dit geld!* *soo* dan een *vvissel* een *verwisseling*, en vergoeding, van het geen men ontfangen heeft, of ontfangen sal, en soo werd het genoomen *vvissel trekken* : geld opneemen om op deefe, of geene plaats betaald te werden : *vvissel ooverfenden* : *oover* *maaken*, aanwijfen wie, of waar eenig geld ontfangen moet werden : die geen nu, die daar sijn werk van *maakt* werd ten *Wisselaar* genaamd : en de plaats daar van stads weegen der koopluiden geld bewaard werd, noemd men de *Wisselbank* : *ik heb geld leggen in de Wisselbank* : het woord *Wisselbank* werd ook met het woord *bank* alleen uitgedrukt : als : *ik heb soo veel in de bank gebragt*, *uit de bank geligt* : en daar van *bankgeld* in de *Wisselbank* gangbaar : van *vvisselen* komt *vvisselvallig* veranderlijk, onseker : *het vvisselvallig lot* : *opvvisselen*, geld oover al opfoeken, en dat *vvisselen* : *sij loo-
pen het geld oover al opvvisselen* : *vervvisselen* : veranderen : *de beurten wierden vervvisseld* : *vervvisseling*, *verandering*, enf.

WOELLEN, beweegen : en soo het eigendlijk beteekend *vvellen*, (gelijk *Kilianus* schijnt te meenen) soo soude het soodaanig beweegen beteekenen, als men in opwel-
lend *Waater* siet : *woelwaater*, *Waater*, dat altijd op-
weld, en geduurig in beweeging is : weshalven het ook voor een mens genoomen werd, die altijd *vvould*, en nim-
mer stil sijn kan : *keer! hoe vvoolen de menssen* : en daar van *vvool* : *ik ben sulc vvool niet gewend* : *vvoolen* voorts werd genoomen voor *bevvoolen*, dat is, iets met touw berijgen : *sijn de vvangen albevvould?* *vvooling*, enf.

WOLK, een vergaadering van *damp* en in de lugt, de welke naa haar geleegendheid, of tot wind, reegen, mist, snee,

snee, haagel, enf. gedijen: en hier van *winderige* wolken: *regenagtige*, *waateragtige* *VVolken*: *donkere* *VVolken*, beteekennen oneigendlijk swaargheeden, die sig als *donkere* *VVolken* opdoen, en gevaarlijk, en vervaarlijk schijnen: *een* *VVolkvanger* een pij van *presenning*, die de seelui des noods sijnde aantrekken, en voornaamenlijk bij buitweer: soo dat wij met regt verwerpen de meening der geene, die meenen, dat men behoorde te leesen *bolkvanger*, *quaansuis* om dat het woord *bolk* een wijting beteekend, en derhalven, dat de vissers die *bolk*, enf. *vangen*, aanhadden onder het vissen.

W O R S T, beteekend eigendlijk een darm met vlees, of spek gevuld: want dat met bloed, meel, rijs, gort, enf. gevuld werd, heeft de naam van een beuling: een bloedbeuling beteekend oneigendlijk een slegt hoofd, *O jouw regt bloedbeuling!* jou sullevaar! te schiep beteekend dit woord *VVorst*, een end oud afgekapt kaabeltouw gelijkenis halven.

W R A A K E N, schijnt een oud, en goed seemans woord en beteekend sig ongestaadig beweegen: soo seggen sij, *de lealie wraakt*, dat is, houd geen streek: dat wij te vooren getoond hebben, *waalen* genaamd te werden: soo vind ik ook, *de* *VVaagen wraakt in bet spoor*, de waagen slingerd, schokt: bij *Hoofd in sijn Neederlandse Historien* ontmoet dikwils: *de getuigen wierden gewraakt*: dat is, de getuigen wierden verworpen, en getoond, niet geloof baar te sijn: en dewijl dit een soort van *wreeken* is: sou' het al gants ongerijmd sijn, dat *wraaken* van *wreeken* quam, of het selve woord was, *verschillende* alleen in uitspraak van letteren.

W R A K, beteekend eerst een schip, dat verongelukt is: *wij hebben de wrakken sien drijven*: *een wrak is een baak in see*, *sie, baak, hij bergde sig op een wrak*: ruimer werd het bij de pottbakkers genoomen, te weeten voor eenig aarde werk, dat niet teenemaal leeverbaar is: en daar van een *wrakke pot*: hetwelk oneigendlijk beteekend een beproefde maagd: en soo kan *wrak* al meede onder *wraaken*, of *wreeken* werden gereekend: om dat *wrakke potten gewraakt*, dat is, verworpen werden.

W R I J F

WRIJFHOUTEN, *zie, vrijshout.*

WRIKKEN, beteekend heen en weer bewegen: en dit is te sloop een soort van roeien met een lange riem, die agter uit een boot werd geleit, en van stuurboord tot bakboord beweegt werd: voorts ontmoeten ons deese manieren van spreken: *het en schrikt, nog en verwrikt niet*: dat is, het werd in het minste niet van zijn plaats bewoogen: soo ook *het is onwrikbaar*: het kan niet bewoogen werden: *'t is onwrikbaar door zijn last*: of swaarre.

WIT, W. p. 516. leit het tweefins uit: eerst, dat het is een hout werktuig ontrent de spil, en ten tweede om schiepmans gaaren op te winnen.

WUIVEN, beteekend wenken, een teeken geeven, gelijk sulks veel van het bootsvolk met een muts geschied: als ook in tijd van nood met een hemd, en daar is een loopje onder de gemeene man: *ik weet uww wuiven wel!* het welk (soo sij seggen) van een vrouw gebruikt werd, die haar man aan een dieffe galg sag slingeren (*sed fides penes autorem*) ten waar het een van dien aard was, daar *petronius* van spreekt: die haar doode man in de plaats van een galg-brok liet hangen aan de galge des kruiffes: dog het was een platter, die soo hoogdraavend was in 't spreken.

WULF, een *verwulf*, een *vierkant VVulf*, en daar aan werd de spiegel vastgehegt: soo ook *wulf stutten*, dat zijn *stutten*, die tot vastigheid onder het *vvulf* werden *gezet*.

WURM, andere seggen *Worm*: een bekend bloedeloos dier, dog sij zijn niet alle van een soort: maar en verwagt niet leeser, dat ik hier in langwijlig sal zijn: want ik haast mij, en slagt de paarden, die haar stal beginnen te ruiken: van een kind seid men, *dat het met Wurmen geplaagd is*: soo ook een *bolwurm*: *met de bolwurm geplaagd zijn*: daar en booven: *hij siet soo vriendelyk, als een oorvvurm*: hij siet nors, en als een bul, die stooten wil: *de Wurm is'er in*: soo het van papier, en geseid werd, soo verstaat men daar door, *battas & tineas*: maar *Wurmen*, die de sloop doorbooren, werden *tiredines* genaamd: soo seid *Ovid. in Eleg. lib. . .*

Estur.

368 W. A. WINSCHOOTENS SEEMAN.

Estur, ut occultâ vitata tinedine navis.

van *Wurm* komt het spreekwoord, *zij zijn soo arm, als W*
men: het zijn Wurmen van menssen, zij zijn dood arm: W
men, vroeten om de kost: het beteekend ook oneigen
lijk, maalen, peinsen, hoe leit uuw dat sooin bet hoofd
Wurmd. enf.

E N D.

